

# Când pantofii ȚI SE POTRIVESC



Despre povestirile misticului taoist Chuang Tzu

# OSHO

© EDITURA MIX

# CÂND PANTOFII ȚI SE POTRIVESC

*Osho*



# CÂND PANTOFII ȚI SE POTRIVESC

Despre povestirile misticului taoist  
Chuang Tzu

OSHO

*Traducere:* **Carmen Ștefania Neacșu**



**EDITURA MIX  
CRISTIAN 2014**

*Culegere:* Carmen Ștefania Neacșu

*Tehnoredactare:* Mioara Asmarandei

*Corectură text:* Carmen Neacșu și Corina-Ioana Zamfir

*Consilier editorial:* Florin Zamfir

*Coperta:* Sanda Arsene

Autorul și editorul nu dau niciun fel de garanții exprese sau implicite referitoare la conținutul acestei cărți. Prin urmare cititorul își asumă întreaga responsabilitate pentru utilizarea informațiilor cuprinse în această carte.

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**

**OSHO**

**Când pantofii ți se potrivesc / Osho; trad.: Carmen Neacșu**

Brașov : Mix, 2011

ISBN 978-973-8471-90-0

I. Neacșu, Carmen (trad.)

Copyright © 1974, 2004 OSHO International Foundation, Elveția.

[www.osho.com/copyrights](http://www.osho.com/copyrights)

Toate drepturile rezervate.

Titlul original: When the shoe fits

OSHO este o marcă înregistrată a Osho International Foundation. Pentru mai multe informații vizitați [www.osho.com/trademark](http://www.osho.com/trademark).

Această carte cuprinde transcrierea seriei de discursuri ținute în public de Osho și cunoscută sub numele „Când pantofii ți se potrivesc”. Toate discursurile ținute de Osho au fost publicate integral sub formă de carte tipărită dar sunt disponibile și sub formă de înregistrări audio (carte audio). Înregistrările audio și arhiva completă a textelor poate fi găsită online în Biblioteca OSHO la [www.osho.com](http://www.osho.com).

Romanian translation: Copyright © 2011 by Editura Mix

Toate drepturile asupra acestei ediții în limba română aparțin în exclusivitate Editurii Mix

Pentru informații actuale și comenzi vizitați site-ul nostru:

[www.edituramix.ro](http://www.edituramix.ro) sau contactați-ne la:

tel.: 0720 499 494; fax: 0268 257 811

e-mail: [contact@edituramix.ro](mailto:contact@edituramix.ro)

Tiparul executat la S.C. GANESHA PUBLISHING HOUSE LTD. S.R.L. - București  
tel: 021 423 20 58, tel/fax: 021 424 98 13, e-mail: [contact@ganesa.ro](mailto:contact@ganesa.ro), web: [ganesa.ro](http://ganesa.ro)

## **Cuprins**

1. Când pantofii ți se potrivesc .....	7
2. Turnul spiritului .....	37
3. Fuga de umbră .....	59
4. Cocoșul de luptă .....	79
5. Muntele maimuțelor .....	103
6. Simfonie pentru o pasăre de mare .....	131
7. Puhoaiete de toamnă .....	153
8. Țestoasa .....	177
9. Ducele Huan și rotarul .....	199
10. Omul se naște în tao .....	225



## CAPITOLUL 1

### Când pantofii ți se potrivesc

**Chu'i desenatorul trasa cercuri mai perfecte cu mâna liberă decât cu ajutorul unui compas. Degetele lui dădeau la iveală forme spontane venite de nicăieri. În tot acest timp, mintea îi era liberă, nepreocupată de ceea ce făcea. Nu avea nevoie de elemente ajutătoare, mintea lui era perfect simplă și nu întâmpina obstacole.**

**Astfel, atunci când pantofii ți se potrivesc, uiți de picioare; când cureaua e nimerită, uiți de pântec; iar când inima e armonioasă, „pentru” și „împotrivă” sunt date uitării.**

**Fără imbolduri, fără tendințe necontrolate, fără nevoi, fără atracții: atunci ești stăpân pe toate ale tale. Ești liber.**

**Când îți e ușor, atunci e bine. Începe bine și-ți va fi ușor. Continuă cu ușurință și-ți va fi bine. Calea cea mai bună ca să treci ușor prin viață este să uiți de calea cea mai bună și să uiți că trecerea e ușoară.**

Chuang Tzu este o înflorire dintre cele mai rare, mai rară și decât un Buddha sau un Iisus. Fiindcă Buddha și Iisus pun accentul pe efort, iar Chuang Tzu pe ușurință. Multe se pot realiza cu efort, dar și mai multe cu ușurință. Multe se pot face cu voința, dar și mai multe abandonând voința. Iar tot ceea ce obții prin voință va rămâne mereu o povară pentru tine; se va crea un conflict permanent, o tensiune interioară, lucrul obținut putând fi pierdut în orice moment. Trebuie să îl menții continuu – iar menținerea lui consumă energie, menținerea lui va sfârși prin a te irosi.



Doar acel lucru la care ajungi cu ușurință nu va fi nicicând o povară pentru tine și doar ceea ce nu e o povară poate fi veșnic. Doar ceea ce nu e câtuși de puțin împotriva firii poate rămâne cu tine pururea.

Chuang Tzu spune că la ceea ce e real, divin, existențial poți ajunge dacă te pierzi cu totul în el. Chiar și efortul de a ajunge la el devine o piedică – și atunci nu te mai poți pierde. Chiar și efortul pe care-l faci ca să te pierzi constituie un obstacol. Cum ai putea face un efort ca să te pierzi? Toate eforturile se nasc din ego, iar prin efort, egoul e consolidat. Or egoul reprezintă boala. De aceea trebuie să renunți la orice efort, nu e nimic de făcut; trebuie să te pierzi cu totul în existențial. Trebuie să devii din nou asemenea unui copil mic, abia născut, care nu știe ce e bine, nu știe ce e rău, nu cunoaște niciun fel de distincții. Odată ce au apărut distincțiile, odată ce știi că așa e bine și invers e rău, deja te-ai îmbolnăvit și ești departe de realitate.

Un copil trăiește natural – el e total. Nu face niciun efort, fiindcă a face efort înseamnă a lupta cu tine însuși. O parte din tine este pentru și o parte din tine e împotriva – de aici vine efortul. Poți face multe, reține. În lumea aceasta poți face multe prin efort, pentru că efort înseamnă agresivitate, efort înseamnă violență, efort înseamnă competiție. Dar în lumea cealaltă nu se poate obține nimic prin efort, iar cei care încep cu efortul vor trebui să renunțe, până la urmă, la el.

Buddha a lucrat timp de șase ani, meditând în continuu, concentrându-se – a devenit ascet. A făcut tot ceea ce o ființă umană poate face, a căutat sub toate pietrele, n-a lăsat niciuna neridicată – și-a pus în joc toată ființa. Dar toate acestea însemnau efort, egoul lui era acolo, și astfel a dat greș. Pe tărâmul ultim, nimic nu dă greș mai mult decât egoul; în lumea aceasta, nimic nu izbutește mai mult decât egoul. În lumea materiei, nimic nu are mai mare succes decât egoul; în lumea conștiinței, nimic nu suferă un eșec mai mare decât egoul. Situațiile sunt exact opuse în cele două cazuri – și altfel nici nu se poate, câtă vreme dimensiunile sunt opuse.

Buddha a suferit un eșec absolut. După șase ani era cu desăvârșire frustrat, iar când spun cu desăvârșire, înseamnă cu desăvârșire. Nu mai rămăsese în el nici măcar o fărâmă de

nădejde; era deznădăjduit. În deznădejdea aceea a abandonat orice efort. Lumea o părăsise deja, își părăsise regatul; renunțase la tot ce ține de lumea aceasta vizibilă. Acum, după șase ani de efort intens, renunța și la cele ce țineau de lumea cealaltă. Era într-un vid desăvârșit – era gol. În noaptea aceea, somnul lui a avut o calitate diferită, fiindcă egoul nu mai era; a răsărit o tăcere nouă, diferită, fiindcă efortul dispăruse; iar pentru că în noaptea aceea n-a mai avut vise, o calitate nouă a ființei i s-a întâmplat.

Când nu mai există efort, atunci nimic nu rămâne incomplet – și atunci nu mai e nevoie de vise. Visul apare întotdeauna ca să completeze ceva: ceva ce a rămas incomplet peste zi își va găsi completarea într-un vis, deoarece mintea are tendința de a completa orice. Un lucru rămas incomplet îi dă minții o stare de neliniște. Noi depunem eforturi în multe direcții, iar dacă nu ducem până la capăt ceea ce facem, atunci va fi nevoie de un vis. Când există dorință, automat există și visare, fiindcă a dori înseamnă a visa – visul e doar o umbră a dorinței.

În noaptea aceea, când nu mai era nimic de făcut – lumea aceasta devenise deja fără folos pentru el, acum și lumea cealaltă la fel – mișcarea n-a mai fost susținută de nicio motivație: nu mai avea unde să se ducă, și nu mai avea cine să se ducă undeva. În noaptea aceea, somnul s-a transformat în *samadhi*, s-a transformat în *satori*; s-a transformat în lucrul ultim care i se poate întâmpla unui om. În noaptea aceea Buddha a înflorit, iar dimineața era iluminat. A deschis ochii, s-a uitat cum dispărea ultima stea de pe cer, și totul a fost acolo. Dintotdeauna fusese acolo, dar dorința lui de a-l obține era prea mare ca să poată vedea. Dintotdeauna fusese acolo, dar propulsat mereu spre viitor de dorința lui mare, nu putea vedea ceea ce era aici și acum.

În noaptea aceea a dispărut orice dorință, orice finalitate; nu mai exista niciun loc în care să meargă și nu mai exista nimeni care să meargă în vreun loc – orice efort a încetat. Brusc a devenit conștient de el însuși, brusc a devenit conștient de realitate așa cum e ea.

Chuang Tzu spune dintru început: nu face niciun efort. Și are dreptate, fiindcă nu vei face niciodată un efort atât de total cum a făcut Buddha. Nu vei fi niciodată atât de frustrat încât efortul să înceteze de la sine – acesta va fi întotdeauna incomplet.

Iar mintea ta va continua la nesfârșit să spună: „Încă puțin și se va întâmpla ceva, încă puțin de tot... Ești foarte aproape de țintă, de ce te lași descurajat? Mai e nevoie doar de puțin efort, vezi bine că te apropii tot mai mult cu fiecare zi.”

Din cauză că nu vei face niciodată un efort absolut, nici nu vei ajunge vreodată cu totul deznădăjduit. Și vieți în șir poți s-o ții așa, într-un efort nehotărât – asta ai făcut mereu până acum. Nu ești pentru prima dată aici, în fața mea. Nu e pentru prima dată când faci un efort ca să ajungi la adevăr, la ceea ce e real. Ai făcut-o de multe, foarte multe ori, de un milion de ori în trecut – dar tot mai tragi nădejde.

Chuang Tzu spune că e mai bine să renunți la efort încă de la început. Oricum va trebui să renunți la el: fie renunți de la început, fie vei fi nevoit să renunți la sfârșit. Dar se poate ca sfârșitul să nu vină prea curând! Și-atunci există două căi: ori faci un efort total, atât de total încât orice speranță să se năruie, iar tu să ajungi în punctul în care să-ți dai seama că prin efort nu dobândești nimic – dar nu trebuie să mai rămână în viață nicio fărâamă de speranță, dăinuind undeva în subconștient și spunându-ți: „Mai fă încă puțin și vei ajunge unde voiai”; deci ori faci un efort total, ca apoi orice efort să înceteze de la sine, ori nu faci niciun efort – adică mergi pe calea înțelegerii și nu faci niciun singur pas pe calea efortului.

Țineți minte un lucru: dacă începi ceva și nu duci lucrul respectiv până la capăt, nu vei putea ieși din el; odată ce ai intrat în el, trebuie să ajungi până la capăt. Pentru că mintea are o tendință de a încheia orice e început – și nu doar mintea omenească e așa, ci chiar și mintea animalelor. Dacă desenezi o jumătate de cerc, lași cercul incomplet, iar o gorilă trece pe acolo și vede, ea va întregi numaidecât cercul, în cazul în care are o bucată de cretă la îndemână.

Mintea are tendința aceasta de a termina ceva început – tot ceea ce e incomplet îți dă o stare de încordare. Dacă ți-a venit să râzi și n-ai putut, vei sta încordat. Dacă ți-a venit să plângi și n-ai putut, vei sta încordat. Dacă ai simțit nevoia să te înfurii, dar ceva te-a împiedicat, vei rămâne încordat. Iată de ce ai ajuns să fii o boală lungă – pentru că totul a rămas neterminat în tine! N-ai râs niciodată din toată inima, n-ai plâns niciodată nestăvilit,

n-ai fost niciodată furios pe de-a-ntregul, n ai urât niciodată până la capăt, n-ai iubit niciodată cu toată ființa. N-ai făcut nimic în mod complet – totul a rămas neterminat în tine și nu-ți dă pace. Minte ta e mereu plină cu tot felul de lucruri incomplete, de aceea nu te simți niciodată bine în pielea ta.

Chuang Tzu spune: mai bine nu începe deloc, fiindcă dacă ai început, trebuie să termini. Înțelege, iar înțelegerea e suficientă; nu intra într-un cerc vicios. De aceea spun că Chuang Tzu e o înflorire rară, mai rară decât un Buddha sau un Iisus, pentru că el a ajuns la capătul căii prin simpla înțelegere.

Pentru Chuang Tzu nu există metodă, nu există meditație. El spune: înțelege, pur și simplu, „facticitatea”. Te naști; ce efort ai făcut tu ca să te naști? Crești. Ce efort faci ca să crești? Respiri. Ce efort faci ca să respiri? Totul se mișcă de la sine, deci ce nevoie e să te deranjezi? Lasă viața să curgă de la sine, iar atunci te vei abandona curentului vieții. Nu te lupta și nu încerca să înoți contra curentului; de fapt, nu înota deloc, plutește numai și lasă-te dus de curent, oriunde va vrea el să te poarte. Fii un nor alb care plutește pe cer – fără scop, fără destinație. A pluti astfel înseamnă înflorirea ultimă.

Deci primul lucru care trebuie înțeles despre Chuang Tzu înainte de a pătrunde în sutrele lui este acesta: fii natural. Tot ceea ce e nenatural trebuie evitat. Nu face nimic din ceea ce e nefiresc. Așa cum e natura e de ajuns, nu ai ce îmbunătățiri să-i aduci, însă egoul spune: nu, naturii i se pot aduce îmbunătățiri. Pe ideea aceasta sunt fundamentate toate culturile. Orice efort în direcția îmbunătățirii naturii înseamnă cultură, și orice cultură e ca o boală – cu cât e un om mai impregnat de cultură, cu atât devine el mai periculos.

Am auzit că un vânător, un vânător european, s-a rătăcit într-o pădure din Africa. La un moment dat s-a trezit în fața unor colibe. Nu auzise până atunci că ar exista vreun sat în pădurea aceea deasă, nu figura pe nicio hartă. Așa că s-a apropiat de mai-marele satului și i-a spus: „E păcat că v-ați pierdut de civilizație”. Mai-marele satului i-a răspuns: „Nici pomeneală. Nouă ne e întruna frică să nu fim cumva descoperiți – când va pătrunde aici civilizația, vom fi pierduți.”

Natura e pierdută de îndată ce faci vreun efort ca s-o îmbunătățești – asta înseamnă că încerci să-i aduci îmbunătățiri lui Dumnezeu. Iată ce încearcă toate religiile să facă – să-i aducă îmbunătățiri lui Dumnezeu. Chuang Tzu nu e de partea lor. El spune că natura e supremă, iar această natură supremă o numește el tao. Tao înseamnă că natura e supremă și nu i se pot aduce îmbunătățiri. Dacă încerci s-o perfecționezi nu vei face decât s-o mutilezi – și asta facem tuturor copiilor, îi mutilăm.

Fiecare copil se naște în tao, dar noi începem să-l mutilăm cu societatea, civilizația, cultura, moralitatea, religia... Îl mutilăm din toate părțile. După aceea va trăi, dar nu va mai fi viu.

Am auzit că o fetiță se ducea la o petrecere, la ziua de naștere a unei prietene. Era mică de tot, n-avea decât patru ani. A întrebat-o pe mama ei: „Erau petreceri de-astea cu dansuri pe vremea când trăiai tu?”

Cu cât ești mai pătruns de cultură și mai civilizată, cu atât ești mai mort. Dacă vrei să vezi oameni perfect morți și care totuși mai trăiesc, du-te la călugării din mănăstiri, du-te la preoții din biserici, du-te la papa de la Vatican. Ei nu mai sunt vii: atât de speriați de viață, de natură, au reprimat-o peste tot. Deja sunt în mormânt. Poți să înfrumusețezi mormântul, poți chiar să faci unul din marmură, de mare preț – dar omul dinăuntru e mort.

Un om beat trecea printr-un cimitir și i-a sărit în ochi un mormânt frumos, cu totul și cu totul din marmură albă. S-a uitat la el, s-a uitat la numele care era înscris pe el. Mormântul îi aparținea vestitului Rothschild. A râs omul încântat și a spus: „Rothschild ăștia chiar se pricep să trăiască.”

Cultura te omoară, cultura e un ucigaș, cultura e otravă lentă – e sinucidere. Chuang Tzu și maestrul său din vechime, Lao Tzu, sunt împotriva culturii. Ei sunt în favoarea naturii, a naturii pure. Arborii stau mai bine decât tine... chiar și păsările, peștii din râu, cu toții sunt într-o situație mai bună decât a ta pentru că sunt mai vii, dansează mai mult pe ritmul naturii. Tu ai uitat de tot ce e natura. Ai condamnat-o până în pânzele albe.

Iar dacă vrei să condamni natura, trebuie să începi prin a condamna sexul, fiindcă tot ce ține de natură izvorăște din el. Natura în întregul ei nu e decât o revărsare de energie sexuală, de iubire. Păsările cântă, pomii înfloresc – în toate acestea nu e decât energie sexuală care explodează. Florile sunt simboluri sexuale, trilul păsărilor e sexual, întregul tao nu e decât energie sexuală – natura întreagă se răspândește, se iubește, pătrunde în extaze mai adânci ale iubirii și existenței.

Dacă vrei să distrugi natura, condamni sexul, condamni iubirea, formulează concepte morale de jur-împrejurul vieții. Conceptele acestea morale, oricât ar părea de frumoase, vor fi ca mormintele de marmură, iar tu vei sta înăuntrul lor. Câte-unui bețiv poate să i se pară că știi ce e aia viață, că știi cum să trăiești, dar niciun om lucid nu va putea măcar să spună că mai ești viu. Moralitatea ta e un fel de moarte; înainte să vină moartea, te ucide societatea.

De aceea mesajul lui Chuang Tzu este dintre cele mai periculoase, dintre cele mai revoluționare, mai rebele – fiindcă el spune: permite-i naturii să-și urmeze cursul! Și nu-i stabili tu niciun obiectiv. Cine ești tu să stabilești scopuri și obiective? Nu ești decât o părticică infimă, o celulă atomică. Cine ești tu să forțezi întregul să se miște în funcție de tine? Mesajul lui e cel mai primejdios pentru oamenii religioși; pentru moralistii puritani, acesta este cel mai periculos mesaj. El îndeamnă să rupi barierele, să permiți naturii să izbucnească. E primejdios.

Am auzit că o asistentă șefă îi arăta spitalul unei asistente noi, abia venite de pe băncile școlii. O luase cu ea din secție în secție și i le prezenta: secția bolnavilor de cancer, secția bolnavilor de tuberculoză și tot așa. Apoi a ajuns la un salon mare și i-a spus celelalte: „Uită-te și ține minte bine: aici e secția cea mai periculoasă dintre toate... aceasta este secția periculoasă.” Asistenta cea nouă s-a uitat, dar n-a putut să-și dea seama care era pericolul. Așa că a întrebat: „Dar unde e problema? De ce e aceasta cea mai periculoasă secție? Nici în secția bolnavilor de cancer n-ai spus că e vreun pericol.” Asistenta șefă a râs și a zis: „Oamenii de-aici sunt aproape sănătoși. Iată de ce e aceasta cea mai periculoasă secție. Așa că fii cu ochii-n patru, sănătatea e întotdeauna primejdioasă.”

Preoții se tem de sănătate, fiindcă în ochii lor sănătatea e imorală. Poate că ați auzit sau n-ați auzit de unul dintre gânditorii acestui secol, un gânditor german, foarte cunoscut la vremea lui – contele Keyserling. Se spunea despre el că e un filozof religios. În jurnalul lui, acesta și-a notat: „Sănătatea e lucrul cel mai imoral” – pentru că sănătatea înseamnă energie, iar energia e încântare, energia e bucurie, energia e iubire, energia e sex, energia e tot ceea ce e natural. Nimicește energia, fă-o șubredă și abia perceptibilă. Iată în ce scop se postește atât de mult – ca să fie distrusă energia, să fie împiedicată acumularea unei cantități mari de energie și revărsarea ei ulterioară. Oamenii religioși au fost întotdeauna de părere că sănătatea e periculoasă. Și-atunci a fi nesănătos devine un țel spiritual.

O spun din nou, Chuang Tzu e foarte rebel. El spune: natura, energia, extazul care vine din revărsare și echilibrul care apare spontan sunt de ajuns. Nu e nevoie de efort. Peste tot în natură e atâtă frumusețe fără niciun efort: un trandafir poate să fie atât de frumos fără niciun efort, un cuc poate să cânte fără niciun efort. Privește o căprioară, atât de vie, plină de energie, ageră. Privește un iepure de câmp, atât de vigilent, de atent, încât până și un Buddha l-ar putea invidia.

Privește natura și vezi că totul e atât de perfect. Ai putea aduce îmbunătățiri unui trandafir? Ai putea aduce îmbunătățiri de orice fel naturii? Singur omul s-a defectat undeva pe drum. Dacă trandafirul e frumos fără vreun efort din partea lui, omul de ce nu poate? Care e problema cu omul? Dacă stelele rămân frumoase fără niciun efort, fără niciuna dintre sutrele yoghine ale lui Patanjali, omul de ce nu poate? Și el face parte din natură, la fel ca stelele.

De aceea spune Chuang Tzu: fii natural și vei înflori. Dacă înțelegerea aceasta pătrunde în tine, tot mai adânc și mai adânc, atunci orice efort își pierde sensul. Atunci nu mai faci întruna planuri pentru viitor, ci trăiești aici și acum... Momentul acesta e totul, momentul acesta e eternitatea. Iar starea de buddha este deja o actualitate, ești deja un buddha. Nu lipsește decât să-i acorzi șansa de a înflori; n-ai făcut-o până acum pentru că ai fost atât de angajat în proiectele tale. O floare înflorește fără efort pentru că energia ei nu se risipește în niciun proiect; floarea nu-

și face planuri de viitor, ea e aici și acum. Fii ca o floare, fii ca o pasăre, ca un arbore, ca un râu, sau ocean – dar nu fi ca un om. Fiindcă omul s-a rătăcit cândva, undeva. Natura, și a fi natural – natural fără efort, natural în mod spontan – aceasta este esența întregii învățăături pe care are să ți-o ofere Chuang Tzu.

Acum vom pătrunde în *sutra* lui. Ascultați fiecare cuvânt într-un mod cât mai profund cu putință, căci mintea vă va ridica obstacole, ea nu vă va permite să ascultați. Mintea e societatea dinăuntru vostru. Societatea e foarte șireată: ea nu e doar în afara voastră, a pătruns și în voi. Asta înseamnă mintea și de aceea toți cei care știu, sunt împotriva minții și în favoarea naturii – pentru că mintea e un lucru artificial, implantat în tine de societate.

Deci în timp ce îl ascultați pe Chuang Tzu, mintea va pune obstacole. Ei nu-i va plăcea să asculte, fiindcă ceea ce spune el e total împotriva minții. Dacă lași la o parte mintea și permiți cuvintelor să pătrundă în tine, simpla ascultare va deveni meditație, simpla ascultare te va transforma. Altceva nu ai de făcut, decât să ascuți.

Chuang Tzu crede în înțelegere, nu în meditație. Iar dacă eu spun că trebuie să meditați, o fac doar pentru că simt că înțelegerea e atât de dificilă pentru voi. Meditația nu vă va duce la țelul final – nicio metodă nu vă poate duce acolo. Nu există metodă, nu există tehnică. Meditația doar vă va ajuta să înțelegeți. Nu vă va conduce la adevăr, ea doar va anula mintea, astfel ca oricând va sta în fața voastră adevărul, voi să-l vedeți.

### **Chu'i desenatorul trasa cercuri mai perfecte cu mâna liberă decât cu ajutorul unui compas.**

Chuang Tzu vorbește despre un desenator pe nume Chu'i, care putea desena cercuri mai perfecte cu mâna liberă decât cu compasul. Într-adevăr, de compas au nevoie doar cei cărora le e frică. Dacă nu ți-ar fi frică, și tu ai putea desena un cerc perfect fără niciun ajutor. În natură, cercurile există pretutindeni – totul se mișcă pe un traseu circular. Cercul este fenomenul cel mai simplu din natură – și natura nu folosește niciun compas. Stelele nu consultă nicio hartă și nici nu poartă cu ele vreun compas, dar cu toate acestea se mișcă în cerc fără încetare. Dacă le dai



compasuri și hărți, sunt sigur că se vor încurca – nu vor mai ști încotro s-o ia și ce să facă.

Ați auzit, poate, povestea centipedului?

Un centiped merge cu o sută de picioare. Un broscoi, unul filozof, vede centipedul, se uită la el, îl studiază și se simte foarte încurcat. E atât de complicat să mergi chiar și cu patru picioare, dar centipedul acesta mergea cu o sută! Era un adevărat miracol! În ce fel hotăra centipedul ce picior să miște mai întâi, și ce picior după aceea, și tot așa, până la o sută?! Așa că broscoiul îl oprește pe centiped și-i pune o întrebare: „Sunt filozof și sunt în derută din cauza ta. A apărut o problemă căreia nu-i găsesc rezolvare. Cum faci tu să mergi? Cum de reușești? Mie mi se pare imposibil!” Centipedul îi răspunde: „Merg de când mă știu, dar nu m-am gândit niciodată la asta. Acum că m ai întrebat, o să mă gândesc și o să-ți spun.” Pentru prima dată, în conștiința centipedului a intrat gândul. Chiar așa, broscoiul avea dreptate – care picior trebuie ridicat primul? Centipedul rămase pe loc câteva minute, incapabil să se miște, se împletici și căzu. Atunci îi spuse broscoiului: „Te rog să nu mai pui întrebarea asta altui centiped. Toată viața am mers și n am întâmpinat nicio problemă, dar tu m-ai omorât acum complet! Nu mai pot să mă mișc. Și am o sută de picioare! Cum o să le mișc eu pe toate?”

Viața se mișcă în cerc perfect... viața se mișcă perfect, nu e nicio problemă. Chuang Tzu spune despre Chu'i că putea să deseneze cercuri mai perfecte cu mâna liberă decât cu un compas. Tu ai nevoie de compas din cauză că nu ai încredere în viață; ai nevoie de moralități, de precepte și principii, de biblii, coranuri, gite care să te îndrume, fiindcă nu ai încredere în forța interioară. Așa se desfășoară viața ta. Iar bibliile, coranurile și gitele au creat aceeași situație în cazul tău pe care a creat-o broscoiul în cazul centipedului.

Atâtea precepte de urmat, atâtea principii de ținut minte și respectat – atât de multe concepte morale. Ți-au fost impuse atâtea lucruri încât viața ta interioară nu poate fi spontană. Rătăcești calea nu din cauza vreunei forțe malefice, ci din cauza

încătorilor de bine. Nu dracul te duce pe căi greșite, ci preoții, cei care te îndrumă, așa-ziii voștri sfinți. Să privești lucrurile în felul acesta e lucru foarte dificil. E ușor să crezi într-un drac în spinarea căruia să arunci toată responsabilitatea. Eu vă spun însă, nu există draci. Iar Chuang Tzu spune același lucru.

Chuang Tzu spune: nu există Dumnezeu, nu există diavol, doar viața există. Preoții îi dau naștere lui Dumnezeu și preoții dau naștere diavolului, deoarece preoții dau naștere distincției dintre bine și rău. Iar după ce distincția aceasta a pătruns în mintea ta, tu nu vei mai avea niciodată dreptate. Natura are dreptate. Odată ce distincția între bine și rău pătrunde în mintea ta, nu vei mai avea niciodată dreptate, nu vei mai avea niciodată pace, nu vei mai fi niciodată relaxat; vei sta mereu încordat. Și tot ceea ce vei face va fi rău, din cauză că distincția creează confuzie. Viața în întregul ei este atât de tăcută și meditativă, de ce ai tu nevoie de atâta efort? Din cauza distincției între bine și rău.

**Degetele lui dădeau la iveală forme spontane venite de nicăieri. În tot acest timp, mintea îi era liberă, nepreocupată de ceea ce făcea. Nu avea nevoie de elemente ajutătoare, mintea lui era perfect simplă și nu întâmpina obstacole.**

**Degetele lui dădeau la iveală forme spontane venite de nicăieri.**

De nicăieri înseamnă de peste tot, nicăieri înseamnă vidul ultim, înseamnă izvorul ultim, înseamnă temelul însuși al vieții. De unde respiri atât de perfect? Chuang Tzu spune că nu tu respiri, ci natura respiră în tine. Nu *tu* respiri, căci ce ai tu de-a face cu respirația? Nimic. „Respir” e o noțiune falsă; mai corect ar fi să spui „natura respiră în mine”. Și atunci perspectiva se schimbă, iar accentul cade exclusiv pe natură, nu pe tine, nu pe ego, ci pe imensitatea, infinitul care te înconjoară, temelia, temelia însăși a vieții – „ea” respiră în tine.

Atunci când te îndrăgostești, chiar ești *tu* acela care se îndrăgostește sau „ea”, natura, se îndrăgostește prin tine? Când

ești mândru, *tu* ești mândru? Fiindcă atunci când există mândrie, rămâne doar ea, tu nu mai ești; când există iubire, tu nu mai ești. În furie, în iubire, în orice emoție ardentă tu nu mai ești. În tot ceea ce este viu tu dispari. Și-atunci există ceva impersonal – tao. Deci un om care trăiește în tao este un om care a ajuns să înțeleagă că „eu” este lucrul cel mai nefolositor cu putință, care nu creează decât probleme, nimic altceva – și-atunci se desprinde de el. Și, de fapt, nici nu e nevoie să se desprindă de el, căci odată ce a înțeles, desprinderea se produce de la sine – nu mai există niciun „eu”. Și atunci trăiește, mănâncă, iubește, doarme, dar în tot acest timp nu există niciun „eu”. Ceva mai mare decât el trăiește prin el. Și-atunci nu mai există apăsare și încordare și neliniște; atunci el redevine un copil, mintea îi e liberă de orice preocupare. Voi nu puteți să faceți nimic fără să fiți preocupați; indiferent ce faceți, egoul își vâra coada, apare preocuparea și apoi neliniștea.

Gândiți-vă la fenomenul următor: un chirurg face operații perfecte, dar dacă soția lui e pe masa de operație, mâna îi tremură. În celelalte cazuri el lucrează ca un mecanism perfect, dar când pe masă e soția lui, nu mai poate opera – e nevoie de un alt chirurg. Ce s-a întâmplat? A pătruns îngrijorarea. În cazul celorlalți pacienți era detașat, nu-l preocupa nimic legat de ei, cu ei era doar un chirurg, o forță naturală care lucrează. Mintea nu era prezentă; lucra perfect. Dar acum că soția lui e acolo, a apărut îngrijorarea: oare îmi va reuși operația? Oare voi putea să-mi salvez soția? Acum există problemele acestea, mintea lui e preocupată, mâna îi tremură.

Viața ta întregă e un tremur, pentru că duci cu tine atâtea griji. Și nu poți desena un cerc perfect. Orice ai scrie... Există o știință de a-ți fi citită mintea prin intermediul scrisului. La baza acestei științe stă faptul că atunci când scrii îți e redat și tremurul. Iar atunci când îți semnezi numele ești mai preocupat decât oricând. Atunci tremurul e prezent și poate fi observat, detectat cu o lupă. Tremurul acela poate spune multe despre tine, fiindcă în tot ceea ce faci, tu ești cel care face. El dă indicii despre tine, te reprezintă pe *tine*. Simpla observare a scrisului tău poate revela multe lucruri despre personalitatea ta.

Dacă un buddha își semnează numele, va fi cu totul altceva. Nu va exista niciun tremur, pentru că un buddha nu e preocupat

de nimic. Și chiar și prin intermediul unei semnături se poate stabili dacă ai de-a face cu un buddha sau nu. În tot ceea ce faci, tremurul te urmează ca o umbră. Cine dă naștere tremurului?

Veniți la mine și îmi spuneți: „N-am liniște; mintea mea nu-și găsește liniștea.” Cum ar putea să și-o găsească atâta vreme cât voi nu vă desprindeți de grijile pe care le aveți? Vreți să vă liniștiți mintea, vreți s-o faceți limpede, transparentă, dar lucrul acesta este imposibil câtă vreme nu renunțați la ceea ce vă preocupă, căci altminteri tremurul e mereu prezent.

Dacă nu faceți nimic în privința grijilor, atunci singurul lucru pe care îl puteți face este să reprimați tremurul interior. Veți vedea atunci că la suprafață totul e calm, netulburat, dar că în adâncul vostru tremurați, tremurați neîncetat. În adâncul vostru, teama și tremurul continuă. Ele sunt rezultatul îngrijorării.

Și ce vă preocupă, de fapt? Vă preocupă felul în care îi impresionați pe ceilalți. Dar de ce vă faceți atâtea griji în legătură cu ceilalți, atâtea griji încât nu mai puteți să răsuflați ușurați niciodată? Fiecare se întreabă ce cred ceilalți despre el. Iar lucrul acesta este valabil în cazul tuturor oamenilor. Ceilalți își fac griji în legătură cu părerea ta, iar tu îți faci griji în legătură cu părerea lor.

Odată Mulla Nasruddin mergea pe o cărare. Soarele asfințise, poteca era singuratică, se lăsa întunericul. Brusc l-a cuprins frica din cauza unui grup de oameni care venea spre el. „Ăștia nu pot să fie decât niște tâlhari”, și-a zis el. „Și nu mai e nimeni prin preajmă în afară de mine.” Așa că a sărit peste un zid care se afla chiar în apropiere și s-a trezit într-un cimitir. A văzut un mormânt proaspăt săpat și s-a dus să se așeze în el. Liniștindu-se întrucâtva, a închis ochii și a așteptat să treacă oamenii, ca să se poată duce și el acasă. Dar oamenii văzuseră și ei că era cineva acolo. Mulla sărise brusc, așa că li s-a făcut și lor frică: ce se întâmplă? Cineva se ascundea acolo sau punea ceva rău la cale? Așa că au sărit toți peste zid.

Acum Mulla era incredințat că avusese dreptate. „Am judecat bine, oamenii ăștia sunt primejdioși. Acum nu se mai poate face nimic, trebuie să mă prefac că sunt mort.” Și s-a prefăcut. Și-a ținut respirația – doar nimeni nu jefuiește sau omoară un mort.

Însă oamenii îl văzuseră sărind, așa că s-au îngrijorat foarte tare: ce făcea el acolo? S-au adunat în jurul mormântului, s-au uitat înăuntrul lui și-au întrebat: „Ce urmărești? De ce stai acolo, ce vrei să faci?” Mulla a deschis ochii. Uitându-se la ei, a avut sentimentul clar că nu era nicio primejdie. A râs și a spus: „Ei, asta da problemă filozofică. Mă întrebați de ce mă aflu aici, iar eu aș vrea să vă întreb pe voi ce v-a adus aici. Eu sunt aici din cauza voastră, iar voi sunteți aici din cauza mea!”

S-a creat un cerc vicios: ție îți e frică de ceilalți, celorlalți le e frică de tine și toată viața devine un talmeș-balmeș. Renunță la aiureala asta, ieși din cercul acesta vicios; nu mai fi preocupat de ce cred ceilalți. Concentrează-te pe propria ta viață și va fi de ajuns, nu e nevoie să te preocupe ceilalți. Și eu îți spun că dacă poți trăi fără să-ți faci griji, atunci viața ta va înflori, iar ceilalți se vor bucura și ei de asta. Vei vrea să împărtășești și vei avea mult de oferit celorlalți, dar mai întâi trebuie să încetezi să te mai gândești la ceilalți și la ce cred ei despre tine. Acest „despre” e foarte periculos. Nimeni nu se simte bine în pielea lui; din cauza celorlalți, fiecare stă la pândă – și viața s-a transformat într-un iad.

**Degetele lui dădeau la iveală forme spontane venite de nicăieri. În tot acest timp, mintea îi era liberă, nepreocupată de ceea ce făcea.**

Fă! Nu fi preocupat de ceea ce faci. Fă-o din toată inima, așa încât simpla facere să fie beatitudine. Și nu te gândi la lucruri mari, fiindcă nu există lucruri mari și lucruri mici. Nu te gândi să faci lucruri mari, să cânti muzică în stil mareț, să pictezi tablouri extraordinare, să devii un Picasso sau un Van Gogh sau cine știe ce altceva – un mare scriitor, un Shakespeare ori un Milton. Nu există lucruri importante și nu există mărunțișuri. Există oameni mari și oameni mărunți, dar lucrurile nu sunt mari sau mărunte. Iar un mare om este acela care își aduce măreția în fiecare lucru, oricât de mic, pe care îl face: mănâncă în măreție, pășește în măreție, doarme în măreție. Aduce calitatea măreției

în fiecare lucru. Și ce e măreția? Natura! Nimic nu e mai măreț decât natura. Mănâncă asemenea unui împărat. Lucrul acesta nu depinde de calitatea mâncării, ci de cel care mănâncă, de aerul festiv pe care îl aduce când stă la masă. Chiar și cu pâine, unt și sare poți să fii un împărat.

Epicur avea o grădină chiar lângă Atena. Și el a fost unul dintre oamenii rari, la fel ca Chuang Tzu. Nu credea în Dumnezeu, nu credea în nimic, pentru că credința e o prostie. Numai oamenii fără înțelepciune cred. Un om care înțelege are încredere, nu credință. Încrederea e altceva. Ea înseamnă să te încrezi în viață, să te încrezi în ea la modul absolut, astfel încât să te lași dus de ea oriunde. Epicur avea o grădină micuță, și trăia acolo cu discipolii lui. În ochii lumii era un ateu, un imoral. Nu credea în Dumnezeu, nu credea în scripturi, nu credea în niciun templu; era ateu. Dar trăia într-un fel măreț. Viața lui era superbă, magnifică, cu toate că nu avea nimic, cu toate că erau cu toții foarte săraci. Împăratul a auzit despre ei și a vrut să vadă în ce fel trăiau și cum de erau fericiți fără să aibă credință. Câtă vreme nici unul cu credință în Dumnezeu nu putea fi fericit, cum puteau oamenii ăștia să fie fericiți fără Dumnezeu?

Așa că a venit într-o seară să viziteze grădina lui Epicur și a fost de-a dreptul uluit – era un miracol! Oamenii aceia nu aveau nimic, aproape nimic, dar trăiau ca niște împărați. Ca niște zei trăiau. Viața lor toată era o sărbătoare.

Când mergeau la râu să facă baie, aceea nu era o simplă baie; era un dans cu râul, era o armonizare cu râul. Cântau și dansau și înotau și săreau și plonjau în apă. Când se așezau la masă era o sărbătoare, un festin, iar ei nu aveau nimic în afară de pâine și sare, nici măcar unt. Dar erau atât de plini de grație încât simplul fapt că *existau* era de ajuns, altceva nu le mai trebuia. Împăratul a fost foarte impresionat și l-a întrebat pe Epicur: „Ce să vă aduc data viitoare când voi veni la voi?” Epicur i-a răspuns: „Lasă-ne să ne gândim puțin. Nu ne-am gândit niciodată că cineva ne-ar putea aduce daruri, și avem atâtea daruri de la natură. Dar dacă insiști, atunci adu-ne puțin unt, nimic altceva. Atât e suficient.”

Viața poate să devină o sărbătoare dacă știi cum să trăiești fără griji. Altminteri, viața e o boală lungă, care culminează cu moartea.

**În tot acest timp, mintea îi era liberă, nepreocupată de ceea ce făcea. Nu avea nevoie de elemente ajutătoare, mintea lui era perfect simplă și nu întâmpina obstacole.**

Tu ai nevoie să înveți totul din cauză că ți-ai uitat cu desăvârșire natura. Acum psihologii propun să se facă instruire în legătură cu iubirea, din cauză că oamenii uită, treptat, cum să iubească. Multă literatură a luat naștere pe marginea acestui subiect: „Arta de a iubi”, „Cum să iubești”. Oamenii au uitat chiar cu totul orgasmul sexual, extazul sexual. Niciun animal nu are nevoie de vreo instruire în acest sens! Până și pomii par să fie mai inteligenți decât voi.

Voi trebuie să învățați totul, chiar și lucrurile fundamentale ale vieții trebuie să le învățați. Asta înseamnă că suntem cumva dezrădăcinați. Am pierdut contactul cu natura, s a produs o ruptură și o distanțare. Iar dacă ești învățat cum să iubești, iubirea ta are să fie falsă. Iubirea adevărată trebuie să fie spontană. Cum poate să-ți fie predată iubirea de către altcineva? Dacă înveți de la altcineva, înseamnă că vei proceda conform regulilor și curgerea liberă va fi împiedicată.

Natura nu curge după regulile tale, ea are regulile ei proprii. Nu trebuie decât să te lași în voia ei și începe să funcționeze. Nu e foarte departe ziua când va trebui să-i învățăm pe oameni cum să respire. Acum râdeți, dar dacă v-ați întoarce și l-ați întreba pe Epicur: „Va veni o vreme când oamenii vor trebui să învețe cum să ajungă la orgasm?”, ați vedea că el ar fi râs. Fiindcă animalele ajung la orgasm fără nicio învățătură, nu au nevoie de Masters și Johnsons, nu au nevoie de Raportul Kinsey. Animalele iubesc, pur și simplu – iubirea se întâmplă în mod natural.

Acum există în Statele Unite clinici în care sunt învățați oamenii cum să aibă orgasm. Dacă ajungi la orgasm prin tehnici învățate, țineți minte bine, orgasmul acela nu e autentic,

fiindcă e manipulat de tine, e controlat de tine, cumva îi forțezi producerea, or un orgasm apare numai într-o stare de abandon – iar abandonul nu poate fi învățat.

Nu poți să-i înveți pe oameni cum să adoarmă. Dacă încerci să-i înveți, atunci le vei tulbura somnul, căci dacă fac ceva, orice, vor produce numai tulburare. Mergi, pur și simplu, la culcare, pune capul pe pernă și adormi. Dacă faci ceva, faptul în sine de a face – orice – va fi cel care va deranja somnul. Iar viața e ca somnul, ca respirația.

**Astfel, atunci când pantofii ți se potrivesc, uiți de picioare; când cureaua e nimerită, uiți de pântec; iar când inima e armonioasă, „pentru” și „împotriva” sunt date uitării.**

Rețineți, aceasta este una dintre mantrele de cea mai mare importanță: *„Atunci când pantofii ți se potrivesc, uiți de picioare”*.

Ori de câte ori ești sănătos, uiți de corp. Doar când se ivește vreo boală, corpul îți stăruie în minte. Dacă nu te doare capul, știi cumva că ai un cap? Însă atunci când ai o durere de cap, nu mai poți uita de el. Când te roade pantoful înseamnă că nu ți-e bun. Tot ceea ce e sănătos e dat uitării, dar tot ceea ce pune probleme e ținut minte în permanență – provoacă o tensiune mentală continuă.

Cel care trăiește perfect în tao nu e atent la el; tu ești atent la tine, fiindcă ești atins de boală. Egoul e o boală, una fundamentală, căci ești nevoit să-ți aduci aminte în continuu că ești cineva. Asta arată că nu trăiești într-o stare de bine, iar disconfortul interior dă naștere egoului; o ființă naturală perfect sănătoasă uită cu totul de sine. Ea e ca un nor, ca o adiere, ca o rocă, sau ca un arbore, ori pasăre – dar niciodată ca un om. Ea nu există, căci doar boala, asemenea unei răni, trebuie avută mereu în vedere.

Faptul de a sta cu gândul la ceva este un mecanism de siguranță: dacă ai un ghimpe în picior, trebuie să stai cu gândul la el. Mintea se va duce iar și iar la locul cu pricina, din cauză că ghimpele trebuie scos. Dacă uiți de el, va rămâne acolo și va



deveni periculos, ar putea infecta întregul organism. Atunci când te doare capul, corpul îți spune să-ți aduci aminte de el pentru că trebuie făcut ceva. Dacă uiți de ea, durerea de cap poate deveni periculoasă. Corpul îți indică ori de câte ori există vreo boală, ori de câte ori e ceva în neregulă – îți atrage atenția. Dar când corpul e sănătos uiți de el, devii „acorporal”. Iar aceasta este singura definiție a sănătății: atunci când nu ești conștient de corp înseamnă că ești sănătos. Dacă ești conștient de oricare dintre părțile corpului, atunci partea respectivă nu e sănătoasă.

Același lucru se aplică și minții. Atunci când conștiința ta e sănătoasă, nu există ego – nu ești deloc cu mintea la tine, nu îți aduci întruna aminte că „eu reprezint ceva”, ci stai relaxat. Ești, dar nu există „eu”. Există doar faptul pur de a fi, dar nu – în niciun caz – un ego cristalizat. Individualitatea nu e prezentă. Așadar:

**... când pantofii ți se potrivesc, uiți de picioare; când cureaua e nimerită, uiți de pântec; iar când inima e armonioasă, „pentru” și „împotrivă” sunt date uitării.**

Acesta este unul dintre lucrurile cele mai profunde care trebuie înțelese: „Când inima e armonioasă, „pentru” și „împotrivă” sunt date uitării.” Când inima e nearmonioasă, când nu e într-o stare de bine, atunci simți mereu o apăsare, ai grijă întruna la ce e bine și la ce e rău, la ce trebuie urmat și la ce trebuie evitat. Viața toată se transformă într-o luptă în scopul evitării răului și realizării binelui. Dar nu asta e calea spre realizarea binelui! Asta e calea spre un eșec nesfârșit!

Să luăm furia, sexul, lăcomia. Dacă spui că furia e rea, atunci toată viața ta va fi petrecută într-o stare de furie. Câteodată te vei înfuria pe o situație, iar după aceea te vei înfuria din cauză că iar ai fost furios. Câteodată te vei înfuria, iar după ce va trece furia te vei enerva pe furie – asta fiind ceea ce numești tu căință. Și vei lua hotărârea să nu te mai înfurii niciodată; dar te vei înfuria iarăși, de fapt, pentru că în ambele cazuri tot furios ești. Uneori te înfurii pe cineva, alteori te înfurii pe tine pe motiv că ai fost

furios. Dacă ești împotriva sexului și spui că e rău, așa cum spune toată lumea, atunci vor exista momente când vei fi sexual, iar după ce acestea vor trece te vei simți vinovat. În starea aceea de vinovăție vei întoarce lucrurile pe toate părțile, ceea ce înseamnă că te vei gândi la sex iar și iar, transferându-l în plan cerebral. Deci vei fi când sexual în plan fizic, când sexual în plan cerebral – când în corp, când în minte.

De îndată ce ai făcut distincție, de îndată ce pui două lucruri în conflict, vei fi divizat.

Stăteam odată cu Mulla Nasruddin. O văduvă foarte frumoasă a venit la el să-i ceară sfatul. „Sunt în încurcătură și trebuie să mă ajuți”, i-a spus ea. „Sunt îndrăgostită de un bărbat foarte frumos, mai tânăr decât mine, dar care e sărac. Iar un bărbat în vârstă care e foarte, foarte bogat și urât e îndrăgostit de mine. Ce să fac? Cu care dintre ei să mă mărit?”

Mulla Nasruddin a închis ochii, a reflectat și i-a răspuns: „Mărită-te cu bogatul și poartă-te frumos cu săracul.”

Așa iau naștere toate conflictele, așa ajungi să alegi ambele variante, după care ești divizat. Ori de câte ori spui că asta e bine și asta e rău, ești deja divizat, iar viața ta întregă devine un conflict – te miști ca un pendul de la o extremitate la cealaltă.

Nu fi împotriva a nimic. De ce? Pentru că ori de câte ori ești împotriva a ceva înseamnă că în adâncul tău înclini către lucrul respectiv, altminteri de ce să fii împotriva lui? Un om care nu e furios în adâncul lui, nu va fi împotriva furiei. De ce-ar fi? Un om care nu e lacom în adâncul lui, nu va fi împotriva lăcomiei. Ce motiv ar avea să fie împotriva ei? Nu are o problemă cu lăcomia, nu a făcut nicio alegere în privința asta, n a făcut nicio distincție. Țineți minte, întotdeauna cei lacomi sunt împotriva lăcomiei, cei sexuali sunt împotriva sexului, furioșii sunt împotriva furiei, violenții sunt împotriva violenței. Deci ce fac ei, de fapt? Își fixează drept scop opusul.

Dacă ești violent, scopul tău va fi nonviolența. Și în ce fel poate un om violent să devină nonviolent? Ce va face el ca să devină astfel? Nu există decât o singură posibilitate: va fi violent împotriva lui însuși, atâta tot. Ce altceva ar putea face? Cum

ar putea un om violent să fie nonviolent? Cum ar putea un om furios să devină lipsit de furie? Iar dacă un om furios cultivă non-furia, în non-furia lui tot va exista furie, pentru că nu ai cum să cultivi ceva fără să pui din tine în ceea ce cultivi. În non furie va fi prezentă furia, în nonviolență va fi prezentă violența.

Dacă te uiți în jur, dacă te uiți cum trebuie, nu vei găsi oameni mai violenți decât aceia care și-au stabilit drept obiectiv nonviolența. Și nici oameni mai sexuali, mai pervers sexuali decât cei care și-au făcut un țel din *brachmacharya* nu vei putea găsi.

Chuang Tzu spune: nu face distincții, fiindcă altminteri vei fi divizat. Iar divizat fiind, vei fi rupt în două. O persoană scindată nu poate fi naturală. Natura există în unitate, ea e o armonie profundă, în ea nu există niciun conflict. Natura acceptă totul – nu există alegeri, totul e o curgere neutră. La rândul tău, nu face nici tu alegeri.

Și iată ce miracol: dacă nu alegi să fii împotriva furiei, atunci când ea va apărea vei fi furios și atâta tot. Nu alege să fii împotriva furiei. Când ea își face apariția, fii furios și gata, iar când trece, las-o să treacă. Nu te căi, n-o mai lungi gândindu-te întruna la ea; n-o lungi, nu fi împotriva ei. Când vine furia, vine și gata! Ce-ai putea să faci? Când nu vine, nu vine. Nu depinde de tine, n-ai ce face. Și-atunci se întâmplă un miracol: dacă nu faci alegeri, devii atât de vigilent încât energiile tale sunt nedivizate. Iar când energiile sunt nedivizate, ele devin atât de puternice, colosale, încât furia e imposibilă atunci – fiindcă furia ține de slăbiciune. Rețineți lucrul acesta: cu cât ești mai slab, cu atât ești mai furios; cu cât ești mai puternic, cu atât ești mai puțin furios. Dacă ești absolut puternic, nu va mai exista nici urmă de furie. Rețineți: cu cât ești mai slab, cu atât ești mai lacom – cu adevărat cel slab trebuie să fie lacom, ca să se pună la adăpost – și cu cât ești mai puternic, cu atât ești mai lipsit de lăcomie.

Când energia e totală în tine, nedivizată, nescindată, ești o unitate. Lăcomia dispăre, fiindcă lăcomia aparține unei minți slabe, unei minți scindate. Iar când ești scindat, pe de o parte ești furios, pe de altă parte lupți împotriva furiei, și în felul acesta scindarea se va accentua, risipindu-se astfel mai multă energie. În interiorul tău va fi o răvășeală, o anarhie – nicăieri nu va exista nici măcar o notă armonioasă. Totul va fi complet dezacordat. Și

cu cât te vei forța să reinstaurezi armonia, cu atât lucrurile vor sta mai prost – din cauză că ai ratat primul pas și ratat va rămâne până la sfârșit. Primul pas este acesta: *când inima e armonioasă, „pentru” și „împotrivă” sunt date uitării*. Deci ce e de făcut? Uită de „pentru” și de „împotrivă” și lasă inima să se așeze. Un lucru e cert: de atâta vreme te lupți cu furia și tot ești furios; încearcă atunci calea lui Chuang Tzu, n-ai nimic de pierdut.

Ai tot încercat să devii non-sexual și tot sexual ai rămas; ba chiar ai devenit mai pervers, sexul e mai otrăvit acum. Încearcă să mergi pe mâna lui Chuang Tzu, n-ai să pierzi nimic. Când apare dorința sexuală, fii sexual. Tot așa cum mănânci când ți-e foame, fii sexual atunci când apare impulsul. Nu face niciun fel de alegere, nu spune că e ceva rău în asta. E un lucru bun – acceptă-l, face parte din natură. Și va veni brusc un moment în care vei fi o unitate, iar sexul se va transforma automat în iubire. Fiindcă un om al cărui interior e unitar...

Încercați să înțelegeți ce înseamnă unitatea aceasta. Toți bărbații și toate femeile sunt bisexuali: fiecare bărbat e înăuntrul său și bărbat și femeie, iar fiecare femeie e înăuntrul ei și femeie și bărbat. Nimeni nu e doar bărbat sau doar femeie, nu are cum să fie, deoarece un părinte a fost bărbat, iar celălalt a fost femeie și tu îi porți în tine pe amândoi. Jumătate e mama ta în tine și jumătate e tatăl tău, deci ești și bărbat, și femeie – jumate-jumate. Iată în ce constă marea scindare. Iar dacă tu o alimentezi, scindarea se va amplifica tot mai mult. Renunță la orice luptă, nu mai alege un lucru în detrimentul altuia. Fii furios și acceptă asta, fii sexual și acceptă, fii lacom și acceptă. Ce altceva ai putea face? Natura ți-a dat lucrurile acestea, așa că acceptă-le, desigur împreună cu consecințele lor, cu tot.

Așa cum tu ești furios, și altcineva e furios – acceptă furia și consecințele. Și atunci scindarea din tine e anulată, iar bisexualitatea ta devine, treptat, o armonie; se creează un cerc, are loc un orgasm interior – femeia și bărbatul din tine se întâlnesc. Iar când aceștia se întâlnesc înăuntrul tău, tu devii una; o ființă nouă ia naștere. Unitatea aceasta are ca umbră iubirea. Deocamdată tu nu poți iubi; iubirea ta e o fațadă, o amăgire. Iubirea ta e un vicleșug prin care să ajungi la sex. Din această cauză iubirea ta dispare după ce ai ajuns la sex. De îndată ce ai

avut contact sexual cu o femeie sau cu un bărbat, iubirea dispare. După douăzeci și patru de ore, energia va reveni; vei acumula energie și din nou îți va face simțită prezența sexul, așa că vei fi iarăși iubitor sau iubitoare. Deci iubirea e doar un mijloc prin care să ajungi la sex. De aceea nu poți să-ți iubești soția sau soțul – îți vine foarte greu s-o faci. Cum să mai iubești, dacă nevoia a dispărut? Iubirea înseamnă pentru tine a face curte, înseamnă un preludiu care să-l determine pe celălalt să facă sex cu tine. În cazul unei soții sau al unui soț nu mai e nevoie de preludiu, se consideră de la sine înțeles consimțământul său. Un soț poate să ceară direct, o soție poate să ceară direct, nu mai e necesară munca de lămurire. Și așa, nemaifiind nevoie de seducție, iubirea dispare. E aproape imposibil să vezi că soția își iubește soțul, că soțul își iubește soția. Ei doar se prefac. Iar prefăcătoria aceasta începe să apese greu asupra celui care o practică. Să te prefaci că iubești! Atunci viața îți apare lipsită de orice sens.

Iată de ce se angajează oamenii în relații extraconjugale: lucrul acesta le dă iarăși o oarecare energie, un oarecare sentiment că iubesc, fiindcă atunci când e vorba de o persoană nouă trebuie să-i faci iarăși curte; nu poți merge drept la țintă cu o persoană nouă, trebuie s-o faci să se lase înduplecată. Ca s o aduci în pat trebuie s-o convingi. Iubirea ta nu e decât persuasiune. E normal să fie așa, căci iubirea adevărată apare doar după ce ai devenit o unitate, înainte e imposibilă. Cuvântul sex e foarte frumos. Rădăcina originală a cuvântului sex înseamnă divizare – sex înseamnă divizare.

Dacă ești divizat în interior, atunci sexul va fi prezent. Când tânjești după o femeie sau după un bărbat, ce se întâmplă, de fapt? O parte din tine tânjește după întâlnirea cu partea cealaltă, dar tu încerci să realizezi întâlnirea în afara ta. O secundă ea se poate realiza, dar după aceea vei fi iarăși singur, căci în afară nu există întâlnire eternă. Sexul trebuie să fie momentan, nu se poate altfel, pentru că celălalt rămâne celălalt. Dacă îți întâlnești femeia sau bărbatul din interior, atunci întâlnirea poate fi eternă. Iar o astfel de întâlnire este posibilă, dar numai atunci când toate divizările se pierd. Se produce atunci o transformare alchimică: femeia din tine și bărbatul din tine se întâlnesc, iar tu devii una. Și când ai devenit una, iubirea răsare în tine. Iubirea este

o calitate a unui Buddha sau a unui Christos sau a unui Chuang Tzu. Până atunci, tu umbli cu monede false, căci nu poți să iubești cu adevărat. Cu cât înțelegi mai mult lucrul acesta, cu atât e mai bine, fiindcă în felul acesta nu vei mai prosti pe alții și nu vei mai fi tu însuși prostit. Când ai devenit o unitate, Chuang Tzu ți s-a întâmplat și ție, și:

**Când inima e armonioasă, „pentru” și „împotriva” sunt date uitării.**

**Fără imbolduri, fără tendințe necontrolate, fără nevoi, fără atracții: atunci ești stăpân pe toate ale tale. Ești liber.**

Deocamdată tu ai obsesii, tendințe necontrolate, ești nevoit să faci unele lucruri. Corpul te obligă întruna să le faci, mintea te obligă întruna să le faci. Dacă nu dai curs tendințelor, te simți nelalocul tău; dacă le dai curs, te simți vinovat – pare o situație fără ieșire. Dacă te lași purtat de impulsul sexual te vei simți vinovat, vei simți că ai făcut ceva rău; dacă nu dai curs impulsului sexual, vei simți un disconfort, pentru că energia se acumulează și tu n-o eliberezi. Drept urmare ea se pune în mișcare în interior și pune presiune asupra ta, te supune unor imbolduri incontroleabile. Viața ta e dominată de tendințe necontrolate și de obsesii. Și indiferent ce-ai face vei fi necăjit. Dacă, de pildă, urmezi impulsul sexual, te vei simți apoi înșelat în așteptări – toate visele ți se vor nărui, nu te vei alege cu nimic. Ți-ai închipuit atât de multe, ai proiectat atât de mult, iar realitatea nu se dovedește a fi câtuși de puțin la înălțimea viselor. Cu cât ai visat mai mult, cu atât mai mult te va frustra situația reală, motiv pentru care te vei întreba: de ce să-mi mai pierd eu energia? De ce să mai intru în relații și în complicații inutile? – pentru că atunci când celălalt intră în viața ta, el aduce cu sine propriile probleme. Așa se face că fiecare relație devine o corvoadă, ea nu e nicidecum libertate – din cauză că fiecare relație apare ca rezultat al tendințelor necontrolate.

Singur omul a cărui inimă e împăcată, omul care a devenit o unitate este un om liber. Nu înseamnă că se va duce în Himalaya sau că va fugi de lume în Tibet. Nu! Va fi aici, dar va fi aici având o

calitate diferită. Va iubi, va avea în suflet compasiune, vor exista în viața lui relații, dar el va rămâne liber. Nicio relație nu se va naște dintr-o obsesie; pentru el, a avea relații va însemna a împărtăși – își împărtășește ființa. Are prea mult și împărtășește cu ceilalți. Iar dacă îi primești darul, se va simți profund recunoscător. Vedeți... iubirea voastră e doar o tehnică prin care să obțineți sexul, a lui însă nu urmărește să obțină nimic. Iubirea lui nu urmărește să obțină nimic de la tine, ea e doar împărtășire. Are, are atât de mult încât îți dă și ție. Și cu cât dă mai mult, cu atât în el crește mai mult. Ființa lui se mișcă într-o altă dimensiune.

Priviți numai... mergeți în grădină și priviți. Dacă florile sunt lăsate pe tulpina plantelor, alte flori nu vor mai crește. Am observat îndelung lucrul acesta. N-am dat voie nimănui să rupă vreo floare, dar dacă într-o tufă de trandafir cresc cinci flori și nu le rupe nimeni, altele nu vor mai crește, iar cele cinci se vor ofili curând. Dacă rupi cinci, alte zece vor răsări; dacă rupi zece, vor crește douăzeci. Cu cât rupi mai multe, cu atât mai multe îți va da arbustul.

La fel stau lucrurile și cu cel care a devenit o unitate: e asemenea unui arbust cu flori. Cu cât oferă mai mult, cu atât constată că are mai mult; cu cât împărtășește mai mult, cu atât se înmulțește ceea ce are. Beatitudinea atinge noi culmi, extazul atinge adâncimi noi – împărtășește, căci neîmpărtășit, totul moare.

Dar esențialul este să nu fii „pentru” și „împotrivă”; în felul acesta vei fi un om liber.

### **Când îți e ușor, atunci e bine.**

În cazul tău e tocmai invers. Alegi întotdeauna să-ți fie greu, deoarece dificultatea îți oferă o provocare, iar provocarea îți stimulează egoul. Pentru tine e bine când e greu; când e ușor nu e niciodată bine. Fiindcă ușurința nu prilejuiește cuceriri, nu poate face egoul să se simtă împlinit. Cu cât e o sarcină mai dificilă, cu atât capătă egoul mai mult elan, cu atât e el mai extatic. Trebuie s-o faci! – trebuie să cucerească Everestul, trebuie să cucerească luna.

Edmund Hillary, cel care a ajuns primul în vârful Everestului, a fost întrebat de cineva: „De ce? De ce atâta efort? De o sută de ani încoace, omul încearcă și tot încearcă. Mulți au fost cei care au murit, care nu s-au mai întors niciodată. De unde dorința asta de a urca pe Everest? Ce se află acolo?” Nu se află nimic!

Timp de o sută de ani, mulți oameni și-au pierdut viața, nu s-au mai întors niciodată, dar cu toate acestea, an de an pornea un grup către vârful Everestului. Și frumos e că niciun indian nu s-a deranjat vreodată s-o facă, deși Everestul e în India! Niciunii tibetan nu i-a părut de vârful Everestul, deși acesta e la granița cu Tibetul! De ce? An de an, numai grupuri din occident. După ce Edmund Hillary a ajuns în vârf și apoi s-a întors, a fost întrebat de ce a făcut-o. Iar el a răspuns: „Pentru că Everestul era acolo, și până când nu-l știam cucerit, nu aveam pace. Rămânea acolo, necucerit, o provocare pentru ego. Pentru simplul motiv că există, trebuie cucerit.”

Tot ceea ce e dificil exercită atracție. Cu cât e mai greu, cu atât te atrage mai mult. Valoarea unui lucru e mai mare dacă prin intermediul lui – prin intermediul cuceririi lui – egoul tău va atinge noi proporții. Atunci când încerci ceva greu, chiar dacă nu reușești, egoul tot va avea de câștigat, fiindcă măcar ai încercat, în timp ce alții n-au făcut nici cea mai mică încercare.

Dacă duci la bun sfârșit un lucru ușor, n-ai obținut nimic, fiindcă egoul nu se poate umfla în pene de pe urma acestei realizări. Iar dacă nu reușești să-l duci la bun sfârșit, ai mult de pierdut, pentru că toată lumea va spune: „Un lucru atât de simplu și n-ai putut să-l faci?” Egoul e întotdeauna atras ca un magnet de ceea ce e dificil; totuși, când e ușor, atunci e bine – deci egoul nu e atras niciodată de ceea ce e bine, ci de ceea ce e rău.

Oamenii devin criminali deoarece o crimă e un lucru dificil, devin politicieni deoarece politica e grea, devin interesați de bani pentru că a face bani e dificil. Oamenii se dau în vânt după tot ceea ce e greu. Nu că s-ar alege cu ceva din asta, ci pur și simplu pentru că greul există – ca un Everest, ca o provocare; trebuie cucerit.

Uitați-vă la oamenii voștri de succes, la cei care au reușit. Uitați-vă numai! Cu ce s-au ales? Poate că au ajuns pe Everest, bine, dar acolo nu îi aștepta nimic. Odată ajunși n-au avut decât



să se întoarcă. Uitați-vă la președinții voștri, la prim-miniștri, la Rockefeller și: cu ce s-au ales? Cu nimic! În adâncul lor, ei știu că nu s-au ales cu nimic. Dar ceva tot au făcut, lucrul cel mai greu dintre toate – au intrat în istorie. În istorie intră întotdeauna proștii, fiindcă proștii fac istorie și proștii o scriu! Chuang Tzu nu face istorie, căci pentru el, bine înseamnă ușor.

Cum ai putea intra în istorie făcând lucruri ușoare? Când câștigi un război și omori milioane de oameni, faci istorie. Dar dacă doar te speli pe dinți dimineața, cum ai putea să faci istorie? Iar ușor înseamnă bine! Faci o baie, cânti un cântecel... cum ai putea face istorie? Mănânci, te duci în liniște la culcare și dormi fără vise – cum ai putea face istorie?

Nu! Istoria nu îi bagă în seamă pe cei care sunt naturali și relaxați. Istoria îi ia în seamă pe nebuni, pe cei obsedați de câte ceva, pe cei care produc tulburări de orice fel. Iar dificil înseamnă rău, și ușor înseamnă bine. Trăiește fără efort și nu încerca să intri în istorie; las-o proștilor și nebunilor, tu stai deoparte. Fiindcă nu poți avea și una, și alta: ori alegi viața, ori alegi să intri în istorie. Dacă alegi viața, vei fi un om simplu, în largul lui, care face lucruri simple, mărunte, și se bucură de ele. Nu vei tulbura liniștea nimănui, nimeni nu va băga de seamă existența ta. Vei fi ca și cum n-ai fi fost niciodată. Asta înseamnă să trăiești cu ușurință – să exiști ca și cum n-ai exista, să exiști ca și cum n-ai fi, nefiind în calea nimănui. Nu va ști nimeni de tine, dar nici nu e nevoie să știe. Tu vei trăi bucurându-te; vei atinge piscul cel mai înalt al extazului. Ușor înseamnă bine.

**Când îți e ușor, atunci e bine. Începe bine și-ți va fi ușor.**

Și acesta este criteriul: dacă, atunci când faci ceva, simți că ți-e ușor, atunci e bine. Dacă îți e incomod în orice fel, atunci ceva nu e bine. Dacă ești încordat înseamnă că viața ta nu curge cu ușurință. Când nu poți să dormi, nu poți să te relaxezi, nu poți să te detașezi înseamnă că viața ta nu e ușoară – înseamnă că urmărești lucruri dificile, imposibile. Schimbă-ți stilul de viață, căci te afli pe un drum greșit. Începe bine și-ți va fi mereu ușor,

începe bine și vei fi mereu odihnit – acesta este criteriul. Privește întotdeauna la ce se întâmplă în tine atunci când faci ceva: dacă ai un sentiment de pace, de odihnă, dacă te simți bine în pielea ta, relaxat, atunci e bine. Acesta și numai acesta este criteriul. Ce e bine pentru tine ar putea să nu fie bine pentru altcineva, ține minte și asta. Fiindcă s-ar putea ca ce e ușor pentru tine să nu fie ușor pentru altcineva – pentru el altceva poate să fie ușor. Deci nu are cum să existe o lege universală în această privință. Fiecare individ trebuie să afle singur ce anume e ușor pentru el. Nu asculta la ce spune lumea, fiindcă există oameni care ar vrea să-ți impună legile lor. Acești oameni sunt dușmani, sunt criminali.

Niciun om care a înțeles viața n-ar vrea să-ți impună ceva. El nu va face decât să te ajute să trăiești cu ușurință, astfel încât tu să poți afla singur ce ți se potrivește.

### **Continuă cu ușurință și-ți va fi bine.**

Și apoi trăiește în așa fel încât să-ți fie întotdeauna ușor. Trăiește ca un copil mic, dormind fericit, mâncând fericit, dansând fericit, plin de energie – trăiește, pur și simplu, cu ușurință.

Ține minte, nimeni nu te va băga în seamă. Se poate ca oamenii să creadă chiar că ești nebun. Pentru că dacă ești serios, ei cred că ești un om de preț, dar dacă râzi toată ziua și faci prilej de distracție din viața ta, vor crede că ești un prost. Lasă-i să creadă. Fii prost, dar du o viață ușoară. Nu fi un înțelept care trăiește cu efort, pentru că înțelepciunea nu înflorește niciodată în viața celui care se forțează în vreun fel. Înțelepciunea unui astfel de om e falsă, e împrumutată. Fii în largul tău. Și nu e deloc greu să trăiești așa. Odată ce ai înțeles despre ce e vorba, îți vei putea găsi drumul.

### **Continuă cu ușurință și-ți va fi bine.**

Frumos e Chuang Tzu, neasemuit e Chuang Tzu, fără pereche e Chuang Tzu! Căci el spune: continuă cu ușurință și-ți va fi bine. Nu spune: fii nonviolent și-ți va fi bine, fii sincer și-ți va

fi bine, nu te mânia, căci îți va fi rău, nu fi sexual... Nu! Nimic! El spune doar: începe cu ușurință și continuă cu ușurință, și atunci va fi bine. Tu singur îți vei alege apoi calea, el îți dă esențialul, nu indicații particulare, ci un adevăr universal.

**Calea cea mai bună ca să treci ușor prin viață este să uiți de calea cea mai bună....**

Căci dacă ești prea preocupat de calea cea bună, mintea nu-ți va mai fi liberă. Deci chiar și învățăturile lui Chuang Tzu ia-le la modul relaxat, altminteri te vei încorda. Și ești atât de eficient în a te încorda încât poți să faci și din Chuang Tzu o nebunie.

**Calea cea mai bună ca să treci ușor prin viață este să uiți de calea cea mai bună...**

Uită, pur și simplu. Fii relaxat și atâta tot.

**...și să uiți că trecerea e ușoară.**

Uită și de asta! Altminteri îți vei fixa mintea pe ideea de ușurință, și atunci ușurința va începe să-ți apese greu ca un pietroi pe piept. Dacă te duci la Chuang Tzu și-i spui: „Acum trăiesc cu ușurință”, el îți va răspunde: „Du-te și arunc-o! Încă o porți cu tine”.

Când îți e ușor, îți e ușor și gata. Nu faci din asta un concept, o noțiune. Când îți e ușor, ce rost are să spui asta, ce rost are să duci cu tine noțiunea? Căci dacă o duci cu tine, mai devreme sau mai târziu ea va deveni o rană. Un om care trăiește cu ușurință o face, pur și simplu, și uită de asta. Nu poartă în gând faptul că el trăiește cu ușurință, nu poartă în gând faptul că face bine să trăiască așa, nu se gândește că e un om valoros într-un fel sau altul. Pur și simplu își trăiește simplitatea și relaxarea.

Și ori de câte ori vii la un om care își trăiește simplitatea fără efort și fără să aibă conștiința felului său de a trăi, vei putea să-i simți mirosul. Tensiunea are propriul ei miros, iar relaxarea are

propriul ei miros; dar s-ar putea să nu te impresioneze cu nimic mirosul relaxării.

Tu ești foarte încordat și ești întotdeauna impresionat de oamenii încordați – oamenii care fac diverse lucruri, oamenii care stau pe tron, ca statuile. Atunci ești tu impresionat – ce fac ei pare atât de dificil! Te impresionează un copil? Te uiți la un copil cum se joacă? Nimeni nu e impresionat de asta. Atunci n-ai cum să fii impresionat de Chuang Tzu, n-ai cum să fii impresionat de o persoană cu adevărat relaxată, pentru că e posibil ca o astfel de persoană să nu aibă niciun impact asupra ta.

Dar dacă înțelegi, vei adúlmecca o vibrație diferită în preajma unei persoane care ia lucrurile cu ușorul. Și în ce fel îi vei simți vibrația? O vei simți prin faptul că lângă o persoană care e relaxată, în largul ei, vei începe și tu să te simți tot mai relaxat și mai în largul tău.

Un om cu adevărat relaxat te va face și pe tine să te relaxezi, în timp ce un om încordat te va face să te simți încordat. Alături de un om care trăiește natural vei simți că ești bine în pielea ta; un astfel de om nu te va forța în niciun fel, nu va încerca să te schimbe în niciun fel. Te va accepta; și simțindu-te acceptat de el vei învăța la rândul tău atitudinea acceptării. Iar dacă te poți accepta pe tine însuși, atunci natura preia controlul. Din acel moment, oceanul nu mai e prea departe; râul curge fără oprire spre el.

Destul pentru azi?



## CAPITOLUL 2

### Turnul spiritului

**Spiritul are un turn de necucerit, pe care nu-l pândește niciun pericol atâta vreme cât e păzit de Apărătorul nevăzut care acționează inconștient și ale cărui acțiuni deviază atunci când devin deliberate, reflexive și intenționale.**

**Inconștiența și întreaga sinceritate a lui tao sunt tulburate de orice efort în direcția demonstrației conștiente. Toate demonstrațiile de felul acesta sunt minciuni. Când cineva se etalează în felul acesta ambiguu, lumea dă năvală înăuntru și-l întemnițează. Nu mai e protejat de sinceritatea lui tao. Orice faptă nouă e un nou eșec. Dacă faptele sale se desfășoară în public, la lumina zilei, va fi pedepsit de către oameni. Dacă se desfășoară în ascuns, în secret, va fi pedepsit de spirite.**

**Fie ca toți să înțeleagă semnificația sincerității și să se păzească împotriva etalării de sine. Vor trăi astfel în bună pace cu oamenii și cu spiritele și vor acționa corect, la adăpost de privirile celorlalți, în singurătate, în turnul spiritului lor.**

Numai omul trăiește în suferință. Suferința nu există nicăieri în afara inimii omenești. Natura toată e voioasă; natura toată e într-o permanentă sărbătoare, fără urmă de teamă, fără urmă de neliniște. Existența își urmează cursul, dar omul reprezintă o problemă. De ce oare? Și fiecare om reprezintă o problemă. Dacă ar fi vorba de câțiva numai, am putea spune că sunt bolnavi,

anormali, dar lucrurile stau tocmai invers: puțini sunt cei care *nu* reprezintă o problemă. Rareori există un om ca Buddha, Iisus sau Chuang Tzu, un om în armonie cu sine însuși și cu ce e în jur, un om a cărui viață e un extaz, nu o suferință și o neliniște. În rest, toată lumea trăiește în iad și-n suferință.

Undeva omul a rătăcit calea – și nu e vorba de anumiți indivizi, ci societatea umană ca atare a luat-o pe un drum greșit, și asta a afectat-o până la rădăcină. De fiecare dată când se naște un copil, societatea începe imediat să-l modeleze în funcție de tiparul anormal – tiparul nefiresc din cauza căruia suferă toată lumea. Psihologii au încercat să examineze în profunzime misterul referitor la punctul în care copilul începe să funcționeze greșit și s-au oprit la vârsta de patru ani. Undeva în preajma acestei vârste copilul începe să facă parte din societate; undeva în preajma acestei vârste el încetează a mai fi natural. Înaintea vârstei de patru ani el mai aparține încă marii lumi a arborilor, florilor, păsărilor și animalelor; înaintea vârstei de patru ani el e încă sălbatic. Apoi e domesticit, iar de atunci înainte societatea preia controlul asupra vieții lui. Va trăi după reguli, va trăi după cum cere moralitatea cu binele și răul ei; nu va mai fi total. Și-atunci totul e divizat. Înainte să facă cea mai mică mișcare, trebuie să hotărască în mod deliberat în ce fel s-o facă, trebuie să se gândească ce să facă și ce să nu facă. A intervenit acel „se cuvine” și el reprezintă boala. A intervenit discriminarea. Acum copilul nu mai face parte din divin – a căzut din el.

Încercați să înțelegeți: aceasta este semnificația povestirii biblice referitoare la căderea lui Adam. Înainte să mănânce din pomul cunoașterii era natural, trăia în Grădina Edenului. Acea Grădină a Edenului e aici; pomii aceștia încă trăiesc în ea, animalele acestea încă fac parte din ea; soarele și luna și stelele încă se mișcă în ea. Aici și acum e grădina Edenului – dar tu ești în afara ei. De ce a fost izgonit Adam? A mâncat fructul cunoașterii. Iar la vârsta de patru ani, fiecare Adam și fiecare Evă sunt izgoniți din nou.

Nu e ceva ce s-a întâmplat în trecut. Lucrul acesta se întâmplă de fiecare dată când se naște un copil – din nou ia ființă Adam, din nou ia ființă Eva. Până la vârsta de patru ani nu există cunoaștere. Dar în jurul acestei vârste copilul începe să înțeleagă

ce și cum. Și atunci se rătăcește, începând de-atunci nu mai e natural, își pierde spontaneitatea. De-acum va trăi după reguli.

Odată ce ai început să trăiești după reguli, vei suferi. Vei suferi din cauză că nu mai poți iubi spontan, nu te mai poți bucura, nu mai poți dansa, nu mai poți cânta. Odată ce ai început să trăiești după reguli, va trebui să urmezi un tipar fix – iar viața nu e niciodată un tipar fix. E fluiditate, e o curgere lichidă, flexibilă, nimeni nu știe încotro se îndreaptă ea. Când ai început să trăiești după reguli, tu știi încotro te îndrepti – însă adânc înăuntrul tău, mișcarea a încetat. Acum nu mai faci decât să vegezezi, acum doar mori încet, din cauză că ești întemnițat. Iar întemnițarea e foarte subtilă – până când nu devii vigilant la modul absolut, nu vei avea cum să o vezi. E asemenea unei armuri nevăzute de jur-împrejurul tău.

Unul dintre gânditorii revoluționari cei mai de seamă ai acestei epoci, Wilhelm Reich, s-a lovit de armura aceasta și a dezvăluit existența ei. Dar societatea l-a considerat nebun și l-a aruncat după gratii. A murit în închisoare, profund îndurerat. Durerea lui venea din faptul că tot ceea ce spusese era adevărat, dar nimeni nu era pregătit nici măcar să-l asculte. A dat peste același lucru despre care vorbește Chuang Tzu în sutra aceasta – întemnițarea. Wilhelm Reich a descoperit că fiecare boală mentală are o componentă corporală, că fiecareia îi corespunde o parte a corpului; ceva la nivelul corpului s-a solidificat, e mort. Și e imposibil să-ți faci spiritul să redevină liber până când partea respectivă din corp nu se relaxează, până ce blocul nu e descompus și dispersat, astfel ca energia corpului să-ți devină din nou fluidă. Trebuie sfărâmată temnița, trebuie lepădată armura.

Să ne uităm, de pildă, la interdicțiile care i se pun unui copil de doi ani. N-are voie să se joace cu organele lui genitale: „Nu-ți atinge penisul, nu-ți atinge vaginul.” Se pare că există o bucurie firească în a te juca cu propriul tău corp, se pare că asta îți dă un extaz, un extaz natural. Uitați-vă la un copil mic, fie el băiat sau fată, cum se bucură de corpul lui, cum își sugă degetul mare, cum se joacă cu tot corpul, și veți vedea ce extaz e pentru el. Valuri de extaz îi străbat tot corpul, se vede lucrul acesta – copilul e cuprins de un extaz nebun. Dar nouă ni se pare sălbatic atunci, și pentru



că noi am uitat cum să fim sălbatici și naturali, vom pune capăt comportamentului copilului.

Procedăm astfel din două motive: unul îl constituie faptul că în adâncul sufletului suntem geloși. Al doilea motiv constă în faptul că și nouă, la rândul nostru, ni s-a făcut același lucru în copilărie, iar mintea omenească e un mecanism repetitiv. Tot ceea ce ne-au făcut nouă părinții, facem și noi copiilor noștri. Avem un sentiment de vinovăție, simțim că nu e bine. Copilul e fericit și simțim că nu e bine. Rețineți lucrul acesta: atunci când copilul e fericit, nu creați niciodată în mintea lui asocierea cu ceva rău, altminteri adânc în mintea lui se va înrădăcina ideea că fericirea e un lucru rău.

Așa s-a întâmplat mereu până acum. Ori de câte ori sunteți fericiți, vă simțiți vinovați, și ori de câte ori sunteți triști, vă simțiți fericiți. Ce aiureală! Ori de câte ori ești fericit, simți că nu e bine. „Fac ceva rău”. În schimb, de fiecare dată când ești trist, totul e bine, e așa cum trebuie să fie. Asta se întâmplă din cauză că ori de câte ori e un copil fericit, societatea intervine imediat și spune „nu”. Copilul nu are noțiunea binelui și răului, el n-are moralitate. Copilul e amoral. El știe doar de fericire și nefericire – e sălbatic. Iar când tu îi spui să înceteze, ce se va întâmpla cu el? Valuri de fericire îi străbăteau tot corpul, din cap până în picioare; de la primul centru, cel al sexului, până la al șaptelea centru, *sahasrara*, energia kundalini era activă. Fiecare copil vine pe lume cu energia kundalini activă. Dar tu îi spui să înceteze, iar copilul ce va face? Își va ține respirația. De fiecare dată când ceva trebuie făcut să înceteze, respirația trebuie oprită. Își va ține respirația, își va contracta stomacul, fiindcă numai așa poate opri valurile acelea. Diafragma lui va deveni rigidă, ca de piatră. În fiecare astfel de situație, iar și iar, își va contracta stomacul și nu-și va da voie să respire adânc. Diafragma lui va deveni asemenea unei armuri. De-acum respirația lui nu va mai trece niciodată de blocul acesta solid. Dacă respirația pătrunde adânc, ea lovește centrul sexual, iar consecința firească e că te simți fericit în tot corpul; valurile încep să se miște, energia curge. Iată motivul pentru care nimeni nu respiră adânc.

Când le spun oamenilor să respire haotic, ei vin la mine să mi spună că e foarte periculos. Li se face frică. De ce le e frică?

Le e frică să nu redevină sălbatici, respirând haotic. Armura va fi străpunsă, iar respirația va lovi din nou centrul sexului. Aceasta este modalitatea prin care vă reprimă societatea – creează o prăpastie între centrul sexului și respirație. Iar dacă respirația nu ajunge la centrul sexului, atunci toate izvoarele fericirii sunt astupate. Stomacul tău e ca de piatră, nu permite ca ceva să treacă în partea de jos a corpului, și astfel corpul îți e împărțit în două. Iar tu nu te identifici niciodată cu partea inferioară a corpului; pentru tine, inferioară înseamnă literalmente ceva inferior. A apărut evaluarea: superior înseamnă ceva bun, inferior înseamnă ceva rău. Nu te simți niciodată identificat cu partea inferioară a corpului tău, ea reprezintă ceva rău – acolo sălășluiește Satana.

Adam a fost izgonit, și fiecare Adam și fiecare Evă sunt izgoniți din grădină. De ce? Din cauză că au mâncat din fructul cunoașterii, iar fructul cunoașterii e cel mai otrăvitor. Dacă vrei să alungi din tine discriminarea – dacă vrei să scapi de divizarea intențională deliberată – va trebui să te descotorosești de cunoaștere. Va trebui să redevii copil. Numai așa poate fi străpunsă armura. Dar vei trece prin suferință dacă încerci să străpungi armura aceasta, fiindcă ea e egoul tău întreg. Te simți bine datorită ei, fiindcă datorită ei poți să fii moral, iar moralitatea ta te face să simți că le ești superior altora.

Dacă rupi armura, ceea ce va urma va fi haotic. Mai întâi trebuie să înnebunești, și atunci apare frica; din cauza fricii te vei întoarce la reprimare, îți vei pune din nou armura – ba chiar o vei întări. Întemnițarea ta e foarte subtilă, iar acum ți s-a făcut frică să mai ieși din ea. Te simți protejat de ea.

Am auzit că într-o școală primară, învățătoarea le vorbea elevilor despre legea gravitației. În chip de concluzie, ea le-a spus că datorită legii gravitației putem să stăm pe pământ. Un copil era foarte nedumerit. S-a ridicat și a spus că nu înțelege: cum de se putea sta pe pământ înainte ca legea aceasta să fie aprobată?

Credeți că vă aflați aici datorită societății; credeți că vă aflați aici datorită moralității și aiurelii care ține de ea; credeți că vă aflați aici datorită Bibliei, Coranului, Gitei. Nu! Natura există în absența oricăror legi. Ea își are legile ei intrinsece, dar nu e vorba

despre legi aprobate de oameni. Ele n-au nevoie de aprobarea voastră; există dintotdeauna, iar viața le urmează mereu. Dacă nu intervii în niciun fel, vei ajunge la destinație imediat; dacă intervii în bunul mers al vieții, atunci dai de necaz. Așa că atunci când te afli în suferință, în necaz, să știi că te-ai opus legilor naturii. Până când nu încetezi să te mai opui, nu e nimic de făcut.

La asta se rezumă întreg mesajul lui Chuang Tzu: nu te opune naturii. Permite-i să se desfășoare, urmeaz-o, încrede-te în ea. Din ea ai venit, ea îți e mamă, ea e izvorul; iar într-o zi te vei întoarce la ea – ea e destinația ultimă. Și-atunci de ce, între acestea două – venirea și plecarea ta – să i te opui, de ce să lupți? Lupta aceasta aproape că a ajuns să facă parte din tine. Va trebui să te întorci la copilărie, va trebui să regresezi. Va trebui să retrăiești momentele acelea în care societatea a intrat și te-a obligat să te opui cursului natural. Deci e de reținut un lucru fundamental: ori de câte ori, pe drumul vieții tale, ceva nu e în regulă, nu poți anula neregula prin simpla înțelegere intelectuală – nu e atât de ușor. Ea a devenit parte integrantă a tiparului vieții tale. Ți-a intrat în sânge. Așa că va trebui să te întorci. Dacă vrei cu adevărat să devii natural, va trebui să-ți retrăiești trecutul – să te întorci, treptat, în trecut.

Toate metodele de meditație te ajută să te întorci în trecut. În fiecare noapte, când stai întins în pat, fă efortul acesta timp de o oră. La început va fi un efort, dar în curând se va instala ușurința, iar tu te vei bucura de întreg procesul. Cu cât vei ajunge mai departe cu regresia, cu atât te vei simți mai eliberat, iar sentimentul de bine va crește.

Natura e vastă, iar toate legile făcute de om sunt înguste. Sunt precum tunelul: cu cât le urmezi mai mult, cu atât se îngustează. Și vine momentul când se înfundă – nu mai poți face un singur pas înainte, iar tunelul devine atunci mormântul tău. Așa ajung toți oamenii să se împotmolească. Dacă chiar vrei să ieși din această împotmolire, atunci practică această meditație: noaptea, înainte să adormi, închide ochii și întoarce te în trecut, încearcă să-ți retrăiești trecutul. Ia-o încet, nu e nicio grabă; n-ai să reușești din prima zi, va dura aproape trei luni. Fă totul pe îndelete. Retrăiește, nu doar rememora. Rememorarea nu va fi de niciun ajutor, pentru că rememorarea e un proces intelectual

– în timpul ei, tu rămâi detașat, ea nu te atinge. Retrăiește. Ce vreau să spun prin „retrăiește”? Întoarce te în trecut și trăiește-l ca și cum s-ar întâmpla acum. La început va fi „ca și cum”, dar curând va deveni real. Ființa ta reprimată e acolo, rămasă incompletă, luptându-se să se elibereze. Întoarce te în trecut și curând, în trei săptămâni, vei ajunge în punctul în care îți vei da seama de existența acestei bariere. Îți vei da seama că dincolo de bariera aceasta erai liber, natural, și că instalarea barierei a adus tot necazul. De la apariția ei n-ai mai fost niciodată natural. Vei da undeva peste mama ta, peste tatăl tău, stând la barieră – de aceea ai uitat totul complet.

Dacă îți vei aminti, nu vei putea s-o faci decât până la vârsta de patru ani, din cauză că piedica e atât de mare. Ea a blocat complet lucrurile. Altminteri, de ce să nu-ți poți aminti dincolo de vârsta de patru ani? De ce e uitarea acelor ani atât de mare? Minte ta exista și pe-atunci. Te-ai bucurat, ai suferit, ai trecut prin multe experiențe, și-atunci de ce s-a așternut uitarea peste toate? În realitate, ele nu sunt uitate. Din cauza acestei bariere, ai reprimat totul adânc în subconștient. De aceea spun oamenii întruna că au avut o copilărie atât de frumoasă. Îți vezi mereu copilăria ca fiind paradisul. N-a fost așa, dar îți apare așa din cauză că nu-ți aduci aminte. Ai un gol în memorie.

Ia-o încet. Treptat vor ieși la iveală tot mai multe lucruri. Trebuie ridicat tot praful trecutului. Vei năduși, te vei înspăimânta; mintea toată îți va spune: „Ce te-a apucat? Întoarce te din drum, gândește-te la viitor!” Minte vrea să te ducă mereu spre viitor, căci în felul acesta trecutul rămâne intact.

Dacă vrei să meditezi cu adevărat, atunci du-te mai întâi în trecut. Dacă undeva, la o răscruce, tu ai luat-o pe drumul greșit, singura soluție e să te întorci la răscruce și s-o iei pe drumul bun. Asta e singura soluție. Indiferent unde te-ai afla acum, de acolo de unde ești nu ai cum să pășești dintr-o dată pe drumul bun. Nu ai în fața ta niciun drum bun, trebuie să te întorci ca să ajungi la el.

Iar când spun să retrăiești, vreau să spun să îți dai voie să simți totul în corp. Adu-ți aminte de prima zi în care ți-ai atins centrul sexual, iar tatăl sau mama ta ți-au spus să iei mâna de acolo. Adu-ți aminte de privirea lor, de fața lor, de tot ce

exprima condamnare la adresa ta. Privește-ți tatăl cum stă din nou în fața ta, cu aceeași privire, cu aceeași expresie pe figură, revezi-i atitudinea, condamnarea – revezi întreaga situație. Și nu numai atât, ci simte din nou ceea ce ai simțit în ziua aceea – contractarea, îngustarea conștiinței tale, rana provocată de părinți, condamnarea lor. Un copil e atât de neajutorat încât e nevoit să facă ce-i spui; orice i-ai spune, el trebuie să te asculte. Chiar dacă e împotriva naturii sale, tot trebuie să te asculte. E atât de neajutorat încât nu poate trăi fără tine; el depinde de tine.

Simte întreaga neputință; simte-o în corpul tău. S-ar putea să începi să plângi, s-ar putea să dai cu pumnii. Poate-ți va veni să-i tragi una tatălui tău – n-ai făcut-o la momentul acela, de aceea a rămas ceva incomplet. N-o să-ți poți ierta tatăl până când nu-i tragi un pumn în momentul acesta al eliberării. Acesta este motivul pentru care niciun copil nu-și poate ierta sau scoate din minte părinții. Ei sunt mereu prezenți acolo, din cauză că au legătură cu ceva rău întâmplat în trecut. Regresează, retrăiește momentele acelea, și încetul cu încetul vei pătrunde tot mai adânc și mai adânc. Și-apoi, deodată, tunelul dispare – ai trecut de barieră. Stai sub cerul nesfârșit, ești copil din nou. Numai atunci îl vei înțelege pe Chuang Tzu, până atunci nu. Iar Wilhelm Reich poate fi de ajutor cu terapia lui. O poți aplica foarte frumos pe calea lui Chuang Tzu.

Acum sutra: Turnul spiritului.

**Spiritul are un turn de necucerit, pe care nu-l pândește niciun pericol atâta vreme cât e păzit de Apărătorul nevăzut care acționează inconștient și ale cărui acțiuni deviază atunci când devin deliberate, reflexive și intenționale.**

Spiritul tău e protejat de natura însăși, nu ai de ce să te temi pentru el. Nu ai de ce să simți teamă și nesiguranță, căci ființa ta e apărată de întreaga existență; întregul cosmos îți vine în ajutor. Dar ajutorul e inconștient, nu e deliberat. Și nu poți să-l manipulezi, trebuie să fii într-o stare de destindere, astfel ca forța cosmică să poată lucra prin tine. Dacă începi să acționezi deliberat, devii încordat. Fiind încordat, te îngustezi. Iar când te

îngustezi, infinitul nu poate lucra prin tine. Și ori de câte ori ți-e teamă, te crispezi – are loc o crispare fizică.

Chuang Tzu spune că în tine se află ceea ce e etern, nemuritor. Nicio moarte nu îl poate atinge. Nu ai de ce să te temi pentru el. Te temi din cauză că nu ești acolo, în turn, în turnul invizibil al spiritului. Te-ai mutat în legile și regulile societății, iar legile și regulile acelea nu te pot apăra, ele doar îți dau un sentiment de protecție. Dar nimic nu protejează. Legile nu-ți pot oferi siguranță, ci numai un sentiment de siguranță care e fals. În ultimă instanță, moartea vine și îți zdrobește toate adăposturile. Vei rămâne tremurând, vei rămâne înfricoșat atâta vreme cât nu te întorci la sursă – la turnul lăuntric al spiritului.

Ce este turnul acesta? Cum funcționează el? Funcționează inconștient. Se naște un copil; cum de știe el că au luat sfârșit cele nouă luni și că trebuie să iasă din pântec? De unde știe? N are calendar, n-are ceas, n-are nimic de genul acesta. Dar când cele nouă luni au luat sfârșit, copilul e gata să se nască. Ba chiar se zbate să se nască. De aceea resimte mama atâta durere, fiindcă se dă o adevărată luptă. A început conflictul, iar mama se contractă – de teama durerii pe care o va simți corpul ei. Așa că opune rezistență. Pe de o parte ea opune rezistență, pe de altă parte copilul se străduiește să iasă din pântec – rezultatul e durerea fizică. Dacă mama îi permite să iasă, dacă nu opune rezistență, nu va exista durere. În societățile primitive nu exista niciodată durere. Cu cât e o femeie mai civilizată, cu atât mai multă durere simte ea. Asta se întâmplă din cauză că trăiește acum după legi și reguli; totul a devenit acum fals și nenatural.

De unde știe copilul când a venit timpul? De unde știe o sămânță când e vremea să încolțească? Sămânța poate să aștepte un an întreg până când vine momentul potrivit. Nu se duce niciodată să întrebe un cititor în stele sau un ghicitor în palmă; la momentul potrivit, sămânța pur și simplu se crapă și se lasă în seama pământului. Renunță la învelișul său protector și încolțește. Cum înfloresc pomii în anotimpul potrivit? Cum se mișcă stelele? Priviți cosmosul acesta – atât de misterios, atât de complicat, atât de complex, dar mișcându-se cu atâta ușurință, cu atâta simplitate, fără cel mai mic efort. E protejat de tao, de natură, de spiritul naturii înseși. Omul e nesăbuit fiindcă se crede foarte știutor.

Apoi copilul crește. Și ai observat vreodată că toți copiii sunt frumoși? E foarte greu să găsești un copil urât. Toți copiii sunt frumoși. De unde vine grația? Mai târziu, e greu să găsești un om frumos dintr-o sută. La început toți cei o sută erau frumoși – deci ce s-a întâmplat cu ceilalți nouzeci și nouă? Cum de s-au urâtit? De ce fiecare copil e frumos? E frumos datorită mișcării; curgerea e naturală. Natura e frumoasă. Devenind artificial, nenatural, te urâtești; acționând deliberat, deschizi ușa urâteniei. Copilul trăiește inconștient. Când îi e foame, plânge; când îi e somn, adoarme. Dar noi îi impunem reguli după care să trăiască.

Un copil mic plângea în fața casei sale. O femeie în vârstă care trecea pe-acolo l-a întrebat: „Ce-ai pățit? De ce plângi? Ce e cu tine?”

Copilul i-a răspuns: „Mama a pierdut ghidul despre creșterea copiilor, și acum face cum o taie capul.”

În zilele noastre sunt ghiduri despre cum să crești un copil, cum să fii mamă, cum să fii tată. Și ți se dă totul mură-n gură. Te și miri cum se nașteau copiii înainte să existe astfel de ghiduri. Pe când încă nu fuseseră aprobate legile acestea, cum reușeam noi să ne naștem?

Ghidurile conțin reguli specifice. La fiecare patru ore trebuie să-i dai copilului lapte. Copilul plânge, dar mama trebuie să se uite la ceas, nu la copil, iar cele patru ore n-au trecut încă. În felul acesta îi distrugeți natura inconștientă. În scurt timp copilul îți va urma exemplul – se va uita și el la ceas, iar când au trecut cele patru ore, va începe să plângă indiferent dacă îi e sau nu foame! Dimineața devreme trebuie să stea pe oliță. Învățarea la oliță e o mare pacoste! Cum poate să aibă copilul scaun atunci dacă nu-i vine? Iar maică-sa stă acolo, cu o privire acuzatoare îndreptată spre el, spunându-i să facă – la comandă! Iar copilul plânge și se tânguie și nu știe ce să facă să și mulțumească mama – iar ea e înverșunată! Dar mai devreme sau mai târziu copilul se va forța.

Psihologii au scos la lumină faptul că cincizeci la sută din nevrozele umanității sunt provocate de învățarea la oliță. Cincizeci la sută! Copilul începe să se forțeze, pentru că trebuie să se supună, și se simte vinovat dacă nu e capabil s-o facă la

timp. Iar când îi vine de la sine să facă, iarăși se simte vinovat, pentru că erau musafiri de față, s-a întâmplat în sufragerie. De unde să știe copilul că nu trebuie să facă în sufragerie? El trăiește inconștient. Nu știe care e baia și care e sufrageria. Nu știe când sunt și când nu sunt musafiri de față, când are voie și când n-are voie să facă. El nu trăiește după reguli, dar se va supune din cauză că e nevoit să facă ce i se spune. El e atât de neajutorat, tu ești atât de puternic; îl vei mutila complet.

Luați seama la ce se întâmplă atunci când un copil se forțează să aibă scaun: încetul cu încetul, tot corpul devine un mecanism artificial, care e manipulat. Atunci nimic nu mai e natural. El se forțează, ca să-și mulțumească părinții. Începe să plângă când nu-i e foame. Sunt situații pe care le vedeți întâmplându-se. Puteți merge în orice casă și veți vedea copii mici care stau la masă și mănâncă plângând. Nu le e foame în momentul respectiv, iar ei au dreptate, mama fiind cea care greșește. Așa începe copilul să meargă pe un drum greșit. După aceea va cere să mănânce „la momentul potrivit” – dar fără să-i fie foame! Când îi e foame se abține, pentru că n-are voie să ceară. În felul acesta pierde contactul cu natura, iar a pierde contactul cu natura înseamnă a fi nevrotic.

Un copil se simte viu, activ; vrea să alerge și să danseze. Mama încearcă să-l culce forțat. V-ați gândit vreodată că așa ceva înseamnă să ceri imposibilul? Tu ai putea să adormi ca urmare a unei hotărâri? Poate mama să adoarmă la comandă? Dacă nu ți-e somn, ce poți să faci? Copilul se va preface, va închide ochii și se va preface că doarme, iar de îndată ce mama pleacă, deschide ochii. În felul acesta îl învățăm să se prefacă și facem din el un ipocrit, în scopuri absolut inutile. Somnul nu poate veni la comandă, așa ceva e imposibil. Altminteri, de ce am avea atâtea cazuri de insomnie? De ce mai e nevoie de atâtea tranchilizante? De ce stau oamenii treji toată noaptea, întorcându-se de pe o parte pe alta în pat? Iar de la un copil ne așteptăm să se culce la comandă, să se scoale la comandă, iar în *brahmamuhurta*, el trebuie să se scoale la cinci dimineața<sup>1</sup>, și toate acestea ca să fie

---

1 **Brahmamuhurta** sau ora lui **Brahma** este perioada de timp ideală pentru meditație, rugăciune, practica yoga etc. Această perioadă începe cu 48 de minute înainte de răsăritul soarelui și durează până la răsăritul soarelui.



un copil bun, unul care nu-ți iese din cuvânt; în caz contrar, e un copil rău.

Toți cei naturali sunt copii răi, iar toți cei artificiali sunt copii de treabă. Un astfel de om va avea toată viața de suferit. Se va duce de la un preot la altul, de la un *swami* la altul, de la un maestru la altul, iar toți aceștia îi vor da să facă diverse lucruri, însă nimic nu-i va fi de prea mare ajutor din cauză că modul lui de viață e pe de-a-ntregul greșit, nu i se poate aduce nimic în plus din cauză că structura e greșită toată. Trebuie să renunțe la întreaga structură și să creeze un nou început.

Dar așa ceva ți se pare prea mult. Ai trăit patruzeci, cincizeci de ani și ai investit mult în modul tău de viață. Vii la mine, iar eu îți spun să renunți complet la el. Asta înțeleg eu prin *sannyas*, hotărârea de a renunța la întreg modul tău de viață de până acum, hotărârea de a te transforma atât de mult încât să te delimitezi de trecut. Și pentru că nu te mai identifici cu el, renunți la toate investițiile făcute și la toate câștigurile pe care ți le aduceau – fiindcă ai avut de câștigat, altminteri de ce te-ai fi înhămat la o așa povară? Ești răsplătit. Te respectă societatea – ești o persoană respectabilă. Societatea te cinstește când o urmezi în toate cele.

Deci când spun să faceți saltul în *sannyas*, vreau să spun că trebuie să vă schimbați tot modul de viață. Mai puțin de-atât nu e suficient. Nu se poate să schimbi fragmente din voi, pentru că sunteți bolnavi întru totul. Chiar dacă aș schimba fragmente din voi n-aș ajunge niciunde, fiindcă fragmentele nu pot schimba întregul – boala e mult prea mare. E mai probabil că boala va schimba fragmentul la loc. Dacă nu ești pregătit să renunți la tot, atunci nu e nimic de făcut. Poți să meditezi, poți să faci o MT<sup>2</sup>, poți să închizi ochii și să recurgi la o mantra timp de zece minute dimineața și zece minute seara, poți să te păcălești la nesfârșit în multe feluri, cu speranța că vei putea aduce o transformare fără să duci de răpă modul tău actual de viață.

Așa se face că Mahesh Yogi are o atât de mare influență în occident. El nu se atinge de modul tău de viață. El nu-ți spune niciodată să te schimbi. El spune că ești bun indiferent cum ai fi. O mică doză de MT injectată și totul va fi bine. E ca și cum ai lua o

2 (nota editorului) *Meditația Transcendentală a lui Maharishi Mahesh Yogi*

pastilă; modul tău de viață nu e tulburat câtuși de puțin. Oricine-ai fi, rău sau bun, adaugă mantra asta care trebuie efectuată zece minute dimineața și zece minute seara, apoi totul va fi în regulă pentru că porțile paradisiului sunt deschise și te așteaptă. Iar omul e atât de necugetat încât crede de fiecare dată în astfel de șiretlicuri. Căci nu e vorba de nimic altceva decât de niște șiretlicuri. Ele pot să ajute numai asemenea unor tranchilizante. Te pot ajuta să te împaci cu modul tău greșit de a trăi – și aici e problema, ar putea să te ajute în acest sens. Te-ar putea împăca cu modul tău de viață, dar modul tău de viață e fundamental greșit. Și-atunci e mai bine să nu te împaci cu el. Astfel de șiretlicuri îți pot aduce consolare, dar consolarea aceasta e otrăvitoare, fiindcă din cauza lor nu te vei mai schimba niciodată. Te vei împăca cu felul tău de a trăi și vei crede că e totul în regulă pentru că faci ceva – Meditația Transcendentală.

Vei dormi puțin mai bine – știu că o mantra îți poate aduce un somn mai bun. S-ar putea să te îmbolnăvești mai rar – e posibil și lucrul acesta, datorită faptului că vei fi mai împăcat cu modul tău greșit de viață. Dar nu așa vei cunoaște beatitudinea. Poate că vei fi mai puțin bolnav, dar asta nu te va conduce la extaz. Poate că îți va permite să-ți prelungești încă puțin suferința. Vei fi mai puțin neadaptat, dar nu vei deveni niciodată o ființă extatică, o ființă beatifică. Numai atunci când ești capabil să renunți în totalitate la vechiul tău stil de viață poți deveni o ființă beatifică. Orice altceva mai puțin decât sannyas nu poate fi de ajutor.

**Spiritul are un turn de necucerit, pe care nu-l pândește niciun pericol atâta vreme cât e păzit de Apărătorul nevăzut care acționează inconștient și ale cărui acțiuni deviază atunci când devin deliberate, reflexive și intenționale.**

Evitați modul deliberat de a trăi, evitați calea voinței, evitați calea intenției; mergeți prin viață precum copiii, încrezători în natură. Când vă e foame, mâncați; când nu vă e foame, nu mâncați. Natura vă îndrumă. Când vă e somn, mergeți la culcare. Dacă nu vă e somn, nu e nicio nevoie să vă culcați – nu vă mai gândiți la asta. Nu mai faceți nimic intenționat și în curând vă

veți desprinde de modul acesta nevrotic de a trăi și veți reveni la sursă. Sursa aceea e tao.

**Inconștiența și întreaga sinceritate a lui tao sunt tulburate de orice efort în direcția demonstrației conștiente. Toate demonstrațiile de felul acesta sunt minciuni.**

Trăiți, dar nu faceți din viața voastră o demonstrație. Toate demonstrațiile de felul acesta sunt minciuni. Trăiți, dar nu faceți paradă. Nu vă transformați viața în spectacol, nu e nicio nevoie de așa ceva. N-are nicio importanță ce spun alții, singurul lucru care contează e ceea ce ești. Trăiește conform naturii tale. Orice ar gândi ceilalți despre tine e problema lor, tu n-ai de ce să-ți faci griji în privința asta. Nu face din viața ta un spectacol, căci odată pornit pe drumul ăsta vei vedea că nu mai e chip să te oprești. Vei etala mereu atitudini false, iar dacă oamenii respectă falsitatea, tu vei deveni fals. Dacă ei cred că un lucru e bun și demn de respect, tu îl vei face chiar și atunci când nu ai nici un motiv firesc.

Dacă vrei să devii pictor și aceasta este o dorință inconștientă, devino pictor și rămâi sărac. Nu deveni doctor și bogat. Poate că devenind doctor te vei îmbogăți, dar dacă n-ai avut în tine dorința inconștientă de a fi doctor, dacă ai făcut-o doar ca să fii pe placul părinților, societății, prietenilor, atunci vei rămâne neîmplinit chiar dacă vei ajunge extrem de bogat; iar ceea ce contează în ultimă instanță e împlinirea.

Am auzit despre un doctor care a devenit cel mai renumit chirurg din țara sa. A primit titlul de președinte al Societății Naționale a Chirurgilor. În ziua în care a fost făcut președinte s a sărbătorit în cinstea lui. Dar el era trist.

Un prieten l-a întrebat: „De ce arăți trist? Ar trebui să fii cel mai fericit om din lume. Ai devenit cel mai mare chirurg și nimeni nu se poate pune cu tine acum. Cea mai mare onoare care i se poate face unui chirurg e să devină președinte al Societății Naționale. Tu de ce ești așa de trist?”

Chirurgul i-a răspuns: „Eu nu mi-am dorit niciodată să devin chirurg. Am reușit într-o meserie pe care nu mi-am dorit

o niciodată, iar acum nu mai am scăpare. Dacă aş fi fost slab în meseria mea, atunci mai era o şansă, dar așa, nu mai am încotro.”

Prietenul s-a mirat: „Cred că glumești. Ce tot spui? Familia ta e fericită, copiii tăi sunt fericiți, toată lumea e fericită – și toată lumea te respectă foarte mult.” Chirurgical a continuat: „Numai că eu nu pot să mă respect, și asta e ceea ce contează. Eu am vrut să mă fac dansator, dar mama și tatăl meu s-au opus, iar eu a trebuit să fac ce zic ei. Am fost o cârpă. Și nu sunt fericit pentru că am devenit cel mai mare chirurg; sunt nefericit din cauză că sunt cel mai prost dansator din lume. Nu știu să dansez, și asta e marea problemă.”

Împlinirea vine de la natură, nu de la societate. Porți în tine destinul tău, dar sub forma unui lucru inconștient. Urmează-l. Nimeni în afară de tine nu va ști că ai ajuns unde trebuie, dar tu vei fi conștient de asta. Poate că nu vei lua un premiu Nobel, fiindcă acesta nu i-a fost acordat niciodată unei persoane împlinite. Niciun om împlinit nu a primit până acum premiul Nobel – niciun Buddha, niciun Iisus – și nici de acum înainte nu se va întâmpla lucrul acesta, pentru că premiul Nobel i se acordă cuiva care a făcut din toată inima ce i a spus societatea și care a atins obiectivele societății, nu pe ale sale proprii. Uitați-vă la câștigătorii premiilor Nobel și veți vedea că oameni mai triști ca ei nu găsiți. Cei mai mulți dintre ei se sinucid, lucru care nu e deloc întâmplător, ci are o semnificație profundă. Cei mai mulți se simt neîmpliniți. Premiile nu te pot împlini.

Lasă natura inconștientă să se manifeste în voie; nu impune tu nimic în mod conștient.

**Inconștiența și întreaga sinceritate a lui tao sunt tulburate de orice efort în direcția demonstrației conștiente. Toate demonstrațiile de felul acesta sunt minciuni.**

Toți oamenii voștri de succes sunt mincinoși. Uitați-vă la ei, la așa-ziii oameni de succes, și nu veți găsi decât minciuni.

Mulla Nasruddin s-a dus la doctor pentru că era bolnav. Doctorul l-a întrebat: „Nasruddin, consumi băuturi alcoolice?” Nasruddin i-a răspuns: „Nu” – și-i tremurau mâinile. Chiar și în

momentul acela el era tot beat, îi duhnea respirația. Doctorul a continuat: „Bine. Afemeiat ești?” Nasruddin a răspuns: „Nu” – și doar ce venise de la o prostituată, avea urme de ruj pe față. „De fumat, fumezi, Nasruddin?” a mai întrebat doctorul. „Nu, niciodată,” a răspuns Nasruddin – și din buzunar i se vedea pachetul de țigări, iar degetele îi erau maronii. „Atunci ce faci?”, l-a întrebat doctorul. „Mint”, i-a răspuns Mulla Nasruddin.

Așa sunt toți oamenii voștri de succes; cu cât ești un mincinos mai mare, cu atât mai mare succes ai. Ca să reușești în lumea asta trebuie să fii un mincinos. Dar atunci te pierzi pe tine. Reușești în lumea asta, dar pierzi în cealaltă. Iar la socoteala finală, cea care contează e cealaltă.

**Toate demonstrațiile de felul acesta sunt minciuni.  
Când cineva se etalează în felul acesta ambiguu,  
lumea dă năvală înăuntru și-l întemnițează.**

Odată ce manifesti înclinație spre demonstrații și paradă, lumea dă năvală înăuntru și îndată te întemnițează. Ai devenit o victimă.

**Nu mai e protejat de sinceritatea lui tao. Fiecare  
faptă nouă e un nou eșec.**

Odată ce a început să te intereseze ce spun ceilalți despre tine, fiecare faptă nouă a ta va fi un eșec. Aici se poate să ai succes cu faptele tale, dar succesul acesta e total nefolositor pentru că nu te va putea face niciodată să te simți împlinit, nu vei înflori niciodată datorită lui. Nu ajungi niciodată la împlinirea destinului propriu, sămânța din tine rămâne la stadiul de sămânță. Poți să aduni tăieturi din ziare în care se vorbește despre tine, dar tăieturile acelea moarte și certificatele pe care ți le pui pe peretele din camera de zi n-au nicio legătură cu viața. Fețele pe care ți le pui când ieși afară, zâmbetele false, toate astea nu înseamnă viață. Și încetul cu încetul, cu fiecare faptă nouă, te afunzi tot mai mult în minciuni. Cum crezi că ai putea să fii beatific trăind în minciună? Poate că vei ajunge să obții multe dintre prostiile

prețuite în lumea asta, dar vei pierde tot ceea ce contează în realitate.

Spune Chuang Tzu: fii în tao, fii în el cu sinceritate, cu autenticitate. Singura sinceritate care ți se cere e aceea față de tao – natura ta lăuntrică, ființa ta autentică. Nu e nevoie de nicio altă sinceritate, lasă lumea întregă să spună că ești nesincer. Asta i-a spus lui Buddha tatăl său, din cauză că Buddha și-a părăsit părinții. Asta i-a spus și soția lui, pentru că o părăsise. Asta i-a spus tot regatul, din cauză că-i părăsise pe toți. El însă era fericit și a rămas sincer față de tao al său, față de natura sa interioară. Și a zis: „Altă cale nu e posibilă. Dacă suferiți, suferiți din cauza așteptărilor voastre, nu din cauza mea.”

Ești aici ca să te împlinești pe tine însuți, ceilalți sunt aici ca să se împlinească pe ei înșiși. Dacă așteaptă ceva de la tine, e problema lor; vor suferi, dar tu n-ai de ce să devii fals pentru ei.

Fii sincer față de natura ta interioară și ajută-i pe ceilalți să fie sinceri față de natura lor. Asta numesc eu un om religios. Un om religios e acela care e sincer față de natura lui lăuntrică și îi ajută pe ceilalți să fie sinceri față de propria lor natură. Te afli aici ca să-ți împlinești destinul, iar ceilalți sunt aici ca să și-l împlinească pe-al lor. Nu aștepta nimic din partea lor, altminteri îi vei determina să facă lucruri de ochii lumii, îi vei transforma în mincinoși. Nu aștepta nimic de la nimeni și nici nu împlini tu așteptările pe care le au ceilalți față de tine.

E anevoios, dar asta înseamnă sannyas, la asta se referă el. Nu hrăni așteptările nimănui cu privire la tine. Nu le da celorlalți câtuși de puțin de înțeles că ai fi dispus să le împlinești așteptările. Oricât de mult ai avea de suferit din această cauză, fii gata să suferi, dar nu le permite celorlalți să aibă așteptări în ceea ce te privește. În caz contrar, lumea te va închide în ea și așa apare întemnițarea.

Odată ce ai dat din cap în semn că da atunci când cineva îți cere să faci ceva, ai intrat deja în închisoare, ai intrat deja în tunel și acum, cu fiecare pas, cu fiecare faptă nouă, îți vei amplifica nenorocirea, îți vei adânci neîmplinirea, vei multiplica minciunile și eșecurile. Renunță să mai împlinești așteptările celorlalți și renunță la a mai cere celorlalți să ți le împlinească pe ale tale. Ține minte: dacă suferi, suferi din cauza ta. Dacă

ceilalți suferă, suferă din cauza lor. Nimeni nu suferă din cauza celorlalți – ține minte bine lucrul acesta. Doar atunci vei putea să fii realmente sincer față de sinele tău lăuntric; iar o astfel de sinceritate e religiozitate.

Hindușii i-au spus Rit. Iisus îi spune Împărăția Cerului, Chuang Tzu îi spune tao. Oricare ar fi cuvântul folosit, semnificația este să nu te desparți de ceea ce e inconștient în tine și să curgi împreună cu el fără să pui niciun fel de condiții. Înseamnă să curgi necondiționat împreună cu inconștientul oriunde te duce el, și să te încrezi în el.

Asta înseamnă încredere. Nu o credință într-un Dumnezeu, nu o credință într-un rai sau un iad, nu o credință în concepte, teorii sau filozofii. Încrederea înseamnă să te încrezi în natura din care ai venit și la care, într-un final, te vei întoarce. Dacă ai încredere în natura aceasta te vei întoarce la ea împlinit, iar fiecare moment al vieții tale va fi o împlinire nouă și mai profundă. Altminteri, fiecare faptă nouă a ta e un nou eșec.

**Dacă faptele sale se desfășoară în public, la lumina zilei, va fi pedepsit de către oameni. Dacă se desfășoară în ascuns, în secret, va fi pedepsit de spirite.**

Nu face paradă. Dacă faci paradă în public, la lumina zilei, vei fi pedepsit de oameni. Lucrul acesta trebuie înțeles: când devii un saltimbanc, când faci din viața ta un spectacol de circ, oamenii te vor aprecia pentru că le satisfaci capriciile, le satisfaci așteptările. Te vor aplauda, dar nu pentru mult timp. Mai devreme sau mai târziu vor începe să îți simtă minciunile – doar nu-ți închipui că poți păstra o minciună la nesfârșit? Adevărul iese la iveală, iar când încep să-ți simtă minciunile, te vor pedepsi.

Uitați-vă la Richard Nixon: asta se întâmplă tuturor celor care își transformă viața în spectacol. La început ești aplaudat, fapt care face din tine o victimă: de-acum vei minți tot mai mult și mai mult, ca să primești în continuare aplauze. Vei veni în întâmpinarea așteptărilor celorlalți și îți vei pierde din ce în ce mai mult autenticitatea. Un cerc vicios ia naștere. Și cu cât devii mai neautentic, cu atât mai mult vor vedea ceilalți că minți. După

care vor începe să te pedepsească.

De fiecare dată când ceilalți te apreciază, ai grijă: ești pe un drum primejdios. Mai devreme sau mai târziu te vor pedepsi. Când oamenii vorbesc despre succesul tău, ai grijă: căderea nu e departe. Când te pun pe pedestal, fugi, căci mai devreme sau mai târziu te vor azvârli de pe el. Dar tu ești atât de prost încât nu vezi că și altul a fost pe pedestalul acela înaintea ta. Ceilalți l-au pus acolo, iar acum l-au dat jos pentru tine. Acum te primesc pe tine cu onoruri, dar mai devreme sau mai târziu vor găsi pe altcineva dispus să facă din viața lui un spectacol pentru ceilalți, iar pe tine te vor azvârli jos. Lucrul acesta li se întâmplă tuturor celor care trăiesc în funcție de opinia publică. Nu căuta succesul în lumea de afară și nu vei avea parte de nicio cădere. Nu cere oamenilor să te respecte și atunci nu vei fi nici insultat.

Chuang Tzu spune: fii ultimul, astfel ca nimeni să nu te împingă înapoi. Nu te duce în fruntea tuturor, căci atunci te vor dușmăni cu toții, iar mai devreme sau mai târziu te vor pedepsi. Fiecare lucru își are opusul: dacă te apreciază, te vor pedepsi cândva, dacă te respectă, apoi te vor insulta. Care e mecanismul din spatele acestor schimbări? Atunci când cineva te respectă, în adâncul său se simte insultat – în adâncul său simte că ți-a devenit inferior. Cum ar putea să ți-o ierte? Nu poate. Într-o zi, cândva, conturile trebuie să fie reglate. Când s-a înclinat și ți-a atins picioarele, în chiar acel moment s-a deschis în el o rană adâncă: s-a pus pe o poziție inferioară ție. De-acum va trebui să demonstreze că nu e nici el mai prejos. Și într-o zi va demonstra că e mai sus decât tine.

Încercați să înțelegeți mecanismul lăuntric: trebuie reglate conturile, nu se poate continua cu un dezechilibru. Ori de câte ori apreciezi pe cineva, în chiar acel moment, dacă ești atent, îți poți da seama că ai vrea în același timp să-l și insulti. Nu e nevoie decât de un interval de timp. Mai devreme sau mai târziu, va veni timpul s-o faci. Un om înțelept nu-ți cere niciodată să-l apreciezi. Când vii la el cu o cunună de lauri, el îți spune: „Oprește-te imediat, căci mai târziu va trebui să dau socoteală pentru asta.”

**Dacă faptele sale se desfășoară în public, la lumina**



**zilei, va fi pedepsit de către oameni. Dacă se desfășoară în ascuns, în secret, va fi pedepsit de spirite.**

Poate că nu în public îți etalezi virtuțile, ci în intimitate. Oamenii au devenit atât de falși încât până și la ei în baie, când sunt singuri, sunt mincinoși. Nici măcar acolo nu sunt autentici. Minciunile ți s-au întipărit atât de adânc încât nu mai poți să te desprinzi de ele cu ușurință, te urmează pretutindeni. Până și în vise minți – până și în vise. Minciunile au prins rădăcini atât de adânci încât până și acolo te urmează. Dacă vrei să-ți omori tatăl, în vis ai să-ți omori unchiul. În felul acesta te urmează minciunile. Unchiul nu ți-a făcut nimic, dar el e cel mai aproape și seamănă cu tatăl tău. Chiar și în vis e dificil să-ți omori tatăl. De aceea au devenit visele atât de complexe și e nevoie de diverși Freud și Jung care să le interpreteze. Tu vii cu unchiul, iar Freud citește în el tatăl. Unchiul nu e decât un simbol – e cel mai apropiat de tată.

Dacă te manifesti artificial în intimitate, atunci natura însăși te va pedepsi. Afectarea trebuie pedepsită. La asta se referă Chuang Tzu când vorbește despre spirit: natura însăși te va pedepsi.

Dacă nu vrei să fii pedepsit, atunci nu te comporta teatral. Fii natural, orice-ar zice ceilalți. Nu te schimba doar pentru că zic ei una sau alta. Chiar dacă spun că ești răzvrătit, că ești criminal, că ești rău, malefic, lasă-i să creadă orice. Chiar dacă te răstignesc, lasă-i s-o facă, dar tu rămâi credincios ție însuși. Iisus ar fi putut scăpa de răstignire, Pilat din Pont era gata să-l ierte, Iisus nu trebuia decât să i-o ceară. Dar el nu i-a cerut-o, pentru că era credincios în mod autentic naturii sale interioare.

Când Socrate a fost pedepsit de atenieni, i s-a pus o condiție. I s-a spus: „Dacă promiți curții că nu mai umbli prin oraș discutând pe teme filozofice, dacă-ți ții gura, vei putea fi iertat.”

Socrate a râs și-a zis: „Așa ceva e imposibil, pentru că nu pot să mă dezic de natura mea proprie, de adevărata mea natură. Așa sunt eu și voi continua să vorbesc. Puteți să mă omorâți, asta voi hotărâți.” A acceptat otrava, dar n-a acceptat să tacă. N-a acceptat să-și țină gura.

Fii sincer față de tine însuși și nu te uita la ce spun alții.

Numai așa ajungi la divin, pentru că numai așa ești natural.

**Fie ca toți să înțeleagă semnificația sincerității și să se păzească împotriva etalării de sine. Vor trăi astfel în bună pace cu oamenii și cu spiritele și vor acționa corect, la adăpost de privirile celorlalți, în singurătate, în turnul spiritului lor.**

Vor trăi astfel în bună pace cu oamenii și cu spiritele... Dacă nu te interesează câtuși de puțin să arăți cine ești tu, vei trăi în bună pace cu natura și cu oamenii. Chiar dacă te omoară, vei avea sufletul împăcat. Iisus avea sufletul împăcat atunci când a fost răstignit. Socrate era la fel de senin ca oricând atunci când a băut otrava. Vei avea sufletul împăcat. Ce importanță are ce fac ei? Tu rămâi neatins, tu rămâi detașat, la adăpost în turnul spiritului tău. Ești protejat în natura ta interioară – nimic nu ajunge până la tine.

**Vor trăi astfel în bună pace cu oamenii și cu spiritele și vor acționa corect, la adăpost de privirile celorlalți, în singurătate, în turnul spiritului lor.**

Iar când Chuang Tzu spune că vor acționa corect, nu vrea să spună că vor acționa bine din punct de vedere moral. Nu, el spune că vor acționa natural. Natural înseamnă corect; ușor înseamnă corect; a fi tu însuși înseamnă a acționa corect. Să fii tu însuși e tot ceea ce poți fi cu adevărat. Orice altceva înseamnă să deviezi.

Destul pentru azi.



## CAPITOLUL 3

### Fuga de umbră

**A fost odată un om atât de tulburat la vederea propriei umbre și atât de nemulțumit de zgomotul pașilor săi, încât s-a hotărât să scape de ambele.**

**Metoda care i-a venit în minte a fost să fugă de ele. Așa că s-a ridicat în picioare și a rupt-o la fugă.**

**Dar de fiecare dată când punea piciorul jos se auzea pasul, în timp ce umbra se ținea de el fără nicio greutate.**

**A pus eșecul acesta pe seama faptului că nu fugea îndeajuns de tare. Așa că a mărit viteza tot mai mult și mai mult, alergând fără oprire, până când a căzut mort.**

**N-a putut să-și dea seama că dacă ar fi pășit într-un loc umbros, umbra proprie ar fi dispărut, iar de s-ar fi așezat jos și ar fi rămas nemișcat, nici zgomotul de pași n-ar mai fi existat.**

Omul dă singur naștere confuziei în care trăiește din cauză că respinge în continuu tot ce ține de el însuși, se autocondamnă, nu se acceptă. Atitudinea aceasta a lui are drept rezultat un lanț al confuziei, haosului lăuntric și suferinței. De ce nu te accepți așa cum ești? Unde e problema? Existența întregă te acceptă așa cum ești, dar tu nu te accepți.

Ți-ai fixat un ideal la care să ajungi. Idealul acela e întotdeauna undeva în viitor – altfel nici nu se poate, nu există ideal legat de prezent. Iar viitorul nu e nicăieri, el n-a luat încă naștere. Din cauza idealului, trăiești într-un viitor care nu e altceva decât un vis. Din cauza idealului nu poți trăi aici și acum, din cauza idealului te condamni.

Toate ideologiile, toate idealurile dezaprobă ceea ce ești în prezent, fiindcă astfel ia naștere în minte o imagine a ceea ce ar trebui să fii, iar comparându-te mereu cu imaginea vei simți întruna că lipsește ceva. Nu lipsește nimic; ești perfect în măsura în care perfecțiunea e posibilă.

Încearcă să înțelegi lucrul acesta, fiindcă numai atunci vei putea înțelege parabola lui Chuang Tzu. Este una dintre parabolele cele mai frumoase rostite vreodată și una care pătrunde adânc în însuși mecanismul minții omenești. De ce porți fără încetare idealuri în minte? De ce nu ajunge ceea ce ești? Ce te împiedică să fii în chiar acest moment asemenea zeilor? Cine îți stă în cale, cine te oprește? De ce nu poți, în chiar acest moment, să te bucuri și să fii beatific? Care e piedica? Piedica o reprezintă idealul.

Cum să te bucuri câtă vreme ai atâta furie în tine? Mai întâi trebuie să te eliberezi de furie. Cum să fii beatific cu atâta sexualitate în tine? Mai întâi trebuie să scapi de ea. Cum să fii asemenea zeilor care savurează fiecare clipă? Tu ești plin de lăcomie, de patimă, de mânie. Mai întâi să dispară acestea, și abia după aceea vei fi precum zeii.

Așa se naște un ideal, iar din cauza idealului condamni ceea ce ești în prezent. Compară-te cu idealul și n-ai să fii niciodată perfect; e imposibil. Odată ce l-ai introdus pe „dacă”, beatitudinea nu mai e posibilă, din cauză că acel dacă nu-ți mai dă pace.

Dacă spui: „Când vor fi îndeplinite condițiile acestea, atunci voi fi eu beatific”, înseamnă că aștepti un lucru imposibil. Și-apoi, chiar dacă respectivele condiții ar fi vreodată îndeplinite, până să se întâmple lucrul acesta îți vei fi pierdut însăși capacitatea de a te bucura și de a celebra. Mai mult chiar, când ajung să fie îndeplinite condițiile – dacă ajung să fie îndeplinite vreodată, fiindcă lucrul acesta e practic imposibil – mintea ta va născoci idealuri noi.

Așa ai ratat viața de-a lungul multor vieți. Făurești un ideal, apoi vrei să fii respectivul ideal; urmarea e că te simți condamnat și inferior. Mintea visătoare îți condamnă realitatea. Visele îți creează necazuri.

Eu îți spun să faci tocmai invers: fii în chiar momentul de față asemenea zeilor. Lasă mânia în pace, lasă sexul în pace, lasă lăcomia să-și vadă de treabă – tu sărbătorește viața; iar cu timpul

sărbătoarea va crește, iar mânia va pierde teren; beatitudinea va crește, lăcomia se va diminua; bucuria se va amplifica, sexul va da înapoi. Aceasta este direcția de mers, nu cea opusă. Când cineva poate să sărbătorească viața în totalitatea ei, tot ceea ce e în neregulă dispare de la sine; însă dacă încerci ca mai întâi să te ocupi de eliminarea răului, acesta nu va dispărea niciodată. E ca și cum te-ai lupta cu întunericul. În casa ta e beznă, iar tu întrebi: „Cum să aprind lumânarea? Înainte de a aprinde lumânarea trebuie să scap de întunericul ăsta.”

Așa faci dintotdeauna, spui că mai întâi trebuie să dispară lăcomia și apoi poate avea loc samadhi, extazul. E o idee prostescă. Ceea ce spui tu e că mai întâi trebuie să dispară întunericul și abia apoi poți să aprinzi o lumânare – ca și cum te-ar împiedica întunericul! Întunericul e o nonentitate, e nimic, nu are nicio soliditate. E doar o absență, nu o prezență; e absența luminii. Aprinde lumina și întunericul va dispărea. Fă din viață o sărbătoare, devino o flacără beatifică și tot ceea ce e rău va dispărea. Mânia, lăcomia, sexul și orice altceva invoci ca pretext nu reprezintă lucruri solide; ele nu sunt decât absența unei vieți beatifice, extatice.

Ești furios din cauză că nu poți să te bucuri; nu altcineva îți provoacă mânia, ci tu ești mânios din cauză că nu te bucuri de nimic și trăiești nefericit – de aici vine mânia. Ceilalți sunt doar pretexte. Neputând să celebrezi, iubirea nu-ți apare – de aceea sexul e acaparator. Ocupându-te de sex sau de mânie înseamnă să te ocupi de umbre. Iar mintea spune: „întâi de toate distruge astea și după aceea va coborî Dumnezeu”. Vorbim aici despre una dintre prostiile cele mai patentate ale omenirii, despre una dintre prostiile cele mai vechi. Și aproape că n-a fost om care să scape neatins de ea.

Îți vine greu să crezi că în chiar momentul acesta ești zeu, dar te întreb: ce lipsește? Ce-ți lipsește ție ca să fii zeu? Ești viu, respiri, ești conștient – ce altceva îți mai trebuie? Fii precum zeii în chiar momentul acesta. Chiar dacă simți că e doar un „ca și cum”, nu-ți bate capul cu asta. Chiar dacă simți că „doar mă prefac că sunt ca un zeu”, prefă-te, nu face din asta o problemă. Începe cu un „ca și cum”, iar în curând va urma realitatea, pentru că în realitate chiar asta ești. Iar odată ce ai început să exiști ca

un zeu, toată nefericirea, toată confuzia, tot întunericul dispare. Transformă-te în lumină, iar transformarea aceasta nu depinde de îndeplinirea niciunor condiții.

Acum voi pătrunde în parabola aceasta frumoasă.

**A fost odată un om atât de tulburat la vederea propriei umbre și atât de nemulțumit de zgomotul pașilor săi, încât s-a hotărât să scape de ambele.**

Ține minte: omul acela ești tu. Omul acela există în fiecare. Așa te porți de când te știi. Și așa funcționează și logica ta: trebuie să fugi de umbră. Omul despre care vorbim era foarte tulburat la vederea umbrei sale. De ce? Ce e rău în a avea o umbră? De ce să te simți deranjat de ea? Pentru că el auzise poate – trebuie să-i fi spus visătorii – că zeii nu au umbră. Când merg, nu fac umbră. Omul nostru era tulburat din cauza acestor zei.

Se spune că în rai soarele răsare, iar zeii merg fără să facă umbră, că sunt străvezii. Eu însă vă spun, așa ceva e un vis. Nu există nicăieri – nu poate exista – ceva care să nu facă umbră. Dacă ceva există, atunci face umbră; dacă nu există, doar atunci umbra dispare.

A fi înseamnă a face umbră. Mânia ta, sexul tău, lăcomia ta – toate acestea sunt umbre. Ține minte: sunt umbre. Ele există, într-un fel, și totuși nu există: asta înseamnă o umbră. N-are substanță. O umbră e doar o absență. Stai în bătaia razelor soarelui, acestea cad asupra ta, iar câteva dintre ele nu pot trece de tine. Și-atunci se conturează umbra. Ea nu e decât o absență. Stai în calea razelor soarelui, astfel ia naștere umbra.

Umbra nu are substanță, tu ești cel care are substanță. Tu ai substanță: de aceea ia naștere umbra. Dacă ai fi asemenea unei năluci, n-ai mai face umbră. Iar îngerii din ceruri nu sunt decât năluci, năluci închipuite de voi și de ideologii voștri, oameni care făuresc idealuri. Omul din parabolă era tulburat deoarece auzise că devii zeu numai atunci când îți dispare umbra.

**A fost odată un om atât de tulburat la vederea propriei umbre și atât de nemulțumit de zgomotul pașilor săi, încât s-a hotărât să scape de ambele.**

Ce anume te deranjează atât de mult? Dacă pătrunzi în adâncime, nu vei găsi decât sunetul pașilor tăi. De ce ești atât de deranjat de sunetul pașilor tăi? Corpul tău e un corp solid, deci e firesc să produci un oarecare sunet – trebuie să te împaci cu faptul acesta.

Dar omul din poveste auzise că zeii n-au umbră, iar când pășesc nu se aude nimic. Astfel de zei nu pot fi decât închipuiri; ei nu există decât în mintea noastră. Raiul acesta nu e nicăieri. Atunci când ceva există, el produce sunet în jurul lui; i se aud pașii, i se vede umbra. Așa stau lucrurile și nu ai ce să faci în privința asta; așa e natura. Dacă încerci să aduci vreo schimbare în această privință, o vei lua pe un drum greșit, îți vei irosi viața toată, iar la sfârșit vei avea sentimentul că n-ai ajuns nicăieri. Umbra e tot acolo, sunetul pașilor se face în continuare auzit, iar moartea îți bate la ușă. Înainte ca moartea să-ți bată la ușă, acceptă-te așa cum ești – iar rezultatul acceptării va fi un miracol. Miracolul constă în aceea că atunci când te accepți, încetezi să mai fugi de tine.

În momentul de față, fiecare dintre voi fuge de el însuși. Chiar dacă veniți la mine, o faceți din aceeași pornire de a fugi de voi înșivă. De aceea nu mă puteți întâlni, aici e prăpastia. Dacă ați venit la mine ca să fugiți de voi înșivă, nu mă veți putea întâlni, fiindcă tot efortul meu are drept scop să vă ajute să nu mai fugiți de voi. Nu încercați să fugiți de voi, nu aveți cum să fiți vreodată altcineva decât cei care sunteți. Aveți un destin anume și o individualitate anume.

Tot așa cum degetul mare de la mână lasă un semn, o amprentă unică și individuală – felul acelui deget n-a mai existat niciodată până la tine și nu va mai exista niciodată de acum înainte, îți aparține ție și numai ție, nu va mai exista altul asemenea lui – tot așa e și în cazul ființei tale. Ai o ființă unică și individuală, neasemuită. N-a mai existat și nu va mai exista niciodată; tu ești singurul care o are. Celebrează-o! Fiecăruia dintre voi îi e dat ceva unic, Dumnezeu a făcut un dar unic fiecăruia dintre voi, iar voi îl condamnați. Vreți ceva mai bun! Voi încercați să fiți mai înțelepți decât existența, mai înțelepți decât tao – încercând să fiți astfel, greșiți.

Țineți minte: partea nu va putea fi niciodată mai înțeleaptă decât întregul, iar ceea ce face întregul, indiferent ce face el,



este lucrul ultim, iar voi nu-l puteți schimba. Puteți să depuneți eforturi ca să-l schimbați, în felul acesta irosindu-vă viața, dar nu veți obține nimic în schimb.

Întregul e vast, tu nu ești decât o celulă atomică. Oceanul e vast, tu nu ești decât o picătură din el. Tot oceanul e sărat, tu încerci să fii dulce. E imposibil! Dar egoul vrea să facă imposibilul, greul, ceea ce nu poate fi făcut. Iar Chuang Tzu spune: când îți e ușor, atunci e bine. De ce nu poți să simplifici lucrurile și să ai o atitudine de acceptare? De ce să nu spui „da” umbrei? În momentul în care îi spui „da”, ai și uitat de ea, dispare – din minte, cel puțin, chiar dacă rămâne alături de corp. Dar care e problema? Ce problemă poate să creeze o umbră? De ce să faci o problemă din asta? Așa cum ești acum, faci o problemă din orice. Omul acesta se simțea foarte încurcat la vederea umbrei sale, foarte tulburat. I-ar fi plăcut să fie zeu, i ar fi plăcut să fie fără de umbră.

Dar tu ești deja precum un zeu și n-ai avea cum să fii ceva ce nu ești deja. Cum ai putea fi? Poți să fii doar ceea ce ești; orice devenire nu e decât o îndreptare către ființa care e deja acolo. Poate că vei rătăci aiurea, și vei bate la ușile altora, dar asta nu e altceva decât un joc de-a v-ați ascunselea cu tine însuți. Depinde de tine în ce măsură vei bate la ușile altora și vei rătăci încolo și-ncoace. Într-un final vei ajunge la ceea ce e al tău și la înțelegerea faptului că ceea ce e al tău a fost mereu acolo. Nimeni nu ți-l poate lua. Natura, tao nu-ți poate fi luat.

Omul acesta era deranjat de umbra lui. Metoda care i-a venit în minte a fost să fugă de ea. Asta e metoda care le vine tuturor în minte. Se pare că mintea are o logică vicioasă.

De exemplu, dacă te simți mânios, ce ai să faci? Mintea îți va spune: „Nu fi mânios; fă un jurământ în scopul ăsta.” Ce vei face? O vei reprima, iar cu cât o reprimi mai mult, cu atât va coborî mânia până la însăși rădăcina ființei tale. Și-atunci nu vei mai fi doar uneori mânios, iar alteori lipsit de mânie. Dacă ai reprimat prea mult, vei fi mânios în continuu, mânia îți va intra în sânge, te va otrăvi cu totul. Se va infiltra în toate relațiile tale. Chiar dacă te îndrăgostești de cineva, furia va fi prezentă și dragostea va deveni violentă. Chiar dacă încerci să ajuți pe cineva, ajutorul tău va fi otrăvit, din cauză că în tine e otravă. Și ea se va afla în

tot ceea ce faci, faptele tale te vor reflecta. Când vei simți din nou mânie, mintea îți va spune: „N-ai reprimat cum trebuie, reprimă serios.” Dar mânia e acolo tocmai din cauza reprimării, iar în timpul acesta mintea spune: „Reprimă cum trebuie!” Ceea ce va urma va fi mai multă furie.

Mintea ta e sexuală din cauza reprimării, dar mintea-ți spune: „Reprimă de tot, găsește metode noi și căi noi prin care să reprimi de tot sexul, doar așa poate înflori brahmacharya.” Dar brahmacharya nu înflorește așa. Prin reprimare, sexul ajunge și în minte, nu mai rămâne doar în corp, devine cerebral. Și-atunci te gândești întruna la el, iar și iar. Din cauza asta există atâta literatură pornografică în lume.

De ce le place oamenilor să vadă fotografii cu femei goale? Nu sunt de ajuns femeile în carne și oase? Ba sunt, sunt mai mult decât de ajuns! Deci ce nevoie e de poze? Fotografia e întotdeauna mai sexuală decât femeia reală. O femeie adevărată are un corp și o umbră, iar pașii ei se vor auzi, vor isca un sunet. O fotografie e un vis: e absolut mentală, cerebrală, și nu are umbră.

Femeia reală va transpira, corpul ei va avea un miros; poza nu transpiră niciodată și nici corpul ei n-are miros. Femeia reală se va înfuria, în timp ce poza nu se înfurie niciodată. Femeia reală va îmbătrâni, fotografia va rămâne mereu tânără și radiind prospețime. Imaginea e mentală. Cei care reprimă sexul în corp vor deveni sexuali în plan mental. Mintea lor pătrunde în sexualitate și atunci se ajunge la boală.

Dacă ți-e foame, nu e nicio problemă, mănâncă. Dar dacă te gândești toată ziua la mâncare înseamnă că ai o obsesie, o boală. Când îți e foame, e totul în regulă dacă mănânci și ți-ai luat apoi gândul de la mâncare. Dar tu nu-ți iei niciodată gândul de la nimic, totul continuă în minte.

Nevasta lui Mulla Nasruddin era bolnavă și suferise o operație. Se întorsese acasă de la spital de câteva zile, așa că l am întrebat pe Mulla: „Cum se simte soția ta? Și-a revenit după operație?” „Nu”, mi-a răspuns el, „tot mai vorbește despre asta”.

Dacă te gândești la ceva, vorbești despre ceva, acel ceva e prezent acolo. Iar acum e și mai periculos, pentru că un corp își

revine, dar mintea o poate ține așa la nesfârșit. Corpul își poate reveni, dar mintea nu-și va reveni niciodată.

Dacă reprimi foamea în corp, ea trece în minte. Problema n-a fost eliminată, ci a fost vârâtă adânc înăuntru. Reprimă ceva, orice, iar acel ceva va pătrunde în tine până la rădăcina ființei tale. După care mintea va spune că dacă nu reușești să scapi de lucrul reprimat, înseamnă că ceva nu merge cum trebuie, nu depui suficient efort. Străduiește-te mai cu îndârjire.

### **Metoda care i-a venit în minte a fost să fugă de ele.**

Mintea are doar două variante: luptă sau fugi. Ori de câte ori există o problemă, mintea spune ori să lupți cu ea, ori să fugi de ea. Iar ambele variante sunt greșite. Dacă lupți, rămâi cu problema. Dacă lupți, problema va rămâne mereu acolo. Dacă lupți, ești divizat, deoarece problema nu e în afară, problema e în tine.

De exemplu, dacă apare furia în tine și lupți împotriva ei, ce se va întâmpla? Jumătate din ființa ta va fi cu furia, iar jumătate cu ideea aceasta a luptei împotriva furiei. E ca și cum s-ar lupta între ele cele două mâini ale tale. Care dintre ele va învinge? Energie risipită, cu atât te vei alege. Niciuna dintre părți nu va ieși învingătoare. Te poți păcăli singur că acum ți-ai suprimat furia, că acum ai furia sub control, dar în cazul acesta va trebui s-o ai în permanență sub control, nu vei avea voie să iei pauză nici măcar un moment. Dacă uiți o clipă de ea, victoria ta se va duce de râpă cu totul.

Așa că cei care au reprimat ceva sunt mereu în gardă, de teamă să nu le scape iar la suprafață lucrul reprimat. Ei nu se pot relaxa niciodată. De ce a devenit relaxarea un lucru atât de dificil? De ce nu poți să dormi? De ce nu poți să fii relaxat? De ce nu poți să te lași într-o stare de abandon? Din cauză că ai reprimat atâtea. Ți-e teamă că dacă te relaxezi, ele vor ieși la suprafață. Așa-zișii voștri oameni religioși nu se pot relaxa. Sunt încordați, iar încordarea le vine din faptul că au reprimări. Tu le spui să se relaxeze, dar ei știu că dacă se relaxează, dușmanul se va arăta; nu-și permit să se relaxeze. Le e frică de somn.

Duceți-vă la *mahatma*șii voștri și veți vedea că le e frică de

somn mai mult ca de orice altceva. Și-și spun în sinea lor că va veni ziua când vor fi capabili să nu mai doarmă deloc. Își scurtează somnul de la opt ore la șase ore, de la șase la cinci, de la cinci la trei, la două ore. Iar dacă un călugăr bătrân, un *sannyasin*, poate să doarmă numai două ore, se consideră că e o mare realizare. E o prostie. Așa ceva nu e o realizare. Și nu la asta se referă Krishna când spune, în Gita, că atunci când lumea doarme, yoghinul e treaz. Nu ăsta e înțelesul. Înțelesul e că trupul e relaxat, trupul adoarme, dar conștiința interioară rămâne vigilentă chiar și în somn. E vorba de cu totul altceva, nu are nimic de-a face cu somnul obișnuit.

În realitate, un yoghin doarme mai bine decât tine. E normal, pentru că se poate relaxa, nu se teme s-o facă. Dar acești așa-zisi oameni religioși se tem din cauză că în vis le va apărea tot ceea ce au reprimat. În autobiografia lui, Mahatma Gandhi a scris: „Mi-am învins sexul în orele de veghe, dar în somn, visele sexuale încă persistă.” Și vor persista, fiindcă un lucru reprimat se va arăta în vis. De ce în vis? Deoarece acum ești adormit, cenzorul e relaxat, iar cel care luptă nu mai e acolo – doarme. Dușmanul va țâșni la suprafață.

Mintea gândește așa: ori lupti – dacă lupti, atunci reprimi – ori fugi. Dar unde vei fugi? Chiar de te-ai duce în Himalaya, mânia ve veni odată cu tine, ea e umbra ta; sexul va veni după tine, el e umbra ta. Oriunde te-ai duce, umbra ta va fi cu tine.

**Metoda care i-a venit în minte a fost să fugă de ele. Așa că s-a ridicat în picioare și a rupt-o la fugă.**

**Dar de fiecare dată când punea piciorul jos se auzea pasul, în timp ce umbra se ținea de el fără nicio greutate.**

Era surprins! Fugea atât de repede, cu toate acestea umbra nu întâmpina nicio dificultate. Îl urma cu ușurință, fără ca măcar să transpire, fără să gâfâie. Umbrei nu-i era greu cătuși de puțin, pentru că umbra nu are soliditate, ea nu e nimeni. Omul putea să transpire, putea să gâfâie, dar umbra era mereu în pas cu el. Nu așa te părăsește umbra. Nu-ți va fi de ajutor nici să lupti cu ea,

nici să fugi de ea. Încotro te vei duce? Oriunde ai merge, te vei căra pe tine însuși, iar umbra va fi prezentă.

**A pus eșecul acesta pe seama faptului că nu fugea îndeajuns de tare. Așa că a mărit viteza tot mai mult și mai mult, alergând fără oprire, până când a căzut mort.**

Trebuie să înțelegeți logica minții. Cine n-o înțelege, îi cade victimă. Minte are o logică vicioasă, circulară – e un cerc vicios. Dacă o ascuți, fiecare pas te va duce tot mai departe în cerc. Omul acesta e perfect logic. Nu poți găsi niciun cusur logicii lui, nicio fisură. E un logician la fel de perfect ca orice Aristotel. El zice că dacă umbra se ține după el înseamnă că nu fuge destul de repede. Trebuie să fugă din ce în ce mai tare și abia apoi va veni un moment în care umbra nu va mai fi în stare să se țină după el. Dar umbra e a ta, și ea nu e nimeni. Nu e vorba despre altcineva care să te urmărească; dacă ar fi vorba de altcineva, atunci logica ar fi avut dreptate.

Reține: când e vorba de altcineva, mintea are întotdeauna dreptate; când ești singur, mintea greșește. În societate, cu ceilalți, mintea are aproape întotdeauna dreptate; cu tine însuși, în izolare, mintea greșește întotdeauna. De ce? Pentru că mintea nu e decât un instrument necesar pentru a exista în prezența celorlalți, e doar o tehnică ce te ajută să fii împreună cu ceilalți, ea n-are nimic de-a face cu tine însuși. Societatea e cea care face ca mintea să fie necesară. Dacă un copil nu se confruntă cu mediul social după naștere, mintea lui nu se va dezvolta, nu va exista. Lucrul acesta s-a întâmplat de multe ori.

S-a întâmplat lângă Calcutta, în urmă cu treizeci sau patruzeci de ani, ca o fată să fie răpită de niște lupi care au avut apoi grijă de ea. Fata a crescut; avea paisprezece ani când a fost găsită de societate. Dar era un copil lup, nu avea minte omenească deloc. Fugea pe toate patru membrele și era foarte periculoasă – avea nevoie să mănânce carne crudă. Și era și foarte puternică: opt oameni zdraveni nu puteau s-o țină. Avea o minte de lup. Fusese nevoită să crească împreună cu lupii, într-o societate de lupi, așa că mintea ei devenise obligatoriu o minte de lup. Era

imposibil s-o înveți să stea în două picioare. Încearca să facă doi-trei pași, după care cădea iar pe toate patru membrele. Dar în toate patru membrele fugea mai repede decât oricine altcineva.

Iarăși, în urmă cu numai zece ani, în Uttar Pradesh, lângă Lucknow, a fost găsit un băiat. Se întâmplase același lucru – se pare că lupilor le plac foarte mult copiii. Crescuseră băiatul, iar când acesta a fost găsit avea în jur de doisprezece ani. De data aceasta doctorii s-au străduit din greu. Au internat copilul în spital, l-au masat, i-au dat medicamente și de toate. După șase luni copilul era mort, din cauză că încercaseră să facă din el o ființă umană, iar întreaga lui ființă refuzase lucrul acesta. Când l-au prins era atât de sănătos cum n-a fost niciodată o ființă omenească. Era sălbatic, era un lup; după ce l-au spitalizat și au început să-l trateze, s-a îmbolnăvit. În șase luni l-au omorât. Încereau să creeze o minte omenească, dar era cu neputință. Tot ce-au reușit a fost să-l învețe să spună un singur cuvânt, numele lui. I-au pus numele Ram. Atât au reușit în șase luni. Dacă-l întrebai: cum te cheamă?, copilul lup spunea: Ram. Asta a fost tot.

Mintea reprezintă o funcție socială. Un lup are nevoie de o minte potrivită unei societăți de lupi; un om are nevoie de o minte pentru o societate de oameni. Și pentru că în lume există multe tipuri de societate, mintea e și ea de tot atâtea feluri.

Un hindus are o minte diferită de un mahomedan; un creștin are o minte diferită de un aborigen; un rus are o minte diferită de un american. Felul lor de a vedea e diferit, perspectiva e diferită, interpretarea lor e diferită. Unul și același lucru e văzut în feluri total diferite. De ce? Din cauză că, pentru a exista într-o anumită societate, ai nevoie de o anumită minte. Dacă crezi în Dumnezeu, vei fi considerat nebun în Rusia. Dacă nu crezi în Dumnezeu, vei fi considerat nebun în India.

Conduceam odată o tabără de meditație, iar doi câini se uitau la oamenii care făceau Meditația Dinamică, cu aspectul lor haotic. Și l-am auzit pe unul dintre câini spunându-i celuilalt: „Când fac eu așa, stăpânul îmi dă pastile împotriva viermișorilor! Crede că mi-am ieșit din minți!”

Ori de câte ori vă aflați între ceilalți, fiți vigilenți! Nu faceți Meditația Dinamică în fața celorlalți, căci vor crede că v-ați ieșit din minți.

Toată lumea a acceptat să aibă un anumit tip de minte, dar fiecare minte e un fragment. Trebuie să te descotorosești de mintea pe care o ai, doar atunci îți va apărea mintea cosmică, mintea universală.

Mintea aceasta fragmentară e doar o metodă, o simplă funcție necesară în societate. Ai nevoie de limbaj pentru a vorbi cu ceilalți, ai nevoie de minte pentru a fi în relație cu ceilalți. Reține lucrul acesta: mintea are aproape întotdeauna dreptate atunci când o folosești cu ceilalți și n-are aproape niciodată dreptate atunci când începi să o folosești cu tine însuși.

Omul acesta avea dreptate. Dacă altcineva l-ar fi urmărit, atunci ar fi avut dreptate, dreptate întru totul: nu alerga destul de repede, de aceea se putea celălalt ține după el. Însă omul n-avea dreptate, căci nu era nimeni altcineva care să se țină după el. Mintea nu-i folosea la nimic. Mintea pentru ceilalți, meditația pentru tine însuși. Mintea când ești cu ceilalți, absența minții când ești cu tine însuși. Acesta este lucrul pe care pun accentul Chuang Tzu, zenul, sufiștii sau hasidicii sau toți ceilalți pe care-i știți – Buddha, Iisus, Mahomed, toți cei pe care-i știți. Acesta este lucrul pe care-l subliniază: mintea pentru ceilalți, absența minții pentru tine.

Omul acesta a dat de necaz din cauză că a folosit mintea pentru el, iar mintea are un tipar al ei. Ea spune: „Mai repede, mai repede! Dacă te miști cât poți de repede, umbra nu se va mai putea ține după tine.”

**A pus eșecul acesta pe seama faptului că nu fugea îndeajuns de tare.**

Eșecul a existat de la bun început, din cauza simplului fapt că fugea. Dar mintea nu poate să spună așa ceva, mintea n-a fost alimentată cu astfel de lucruri. Ea e un computer – trebuie s-o alimentezi, ea reprezintă un mecanism. Nu-ți poate da nimic nou, nu-ți poate da decât lucrurile cu care ai alimentat-o. De la minte nu-ți poate veni nimic nou. Tot ceea ce îți dă ea e împrumutat. Iar dacă ți-ai făcut un obicei permanent din a o asculta, vei fi în mare încurcătură atunci când te vei întoarce către tine însuși. Când se produce o întoarcere către sursă, întâmpini dificultăți mari,

fiindcă atunci mintea aceasta e complet nefolositoare – nu doar nefolositoare, ci un adevărat obstacol, e dăunătoare. Leapădă-te de ea.

Am auzit că într-o zi, fiul lui Mulla Nasruddin a venit acasă de la școala progresistă ale cărei cursuri le frecventa, aducând cu el o carte despre sexologie. Mama lui s-a tulburat foarte tare, dar a așteptat să se întoarcă Mulla Nasruddin. Ceva trebuia făcut, școala asta progresistă devenea prea de tot!

Când s-a întors Mulla, soția i-a arătat cartea. Nasruddin a urcat în camera fiului său și l-a găsit sărutând servitoarea. Așa că i-a zis: „Fiule, când îți termini tema, să vii jos.”

Dar e logic! Logica are pașii ei, și fiecare pas e urmat de altul; nu există sfârșit.

Omul din povestea noastră asculta de minte, așa că a fugit și a tot fugit, din ce în ce mai repede, fără oprire, până când a căzut mort. Când alergi tot mai repede și mai repede, fără oprire, numai moartea poate fi rezultatul.

V-ați dat vreodată seama de faptul că nu știți încă ce e aceea viață? Ați observat vreodată că n-ați trăit nicio secundă de viață autentică? N-ați cunoscut un singur moment beatitudinea despre care vorbesc Chuang Tzu și Buddha. Și ce vi se va întâmpla? Doar moartea, nimic altceva. Și cu cât vă apropiați mai mult de ea, cu atât mai repede fugiți, pentru că voi credeți că dacă măriți viteza de alergare, veți scăpa. Încotro fugiți așa? Omul și mintea omenească n-au știut niciodată altceva decât viteză, de parcă ne-am duce undeva și trebuie s-o facem în mare viteză. Așa că mărim viteza din ce în ce mai mult. Unde vă duceți? În final tot la moarte ajungeți, fie că alergați repede sau încet. Există o poveste sufistă:

Un rege a visat că îi venise moartea. A văzut în vis o umbră stând în picioare lângă el, așa că a întrebat-o: „Cine ești?”

Umbra i-a răspuns: „Sunt moartea ta; mâine, pe la vremea amurgului, voi veni la tine.”

Regele a vrut să întrebe dacă avea vreo cale de scăpare, dar n-a putut din cauză că s-a înspăimântat atât de tare încât s-a trezit, iar umbra a dispărut. Transpira și tremura. În miezul



noptii și-a chemat toți înțelepții și le-a zis: „Găsiți-mi înțelesul acestui vis.” După cum știți, oameni mai neghiobi decât înțelepții nu există. Aceștia au fugit acasă și și-au luat scripturile – volume mari, mari de tot. Și au început să studieze și să dezbată și să discute și să se certe între ei.

Ascultându-i, regele era din ce în ce mai confuz. Înțelepții nu se puteau pune de acord asupra niciunui lucru. Proveneau din secte diferite, așa cum se întâmplă întotdeauna cu înțelepții. Ei nu-și aparțin lor înșiși, ci aparțin câte unei tradiții moarte. Unul era hindus, altul mahomedan, altul creștin. Își aduseseră scripturile cu ei și își băteau capul de zor. Și pe măsură ce discuția avansa, înnebuneau certându-se. Regele era tot mai tulburat, pentru că soarele răsărea, iar odată ce soarele a răsărit, nu va mai trece mult până ce va apune, fiindcă realmente a răsări înseamnă a apune – răsăritul e începutul. Călătoria a început și, în douăsprezece ore, soarele va apune.

A încercat să-i întrerupă, dar ei i-au zis: „Nu ne întrerupe, chestiunea e foarte serioasă.” Atunci un bătrân care-i slujise regelui întreaga lui viață s-a apropiat și i-a șoptit la ureche: „Mai bine fugi, căci oamenii aceștia nu vor ajunge niciodată la o concluzie. Înțelepții n-au ajuns nicicând la vreo concluzie. Eu te sfătuiesc să fugi, cel puțin să fugi din palat, din moment ce moartea te-a avertizat. Du-te oriîncotro, degrabă!”

Sfatul acesta i-a plăcut regelui, era cât se poate de corect. Când omul nu poate face nimic, se gândește să fugă, să scape. Și cum avea un cal foarte iute, s-a urcat în spinarea lui și a luat-o la goană. Înțelepților le zisese: „Dacă mă întorc în viață și voi veți fi ajuns la o hotărâre, să mi-o spuneți și mie. Acum însă eu plec.”

Era tare fericit și gonea tot mai repede, fiindcă în joc era viața lui. Se uita mereu înapoi să vadă dacă venea după el umbra, dar nu era nici urmă de ea. Era fericit, moartea nu se arăta, iar el se tot îndepărta. La vremea amurgului se afla la sute și sute de mile distanță de capitală. Sub un smochin mare a poposit, a coborât de pe cal și i-a mulțumit, spunându-i: „Tu, tu ești cel care m-a salvat.”

Pe când îi vorbea în felul acesta calului, mulțumindu-i, a simțit atingerea aceleiași mâini pe care o simțise și în vis. S-a întors și s-a uitat. Lângă el stătea în picioare aceeași umbră, iar Moartea i-a vorbit: „Și eu vreau să-i mulțumesc calului tău, e cu

adevărat iute. Am așteptat toată ziua sub smochin și-mi făceam griji în privința venirii tale la timp, din cauză că distanța era atât de mare. Dar calul ăsta e de toată isprava: ai venit tocmai în momentul în care era mai mare nevoie să fi aici.”

Încotro te duci? Unde ai să ajungi? Toată fuga asta și încercarea de a scăpa te va aduce sub smochin. Și în timp ce tu îi vei mulțumi calului sau mașinii tale, vei simți mâna Morții bătându-te pe umăr. Moartea-ți va spune: „Te aștept de mult aici. Ai venit.”

Și toată lumea ajunge exact la timp, nimeni nu întârzie nicio clipă. Am auzit că unii ar fi ajuns înainte de vreme, dar n am auzit ca cineva să fi ajuns cu întârziere. Unii ajung înainte de vreme, din cauza doctorilor lor.

**A pus eșecul acesta pe seama faptului că nu fugea îndeajuns de tare. Așa că a mărit viteza tot mai mult și mai mult, alergând fără oprire, până când a căzut mort.**

**N-a putut să-și dea seama că dacă ar fi pășit într-un loc umbros, umbra proprie ar fi dispărut...**

Ce ușor era! Mai ușor de-atât nici că se putea. Dacă te duci într-un loc umbros, unde nu e soare, umbra dispare, căci o umbră e creată de soare. Dacă stai la umbra unui copac, umbra ta dispare.

**N-a putut să-și dea seama că dacă ar fi pășit într-un loc umbros, umbra proprie ar fi dispărut...**

Locul acela umbros se numește liniște, locul acela umbros se numește pace lăuntrică. Nu asculta la ce-ți spune mintea, pășește în locul umbros, în liniștea interioară unde nu pătrund razele soarelui. Problema e că tu rămâi la periferie, iar acolo ești în plină lumină a lumii exterioare și astfel ia naștere umbra. Închide ochii, pășește în locul umbros. Din momentul în care ai închis ochii, soarele nu mai e.

Iată de ce toate meditațiile se fac cu ochii închiși. Atunci pătrunzi în locul umbros. Înăuntrul tău nu e soare și nu e nici umbră; în exterior e societatea și acolo se creează tot felul de umbre. V-ați dat vreodată seama că mânia, sexul, lăcomia, ambiția îți apar doar în societate? Dacă pătrunzi în interior și lași societatea afară, unde mai e mânia? Unde e sexul? Dar ține minte, la început ochii tăi nu vor fi cu adevărat închiși. Vei lua cu tine imagini din lumea de afară și vei găsi reflectată aceeași societate. Dar dacă continui să pătrunzi înăuntru, mai mult, mai mult, mai devreme sau mai târziu societatea va fi lăsată în urmă. Tu ești înăuntru, societatea e afară – te-ai dus de la periferie către centru.

În centrul acesta e liniște: nu există furie și nici antifurie, nu există sex și nici brahmacharya, nu există lăcomie și nici antilăcomie, nu există violență și nici nonviolență – fiindcă toate acestea sunt afară. Opusul fiecărui sentiment există și el tot în lumea exterioară, ți-neți minte lucrul acesta. În interior tu nu ești în niciun fel – nici așa, nici invers. Ești doar ființă, ființă pură. La asta mă refer când vorbesc despre a fi asemenea zeilor – a fi o ființă pură, în jurul căreia nu se duelează niciun fel de sentimente contrare, unde nu există nici „luptă”, nici „fugi” – nu! E doar ființa pură. Ai pășit în locul umbros.

N-a putut să-și dea seama că dacă ar fi pășit într-un loc umbros, umbra lui ar fi dispărut, iar dacă s-ar fi așezat și ar fi rămas nemișcat, n-ar fi avut ce pași să se mai audă – era atât de simplu! Dar ceea ce e simplu, pentru minte e foarte dificil, căci minții îi e întotdeauna mai ușor să fugă, să lupte, deoarece atunci ea are ceva de făcut. Dacă îi spui minții „Nu face nimic”, acesta este lucrul cel mai greu pentru ea. Îți va cere să-i dai măcar o mantra, ca, închizând ochii, să poți să spui: Aum, Aum; Ram, Ram... Ceva de făcut, căci cum se poate să stăm fără să facem nimic, fără să alergăm după nimic, fără să urmărim nimic?

Mintea înseamnă activitate, iar ființa înseamnă inactivitate totală. Mintea înseamnă să alergi, ființa înseamnă să stai. Periferia se mișcă, centrul e nemișcat. Uitați-vă la un car cu boi aflat în mișcare: roata se mișcă, dar axul în jurul căruia se mișcă roata e static, absolut static, nemișcat. Ființa ta e etern nemișcată, iar periferia ta e în continuă mișcare. Acesta este lucrul care trebuie

avut în minte în dansul dervișilor. În timpul dansului, lasă corpul să devină periferia; corpul se mișcă, iar tu ești în eternă nemișcare. Fii o roată. Lasă corpul să devină periferia, iar tu fii centrul. Curând îți vei da seama că deși corpul se mișcă tot mai repede și mai repede, în interior poți să simți nemișcarea; și cu cât se mișcă mai repede corpul, cu atât mai bine, fiindcă atunci se creează contrastul. Brusc, ești separat de corp.

Însă tu te miști în permanență odată cu corpul, de aceea nu există nicio separare. Așază-te. Să stai, pur și simplu, e suficient; să nu faci nimic. Închide ochii și stai, și stai, și stai, și lasă ca totul să se așeze. Va fi nevoie de timp, din cauză că ești neașezat de atâtea și atâtea vieți. Ai produs tot soiul de tulburări, așa că va fi nevoie de timp – dar numai de timp. Nu e nevoie să faci nimic; privește numai, și stai, privește și stai... E ceea ce în zen poartă numele de zazen. Zazen înseamnă să stai pur și simplu, nefăcând nimic. Asta spune Chuang Tzu:

**N-a putut să-și dea seama că dacă ar fi pășit într-un loc umbros, umbra proprie ar fi dispărut, iar de s-ar fi așezat jos și ar fi rămas nemișcat, nici zgomotul de pași n-ar mai fi existat.**

Nu era nevoie să lupte și nu era nevoie să fugă. Singurul lucru pe care-l avea de făcut era să pășească în locul umbros și să stea nemișcat. Și lucrul acesta trebuie făcut întreaga viață. Nu luptați cu nimic și nu încercați să fugiți de nimic. Lăsați lucrurile să-și urmeze cursul. Voi doar închideți ochii și pătrundeți în interior, în centru, acolo unde nicio rază de soare n-a ajuns vreodată – acolo unde nu e umbră. Iar în realitate, acesta este înțelesul mitului că zeii n-au umbră. Nu că ar exista undeva zei care să n-aibă umbră, ci zeul care sălășluiește în tine nu are umbră pentru că acolo nu pătrunde nimic din exterior. Nimic nu poate pătrunde, fiindcă acolo e mereu umbră. Chuang Tzu numește umbra aceea tao, natura ta cea mai lăuntrică – total lăuntrică, absolut lăuntrică.

Deci ce e de făcut? În primul rând, nu asculta mintea. Ea reprezintă un bun instrument pentru lumea de afară, însă e un obstacol la modul absolut atunci când vrei să pătrunzi în interior. Logica e bună pentru oameni, dar nu e bună atunci când e vorba

de tine însuși. Dimpotrivă, încrederea e mai bună, deoarece încrederea e ilogică. Încrederea e periculoasă în societate pentru că îți va juca feste. În societate e nevoie de logică, de neîncredere. Când ai de rezolvat diverse probleme e nevoie de logică și de scepticism. Știința se bazează pe scepticism, iar religia se bazează pe încredere, pe shraddha. Stai, pur și simplu, având încrederea profundă că natura ta lăuntrică va prelua controlul. Întotdeauna preia controlul, trebuie numai să aștepti; e nevoie doar de răbdare. Și indiferent ce-ar spune mintea, efectiv n-o asculta, pentru că mintea îți spune să renunți.

Mintea va continua să spună fel de fel de lucruri, din cauză că ai ascultat-o mereu, i-ai dat mereu foarte multă importanță. Chiar și acolo unde e total nefolositoare, ea va continua să-ți dea sugestii și sfaturi.

Am auzit că într-o bancă se încerca să se ia o hotărâre legată de instalarea sau nu a computerelor și mecanismelor automate în sediul central. Așa că a fost chemat în inspecție un expert în materie de eficiență, ca să vadă care erau oamenii de care era nevoie și care erau cei de care se puteau dispensa.

Expertul în eficiență a întrebat un funcționar: „Tu ce faci aici?”

Funcționarul i-a răspuns: „Nimic.”

Apoi a întrebat un șef de serviciu: „Tu ce faci aici?”

Acesta i-a răspuns: „Nimic.”

Triumfător, în culmea fericirii, expertul în eficiență s-a întors către directori și le-a zis: „V-am spus eu, doi oameni care se ocupă cu același lucru. Avem aici doi oameni care stau nefăcând nimic – doi oameni care se ocupă cu același lucru!”

Un expert în eficiență e un expert în eficiență; el folosește logica, așa a fost învățat. Doi oameni care fac același lucru înseamnă doi oameni cu aceeași ocupație, iar dacă doi oameni stau nefăcând nimic, iarăși e vorba de doi oameni cu aceeași ocupație, așa că la unul se poate renunța. Celălalt poate fi păstrat pentru ocupația de a nu face nimic.

Ascultă de minte în lumea de afară, nu asculta de ea în lumea dinăuntru tău – las-o la o parte. N-ai de ce să lupti cu

ea, căci luptând cu ea, ai putea ajunge influențat de ea. Las-o la o parte, pur și simplu – asta înseamnă credință. Credința nu e o luptă cu mintea. Dacă lupți, dușmanul are un impact asupra ta; și ține minte, nici prietenii nu au un impact așa de mare cum au dușmanii. Dacă te lupți în permanență cu cineva, vei fi influențat de persoana respectivă, din cauză că vei fi nevoit să recurgi la aceleași tehnici de luptă. În ultimă instanță, dușmanii ajung să semene. E foarte greu să fii detașat față de dușman; dușmanul exercită influență asupra ta. Iar cei care încep să lupte cu mintea ajung mari filozofi. Poate că vorbesc despre cum să te opui minții, dar tot ce spun ei vine din minte. Poate că spun: „Fii împotriva minții”, dar tot ceea ce spun vine din minte, chiar și dușmănia lor. Iar la dușman trebuie să te gândești mereu, trebuie să-l păstrezi mereu prezent. Încetul cu încetul, dușmanii devin asemănători.

Așa s-a întâmplat în cel de-al doilea război mondial. Adolf Hitler aproape că făcuse din întreaga lume una nazistă, fascistă. Până și inamicii săi, cei care luptau împotriva fascismului, deveniseră fasciști; erau nevoiți s-o facă. S-a întâmplat atunci un incident interesant. Hitler era ca și nebun, nu asculta de experții militari. Credea că el e cel mai mare geniu militar care s-a născut vreodată, așa că războiul trebuia purtat după cum i se năzărea lui. Din acest motiv câștiga întruna la început, fiindcă generalii francezi, englezi, americani și ruși nu înțelegeau care avea să fie pasul următor. Ar fi înțeles, dacă războiul ar fi fost condus de generali militari, fiindcă aveau același tip de minte și ar fi știut atunci care va fi următoarea mutare. Dar aici era vorba de un nebun care nu credea în niciun fel de pregătire militară, care nu credea în niciun fel de tactici militare sau strategie militară, care hotăra din senin. Și pe ce se bazau hotărârile lui? Pe spusele astrologilor!

Poate o să vă mire că atunci când i-a ajuns lui Churchill la urechi lucrul acesta, s-a văzut nevoit să apeleze și el la un astrolog. Or lui Churchill îi părea o prostie așa ceva, el era un om cu instruire militară! Îi părea o prostie să hotărâști cum să duci un război, bazându-te pe spusele astrologilor! Dar dacă așa procedează inamicul, tu ce mai poți face? din momentul în care a apelat la astrologi, a început să câștige, pentru că acum procedau amândoi la fel.

Țineți minte întotdeauna lucrul acesta: nu luptați cu mintea, altminteri va trebui să cedați termenilor ei. Dacă vreți să convingeți mintea trebuie să veniți cu argumente – și aici e esențialul. Ca să convingeți mintea trebuie să folosiți cuvinte, și tocmai în asta constă problema.

Lăsați mintea la o parte. A lăsa mintea la o parte înseamnă shraddha. Nu e vorba de a fi împotriva minții, ci de a trece dincolo de minte – de a o lăsa deoparte. Tot așa cum atunci când pleci afară folosești pantofii, iar când intri în casă îi lași deoparte – nu are loc nicio luptă, nimic. Nu le spui pantofilor: „Acum intru și nu mai am nevoie de voi, așa că o să vă las la o parte”. Pur și simplu îi lași la o parte; nu-ți mai trebuie. Exact așa: când îți e ușor, atunci e bine – nu se dă nicio luptă. Când îți e ușor, atunci e bine – fără luptă, fără conflict. Lași, simplu, mintea deoparte, pătrunzi în locul umbros din interiorul tău și te așezi. Acum nu se mai aud pași și nu te mai urmează nicio umbră. Devii precum zeii. Și nu poți deveni decât ceea ce ești deja. De aceea vă spun că sunteți precum zeii, sunteți zei. Nu vă mulțumiți niciodată cu mai puțin de-atât.

Și nu vă făuriți niciun fel de idealuri, altminteri veți ajunge la conflict și la condamnare, la fugă și luptă – și viața întreagă vă devine o ghicitoare. Viața e un mister, nu o ghicitoare. Ea trebuie trăită, nu dezlegată.

Destul pentru azi?

## CAPITOLUL 4

### Cocoșul de luptă

**Chi Hsing Tzu antrena cocoși de luptă pentru împăratul Hsuan.**

**Acum antrena o pasăre de calitate superioară. Împăratul îl întreba mereu dacă pasărea e gata de luptă. „Nu încă”, spunea antrenorul. E ca o văpaie. E gata să sară la bătaie cu orice altă pasăre. E înfumurată și foarte încrezătoare în puterea ei.”**

**După zece zile a răspuns din nou: „Încă nu. Se aprinde când aude cârâitul altei păsări.”**

**După alte zece zile: „Încă nu. Tot mai are privirea furioasă și-și zbârlește penele.”**

**Alte zece zile, și antrenorul a răspuns: „Acum cocoșul e aproape pregătit. Când cârâie altă pasăre, nici măcar un licăr nu are în ochi. Stă nemișcat ca un lemn. E un luptător matur. Alte păsări o vor lua la fugă de cum vor da cu ochii de el.”**

Mintea omenească își are întotdeauna sfârșitul în ego; el e punctul final al creșterii ei. Deci mai întâi încercați să înțelegeți transformarea minții omenești în ego.

Egoul este bariera: cu cât ești tu mai mult, cu atât mai puțin poate divinul să fie; cu cât ești tu mai puțin, cu atât ești mai disponibil pentru divin. Dacă ești gol total în interior, divinul îți va fi oaspete. El îți poate fi oaspete numai atunci când te-ai golit de tot, când n-a mai rămas nici măcar un fragment din tine. Atunci devii gazda, iar el devine oaspetele. Atunci când tu nu ești,



ești gazda; când tu ești, toate rugăciunile tale sunt în zadar, toate chemările tale sunt false. Atunci când ești, încă nu l-ai chemat, căci chemarea ta poate fi autentică numai atunci când nu ești. Ea reprezintă setea tăcută a unei ființe golite, o rugăciune tăcută, fără cuvintele venite din minte – căci mintea nu mai e – sau din ego – căci egoul s-a topit.

Odată Mulla Nasruddin a venit la mine, foarte tulburat, abătut, încurcat, și mi-a spus: „Nu știu ce să mai fac. A apărut o problemă – iar eu nu sunt unul care să creadă orbește, eu sunt un om rațional.”

L-am întrebat: „Ce problemă ai?”

„Chiar azi-dimineață”, mi-a răspuns el, „am văzut un șoarece stând pe Coran, pe Sfântul Coran! Așa că acum sunt tulburat: dacă nu se poate proteja pe sine împotriva unui amărât de șoarece, cum ar putea Coranul să mă protejeze pe mine? Toată credința mi-e zdruncinată, toată ființa mi-e tulburată. Acum nu mai pot să cred în Coran. Ce să fac?”

I-am răspuns: „Pasul următor pe care-l cere logica e să începi să crezi în șoarece, pentru că ai văzut cu ochii tăi că șoarecele e mai tare decât Sfântul Coran.”

Iar tăria e, desigur, singurul criteriu de care ține seama mintea. Friedrich Nietzsche are dreptate, ceea ce caută mintea e puterea.

I-am zis lui Mulla Nasruddin: „Omul nu e altceva decât voința de putere. Iar acum ai văzut cu ochii tăi că un șoarece e mai puternic decât Sfântul Coran.”

Convins, Mulla Nasruddin a început să se închine la șoarece – căci nu era chip să scape de logică. Curând însă a ajuns iar în dilemă, când a văzut, într-o zi, o pisică sărind asupra șoarecelui. Dar de data asta n-a mai venit să mă întrebe pe mine; acum avea cheia la el – a început să se închine pisicii. N-a trecut mult și a ajuns iar în încurcătură: un câine a fugărit pisica, iar aceasta din urmă tremura toată. Așa că a început să se închine la câine. Dar nu pentru mult timp, căci într-o zi nevasta lui i-a dat câinelui o bătaie soră cu moartea. Atunci a venit din nou la mine și mi-a zis: „Asta e prea de tot. Pot să mă închin la un șoarece, la o pisică, la un câine, dar nu la nevastă-mea.”

I-am spus: „Nasruddin, ești un om rațional, iar aceasta este calea rațiunii. N-ai cum să dai înapoi, trebuie s-o accepți.”

Atunci mi-a zis: „Bine, am să fac următorul lucru: am să iau o fotografie a ei, fără știrea nimănui, și am să mă duc în camera mea, am să încui ușa pe dinăuntru și am să mă închin ei. Dar te rog să nu-i spui.”

Așa că a început să i se închine în secret. Toate bune și frumoase până într-o zi, când soția lui Mulla Nasruddin a venit în fugă la mine și mi-a zis: „De câteva zile încoace se întâmplă ceva rău. Noi am crezut că s-a scrântit puțin, fiindcă se închina la un soarece, pe urmă la o pisică, apoi la un câine, iar de câteva zile tot face ceva în ascuns în camera lui. O încuie și nu lasă pe nimeni să intre. Dar azi m-am uitat, din curiozitate, pe gaura cheii, și e mai mult decât pot suporta!”

„Ce face?”, am întrebat-o.

„Vino și vezi”, mi-a răspuns.

A trebuit să mă duc și să mă uit pe gaura cheii! Stătea dezbrăcat în fața oglinzii și se închina la el însuși! Am bătut la ușă, iar el a ieșit și mi-a zis: „Asta e concluzia logică. Azi de dimineață m-am înfuriat și am bătut-o pe nevastă-mea, așa că mi-am zis: sunt mai puternic decât ea. Prin urmare mă închin acum mie însumi.”

În acest fel se îndreaptă mintea către ego – ținta finală e „eu.” Iar dacă e să te iei după ce spune mintea, ținta va fi atinsă, mai devreme sau mai târziu: va trebui să te închini ție însuși. Și nu glumesc. Se întâmplă în cazul întregii umanități: toți zeii au fost dați deoparte, toate templele au devenit inutile, iar omul se venerază pe sine. Cum se ajunge la așa ceva?

Dacă ascuți mintea, ea te va convinge, prin argumente subtile, că tu ești buricul pământului, că ești omul cel mai important din lume, că ești superior tuturor – ești Dumnezeu. E inevitabil să ajungi la atitudinea aceasta egoistă, căci ea e pasul logic cel de pe urmă. Iar mintea va ridica dubii asupra a orice, dar niciodată asupra egoului tău.

Ori de câte ori mintea simte că trebuie să capituleze, ea ridică dubii. Va spune: „Ce faci? Te abandonezi unui maestru? Te abandonezi lui Dumnezeu? Te abandonezi în rugăciune și iubire?”

Într-un templu, sau într-o biserică? Te abandonezi în sex? Ce faci? Te pierzi pe tine însuși. Fii vigilent și păstrează controlul asupra ta, altminteri te vei pierde.”

Ori de câte ori există o situație în care te poți lăsa în voia existenței, mintea va opune rezistență. Din acest motiv e mintea împotriva iubirii – pentru că iubirea e abandon. În iubire, egoul nu poate exista. Din acest motiv e mintea împotriva unui maestru, a unui guru – din cauză că trebuie abandonat egoul, altminteri maestrul nu poate funcționa. Din acest motiv este mintea împotriva lui Dumnezeu, căci dacă există un Dumnezeu, atunci nu mai poți să fii tu supremul; și-atunci egoul va rămâne mereu inferior, iar tu nu vei mai putea fi pus pe pedestalul cel mai înalt cu putință. Așa că nu poți permite existența lui Dumnezeu.

Nietzsche a spus lucrul acesta: îmi e imposibil să permit existența unui Dumnezeu, căci dacă el există, ce se întâmplă cu mine? Eu unde mai sunt, atunci? Dacă Dumnezeu există, eu nu sunt nicăieri. Așa că am să mă aleg pe mine, nu pe Dumnezeu. De aceea a zis el că Dumnezeu a murit și că omul e acum liber, cu totul liber. Nietzsche a dat tonul pentru acest secol, el a fost profetul secolului. Indiferent dacă știți sau nu despre el, Nietzsche e la baza fiecăruia dintre voi, e în adâncul fiecăruia dintre cei născuți în secolul acesta. În voi, Dumnezeu e mort, numai egoul e viu. Și țineți minte: cei doi nu pot exista împreună.

În Vechiul Testament e o propoziție foarte frumoasă: „Nu-l poți vedea pe Dumnezeu și să fii viu.” Înțelesul e același: când îl vezi pe Dumnezeu, trebuie să mori, nu poți să-l vezi pe Dumnezeu câtă vreme ești viu. Numai când mori îl poți vedea pe Dumnezeu, din cauză că tu ești bariera, tu ești zidul. Ori ego, ori Dumnezeu, așa vor sta lucrurile; pe amândoi nu-i poți avea. Iar dacă încerci să-i ai pe amândoi, vei avea egoul, iar Dumnezeu va fi mort – în tine. În existență, Dumnezeu nu are cum să moară, dar în tine el va fi mort; nu va exista. L-ai scos afară din cauză că ești prea plin de tine, nu mai e loc pentru el. Egoul nu e poros, nu face loc nimănui altcuiva. E foarte gelos, e gelos la modul absolut. El nu va permite nimănui altcuiva să pătrundă în sanctuarul lăuntric al ființei tale; vrea să fie conducătorul suprem.

Mintea e întotdeauna împotriva abandonului. De aceea, pe măsură ce mintea a devenit tot mai proeminentă, toate

dimensiunile abandonului au dispărut. Secolul acesta suferă din cauză că secolul acesta nu se poate abandona. Aici e problema. În asta constă dificultatea fundamentală a minții moderne. Iar voi întrebați întruna: cum pot iubi? Minte nu poate iubi. Minte poate pleca la război, asta e simplu, dar mintea nu poate pătrunde în iubire, așa ceva e imposibil pentru ea; fiindcă în război mintea poate să existe, poate să funcționeze bine, dar în iubire, ea trebuie să capituleze.

Iubire înseamnă să-i dai celui alt putere asupra ta. Or ție îți e teamă, căci asta înseamnă că persoana iubită devine atât de importantă, cu atât mai importantă decât tine, încât la un moment de răscruce te-ai sacrifica pe tine pentru ea. O așezi pe ea pe un tron, iar tu ești doar servitorul, o umbră numai. Așa ceva e dificil pentru minte. De aceea iubirea nu e posibilă, și chiar sexul devine imposibil. Căci chiar și în sex vine un moment când trebuie să te pierzi, doar atunci se poate produce orgasmul, doar atunci poate întregul corp să se umple cu o energie nouă, cu vibrații noi, cu bioelectricitate; doar atunci poate deveni o curgere vibrantă, radiantă – te pierzi pe tine însuși. Dar nici măcar asta nu mai e posibil.

Ejacularea nu înseamnă orgasm, ea nu reprezintă decât partea lui fizică. Orgasmul e psihic, e spiritual. Ejacularea e lipsită de importanță, ea aduce ușurare corpului, atâta tot. Funcționează ca o valvă de siguranță: când energia e prea multă, o poți elibera ejaculând. Dar nu în asta constă esențialul. Esențialul este să vibrezi total, să fii în culmea extazului, iar când te afli pe culmea aceea totul se relaxează, întreaga ta ființă se relaxează. La început, întreaga ființă vibrează cu o muzică nouă – e în armonie cu cosmosul, egoul nu e prezent, ești energie pură; înăuntrul tău nu e nimeni, doar energia involburată asemenea unui râu pe timp de furtună – după care furtuna trece, râul se domolește, iar tu ești în armonie cu întreg cosmosul – atunci e vorba de un orgasm. Orgasmul e un fenomen lăuntric.

Dar orgasmul a devenit imposibil, iar din cauza absenței lui, nouăzeci la sută dintre oameni sunt nevrotici într-un fel subtil. Lucrul acesta se întâmplă din cauză că ați pierdut calea cea mai ușoară de apropiere de divin. Ați pierdut posibilitatea naturală de a fi una, fie și numai pentru câteva momente, cu întregul. Iar

întregul reîntinerește, întregul vă dă viață și energie, întregul vă reîmprospătează. Orgasmul nimicește ceea ce e învechit în voi și întreaga voastră energie va fi nouă, înviorată, tânără. Altminteri, deveniți tot mai greoi, fără viață în voi. Orgasmul a devenit imposibil din cauza egoului. Problema e aceeași, fie că e la nivel de sex, de iubire, de rugăciune, de meditație – problema e aceeași. Trebuie să te abandonezi, iar egoul nu se poate abandona, el nu poate decât să lupte.

De ce e egoul mereu gata să lupte? În orice moment ești gata să sari la cineva, ești gata să găsești o scuză ca să te iei la ceartă, ca să te înfurii. De ce caută egoul mereu să se lupte? Din cauză că lupta e combustibilul: prin ea se simte el puternic, prin ea există el. Egoul reprezintă violența cea mai profundă, iar dacă vrei să-ți consolidezi egoul trebuie să fii în permanență combativ. Douăzeci și patru de ore în continuu trebuie să ai atitudine combativă față de ceva sau de cineva. Ai nevoie de un dușman pentru ca provocarea, conflictul să fie mereu acolo și astfel să poți menține egoul.

Egoul are nevoie de război permanent. De ce? Mai întâi de toate, pentru că prin război el acumulează energie. Apoi, pentru că egoului îi e mereu frică, fapt care determină atitudinea lui veșnic războinică. Egoul nu poate fi niciodată netemător, niciodată. De ce? Din cauză că el reprezintă ceva fals, nenatural, care nu face parte din tao. El e un mecanism omenesc artificial de care trebuie să te ocupi în continuu ca să-l poți menține. Dacă chiar și pentru o clipă încetezi să-i mai porți de grijă, el va dispărea – de-aici vine frica. Așa că ești mereu în gardă.

Dacă timp de numai douăzeci și patru de ore existența ta e lipsită de ego, ai să fii surprins, uimit, perplex. Ce s-a întâmplat cu egoul acela pe care îl duci cu tine de atâtea vieți? În numai douăzeci și patru de ore va dispărea, pur și simplu, pentru că are nevoie de alimentare continuă. Nu e un fenomen natural, nu are în el energie perpetuă.

Existența se perpetuează la nesfârșit; are ceva etern, inepuizabil. Poate că arborele acesta va muri, dar îndată un altul îi va lua locul; energia trece în altul. Poate că trupul tău va ceda, dar energia va trece în alt trup. Adânc în tine, ca și oriunde în existență, e o energie eternă ce nu poate fi epuizată.

Pentru corp ai nevoie de combustibil. Dacă nu mănânci și nu bei, vei muri. Dacă nu mănânci, în trei luni ești mort; dacă nu bei, în trei săptămâni ești mort; dacă nu respiri, în trei minute ai murit. Corpul are nevoie să fie alimentat constant, din cauză că el nu e un fenomen etern. Însă conștiința nu are nevoie să fie alimentată. Când trupul acesta moare, conștiința ta se mută într-un alt pântec. Conștiința e mișcare perpetuă. Ea e energie nesfârșită – fără început, fără sfârșit. N-a început nicicând și nu se va sfârși niciodată. De aceea frica încetează odată ce ai devenit una cu conștiința. Frica dispare numai atunci când ai venit în contact cu sursa eternă, cu ceea ce e fără de moarte, cu ceea ce nu poate să moară – nemurirea.

Iar egoul e foarte fragil; clipă de clipă e pe marginea prăpastiei. Și oricine îl poate împinge în ea – un gest îl poate omorî, o simplă privire îl poate omorî. Cineva se uită la tine și egoul e tulburat; omul respectiv pare să fie un dușman. Un gest dușmănos și simți un tremur, din cauză că egoul e fragil. El e un lucru fals, artificial, are nevoie să fie menținut. De aici toată frica, iar în mijlocul acestei frici, acestei frici oceanice, reușești să crezi câteva insule de vitejie. Dacă n-ai face-o, ți-ar fi prea greu.

Te crezi viteaz; chiar și lașul, omul cel mai laș se crede viteaz – din cauză că și aici e vorba despre o problemă foarte complexă. Egoului îi e foarte frică, e temător mereu, căci moartea poate apărea în orice moment. În iubire poate apărea moartea, în rugăciune poate apărea moartea egoului, în orice relație profundă egoul va trebui să moară. Chiar și dacă te uiți la un trandafir fără să te gândești la nimic, egoul va trebui să moară. Până și un trandafir poate să-l omoare. E atât de fragil, aproape ca un vis – n-are nimic substanțial. Atât de înfricoșat, în adâncul tău gândindu-te mereu la moarte, continui totuși să te crezi viteaz. Căci vitejia aceasta, neînfricarea aceasta, acest „Nu sunt un laș” îți ajută egoul. Dacă ajungi să-ți dai seama că egoul e un laș, că „Sunt un laș” – dacă îți dai seama cu adevărat, dacă devii conștient de faptul că egoul acesta e frică și nimic altceva – atunci nu-l vei mai menține. Vei renunța la el. De ce să duci cu tine o boală? Boala însă e ascunsă, iar tu crezi că nu boală e, ci tot ce poate fi mai sănătos.

Mulla Nasruddin s-a însurat și a plecat să-și petreacă luna de miere în munți. Chiar în prima noapte i-a bătut cineva la ușă, pe la miezul nopții. Nasruddin s-a sculat și a deschis ușa. În fața lui stătea un om cu un pistol în mână, un hoț. Acesta a intrat, dar când a văzut-o pe soția lui Mulla Nasruddin, o tânără frumoasă, a uitat că venise să jefuiască. I-a zis îndată lui Nasruddin: „Stai în colțul ăla.” A trasat un cerc în jurul lui și i-a spus: „Un singur pas în afara cercului și ești mort.”

După care a început s-o sărute pe soția lui Nasruddin și să facă dragoste cu ea.

După plecarea lui, soția lui Mulla Nasruddin l-a întrebat: „Ce fel de om ești? Cum ai putut să stai acolo, în cerc, și să te uiți cum face altul dragoste cu soția ta?” Nasruddin i-a răspuns: „Nu sunt laș!” Și a continuat triumfător: „Când se întorcea el cu spatele la mine, eu ieșeam din cerc – și nu o dată, ci de trei ori!”

Așa se menține egoul pe poziție, făcând câte-un pas afară din cerc. Când celălalt e cu spatele, când moartea nu se uită la tine, faci un pas în afară. Și nu o dată, ci de trei ori! Și te simți bine. Vă spun că toată lumea stă într-un colț, având un cerc trasat de jur-împrejur. Stai în cerc și câteodată pășești în afara lui, atât cât să simți că nu ești un laș. Dar egoul este un laș, el nu are cum să fie altfel. Nu e cu putință să vezi un om care să aibă ego și care să fie neînfricat; așa ceva e imposibil, nu e în legea firii.

De ce e imposibil? Cum ar putea egoul să fie neînfricat? Pentru el nu există posibilitatea eternității, a nemuririi, pe el îl paște moartea. Egoul e un fenomen creat – creat de tine – și are să dispară. Iar când moartea e o certitudine, cum ai putea să fii netemător? Eventual ai să ieși din când în când din cerc, atâta tot. Dar neînfricarea nu e posibilă în cazul egoului. Țineți minte aceste trei cuvinte: unul este laș, celălalt este viteaz, iar cel de-al treilea e „neînfricare”. Lașitatea face parte din ego, ea există în el la nivel profund, ea e partea adevărată, iar vitejia înseamnă să ieși din cerc de trei ori. Vitejia face parte tot din lașitate, dar e o parte ascunsă a ei, una împodobită. E o bubă acoperită cu flori, o bubă ascunsă sub flori. Vitejia nu e altceva decât lașitate împodobită și rafinată; în fiecare viteaz vei găsi un laș. Și Napoleonii, Hitlerii și Alexandrii voștri sunt lași. Vitejia lor nu înseamnă altceva

decât că ies din cerc de trei ori; înăuntrul lor vei găsi același laș tremurând de frică. Ca să ascunzi lașul, proiectezi vitejia – vitejia e un șiretlic. Iar acum psihologii știu și ei despre lucrul acesta.

Religia a fost mereu conștientă de faptul că, pentru a ascunde un lucru, afișezi opusul. Dacă ești prost, vei încerca să crezi impresia că ești înțelept, numai ca să ascunzi faptul știut de tine. Dacă ești urât, îți vei cosmetiza corpul, fața, părul, ca să ascunzi cumva faptul că ești urât. Vei încerca să ascunzi realitatea în spatele gâtelilor. Dacă în interior te simți inferior, vei crea impresia de superioritate, doar ca să le arăți celorlalți că „Nu sunt inferior”. Dacă simți că ești un nimeni – și toată lumea simte asta, din cauză că fiecare om e un nimeni câtă vreme are ego – atunci vei încerca să crezi impresia că ești cineva și vei scoate mereu în evidență lucrul acesta.

Lașitatea și vitejia sunt două fețe ale aceleiași monede: în ambele e prezentă frica, ele sunt două fețe ale fricii: una simplă și directă, alta șireată și ascunsă. Viteazul e un laș viclean.

Am auzit că odată un soldat care lupta pe front a fost cuprins de spaimă și a luat-o la fugă spre ariergardă. Un ofițer l-a oprit și l-a întrebat: „Ce faci? Încotro te duci? Lupta e în plină desfășurare! Nu cumva ești vreun laș?”

Dar omul era atât de înspăimântat încât nu i-a mai ars de dat răspunsuri, a fugit mai departe. Ofițerul l-a urmărit, l-a apucat strâns și i-a zis: „Unde fugi? De ce nu-mi răspunzi? Tu știi cine sunt eu? Sunt generalul tău!”

Soldatul a exclamat: „Doamne! Atât de în spate am ajuns?”

Generalii voștri, conducătorii voștri sunt întotdeauna în spate. Ei nu sunt niciodată uciși, nu sunt niciodată la ananghie, ei sunt lașii perfecți care pozează în cei mai viteji oameni. Alții mor pentru ei, în timp ce ei rămân în spate. Napoleonii, Hitlerii, Alexandrii voștri sunt cu toții niște lași care dau naștere unui fenomen exact opus felului în care se simt ei în interior. Lucrul acesta trebuie ținut minte, căci numai așa veți putea reține și o a treia posibilitate: neînfricarea. Un om neînfricat nu e nici laș, nici viteaz. Nu are cum să fie niciuna dintre acestea două, pentru că el e pur și simplu neînfricat. Un Mahavira, un Buddha, un Chuang



Tzu, un Iisus nu sunt viteji, absolut deloc, din cauză că nu sunt lași. Poți să fii viteaz numai dacă ești laș! Poți să ieși de trei ori din cerc numai dacă stai în cerc, altminteri cum să ieși din el? Dacă n-ai consimțit niciodată să stai în cerc, cum să ieși din el de trei ori și să-ți arăți vitejia?

Un om neînfricat este acela care a ajuns la cunoașterea a ceea ce este fără de moarte în el, acela care a ajuns la înțelegerea lăuntricului, nemuritorului, eternului dinăuntrul său. Atunci abia frica dispare, iar vitejia nu mai există nici ea, căci vitejia nu e decât acoperirea fricii. Un astfel de om nu e nici prost, nici deștept, fiindcă înțelepciunea nu e altceva decât o acoperire. Iar omul de felul acesta nu e divizat în aspecte opuse: el e o unitate, el e un fenomen unic; din acest motiv nu poate fi definit. E imposibil să definești un buddha. Cum ai să-l definești? Ai să-l numești laș? N-ai cum! Ai să-l numești viteaz? N-ai cum! Ai să-i spui prost? E imposibil! Ai să-i spui înțelept? Nu! Pentru că înțelepciunea e opusul prostiei, iar vitejia opusul lașității. Cum ai să-i spui unui buddha? Indiferent cum i-ai spune, greșești. În fața unui buddha trebuie să rămâi tăcut. Ai să spui despre el că e păcătos sau sfânt? Nu, nu e nici una, nici alta. Cum să fii sfânt dacă nu ai păcat în tine? Sfinția nu e altceva decât un ornament, o acoperire. Aici e problema. Ori de câte ori se ivește un buddha, în asta constă problema: nu avem cum să-l definim, nu avem cum să-l așezăm în nicio categorie. Nu-i putem da nicio etichetă, nu avem cum să-l așezăm nicăieri. Ori e în toate felurile, ori nu e în niciun fel. El transcende toate categoriile. Clasificările nu sunt pentru el. În fața unui buddha, întregul limbaj se pierde, mintea amuțește. Nu există nimic relevant care să poată fi spus. El e străin de frică, el e străin de minte; nu poți să spui că e prost sau înțelept, fiindcă în fiecare din cele două cazuri e nevoie de minte.

Și acum să pătrundem în povestea aceasta atât de frumoasă a lui Chuang Tzu – una dintre cele mai frumoase parabole ale sale.

**În legătură cu ceea ce tocmai ne-ai spus, zen are o zicală: efortul fără de efort. Vrei să ne vorbești despre asta și despre modul în care se aplică zicala în cazul Meditației Dinamice?**

Meditația este un fenomen energetic. În cazul tuturor tipurilor de energie trebuie înțeles un lucru fundamental. Legea de bază este aceasta: mișcarea energiei este caracterizată de o polaritate dublă. Acesta este singurul tip de mișcare posibil pentru ea, altul nu există. Mișcarea are o dublă polaritate. Pentru ca orice energie să devină dinamică este nevoie de polul opus. Este exact asemenea electricității, care are nevoie de polaritatea negativă și de polaritatea pozitivă. Dacă există doar polaritatea negativă, electricitatea nu se va produce. Sau dacă există doar polaritatea pozitivă, electricitatea iarăși nu se va produce. Este nevoie de ambii poli. Iar când ambii poli se întâlnesc, ei dau naștere electricității. Atunci apare scânteia.

**Chi Hsing Tzu antrena cocoși de luptă pentru împăratul Hsuan.**

**Acum antrena o pasăre de calitate superioară. Împăratul îl întreba mereu dacă pasărea e gata de luptă.**

Omul acesta, Chi Hsing, nu era un simplu antrenor, el era un om al căii taoiste. În China, în Japonia, în Orientul Îndepărtat au fost folosite tot felul de lucruri ca trambuline pentru meditație. Tot felul de lucruri: tragerea cu arcul, pictura, lupta cu sabia, chiar și antrenarea pentru luptă a cocoșilor și a altor păsări. Orice dimensiune a vieții care îți vine-n minte a fost folosită de ei pentru instruirea interioară. Bărbatului acesta, Chi Hsing, i-a cerut împăratul să antreneze pentru el un cocoș. Împăratul era interesat de luptă, de întrecere, și era desigur interesat ca întrecerea să fie câștigată de cocoșul lui.

Până și prin intermediul cocoșilor luptă egourile noastre. Punem orice în slujba egoului; chiar și jocurile ne sunt contaminate de el, și atunci nu mai suntem interesați de joc, ne interesează numai să-l câștigăm. Aceasta este diferența dintre joacă și joc. Joaca e atunci când te interesează să te joci – joaca de copii. Atunci ceea ce se întâmplă e foarte frumos, iar dacă toată viața ta ar putea deveni o joacă, ar fi un lucru tare frumos. În cazul unui joc nu te interesează să te joci, te interesează

rezultatul. Te interesează cum să faci să câștigi, iar când interesul tău e îndreptat spre câștig, ai distrus jocul. Acum nu mai e joacă, acum a devenit afacere.

Rețineți dintru început că acest bărbat, Chi Hsing, urmărea să obțină un anumit lucru din antrenarea cocoșului, pe când împăratul urmărea un cu totul alt lucru; el era interesat de luptă, iar antrenorul era interesat de altceva: Chi Hsing era interesat să facă din cocoș o pasăre de calitate superioară.

**Împăratul îl întreba mereu dacă pasărea e gata de luptă.**

**„Nu încă”, spunea antrenorul. „E ca o văpaie.”**

Iată... împăratul ar fi spus: „Păi dacă e ca o văpaie, e așa cum trebuie, pentru că atunci când intri în luptă arzând ca o văpaie, ai mai multe șanse să câștigi”. Împăratul trebuie să fi fost tare nedumerit. Ce antrenor mai e și ăsta? Răspunde cu: nu încă, pentru că e ca o văpaie.

**„E gata să sară la bătaie cu orice altă pasăre.”**

E în permanență gata să se bată – ceea ce înseamnă că îi e frică, deci nu e pregătită. Câtă vreme îți e frică, cum să fii pregătit de luptă? Luați aminte la tipurile diferite de minte: logica minții va spune că dacă ești ca o văpaie și gata oricând să te bați cu oricine, înseamnă că poți deveni un mare războinic – deja ești. De ce mai aștepți? Ce mai aștepți? Dacă ești numai foc și pară, treci la luptă! Fiindcă dacă aștepți prea mult, s-ar putea ca focul să se domolească; dacă aștepți prea mult, energia ar putea să scadă. Atitudinea bătaioasă e o disimulare a fricii. Prin ea vrei să demonstrezi că ești un viteaz. Simplul fapt că te preocupă să demonstrezi asta arată că nu ești așa cum vrei să pari. Un om cu adevărat înțelept nu va căuta niciodată, sub nicio formă, ocazii prin care să demonstreze că e înțelept. Dar prostul caută mereu să demonstreze că e înțelept. Un om care iubește cu adevărat, un om care a devenit iubire nu va încerca să demonstreze că iubește.

Atunci când nu iubești, încerci să dovedești în multe, multe

feluri că iubești. Faci cadouri, spui mereu cuvinte de dragoste, dar toate eforturile tale spun tocmai contrariul. Dacă iubești cu adevărat pe cineva, nici măcar nu vei aduce vorba despre faptul că iubești acea persoană. Ce nevoie e de așa ceva? Dacă celălalt nu-ți poate înțelege iubirea în absența cuvintelor tale, atunci iubirea nu are nicio valoare. Dacă e necesar s-o spui înseamnă că ceva e fals.

Întreabă un Dale Carnegie și-ți va spune că în fiecare dimineață trebuie să-i repeți soției cât de mult o iubești, chiar dacă nu simți asta. Ori de câte ori, în timpul zilei, ai ocazia să-i repeți, nu uita s-o faci. Când te duci la culcare spune-o din nou, fă din ea o mantra. Și are dreptate; la felul în care sunteți voi, are dreptate, pentru că soțiile voastre au nevoie de cuvinte. Și voi aveți nevoie de cuvinte. De aceea, atunci când doi oameni se îndrăgostesc, la început vorbesc atât de mult despre iubire. Se exprimă poetic, iar pentru că se curtează reciproc, creează o atmosferă romantoasă, plină de fantezie. Treptat aceasta dispare, fiindcă nu poți continua în felul acesta la nesfârșit, începe să pară prostesc. Iar din momentul în care începe să pară prostesc, cei doi încep să simtă că ceva nu mai merge. Acum iubirea nu mai e, fiindcă iubirea fusese construită numai pe cuvinte. Ea n-a existat în realitate de la bun început; vorbești despre ea, dar nu era prezentă. Vorbăria voastră era o disimulare.

Rețineți cuvântul acesta, disimulare. În toate dimensiunile vieții voastre faceți asta. Iar Dale Carnegie pare să aibă dreptate, ceea ce spune el vă atrage. Cărțile lui se vând în toată lumea, în milioane de copii – numai Biblia se vinde mai bine. Dar eu vă spun: ferțiți-vă de cei ca Dale Carnegie, căci ei sunt cei care vă fac să fiți din ce în ce mai falși. Procedând astfel, vă îndepărtați tot mai mult de autenticitate. Nu e nevoie să spui cuvintele „iubire” sau „te iubesc”. Lasă ca ființa ta întregă s-o spună. Dacă iubești, ființa ta va spune lucrul acesta; cuvintele nu sunt deloc necesare. Felul în care te miști, felul în care privești va exprima lucrul acesta. Toată ființa ta îl va exprima.

Iubirea e un fenomen de o atât de mare vitalitate încât nu ai cum să-l acunzi. A fost cineva capabil vreodată să-și ascundă iubirea? Nimeni n-o poate ascunde. Ea atât de arzătoare, strălucește. De fiecare dată când cineva se îndrăgostește, poți

vedea pe fața lui, în privirea lui, că nu mai e același om, că ceva l-a transformat. A apărut în el un foc, un parfum nou i-a cuprins ființa. Merge de parcă ar dansa, iar când vorbește are ceva poetic. Și nu doar în prezența persoanei iubite; atunci când ești îndrăgostit, întreaga ta ființă se transformă. Ești diferit chiar și atunci când vorbești cu un străin, pe stradă. Iar dacă străinul a cunoscut dragostea vreodată în viața lui, atunci va ști că omul cu care vorbește e îndrăgostit.

Nu poți ascunde iubirea, e aproape imposibil. Nimeni n-a reușit vreodată să își ascundă iubirea. Dar atunci când iubirea e inexistentă, atunci trebuie să crezi impresia că ar fi, trebuie să te prefaci.

Un băiețel era în vizită la grădina zoologică. În fața unui parc cu cerbi și căprioare, el l-a întrebat pe angajatul de la grădina zoologică: „Cum se numesc animalele acestea?”

Angajatul i-a răspuns: „În același fel în care mama ta îi spune tatălui tău, dimineața când se trezesc<sup>3</sup> .”

Băiatul a replicat: „Nu-mi spune că ăștia sunt sconși!”

Ceva se alterează, ceva devine asemenea unei bube atunci când la mijloc e falsitatea, ceva se urâțește. Nu există altă urâțenie în afară de falsitate, dar voi o ascundeți afișând contrariul.

**„Nu încă”, spunea antrenorul. „E ca o văpaie.”**

Asta arată că îi e frică, altminteri de ce să fie ca o văpaie? Cui vrei să-i arăți tu că ești ca o văpaie? Ce nevoie e? Înăuntru frică, în afară foc și pară: asta e proiecția.

**„E gata să sară la bătaie cu orice altă pasăre.”**

Fără să fie nevoie. Cu oricine îi iese în cale, cocoșul e gata de bătaie.

---

**3** În limba engleză, cuvântul **dear** (drag) se pronunță în același fel în care se pronunță cuvântul **deer** (cerb).

**„E înfumurată și foarte încrezătoare în puterea ei.”**

Încă nu. Nu e pregătită. Când te gândești că ești încrezător în puterea ta, ține minte bine, ascunzi ceva de tine însuși. Ce vrei să spui cu „sunt încrezător”? Dacă ești cu adevărat încrezător, nu mai are niciun sens s-o spui. Tu nu ești încrezător, doar te prefaci că ești. Și nu doar față de ceilalți! Îți repeți ție însuși: „Sunt încrezător”. Dai naștere unei autohipnoze. Dacă repeți timp suficient de îndelungat, se poate să începi să te simți astfel, dar sentimentul respectiv nu va avea în el energie dinspre interior.

Toată lumea își repetă: „Sunt încrezător.” De ce? Ce ascunzi? Dacă încrederea despre care vorbești chiar e prezentă, atunci nu mai e nevoie să spui nimic în privința asta. Un om cu adevărat încrezător nici măcar nu-și dă seama că e astfel. Lucrul acesta trebuie înțeles: ori de câte ori e vorba despre ceva fals, tu ești conștient de acel ceva, ești atent la tine. Când ceva e real, uiți, pur și simplu, de el. Ții minte faptul că respiri? Doar dacă ceva nu e în regulă. Dacă respiri greu și ai ceva la plămâni, dacă ai răcit sau ai astm, atunci se poate să îți aduci aminte de faptul că respiri. Dar când totul e în regulă, nu ești conștient. Când pantofii ți se potrivesc, uiți de picioare. Când ești cu adevărat încrezător, uiți de încredere.

Oamenii vin la mine și-mi spun că au încredere absolută în mine. Ce e acest „absolută”? Ce ascunzi? Nu e încrederea de ajuns? Ce înseamnă încredere *absolută*? Nu e absolută, de aceea o spui. Spui: „Te iubesc din toată inima.” Ce e acest din toată inima? Ai auzit vreodată despre o iubire care să nu fie din toată inima? Iubirea e din toată inima. De ce repeți același cuvânt? Înăuntrul tău știi că nu e din toată inima, așa că dacă n-o spui tu, cine s-o spună? Dacă n-o spui, nimeni n-are s-o știe; însă dacă ar fi fost din toată inima ar fi știut-o toți.

O iubire din toată inima e o transfigurare; o iubire din toată inima e o moarte și o viață nouă; o iubire din toată inima nu are nevoie ca cineva s-o menționeze în vreun fel.

Am auzit despre un mare expert: era degustător de vinuri. Un prieten l-a invitat la el acasă pentru că avea niște vinuri foarte, foarte vechi și de mare preț și voia să-i prezinte acestui om colecția sa. Voia aprecierea acestui om. I-a dat să guste unul

dintre vinurile cele mai de preț. Bărbatul a gustat, dar n-a zis nimic. N-a spus nici măcar că e bun. Prietenului nu i-a căzut bine tăcerea lui. I-a dat apoi un vin foarte aspru, un vin ordinar. Bărbatul l-a gustat și a zis: „Foarte, foarte bun!”

Prietenul n-a mai înțeles nimic și i-a zis: „Nu înțeleg deloc. Ți-am dat unul dintre vinurile cele mai rare, cele mai valoroase și n-ai spus o vorbă, însă despre vinul acesta ordinar, aspru, care nu e nici măcar un vin scump, ai spus că e foarte bun!”

Expertul i-a răspuns: „Despre primul vin nu e nevoie să spună cineva ceva. El vorbește de la sine. Dar în cazul celui de-al doilea e nevoie ca cineva să-l laude, ca să nu se simtă jignit!”

Când vorbești despre încredere absolută, tu știi că nu e absolută și de aceea o spui, chiar dacă nu ești conștient de lucrul acesta. Fii conștient și folosește cuvintele cu atenție.

**„Nu încă”, spunea antrenorul. E ca o văpaie. E gata să sară la bătaie cu orice altă pasăre. E înfumurată și foarte încrezătoare în puterea ei.”**

Puteți vedea lucrul acesta și în viața voastră. Se întâmplă mai mereu. Ești gata să te iei la harță cu toată lumea; nu aștepti decât o ocazie, un motiv. Cineva te calcă pe degetul de la picior și cearta începe. De ce ești așa de pornit? Din cauză că ai probleme interioare. Știi că ești un nimeni, așa că dacă te calcă cineva pe degetul de la picior sari imediat: „Tu știi cine sunt eu?” – când, de fapt, nici tu nu știi.

**După zece zile a răspuns din nou: „Încă nu. Se aprinde când aude cârâitul altei păsări.”**

Împăratul insista, pentru că ziua competiției se apropia, iar cocoșul împăratului trebuia să câștige. Iar bărbatul acesta tot amâna; scuzele pe care le oferea păreau total absurde.

Ori de câte ori ai de-a face cu un om care aparține căii tao, afirmațiile sale vor părea absurde. Așa și sunt, dat fiind că nu sunt în concordanță cu mintea ta.

După ce au mai trecut zece zile, el răspunde: „Încă nu. Se aprinde când aude cârâitul altei păsări.” Încă e imatur, infantil. Nu așa se comportă un războinic; comportamentul ăsta e cel al unui laș. Nu așa se comportă un om neînfricat, un cocoș neînfricat. Nu! Nu așa fac cei neînfricați.

Când cineva, oricine – când o pasăre scoate un sunet, de ce ai impresia că are ceva cu tine? De ce ți se pare că vrea să te provoace pe tine? De ce vezi în toată lumea un dușman? Dacă îi vezi pe toți ca fiind dușmani înseamnă că undeva, în adâncul ființei tale, n-ai venit în contact cu sursa. Dacă ai fi venit, ai simți că toată lumea îți e prietenă; nota prietenoasă ar fi nota dominantă. Dușmanii ar fi o excepție. Acum nota dușmănoasă e cea dominantă, iar prietenii sunt o excepție. Și nu poți cunoaște prietenia, nu poți nici măcar să crezi prea mult în ea, din cauză că ești prea obișnuit cu dușmănia.

Mulla Nasruddin a fost făcut Judecător de Pace. Astfel de lucruri trebuie să se întâmple, pentru că există oameni care aduc necazuri. Dacă aduc necazuri foarte mari, îi faci guvernatori. Dacă aduc necazuri încă și mai mari, îi trimiți afară din țară, ca ambasadori. Dacă nu produc decât mici tulburări, la nivel local, îi faci Judecători de Pace. Trebuie să le dai ceva de făcut, ca să nu mai poată crea prea mari probleme.

Mulla Nasruddin aduce necazuri, dar nu necazuri mari. Dacă-mi e permis să spun astfel, el e un VIP mic de tot; nu e un mare șarlatan, ci e un mic pungaș de cartier. Așa că l-au făcut JP – Judecător de Pace. Sufrageria lui s-a transformat în sală de judecată, a angajat un funcționar și un paznic, s-a trezit dimineața devreme și a așteptat, și-a tot așteptat, dar nu s-a arătat nimeni. Spre seară era foarte amărât și i-a zis funcționarului: „Nici măcar un singur caz! Nu tu crimă, nu tu jaf, nu tu vreo nelegiuire comisă în oraș. Dacă lucrurile continuă în felul ăsta, slujba asta o să fie una foarte plictisitoare. Am fost foarte entuziast, dar văd că nici măcar o încălcare a regulilor de circulație. Nu s-a întâmplat nimic.”

Funcționarul i-a răspuns: „Nu te amărî, Mulla. Ai încredere în natura omenească. Mai devreme sau mai târziu tot o să se întâmple ceva. Eu am încă destulă încredere în natura umană.”



Despre ce fel de natură umană vorbește funcționarul acesta? El spune că are încă destulă încredere, că ceva trebuie să se întâmple. „Așteaptă numai și o să se-ntâmple.”

Judecătoriile, judecătorii, guvernele voastre depind toate de voi, de natura voastră. Tot nonsensul ăsta stă în picioare din cauza voastră, iar cauza fundamentală o reprezintă faptul că sunteți veșnic gata să porniți un conflict. Dacă societatea ar deveni tot mai naturală, guvernul ar dispărea. Guvernul e o boală. Judecătoriile vor dispărea și ele – căci prezența lor nu indică ceva bun. Polițistul există pentru că există criminalul, iar întreaga structură există din cauza unui singur lucru: din cauză că ești mereu gata să ataci, să te aprinzi. Din cauza egoului vostru există guvernele, judecătoriile, magistrații. Dacă ați renunța la ego, toată lumea politicii ar dispărea. Politica există din cauza egoului.

**„Încă nu. Se aprinde când aude cârâitul altei păsări.”**

**După alte zece zile: „Încă nu. Tot mai are privirea furioasă și-și zbârlește penele.”**

Devine din ce în ce mai tăcut, mai matur – dar încă nu. Căci încă: „are privirea furioasă și-și zbârlește penele.” Adânc înăuntrul său, în inconștient, încă e gata să sară la luptă. La suprafață devine tot mai calm și mai tăcut, dar dacă trece un cocoș prin preajmă, încă mai privește cu mânie. Acum nu mai e la nivel conștient, ci inconștient. Dar crește, se transformă. Acum lupta a dispărut din mintea conștientă, dar din cea inconștientă n-a dispărut – încă nu.

**Alte zece zile, și antrenorul a răspuns: „Acum cocoșul e aproape pregătit.”**

Nu încă perfect pregătit, dar aproape pregătit.

**„Când cârâie altă pasăre, nici măcar un licăr nu are în ochi. Stă nemișcat ca un lemn. E un luptător**

**matur. Alte păsări o vor lua la fugă de cum vor da cu ochii de el.”**

Nu mai e nevoie să lupte. Când luptătorul e matur, nu mai are nevoie să lupte. Când războinicul stă acolo, neînfricat, ce nevoie mai e să lupte? Simpla lui prezență va fi suficientă: ceilalți cocoși vor fugi din fața lui. Și așa s-a și întâmplat. Cocoșul acesta a fost adus să lupte. Iar el a stat acolo, atât numai. Ceilalți cocoși au venit cu mare vitejie, au ieșit din cerc, erau plini de ego, aroganți și înfumurați. Dar apoi s-au uitat la cocoșul acesta. Cocoșul acesta arăta anormal, nu era deloc din lumea asta. Stătea întocmai ca un buddha. Au încercat să-l înfurie, dar nici măcar un licăr nu se zărea în ochii lui. Au sărit, au scos sunete, dar nu l-au impresionat. Apoi au început să tremure: pasărea asta nu e de-a noastră, pasărea asta e străină.

Au primit mesajul că pasărea aceasta nu era nici lașă, nici vitează; era pur și simplu neînfricată, și ori de câte ori o pasăre e neînfricată, cealaltă va fugi. Antrenamentul e același pentru un războinic zen, pentru un samurai – același. Trebuie să lupte, dar fără furie. Pare dificil, pentru că voi și de iubit, iubiți tot cu furie; iar el trebuie să lupte fără furie.

Există o poveste sufistă:

S-a întâmplat în timpul vieții lui Omar, un mare calif mahomedan. De treizeci de ani purta război cu un dușman. Inamicul era foarte puternic și lupta continua – o luptă de-o viață. Într-o zi ocazia a apărut în sfârșit.

Inamicul a căzut de pe cal, iar Omar a sărit asupra lui cu lancea. O secundă numai și lancea i-ar fi străpuns celuilalt inima și totul ar fi luat sfârșit. Dar în acel foarte scurt interval, inamicul a făcut un lucru: l-a scuipat pe Omar în față – iar lancea s-a oprit.

Omar și-a dus mâna la față, s-a ridicat și i-a spus dușmanului: „Mâine o luăm de la capăt.”

Dușmanul a fost stupefiat. L-a întrebat pe Omar: „Ce s-a întâmplat? Și eu aștept asta de treizeci de ani, și tu aștepti asta de treizeci de ani. Am tot așteptat cu speranța că într-o zi am să ți împlânt sulita în piept, punând astfel capăt întregii povești.

N-am avut niciodată ocazia asta, însă o ai tu. Ai fi putut termina cu mine într-o clipă. Ce-ai pățit?”

Omar i-a răspuns: „Războiul ăsta n-a fost unul obișnuit. Am făcut un jurământ, un jurământ sufist, că voi lupta fără mânie. Timp de treizeci de ani am luptat fără mânie. Dar o clipă numai am fost cuprins de furie. Când m-ai scuipat, o clipă m am înfuriat și toată chestiunea a devenit una personală. Am vrut să te omor – a intrat în joc egoul.

De treizeci de ani încoace n-a existat problema asta, am luptat pentru o cauză. Nu erai dușmanul meu personal. Nu eram personal interesat să te omor, tot ce mă interesa era să iasă învingătoare cauza susținută de mine. Dar tocmai acum am uitat, o clipă, de cauză. O clipă ai fost dușmanul meu și am vrut să te omor. De aceea nu te pot omorî. Așa că mâine o luăm de la capăt.

Însă războiul n-a mai reînceput niciodată, din cauză că dușmanul i-a devenit prieten. „Învață-mă și pe mine”, i-a cerut el. „Fii maestrul meu și lasă-mă să-ți fiu discipol. Aș vrea și eu să lupt fără mânie.”

Tot secretul e să lupți fără ego. Dacă poți lupta fără ego, atunci ai să poți face orice fără ego. Fiindcă lupta e apogeul egoului: dacă poți să faci asta, atunci ai să poți face orice. Deocamdată nu poți nici să iubești fără ego.

Acesta este antrenamentul unui samurai, al unui războinic zen: să lupte fără ego – întocmai precum cocoșul din povestea noastră. „Acum e aproape pregătit.” Dar țineți minte cuvintele „aproape pregătit”. *De ce nu perfect?* Pentru că tao spune că în lumea asta nu poate fi nimic perfect, ci doar aproape perfect. În momentul în care ești perfect, disperi. Perfecțiunea nu poate exista în materie, la nivel material. Materia în sine aduce cu ea o anumită imperfecțiune. Nu ai cum să fii în corp și totodată perfect – mereu va lipsi puțin, și tocmai acel puțin care lipsește este liantul. Datorită lui poți să fii în corp. Odată ce devii perfect, disperi, mori. Dar un om perfect nu moare niciodată, el dispare, pur și simplu. Tu pleci, dar un om perfect dispare. Plecarea înseamnă că sosirea se va produce imediat, căci plecarea e doar o parte – e începutul sosirii. Sosirea e începutul plecării. Pleci din lumea aceasta ca să sosești în ea din nou. Un om perfect dispare

pur și simplu, fiindcă e atât de perfect încât materia nu-l poate cuprinde, corpul nu-l mai poate cuprinde; e atât de perfect încât în lumea aceasta imperfectă el nu poate avea nicio formă. Devine fără de formă.

De aceea a spus antrenorul: „*Acum cocoșul e aproape pregătit.*” Iar tu nu poți să-ți imaginezi cum ar putea să fie mai pregătit de-atât. Acesta pare să fie lucrul ultim: „*Când cârâie altă pasăre, nici măcar un licăr nu are în ochi.*” Ce perfecțiune mai mare decât asta? „*Stă nemișcat ca un lemn.*” În materie de perfecțiune, ce poate fi mai mult de-atât? „*E un luptător matur. Alte păsări o vor lua la fugă de cum vor da cu ochii de el.*”

Se poate o perfecțiune mai mare decât asta? Se poate. Căci poate că stă el nemișcat ca un lemn, poate că sunt ochii lui lipsiți de cea mai mică licărare, poate că fug ceilalți cocoși din fața lui și poate că el câștigă competiția – dar el încă este. De aceea nu e perfect: încă este.

Și tot ce face, face prin efort: de aceea e imperfect. A fost antrenat să procedeze astfel, iar acum e pregătit. Va manifesta atitudinea deprinsă, dar adânc înăuntru e același cocoș care era înainte. Va fi în el un ușor tremur – de nedetectat, pe care nu-l poate detecta nimeni; privit din afară e sfântul perfect, dar în interior e încă vechiul cocoș, adânc înăuntru, în centrul său, e același de dinainte. Și aici e problema. Poți practica religia și o poți practica într-atâta încât să devii aproape perfect. Dar aproape perfect e încă imperfect, iar tu trebuie să fii absolut perfect.

Ce înseamnă perfecțiunea absolută? Ea apare atunci când s-a renunțat la antrenament, la efort. *Când îți e ușor, atunci e bine.* Iar cocoșul acesta încă depune efort, el încă face ceva ca să-și mențină atitudinea. E nemișcat, dar adânc înăuntru el produce nemișcarea aceasta, ea nu e lipsită de efort. A fost antrenat, disciplinat.

Religia nu e o disciplină, nu e ceva ce trebuie exersat. Ea e ceva în care să te lași să pătrunzi neforțat, în mod fluid. Nu trebuie să pornești din exterior și să forțezi; trebuie să o ajuți din interior și s-o lași să curgă, să se reverse, către exterior. Trebuie să fie un fenomen spontan.

Deci ce e de făcut? Dacă aștepti să se producă în mod spontan, ea nu pare să se producă vreodată. Dacă exersezi, s-ar

putea să devii întocmai precum cocoșul acesta: bun în ceea ce privește lupta, bun în ceea ce-l privește pe cel din fața ta, însă în sinea ta rămâi același de dinainte.

Asta s-a întâmplat cu mulți așa-zisi sfinți. Te duci la ei – sfinția lor e încă menținută cu efort. Iar când menții ceva, lucrul respectiv nu e autentic, fiindcă opusul, reversul persistă încă undeva în inconștient. Și se poate ivi în orice moment; dacă te relaxezi, va ieși la suprafață.

A fost odată adus la mine un mistic sufist. De treizeci de ani se supusese practicii religioase; și o făcuse cu toată inima, nu încăpea nicio îndoială în privința asta. Era aproape perfect, asemenea cocoșului. Avea discipoli mulți, iar aceștia mi-au spus despre el că în orice lucru asupra căruia își îndrepta privirile – pomi, pietre, stele – îl vedea pe Allah, vedea divinul; pretutindeni.

Sufistul a venit să stea trei zile cu mine. A intonat fără încetare – sufiștii îi spun Zikr – numele lui Allah. Chiar și când făcea baie își continua cântarea. L-am întrebat: „De ce? Dacă poți acum să-l vezi pe Allah pretutindeni, de ce să-i cânti întruna numele? Ce nevoie mai ai să exersezi? Dacă Allah e pretutindeni și divinul e pretutindeni, pe cine mai chemi? Și de unde anume, înăuntrul tău, vine cântarea aceasta? Renunță la ea! În aceste trei zile cât ești aici cu mine, renunță la orice practică.”

A înțeles la ce mă refeream – era un om umil. A înțeles că dacă încă mai practici, înseamnă că nu ai ajuns la realizare. Mi a spus: „Am încredere absolută în faptul că am ajuns la realizare.” Așa că i-am zis: „Atunci renunță la practică.”

În momentul în care mi-a spus că are „încredere absolută” a fost limpede că va fi în dificultate când va renunța la practică. A renunțat la ea, n-a avut încotro, și timp de trei zile l-am observat.

În a treia zi a venit în grabă mare în camera mea, dimineața la patru, a început să mă zgâlțâie și să-mi zică: „Ce-ai făcut? Totul e pierdut! Acum nu mai pot să-l văd pe Dumnezeu, lucrurile au reînceput să apară. Un pom e un pom, o piatră e o piatră. Ce-ai făcut? M-ai omorât. Ai distrus efortul meu de treizeci de ani. Numi ești prieten; dușman îmi ești!”

Atunci i-am zis: „Liniștește-te puțin și stai lângă mine, și să vedem împreună ce s-a întâmplat. Nu sunt dușmanul tău. Căci și dacă ai continua practica asta încă treizeci de vieți, tot n-o să se

întâmpie nimic. Vei fi mereu aproape pregătit. În orice moment ai înceta practica, vechiul s-ar întoarce. El n-a dispărut, se ascunde numai, iar tu îl împingi înapoi. Practica ta nu e altceva decât o împingere înapoi a vechiului; odată practica încetată, el se ivește. E asemenea unui arc: îl presezi și crezi că treaba e rezolvată; îți iei mâna de pe el și arcul se întinde la loc și totul e din nou așa cum a fost înainte. Nu fi, deci, mândros și nu simți că e totul pierdut. Ți-ai dat seama acum de un lucru foarte important. Drept urmare nu mai relua practica, privește, pur și simplu, pomul! Nu ai nevoie să-l proiectezi pe Dumnezeu în el!

Aceasta este diferența dintre un om autentic religios și unul neautentic. Privește arborele fără să impui un Dumnezeu asupra lui! Dacă spui că e Dumnezeu și tot repeți lucrul acesta, vei ajunge aproape în punctul în care pentru tine va arăta precum Dumnezeu. Dar Dumnezeul acela e fals. L-ai impus, reprezintă o proiecție. Privește copacul și fii tăcut. Nu e nevoie să-ți proiectezi Dumnezeul asupra copacului: copacul e în suficientă măsură Dumnezeu prin el însuși, nu are nevoie să fie proiectat asupra lui Dumnezeul tău.

Fii tăcut în preajma copacului și, treptat-treptat, pe măsură ce tăcerea ta crește, vei vedea că odată cu ea se transformă și arborele. Și va veni o zi când îți vei da seama că totul e divin; iar acea calitate a divinului nu ți-o poate lua nimeni. Ea nu e ceva practicat, ea e ceva ce s-a produs. Ceea ce e autentic nu se produce prin cuvinte, ci prin tăcere. Iar antrenorul acesta a spus despre cocoș că acum e aproape pregătit, fiindcă el fusese supus practicii, fusese constrâns. În felul acesta se antrenează mulți așa-zisi sfinți care devin „complet” pregătiți. Ei sunt buni pentru ochii lumii, însă în profunzime nu sunt buni de nimic. Un sfânt adevărat este acela care trăiește spontan. Experiența lui e în întregime lipsită de orice urmă de proiecție mentală.

Deci ce e de făcut? La început va trebui să te supui practicii spirituale, căci dacă n-o faci, spontanul s-ar putea să nu apară vreodată. L-ai împins atât de adânc înăuntrul tău, în cotloane atât de ascunse, încât s-ar putea să nu se mai ridice la nivel de conștient. Ce e de făcut, așadar? La început supune-te practicii, și fă-o atât de total încât și tu să ajungi în punctul în care eu să ți

pot spune: „Acum ești aproape pregătit.”

Apoi, pasul următor este să renunți la orice practică și să privești numai ce se întâmplă. Dacă renunți la practică, tot ceea ce fusese înainte va începe să reapară. Acum fii un martor numai și privește. Dacă poți privi, sub privirea ta totul se va epuiza de la sine, fără să fie nevoie să faci nimic altceva.

Practica ta e menită numai a presa arcul până la capăt. Și ce se întâmplă? Încercați cu un arc: presați-l la maximum, apoi dați-i drumul. Nu doar se va destinde, ci va sări. Asta se întâmplă dacă practici cu toată ființa, cât de mult posibil – nu vei putea s-o faci niciodată la modul total, absolut, dar cât mai mult cu putință.

Mintea ta, asemenea unui arc, e presată de tine din ce în ce mai mult. Toate aceste meditații pe care îți spun să le pui în practică se traduc prin presarea minții până la capăt. Iar în momentul în care văd că mai mult de-atât nu se mai poate, că arcul nu poate fi presat mai mult de-atât, că ești aproape gata, îți voi spune: „Renunță!” Arcul nu doar se va destinde, ci va și sări din tine! Și odată ce mintea a sărit afară din tine, ești eliberat de ea. Atunci nu mai e nevoie de practică. Ceea ce va urma va fi doar trăire clipă de clipă, celebrare; recunoștință clipă de clipă; beatitudine și extaz clipă de clipă.

Destul pentru azi?

## CAPITOLUL 5

### Muntele maimuțelor

**Prințul din ținutul Wu a pornit, cu barca, spre Muntele Maimuțelor.**

**De îndată ce maimuțele l-au văzut, au fugit toate cuprinse de spaimă și s-au ascuns tocmai în vârful copacilor.**

**Însă o maimuță a rămas, cu totul nepăsătoare, atârnând ba de o creangă, ba de alta – o paradă ieșită din comun.**

**Prințul a tras cu o săgeată spre ea, dar maimuța a prins-o din zbor, cu deosebită îndemânare. Văzând aceasta, prințul a ordonat celor din suita lui să declanșeze un atac concertat. Cât ai clipi, asupra maimuței s-a abătut o ploaie de săgeți, iar ea a căzut moartă.**

**Atunci prințul s-a întors către însoțitorul lui, Yen Pu'i: „Vezi ce s-a întâmplat? Animalul acesta și-a etalat priceperea. S-a încrezut în iscusința lui. A crezut că nimeni nu-l poate atinge. Ține minte un lucru: nu te bizui pe distincție și talent atunci când ai de-a face cu oamenii!”**

**La întoarcerea acasă, Yen Pu'i a devenit discipolul unui înțelept, ca să înlăture tot ceea ce-l făcea remarcabil. A renunțat la toate plăcerile. A învățat să-și ascundă orice distincție.**

**N-a trecut mult și nimeni din regat n-a mai știut ce să facă cu el. Așa că au început să-l venereze.**



Povestea aceasta poartă în ea una dintre cheile cele mai secrete ale căii tao. Tao spune să ascunzi tot ceea ce ai frumos în tine, să nu-l manifesti niciodată; tot ceea ce e adevărat în tine, de valoare, ascunde-l, căci ori de câte ori un adevăr e ascuns în inimă, el crește asemenea unei semințe ascunse în pământ. Nu-l arunca la vedere. Dacă arunci o sămânță pe stradă, ca toți s-o vadă, ea va muri, și va muri degeaba. Va muri și-atât, din ea nu va purcede nicio renaștere.

Tratează tot ceea ce e frumos, bun și adevărat, întocmai ca pe o sămânță. Oferă-i solul de care are nevoie, un loc ascuns în inimă; nu-l expune. Însă toată lumea face tocmai pe dos: ascunde ceea ce e rău, nu vrea ca ceilalți să știe de existența sa. Voi ascundeți tot ceea ce e urât, iar când vine vorba de ceea ce e frumos, chiar dacă acesta nu se regăsește în voi, încercați să-l trâmbițați, îi dați proporții exagerate, faceți paradă. De aici vine toată nefericirea, fiindcă urâtul se dezvoltă, iar frumosul se pierde. Ceea ce e lipsit de autenticitate crește, se comportă asemenea unei semințe încolțite, iar adevărul e aruncat afară. Planta bună e aruncată, iar buruienile cresc. În viața ta nu înflorește nimic, niciodată, din cauză că niciodată n-ai făcut ceea ce-ar fi trebuit – să ascunzi sămânța florii înăuntrul tău. Aceasta este calea, și vă spun că este una dintre cheile cele mai secrete din tao.

Cel care urmează calea tao rămâne un om de rând, un om cu totul obișnuit. Nimeni nu știe cine e el, nimeni nu știe ce comoară poartă el înăuntrul lui. El nu-și face publicitate, nu încearcă să etaleze nimic. Dar noi de ce ne facem reclamă? Din cauza egoului. Nu-ți ajunge să fii tu, pentru tine, așa cum ești, te simți satisfăcut numai atunci când te apreciază ceilalți. Faptul că ai un Kohinoor nu-ți ajunge. Poți să deții o piatră prețioasă, dar asta nu îți e de ajuns: trebuie ca ceilalți să știe și să aprecieze lucrul acesta. Părerea celorlalți e prețioasă, nu ființa ta. Te uiți în ochii celorlalți de parcă ei ar fi oglinzi, iar dacă ceilalți te apreciază, te aplaudă, te simți bine. Egoul e un fenomen fals. El reprezintă acumularea părerilor pe care le au ceilalți, nu e o cunoaștere de sine. Sinele acesta, așa-numitul sine care e, de fapt, egoul, nu e altceva decât o acumulare de reflecții. De aceea e teama mereu prezentă, căci există posibilitatea ca ceilalți să se răzgândească, iar tu depinzi de ei. Dacă îți spun că ești bun, va trebui să le urmezi regulile ca

să rămâi bun, va trebui să faci ce cred ei că e bine, fiindcă odată ce-și schimbă ei părerea, nu mai ești bun. Tu n-ai acces direct la ființa ta; ca să te vezi pe tine însuși apelezi la ceilalți. Și-atunci nu numai că îți faci publicitate, ci și amplifici, falsifici. Poate că ai ceva adevăr, ceva frumusețe în tine, dar amplifici ceea ce ai și rezultatul e ridicolul.

Îmi aduc aminte – și n-am să uit niciodată – când mi-a fost prezentat pentru prima oară Mulla Nasruddin. Un prieten comun a fost cel care a făcut prezentările. Între altele, acesta a spus că Mulla Nasruddin e un mare scriitor. Iar Mulla a zâmbit cu un aer de cunoscător. Atunci l-am întrebat: „Ce ai scris?”

„Tocmai am încheiat Hamlet”, mi-a răspuns.

Nu mi-am putut crede urechilor, așa că l-am întrebat: „Ai auzit cumva de un tip pe numele său William Shakespeare?”

Mulla Nasruddin mi-a zis atunci: „Ciudat, cineva m-a mai întrebat asta mai demult, când am scris Macbeth.” Și a continuat: „Cine e acest William Shakespeare? Se pare că mă tot copiază. Tot ce scriu eu, scrie și el.”

Ai impresia că toți te copiază pe tine, când în realitate tu îi copiezi întruna pe toți ceilalți. Ești o copie la indigo, nu ești o persoană reală, din cauză că o persoană reală n-are niciodată nevoie să se etaleze în niciun fel.

Am auzit că odată, într-o stațiune montană, trei femei în vârstă jucau cărți pe pajiștea unui mare hotel. O a patra s-a apropiat de ele și a întrebat dacă li se poate alătura. Acestea i-au răspuns: „Sigur că da, ești binevenită, numai că există niște reguli.” Și i-au întins un cartonaș imprimat, care conținea patru reguli. Prima era: nu vorbi niciodată de haine din blană de nură, pentru că toate avem. A doua: nu vorbi despre nepoții tăi, pentru că toate avem nepoți. A treia: nu vorbi niciodată despre bijuterii, fiindcă avem toate bijuterii prețioase, achiziționate din locurile cele mai bune. Iar a patra: nu vorbi niciodată despre sex: ce-a fost, a fost!

Dar fiecare vrea să vorbească despre el: despre hainele sale de blană, despre bijuteriile pe care le are, despre copii, despre

sex. Și fiecare îi plictisește pe ceilalți. Iar dacă suporti plictiseala, o faci numai din cauză că există un acord reciproc: dacă celălalt te plictisește, va accepta apoi să fie și el plictisit de tine. Tu doar stai și aștepti: când termină el cu etalarea, începi tu. Și viața toată devine o etalare falsă, neîntreruptă. Ce obții cu asta? Numai un sentiment fals că ești important, extraordinar.

Cum ar putea să fie cineva extraordinar pentru că are haine de blană? Cum ar putea să fie cineva extraordinar pentru că are bijuterii de valoare? Cum poate să fie cineva extraordinar pentru că face una sau alta? A fi extraordinar nu are legătură cu ceea ce faci, ci cu ceea ce ești. Iar tu ești deja extraordinar, fiecare om e unic, nu e nevoie să demonstrezi așa ceva. Dacă încerci s-o demonstrezi, nu vei face decât să demonstrezi opusul. Dacă ceva există în mod intrinsec, în ce fel ai putea să-l demonstrezi? Dacă încerci să demonstrezi nu faci decât să arăți că nu ești conștient de unicitatea care îți e proprie.

Dacă vrei să demonstrezi un lucru înseamnă că ai îndoieli în privința lui. Vrei să-ți spulberi îndoielile prin intermediul părerii celorlalți, văzându-te prin ochii lor. Nu ești convins cu adevărat că ești o persoană frumoasă, ai vrea ca ceilalți să spună că ești astfel.

Într-un sătuc era obiceiul ca preotul satului să sărute mireasa, ori de câte ori căsătorea un cuplu; era o tradiție veche. Una dintre femei și-a făcut multe griji din cauza acestei tradiții, fiindcă urma să se căsătorească. Se credea foarte frumoasă, așa cum se crede orice femeie. E ceva ce ține de natura feminină, nu e nimic nou în asta. Toate femeile cred că sunt frumoase, chiar și cele mai urâte. Femeia se credea foarte frumoasă și-și făcea multe griji. I-a spus de mai multe ori viitorului soț, mirelui: „Du-te și spune-i preotului că eu nu vreau să fiu sărutată după oficierea căsătoriei.”

Chiar înainte de căsătorie, l-a întrebat din nou pe mire: „Ai fost să vorbești cu preotul?”

Foarte trist, mirele i-a răspuns: „Am fost”.

Mireasa a întrebat: „De ce ești așa de trist?”

Mirele i-a răspuns: „Preotul a fost foarte fericit după ce i am

spus. Mi-a zis: „În cazul ăsta am să cer numai jumătate din suma pe care o cer de obicei.”

Poți să crezi cât vrei tu că arăți bine, dar nimeni nu te vede așa din cauză că toată lumea e preocupată de propria frumusețe, nu-i stă gândul la a ta. Iar dacă dă cineva din cap zicând că da, ești frumos sau frumoasă, cel sau cea care spune asta o face pentru că așteaptă ca și tu, la rândul tău, să dai din cap afirmativ la adresa propriei sale frumuseți. E un târg reciproc: tu îmi împlinești egoul, eu îl împlinesc pe-al tău. Știu prea bine că nu ești frumos, tu știi bine că eu nu sunt frumos, dar îți satisfac egoul, așa că și tu îl satisfaci pe-al meu. Și se pare că toată lumea simte nevoia aceasta de unicitate, ceea ce înseamnă că nu ai ajuns încă la ființa voastră – care e unică fără ca unicitatea aceasta să trebuiască a fi dovedită. Dovezile sunt necesare doar în cazul minciunilor – rețineți asta. De aceea Dumnezeu nu poate fi dovedit – fiindcă el e adevărul ultim. Dovezile sunt necesare în cazul minciunilor; adevărul nu are nevoie de nicio dovadă. El e – el e, pur și simplu.

Și vă spun că *sunteți* unici, extraordinari. Nu încercați să fiți astfel, e ridicol – vă faceți de râs și toată lumea zâmbește de cum vă întoarceți cu spatele. Dacă nu ești tu convins de unicitatea ta, atunci cine să fie? Convingerea e mai presus de orice dovadă. Și în ce fel apare ea? Apare prin cunoașterea de sine.

Așadar două sunt căile: cunoașterea directă, cunoașterea de sine realizată în mod nemijlocit, imediat – iar aceasta este calea corectă – și cunoașterea realizată prin intermediul celorlalți, prin intermediul a ceea ce spun ei – iar aceasta este cunoașterea greșită. Dacă nu te cunoști tu însuți, cum te pot cunoaște ei? Ei sunt foarte departe de tine. Tu ești persoana cea mai apropiată de tine. Iar dacă nu-ți cunoști tu realitatea, cum ar putea-o cunoaște ceilalți?

Dar din cauză că nouă ne lipsește cunoașterea de sine, avem nevoie de un substitut. Substitutul acela e egoul, iar egoul e etalat în permanență. Ești exact ca vitrina unui magazin. Ai devenit o marfă, ai făcut din tine o marfă expusă – în permanență expusă, în permanență cerșind ca cineva să spună că ești bun, frumos, că ești sfânt, măreț, extraordinar.

Tao e împotriva acestei expunerii, pentru că tao spune că în felul ăsta îți irosești viața. Aceași energie se poate îndrepta direct către ființa ta, iar când ființa e dezvăluită, ea e extraordinară.

Așa că acela care e în căutarea cunoașterii de sine va rămâne un om obișnuit în ochii celorlalți. Nu se va deranja – își va ține ascuns interiorul, nu și-l va afișa. Va rămâne tăcut, va trăi în tăcere, se va bucura de viață în tăcere. Ar vrea ca nimeni să nu-și bată capul cu el, căci ori de câte ori cineva își bate capul cu tine, petrece timp gândindu-se la tine, lucrurile se complică și devin mai complexe – cunoașterea de sine devine din ce în ce mai dificilă.

Singur trebuie să mergi pe calea asta; iar dacă te uiți cumva spre mulțime, și dacă crezi că mulțimea ar trebui să te urmeze, nu vei ajunge niciodată. Dacă îți place să te etalezi, atunci vei rămâne o marfă, un obiect. Nu vei putea deveni niciodată o persoană, căci ‚persoana’ e ascunsă adânc în străfundurile ființei. E posibilitatea cea mai profundă a întregii existențe. Interiorul tău e abisul cel mai mare. Nimeni altcineva nu poate veni cu tine acolo. Va trebui să te duci singur. Iar dacă ți faci prea multe griji cu privire la ceilalți, la ce spun ei, la ce gândesc ei, vei rămâne la periferie. Asta unu la mână. Doi la mână, tu ascunzi tot ce e urât doar ca să dai bine în vitrină. În ceea ce privește hainele, cuvintele, gesturile, măștile, faptele tale, încerci să ascunzi tot ce e urât și rău. Ce faci? Răul acesta se va transforma înăuntru într-o sămânță care va crește. Și cu cât o împingi mai adânc înăuntru, cu atât o aduci către sursa întregii energii; o ajuți să capete vigoare. Iar ceea ce e frumos arunci în afară – astfel că nu va deveni niciodată o sămânță care să încolțească.

Procedează invers. Dacă ai ceva urât, arată-l celorlalți, iar el se va spulbera. Dacă ești de felul tău furios, spune-le tuturor: „Îmi ies repede din fire, nu mă îndrăgiți, nu vă împrieteniți cu mine. Sunt un om foarte rău. Sunt urât, imoral, lacom, sexual.” Spune tot ce ai urât în tine, și nu doar spune, ci și manifestă în mod autentic. Și vei fi surprins să constăți că ori de câte ori ceva e scos la vedere, el se spulberă.

Și ascunde ceea ce ai frumos; permite-i să pătrundă tot mai adânc, ca să poată prinde rădăcini în ființa ta, și atunci va crește. Însă tu ai făcut exact opusul.

Acum, încercați să înțelegeți povestea aceasta:

## **Prințul din ținutul Wu a pornit, cu barca, spre Muntele Maimuțelor.**

Chuang Tzu a urmărit mereu comportamentul maimuțelor. Era profund interesat de ele, deoarece ele sunt strămoșii omului. Tot o maimuță e ascunsă și în tine! Toată această lume nu e altceva decât un munte al maimuțelor; pretutindeni în jur sunt maimuțe. Care e caracteristica unei maimuțe? Care e trăsătura ei cea mai profundă? Aceea că imită. Gurdjieff obișnuia să spună că nu poți deveni om dacă nu încetezi să fii maimuță – și avea dreptate. Cineva l-a întrebat: „Care e caracteristica cea mai profundă a unei maimuțe?” El a răspuns: „Copierea, imitația.”

Maimuța e un imitator perfect. Voi ce-ați făcut toată viața, până acum? Ați fost oameni sau maimuțe? Imitați, nu faceți decât să vă uitați în jur și să călcați pe urmele altora; mergând pe urmele altora, deveniți falși. Vedeți pe cineva că merge într-un fel anume și încercați să mergi și voi așa; cineva e îmbrăcat cu ceva, ați vrea să aveți și voi hainele respective; cineva are o mașină, ați vrea și voi mașina aceea – totul!

Nu vă uitați niciodată să vedeți de ce aveți voi nevoie cu adevărat. Dacă ați face-o, viața ar putea deveni o existență beatifică, fiindcă lucrurile de care aveți nevoie nu sunt multe. Imitarea vă va duce pe un drum care în final nu ajunge nicăieri. Lucrurile de care aveți nevoie sunt întotdeauna doar câteva; dacă vă vedeți de împlinirea nevoilor, puteți cunoaște mulțumirea.

Nu e greu să fii un om mulțumit, căci de ce ai nevoie? De câteva lucruri. Dar dacă imiți, atunci te vei trezi în mijlocul a milioane de nevoi nenesesare – care, pe deasupra, nici nu se vor sfârși vreodată, din cauză că există milioane de oameni, iar tu ai vrea să-l imiți pe fiecare dintre ei. Ajungi într-o situație imposibilă: începi să trăiești viețile tuturor și uiți, în felul acesta, că te afli aici ca să faci ce ai tu de făcut; în schimb, devii un imitator.

Te afli aici ca să-ți împlinești propriul destin, iar destinul acela e individual, el nu e al nimănui altcuiva. Existența aceasta ți-a dat naștere ca să împlinească un anumit destin ce nu poate fi împlinit de nimeni altcineva. Niciun Buddha n-o poate face, niciun Iisus n-o poate face, numai tu o poți face. Iar tu te-ai apucat să imiți. De aceea spun hindușii că până când nu încetezi să imiți,

vei fi aruncat iar și iar în existență – asta e teoria reîncarnării. Vei fi aruncat în lume iar și iar, dacă nu-ți împlinești destinul propriu; dacă nu înflorești, va trebui să revii. Și cum ai putea înflori dacă imiți? Vezi un muzician și vrei și tu să fii muzician; vezi un actor și vrei și tu să fii actor; vezi un doctor și vrei să fii doctor. Vrei să fii orice altceva în afară de tine însuși – or numai asta poți fi, altceva nu. Nimic altceva nu e posibil și nimeni altcineva nu e ca tine, așa că nimeni nu are de ce să devină idealul tău. Iubește un Buddha, Buddha e frumos – dar nu-l imita, altminteri îți va scăpa esențialul. Iisus e minunat, dar nu mai e nevoie de el; existența a împlinit acel destin, lucrarea aceea e încheiată. Iisus a ajuns la înflorire. Din acest motiv o persoană care a înflorit nu se mai întoarce niciodată. Iubește-l pe Iisus, dar nu fi un imitator, căci dacă o faci vei sfârși neîmplinit, în nefericire adâncă și în mare suferință. Nu ai cum, în realitate, să mergi pe urmele nimănui. Poți să te inspire, dar când o faci trebuie să fii foarte atent: inspirația nu trebuie să devină imitare oarbă.

Dacă vezi un buddha, ia ca pe o sursă de inspirație felul în care a înflorit el. Care au fost metodele? Ce a făcut? Încearcă să înțelegi, și permite acelei înțelegeri să fie absorbită. Încetul cu încetul vei începe să simți care e calea ta. Ea nu va fi niciodată ca aceea a lui Buddha, nu are cum să fie, ea va fi total diferită. Dar îți va fi de ajutor să-l absorbi pe Buddha. Va trebui ca tu să crești în felul tău propriu, dar asimilarea lui îți va amplifica înțelegerea. Asta e diferența dintre un discipol autentic și un adept, acesta din urmă fiind fals.

Un discipol e ceva complet diferit de un adept, iar eu aș vrea să vă spun să fiți discipolii mei, nu adepții mei. Ce e disciplina? Disciplina înseamnă învățare. Cuvântul de bază din care derivă disciplina înseamnă învățare. Nu are nimic de-a face cu autocontrolul, nu. Discipol e acela care e gata să învețe, discipol e acela care e deschis, receptiv; un discipol e unul care e pregătit să devină un pântec. El nu e antagonist, nu se ceartă și nu se pune de-a curmezișul. El încearcă să înțeleagă, iar atunci când încerci să înțelegi, capul încetează să mai funcționeze. Căci capul nu poate face decât două lucruri: să se opună sau să se conformeze. El nu poate fi decât ori unul care urmează orbește, ori unul care se opune orbește, dar nu poate fi niciodată un discipol.

Un discipol e total diferit, pentru că el nu e orientat spre cap; el e orientat spre inimă. Îl iubește pe maestru, îl absoarbe, apoi își vede de drumul lui.

E ceva foarte indirect, foarte delicat. Nu e ceva direct; nu poți să te uiți, pur și simplu, la maestru și să faci tot ce face el, fiindcă atunci devii un adept. Nu poți să înveți cuvintele și să începi să le repeți, fiindcă în acest caz devii un adept, efortul e al minții, or tocmai mintea e problema.

Atunci când nici nu te împotrivești, nici nu cauți să imiți pe cineva, conștiința ta se mută din cap în inimă. Atunci ești deschis, atunci ești pur și simplu iubitor. La asta se referă *shraddha*, încrederea. Ea nu e nici credință, nici necredință.

Să nu crezi că încrederea înseamnă credință, fiindcă nu asta înseamnă. Credința pornește din cap, necredința tot din cap. Încrederea pornește din inimă. Ea nu are nimic de-a face cu credința sau necredința. Iubești, pur și simplu; nu ești câtuși de puțin preocupat de credință sau necredință. Atunci când vezi un trandafir, crezi sau nu în el? Nici una, nici alta, ci te uiți la el doar. Nimeni nu devine adeptul trandafirului, nimeni nu i se împotrivește. Soarele răsare dimineata. Care e atitudinea ta? Crezi în el? Sau ești un necredincios în ceea ce-l privește? Închizi ochii în fața lui, fiindcă ești un necredincios, sau urmezi calea soarelui cât e ziua de lungă, fiindcă ești adeptul lui? În oricare dintre cazuri ai înnebuni. Deci nu faci decât să te bucuri de soarele dimineții, să-i absorbi prospețimea, reînnoirea pe care o aduce – odată cu răsăritul soarelui, totul revine la viață. Te bucuri de însuflețirea din jur și devii și tu mai însuflețit datorită ei. Te uiți la un trandafir și ceva din trandafir ajunge la inima ta. În afară trandafirul înflorește, înăuntru inima începe să înflorească. Ajungi la un maestru, la un Buddha sau la un Iisus, sau Chaung Tzu. Ce faci atunci? Fă exact ceea ce ai face cu un trandafir sau cu un răsărit de soare: nu e nevoie să devii adept, nu e nevoie să i te opui – absoarbe numai.

Ultimele cuvinte pe care le-a adresat Iisus discipolilor lui au fost: „Mâncați-mă, lăsați ca eu să devin băutura și mâncarea voastră, lăsați ca eu să curg în sângele vostru, absorbiți-mă.” Când spune: „Mâncați-mă”, sensul este „absorbiți-mă”, mistuiți-mă; nu mă urmați în plan exterior, digerați-mă, iar după aceea



veți avea lumina voastră proprie. Un maestru adevărat nu-ți dă niciodată reguli, el îți dă ochiul cu care să vezi. El nu-ți arată niciodată calea, nu-ți spune niciodată: asta e calea, urmeaz-o. El nu face decât să-ți dea lumina și să-ți spună: acum ia lumina cu tine și du-te în întuneric; lumina aceasta îți va arăta calea ta. Un maestru fals îți dă întotdeauna o hartă: asta e harta; n-o lua pe căi greșite, urmează indicațiile hărții. El nu-ți dă niciodată lumina. Dacă ai lumina nu mai e nevoie de hartă; îți vei găsi calea. Și calea fiecăruia va fi diferită, pentru că fiecare e diferit. Permite înțelegerii acesteia să pătrundă adânc în inima ta: nu există doi oameni similari, nu e posibil așa ceva. Existența nu e repetitivă, existența nu e epuizată încă; ea continuă să înflorească în moduri noi, unice. Fiecare om e extraordinar, lucrul acesta nu trebuie demonstrat. Dacă vrei să-l demonstrezi vei deveni o maimuță, nu un om. Încetează să mai copiezi.

Să copiezi e ușor, dar să înțelegi e greu. De aceea copiază oamenii, fiindcă e atât de ușor; tot ce ai de făcut e să urmezi o regulă. Nu ai nevoie câtuși de puțin de înțelegere. Ți se dă o regulă bine definită, iar tu o urmezi. Vin la mine oameni care-mi spun: „Dă-ne reguli bine definite, ca să le putem urma.” Ceea ce spun ei este: „Nu avem de gând să creștem, nu avem de gând să ne maturizăm. Tu dă-ne reguli bine definite: ce să mâncăm, ce să nu mâncăm, când să ne trezim dimineața și când să ne culcăm. Asta vrem, reguli clare pe care să le urmăm.” Vrei să devii o maimuță, nu un om.

Un om nu va cere niciodată reguli bine definite, el va cere înțelegere ca să-și poată găsi drumul propriu, ca să se poată mișca singur în lumea largă. N-are nevoie să ducă o hartă cu el, n-are nevoie de nicio busolă. E de ajuns lumina ta interioară, ca să-ți arate care e calea ta.

Și e frumos când e așa, fiindcă aici e vorba de libertate. Când libertate nu mai e, dispare și frumusețea. Robia, sclavia e lucrul cel mai urât din lume.

**Prințul din ținutul Wu a pornit, cu barca, spre Muntele Maimuțelor.**

**De îndată ce maimuțele l-au văzut, au fugit toate**

**cuprinse de spaimă și s-au ascuns tocmai în vârful copacilor.**

**Însă o maimuță a rămas, cu totul nepăsătoare, atârnând ba de o creangă, ba de alta – o paradă ieșită din comun.**

Maimuța aceea trebuie să fi avut rol de conducere a celorlalte maimuțe, trebuie să fi fost președinte sau prim ministru. Când toți muritorii de rând fug care-ncotro, cum ar putea conducătorul să fugă? Cum se poate ca un conducător, un mare conducător, să facă ce fac maimuțele de rând? El trebuia să-și arate tăria, altminteri prestigiul lui în ochii maimuțelor s ar fi dus pe copcă. Spectacolul lui nu era pentru prinț, ci pentru maimuțele celelalte. Dacă vrei să rămâi conducător, trebuie să faci spectacol cu fiecare ocazie.

Toți liderii politici sunt într-o continuă etalare. Nu știi niciodată care le e fața reală, nimeni nu știe. Nici măcar soțiile și copiii lor nu știu care le e fața reală. Au devenit atât de eficienți, că nimeni nu știe cine sunt ei cu adevărat; tot timpul fac paradă. Se spune că dacă un politician spune da atunci când îl întrebi ceva, asta înseamnă „poate”; dacă spune poate, înseamnă „nu”; iar dacă spune nu, atunci nu e politician. Indiferent ce spune politicianul, el nu gândește niciodată ceea ce spune; și indiferent ce gândește, n-o spune niciodată. Iar prin intermediul unui politician te poți înțelege pe tine însuți, fiindcă el nu e decât o imagine mărită a ta. Liderul nu e decât o imagine mărită a celui care-l urmează, și e întotdeauna mai ușor să vezi lucrurile într-o imagine mărită. Cu o lupă le poți vedea.

E bine să încerci să înțelegi conducătorii oamenilor, fiindcă ei sunt marile maimuțe. Și crezi că tu-i urmezi pe ei? Dacă vezi în profunzimea lucrurilor, ei te urmează pe tine. Un lider îi urmează întotdeauna pe cei care-l urmează pe el, pentru că el trebuie să se uite mereu încotro te duci, ce faci. Trebuie să știe dinainte în ce direcție bate vântul, ca el să o poată lua în direcția respectivă înaintea celorlalți.

Odată Mulla Nasruddin se ducea undeva călare pe măgarul

lui, iar acesta mergea chiar repede. Un prieten l-a întrebat: „Încotro te duci, Nasruddin?”

Nasruddin i-a răspuns: „Drept să-ți spun, habar n-am. Nu mă întreba pe mine, întreabă-l pe măgar.”

Nedumerit, omul a întrebat iar: „Cum adică?”

Mulla Nasruddin a continuat: „Ești prietenul meu, așa că trebuie să-ți spun pe șleau. Măgarul ăsta e încăpățânat ca toți măgarii, și-mi face probleme. Când trec printr-o piață sau printr-un oraș, dacă eu insist să mergem pe-un drum, el insistă s-o ia pe alt drum. Așa că în piață mă fac de râsul tuturor, oamenii îmi spun că până și măgarul face altceva decât îi cer eu. Așa că am stabilit regula asta: oriunde se duce el, într-acolo merg și eu. Toată lumea crede că măgarul mă duce unde vreau eu, dar nu e adevărat. Însă măgarul e fericit așa, iar prestigiul meu nu mai e amenințat.”

Orice mare conducător e mereu pe urmele celor care-l urmează. Urmărește mereu să vadă în ce direcție bate vântul, ca el să fie mereu în frunte. În asta constă secretul de a fi un mare conducător: trebuie să știi ce vor oamenii. Trebuie să le dai un slogan încă dinainte ca ei să-și dea seama ce vor, și atunci te vor urma.

Maimuța asta trebuie să fi fost un lider. Trebuia să arate că nu-i e frică, nici măcar de un mare prinț. Celelalte maimuțe au fugit, biete maimuțe de rând, dar el nu era un oarecare, el era însuși regele. Trebuia să iasă în evidență, trebuia să rămână acolo; doar așa prestigiul lui în ochii celorlalte maimuțe avea să rămână neștirbit.

**Însă o maimuță a rămas, cu totul nepăsătoare, atârând ba de o creangă, ba de alta – o paradă ieșită din comun.**

**Prințul a tras cu o săgeată spre ea.**

Iar prinții voștri nu sunt nici ei prea diferiți. Pentru el a fost o jignire, maimuța asta îl insulta. Normal era ca toate maimuțele să o ia la fugă din fața lui. Dar așa, un mare prinț... și în fața lui,

o maimuță oarecare încercând să-și dea aere, să arate că e tare. Nu, așa ceva nu era permis, pentru că prințul avea și el supușii lui. Prințul trebuia să-i aibă în vedere pe ceilalți oameni, trebuia să aibă în vedere ce ar gândi ei dacă până și o maimuță s-ar arăta netulburată, neîngrijorată din cauza prințului. Maimuța trebuia ucisă. Logica rămâne aceeași indiferent dacă ești om sau maimuță.

**Prințul a tras cu o săgeată spre ea, dar maimuța a prins-o din zbor, cu deosebită îndemânare. Văzând aceasta, prințul a ordonat celor din suita lui să declanșeze un atac concertat.**

Fiindcă maimuța aceasta părea mult prea încrezută, cu un ego foarte pronunțat. Iată... Prințul vede egoul maimuței, dar pe-al lui nu-l vede. Iar lucrul acesta se întâmplă peste tot în lume. În cadrul fiecărei relații vezi cu ușurință egoul celuilalt, dar nu-l poți vedea pe-al tău – iar celălalt vede egoul tău.

Povestea aceasta a fost scrisă de un om; gândiți-vă însă că dacă ar fi fost scrisă de o maimuță, ea ar fi fost total diferită. Gândiți-vă numai, un Chuang Tzu al maimuțelor scriind această poveste... Atunci ar fi scris că prințul era foarte încrezut, încăpățânat și violent fără să fie nevoie – pentru că maimuța nu făcea nimic rău, ea se distra. De ce să se simtă prințul jignit? De ce să simtă că maimuța trebuie să fie omorâtă? Prințul acela trebuie să fi fost un om cu un ego foarte, foarte dezvoltat. A încercat să omoare, iar maimuța n-a făcut decât să se apere, nimic altceva.

Dacă priviți povestea din perspectiva unei maimuțe, ea va fi total diferită, dar baza e aceeași, iar lucrul acesta se întâmplă mereu. Un om cu înțelepciune privește mereu fiecare problemă și din punctul de vedere al celuilalt. Nu poți fi înțelept dacă n-ai decât un singur punct de vedere. Încearcă, uneori, să te pui în pielea celuilalt și să vezi cum arată lucrurile privite de-acolo.

Multe cupluri vin la mine, soț și soție, și aduc în discuție probleme mari – cele mai mari, căci cuplul e unitatea fundamentală a vieții. Între cei doi se perpetuează multă tensiune, multă falsitate, e la mijloc mult ego, și totul devine un iad. Când vin la mine cuplurile, le sugerez întotdeauna să schimbe rolurile, pentru o zi: soția să devină soțul, iar soțul să devină soția. Încearcă

să te pui, timp de douăzeci și patru de ore, în pielea celuilalt și atunci îți va fi foarte ușor să-l înțelegi pe celălalt. Chiar și într-un dialog de o oră joacă rolul celuilalt și răspunde din perspectiva celuilalt; te vei simți foarte relaxat. Trebuie să fii suficient de flexibil ca să vezi ce simte celălalt la momentul respectiv. Soțul vine acasă și-i spune soției ceva ce lui îi pare a fi foarte nevinovat, dar soția se simte jignită. El nu poate să înțeleagă ce se întâmplă, doar n-a zis nimic rău. Meditează puțin, pune-te în locul soției, gândește-te că tu ești soția și că intră soțul și-ți spune vorbele acelea. Cum te-ai simți? Vei fi imediat capabil să înțelegi de ce se simte soția așa. Iar dacă poți să-l înțelegi pe celălalt, vei putea să te înțelegi mai bine și pe tine. Celălalt vede întotdeauna că ești egoist, tu însă n-o vezi niciodată, ești orb în ceea ce te privește.

Prințul era și el orb. Vedea că maimuța aceasta încerca să facă paradă, dar nu vedea de ce se simțea el ofensat. Las-o să facă paradă – maimuțele sunt maimuțe, las-o să se simtă bine; nu face nimănui niciun rău, sare și ea de pe o creangă pe alta, se leagănă, se joacă. Las-o să se joace. De ce era prințul așa de afectat? Se simțea insultat, simțea că maimuța asta îi dădea de înțeles că: „Nu însemni nimic, nu-mi pasă deloc de tine. Oi fi tu prinț între oameni, dar maimuțelor nu le pasă de tine. Și eu sunt prinț, iar în fața mea nu ești nimic. Tu poți să te legeni așa ca mine, sărind de pe o creangă pe alta?”

Se spune că atunci când Darwin a descoperit că omul a evoluat din maimuță, cineva a replicat: „Mai întâi să le întrebăm și pe maimuțe.” Și eu sunt de părere că dacă le-am întreba pe maimuțe, ele n-ar spune că omul reprezintă o evoluție. El reprezintă o decădere – o decădere din maimuțe. Iată, maimuțele sunt mai puternice decât voi, ele pot face câteva lucruri pe care voi nu le puteți face. Sunt mult mai fericite decât voi, se bucură de viață mai mult decât voi. Ce v-a adus evoluția voastră, ce v-au adus dispozitivele voastre mecanice, armele voastre, bombele atomice? De ce credeți că e vorba despre o evoluție, despre o creștere, o dezvoltare? Întrebați-le pe maimuțe, vor râde și vă vor spune că sunteți niște proști. Nu sunteți în stare nici măcar să mergeți în patru labe. Nu puteți să vă cățărați în copac ca o maimuță.

Maimuța și prințul sunt în aceeași categorie.

**Prințul a tras cu o săgeată spre ea, dar maimuța a prins-o din zbor, cu deosebită îndemânare.**

Prințul e mai violent decât maimuța, pentru că demonstrația maimuței nu e decât un fel de a întreba: „De ce să mă omori?”

Dar omul e mai violent decât orice animal.

În Tokyo e o grădină zoologică – dacă ajungeți vreodată în Tokyo, n-o ratați; mergeți s-o vedeți. Sunt acolo tot felul de animale sălbatice, sute de cuști, iar ultima cușcă are fixată o tăbliță pe care scrie: „Animalul cel mai periculos dintre toate”. Dar cușca e goală, nu e nimeni înăuntru ei. Dacă te uiți – și te vei uita! – să vezi care e animalul cel mai periculos dintre toate, ai să dai de el, pentru că se află acolo o oglindă.

Maimuța era inocentă în egoul ei. Animalele au și ele egoul lor, dar sunt încă inocente, nu sunt atât de violente. Omul însă e violent, omul pare să fie singurul animal violent. Tigrii omoară, leii omoară, dar o fac numai ca să mănânce, niciodată în alt scop. Omul omoară nu numai ca să mănânce, el găsește o desfătare în a omori. Vânătoarea e pentru el un joc. El va omori numai de dragul de a omori – și niciun animal din lume nu își omoară proprii frați și propriile surori, nu! Un leu nu va omori un alt leu, o maimuță nu va omori o altă maimuță asemenea ei.

Omul e singurul animal care își omoară semenii. Zoologii spun că în fiecare animal există un mecanism inerent de protecție a speciei proprii; ei spun că niciun animal nu omoară animale din aceeași specie cu el. Dar cu omul se pare că s-a întâmplat ceva, fiindcă el își omoară propria specie. În lumea animală nu există nimic de genul războaielor, chiar dacă indivizii se luptă între ei.

Animalele au o înțelegere mai mare. Dacă doi câini se luptă, mai devreme sau mai târziu – într-un interval de câteva minute – ei ajung la o înțelegere. Omul nu ajunge niciodată la o înțelegere; altă soluție în afară de ucidere nu pare să existe pentru el. Până și câinii sunt mai inteligenți. Dacă doi câini latră unul la celălalt, dacă rânjesc sau sar unul asupra altuia, tot acest spectacol e o tatonare cu scopul de a se stabili cine e mai tare. E un simulacru de luptă. N-au început încă, iar când unul dintre ei simte că nu e suficient de puternic, atunci își dă seama că e inutil să se lupte și arată cu coada: stop! Atunci ia sfârșit totul, cei doi au ajuns la

o înțelegere. Se stabilește o ierarhie – cel care e mai puternic va câștiga, desigur, deci de ce să se mai treacă printr-o luptă dacă nu e nevoie?

Numai omul e prost, cel mai prost animal, fiindcă el nu crede niciodată că cel mai slab va fi înfrânt și că cel mai puternic va ieși victorios. Ține de aritmetica elementară faptul că cel mai puternic va câștiga, deci la ce bun lupta? Nu e nicio nevoie de ea. Hitler poate să latre la Stalin, Stalin poate să latre la Hitler, și amândoi pot să-și cheme matematicienii ca să calculeze cine are mai multe avioane, mai multe bombe. Toată treaba poate fi tranșată în câteva minute – și apoi îți arăți cu coada înfrângerea. Nu e nevoie de război, fiindcă un război va dovedi ceea ce poate fi stabilit și printr-un calcul simplu – anume, cine e cel mai puternic. De ce atâta irosire, atâta irosire de vieți omenești? Dar nu, nu se poate așa. Ființele omenești au un ego atât de mare încât și cel slab crede că poate cumva să câștige. Niciun animal nu se amăgește în așa de mare măsură. Simulacrele de luptă există tocmai ca să se poată stabili cine e mai puternic, după care totul ia sfârșit. Vei spune despre un câine care își lasă coada în jos că e laș. Nu, nu e – e pur și simplu inteligent. E slab, deci ce nevoie e să intre-n luptă? S-a demonstrat că e mai slab, și s-a demonstrat în mod inocent, fără nicio vărsare de sânge. Printr-o luptă tot același lucru s-ar demonstra. De ce să te duci la război degeaba? E mai chibzuit așa.

**Văzând aceasta, prințul a ordonat celor din suita lui să declanșeze un atac concertat.**

Priviți ce prostie! Ca să omori o maimuță ai nevoie de un atac concertat – o grămadă de oameni care atacă maimuța din toate părțile.

**Cât ai clipi, asupra maimuței s-a abătut o ploaie de săgeți, iar ea a căzut moartă.**

Iar prințul trebuie să se fi simțit foarte bine, făcuse un lucru mare. Dar uitați-vă ce prostie, un atac concertat din partea atâtor oameni – căci trebuie să fi fost cel puțin o sută de oameni în

alaiul prințului. O sută de oameni care omoară o maimuță și apoi se simt bine, se simt victorioși. Maimuțele ar râde fără îndoială văzând așa ispravă.

**...asupra maimuței s-a abătut o ploaie de săgeți, iar ea a căzut moartă.**

**Atunci prințul s-a întors către însoțitorul lui, Yen Pu'i...**

Și priviți cum până și în prostia noastră demonstrăm cât suntem de... înțelepți! Prințul omorâse degeaba, și în niciun caz nu se putea numi aceasta victorie. Pentru uciderea unei maimuțe a fost nevoie de atacul concertat venit din partea a o sută de oameni înarmați cu săgeți; iar maimuța n-avea nicio armă, era goală, lipsită de orice protecție.

Este aceasta o victorie? Nu e deloc o victorie, nu e nici măcar diplomație. În mod obișnuit, atunci când se dă o luptă cu un războinic, i se dă o armă celuilalt. Trebuie să aibă o sabie, trebuie să beneficieze de aceeași protecție. Atacatorii erau cu toții protejați, dar au omorât un animal inocent, fără protecție.

Prințul e prost, dar priviți ce sfat dă el. Până și în prostie noi credem că suntem înțelepți. Ce spune el? Îi spune însoțitorului său, Yen Pu'i:

**„Vezi ce s-a întâmplat? Animalul acesta și-a etalat priceperea. S-a încrezut în iscusința lui. A crezut că nimeni nu-l poate atinge. Ține minte un lucru: nu te bizui pe distincție și talent atunci când ai de-a face cu oamenii!”**

E vorba aici despre un lucru subtil care trebuie înțeles. Suntem înțelepți de fiecare dată când trebuie să le dăm altora sfaturi, dar atunci când suntem și noi în situația respectivă, confruntându-ne cu aceeași problemă, cu aceeași criză, nu mai suntem la fel de înțelepți. Dacă vine cineva la tine cu o problemă, știi întotdeauna ce sfat să-i dai; iar sfatul poate să fie chiar bun,



însă dacă ajungi să te confrunți și tu cu aceeași problemă, nu vei mai fi în stare să-ți dai și ție același sfat. De ce? Pentru că atunci când problema e a altcuiva, ești detașat.

Prințul acesta i-a spus însoțitorului său:

**„Vezi ce s-a întâmplat? Animalul acesta și-a etalat priceperea. S-a încrezut în iscusința lui. A crezut că nimeni nu-l poate atinge. Ține minte un lucru: nu te bizui pe distincție și talent atunci când ai de-a face cu oamenii!”**

putut să vadă prostia maimuței, dar n-a putut să vadă prostia a ce făcuse el. Iar el făcuse, după cum simt eu, un lucru și mai prostesc decât făcuse maimuța.

Și el își etalase priceperea, și el își arătase talentul, și nu numai față de oameni, ci și față de maimuțe. A arătat cine era el: nu era un oarecare, ci era un prinț ieșit din comun. Nu era un muritor de rând. După care i-a dat sfatul acesta prietenului său: *„Nu te bizui pe distincție și talent atunci când ai de-a face cu oamenii.”* Sfatul însă e bun.

Și s-a întâmplat, așa cum se întâmplă de multe ori, că prietenul a primit sfatul și i-a permis să-i transforme întreaga ființă. Prințul a rămas același. Deci dacă e să înveți, poți să înveți și de la proști. Dacă e să nu înveți, nici măcar un buddha nu te poate ajuta în vreun fel. Și se întâmplă uneori ca cei care te sfătuiesc să rămână netransformați. Dar dacă tu poți să înveți, te vei transforma.

Câteodată învățătorii sunt depășiți de discipoli, aceștia mișcându-se repede și ajungând la destinație. Dacă dai sfaturi bune altora nu înseamnă neapărat că ai înțeles tu însuși prin experiență directă adevărul respectiv.

Ce spune el e bine; sfatul e frumos, iar tao spune același lucru. Tao dă aceeași învățătură, dar nu cu aceeași minte ca cea a prințului. Chuang Tzu a pus învățătura în gura prințului, dar prințul e întocmai precum un învățat, un *pundit* care cunoaște cuvintele, dar care nu cunoaște adevărul ca urmare a experienței proprii. În cazul lui e vorba de o doctrină, nu de o experiență trăită. Probabil că prințul auzise lucrul acesta de undeva, de prin

vreo sursă taoistă, fiindcă adevărul acesta este una din cheile taoiștilor.

**„Vezi ce s-a întâmplat? Animalul acesta și-a etalat priceperea. S-a încrezut în iscusința lui. A crezut că nimeni nu-l poate atinge. Ține minte lucrul acesta!”**

Nu etala, nu face demonstrație, altminteri vei isca probleme nenecesare, vei invita probleme nenecesare. S-ar putea să te afunzi într-atâta încât să-ți găsești în felul acesta sfârșitul.

**Nu te bizui pe distincție și talent atunci când ai de a face cu oamenii.”**

Sfatul a venit din gura prințului. Prietenul era cu adevărat un înțelept, fiindcă nu-l interesa dacă prințul făcea el însuși ceea ce spunea. Și ar trebui ca în viață să nu-ți pese uneori; să primești sfatul, pur și simplu, și să te transformi... Însă ție îți pasă. Ce rost are să-ți pese de sticlă? Ia conținutul ei și gata. Ce rost are să întrebi despre recipient? Gustă conținutul, iar dacă acesta e bun, uită de recipient.

Prințul acesta era pe aceeași poziție ca maimuța, ba chiar stătea mai rău, însă rostea unul dintre secretele învățăturilor taoiste. Poate că citise despre el sau poate că cineva îl învățase despre el și, brusc, situația creată i l-a adus în minte. Și-atunci i a spus celui care-l însoțea: „Nu etala! Nu începe să faci paradă dacă nu vrei să dai de bucluc. Și *nu te bizui pe distincție și talent atunci când ai de-a face cu oamenii*. De ce? Pentru că toți oamenii sunt egoiști. Dacă te bazezi pe talent vei da de necaz pentru că-ți vei face dușmani. Dacă te bazezi pe distincție vei avea probleme, căci pretutendeni în jur vei avea dușmani. Nimeni nu vrea ca tu să-i fii superior.

Odată Mulla Nasruddin a venit la mine foarte agitat și mi-a spus: „Trebuie să mă ajuți.”

L-am întrebat: „Ce s-a întâmplat?”

Mi-a spus: „Mă simt îngrozitor, e insuportabil. De ceva

vreme am căpătat un complex de inferioritate. Ajută-mă! Fă ceva!”

Atunci i-am zis: „Spune-mi mai multe despre problema asta. De unde complexul de inferioritate?”

Mi-a răspuns: „În ultima vreme simt că toți sunt la fel de buni ca mine.”

De fiecare dată când arăți ce talent ai, arăți că celălalt nu e la fel de bun ca tine – iar celălalt se va simți insultat. Rețineți, prințul e insultat doar la vederea unei maimuțe care se leagănă agățată de crengi!

Dacă-ți arăți distincția, dacă spui că reprezinti ceva, dacă încerci să-ți dovedești talentul în moduri subtile, toată lumea se va simți ofensată. Și nu ți-o vor putea ierta, se vor răzbuna. De fiecare dată când au de-a face cu un om căruia îi văd distincția, masele se răzbună. Se prea poate ca Iisus să fi fost răstignit din cauză că masele nu i-au putut tolera superioritatea – iar el le era superior. N-au putut tolera acest om de calitate. Era ieșit din comun, a trebuit să fie omorât.

Atena nu l-a putut tolera pe Socrate. Era un om rar – una dintre mințile cele mai fără pereche care s-au născut vreodată, atât de pătrunzătoare încât nu suportă comparație. Atena nu l-a putut tolera, toată lumea s-a simțit insultată.

Chuang Tzu spune: nu te baza pe talent atunci când ai de-a face cu oamenii. Rămâi ascuns!

Trebuie reținut că niciun maestru taoist n-a fost vreodată răstignit sau otrăvit. Niciodată! Pentru că ei nu se bazuie pe talent. Ei nu spun niciodată că sunt deosebiți de tine. Nu spun niciodată că sunt mai sus decât tine, mai divini decât tine, mai sfinți decât tine. Nu, ei nu spun niciodată nimic. Se comportă în așa fel încât toți cei din jurul lor simt că ei înșiși le sunt lor superiori. Chuang Tzu a trăit o viață atât de obișnuită și atât de frumoasă încât nimeni nici măcar n-a bănuț că lângă ei era un om cu dimensiuni absolut extraordinare. Trecea prin sate, iar satele nici măcar nu-și dădeau seama că Chuang Tzu trecuse pe-acolo.

S-a întâmplat odată ca împăratul să audă despre Chuang Tzu ca fiind un înțelept. Și-a trimis atunci prim ministrul ca să-l caute

și să-l aducă la el. Dar unde să-l găsești pe Chuang Tzu? N-avea casă, n-avea adresă, era un rătăcitor. Chuang Tzu obișnuia să spună că dacă stai într-un singur loc e greu să te ascunzi, oamenii vor începe să suspecteze. Dat fiind că ai ceva anume, ei vor începe să devină suspicioși și, încetul cu încetul, își vor da seama. Așa că trebuie să pleci înainte ca ceilalți să-și dea seama, altfel vei avea necazuri. De aceea el era mereu rătăcitor – fără adresă, fără casă. Unde să-l găsești?

Trimișii împăratului însă și-au dat silința – când poruncește împăratul, trebuie să-ți dai silința. Au întrebat mulți învățători taoiști: „Unde îl putem găsi pe Chuang Tzu?”

Aceștia i-au răspuns: „E foarte dificil, nimeni nu știe. Se mișcă precum vântul, neștiut, asemenea unui nor. Însă mergeți și întrebați mai departe, iar dacă vreun sătean vă spune că e pe acolo un bărbat care nu se remarcă prin absolut nimic, atunci prindeți-l pe omul acela, căci el ar putea fi Chuang Tzu.”

Și așa l-au găsit. Niște oameni dintr-un sat le-au spus: „Da, este un om care tocmai a venit în satul nostru, un om cu totul obișnuit. N-ai putea găsi un om mai obișnuit decât el.” Când au întrebat unde e, sătenii le-au răspuns: „Pescuiește pe malul râului.”

S-au dus acolo și i-au zis lui Chuang Tzu: „Împăratul a întrebat de tine și noi am plecat să te căutăm. Vrei să vii cu noi la curte? Vrei să devii un curtean – sfătuitorul împăratului?”

Chuang Tzu le-a răspuns: „Așteptați, dați-mi timp de gândire.”

În ziua următoare, când trimișii au venit să-l întrebe din nou, nu l-au mai găsit în satul acela; plecase. Oamenii bănuiseră, își dăduseră seama.

Un taoist trece prin lume fără identitate. De ce? Pentru că dacă arăți talentul pe care-l ai, oamenii nu te vor ierta. Oamenii îi pot ierta pe proști, dar nu-i pot ierta pe înțelepți. Din acest motiv a fost Iisus răstignit, iar Socrate otrăvit. În fața unui Iisus sau a unui Socrate te simți inferior într-atâta încât nu-i poți ierta. E firesc, veți declanșa un atac concertat împotriva lor. Veți declanșa cu toții un atac concertat ca să-l omorâți pe omul acela. După aceea veți simți că v-ați eliberat de o povară. Un Iisus e

superb – așa încât numai stând lângă tine te face să te simți inferior. De aceea trebuie să se ascundă. Învățătura aceasta este una fundamentală.

Prințul i-a spus cuvintele acelea însoțitorului său, Yen Pu'i.

**La întoarcerea acasă, Yen Pu'i a devenit discipolul unui înțelept, ca să înlăture tot ceea ce-l făcea remarcabil. A renunțat la toate plăcerile. A învățat să-și ascundă orice distincție.**

**N-a trecut mult și nimeni din regat n-a mai știut ce să facă cu el. Așa că au început să-l venereze.**

Sunt multe lucruri aici: omul acesta, Yen Pu'i, era realmente un înțelept. Nu l-a preocupat cine e cel care i-a transmis mesajul. Nu i-a păsat de vehicul, ci pur și simplu a preluat mesajul.

Rețineți lucrul acesta: voi vă interesați întotdeauna despre vehicul. Dacă vă spun ceva, voi începeți să vă întrebați despre mine: e sau nu omul ăsta unul de încredere? A ajuns sau nu omul ăsta la lucrurile despre care ne vorbește? Ați vrea ca mai întâi să fiți convinși în ceea ce mă privește, dar așa ceva e imposibil. Acordați atenție cuvintelor mele și uitați cu totul de mine. E treaba mea dacă am ajuns sau nu, nu e treaba voastră. De ce vă preocupă atât de mult lucrul acesta? Dacă simțiți adierea unui parfum în cele spuse de mine, faceți o încercare; încercați medicamentul, nu doctorul. Nu acordați atenție doctorului, acordați atenție medicamentului – căci în final medicamentul e cel care vă va vindeca. Și e posibil să găsiți medicamentul potrivit chiar și la un doctor impostor. Reversul e de asemenea posibil: se poate să găsiți medicamentul nepotrivit la un doctor bun. Ceea ce contează e medicamentul.

Omul acesta, Yen Pu'i, trebuie să fi fost un om foarte înțelept și inteligent, altfel și-ar fi zis: „Prostul ăsta, prostul ăsta de prinț! Îmi dă mie sfaturi în timp ce el trăiește afișând distincție, trăiește făcând paradă.”

Nimeni nu trăiește asemenea regilor – aceștia sunt veșnic expuși, veșnic pe tron. Și vor să fie clar pentru toată lumea că nu mai există altcineva ca ei. Pun o distanță între ei și muritorii

de rând – creează o prăpastie. Nu te poți duce să pui mâna pe umărul unui rege. Nu! Se va simți insultat: „Ce faci? Vrei să spui că ești egalul meu?” Vei fi ucis!

Se spune că Hitler n-a permis niciodată nimănui să-i pună mâna pe umăr. Niciodată! Nici măcar unui singur prieten. Nimeni n-avea voie să-i spună pe nume, Hitler; trebuie să i se spună *Fuehrer*. N-avea nimeni voie să-i spună pe nume din cauză că ăsta ar fi fost semn de prietenie. N-a iubit niciodată nicio femeie, fiindcă e foarte greu să iubești o femeie și să n-o faci egală cu tine – e imposibil. Iar femeile sunt atât de inteligente și de șirete; dacă le iubești, nu vor încerca doar să-ți fie egale, vor încerca să-ți fie superioare – și pot să-ți dovedească superioritatea lor. Hitler n-a iubit niciodată vreo femeie. A avut câteva relații, dar n-a avut niciodată o relație de iubire – doar sexuale. Și trata femeia ca pe o simplă servitoare – nu doar servitoare, ci sclavă.

A trăit mulți ani împreună cu o femeie, iar într-o zi a avut loc un mic incident. Femeia a vrut să meargă să-și vadă mama – mama ei era bolnavă și se afla în spital – iar Hitler a spus nu. Era foarte dictatorial: dacă spunea nu, însemna nu. Femeia s-a gândit să nu mai discute chestiunea; când Hitler avea să plece la birou, ea putea să plece câteva minute ca să-și vadă mama, apoi avea să se întoarcă. Nu era nicio problemă.

Hitler s-a dus la birou. Femeia s-a dus să-și vadă mama și s-a întors înainte să vină Hitler. Acesta a întrebat la poartă dacă prietena sa ieșise. Ieșise. A întrebat dacă fusesse la spital. Apoi a intrat în casă și, fără să întrebe ceva, a omorât-o pe loc, a împușcat-o mortal.

Ce fel de iubire este aceasta în care numai sclavii sunt tolerați? Iubirea te face egal cu celălalt. O persoană egoistă nu poate iubi, din cauză că iubirea egalizează. Există numai două forțe care egalizează: una e iubirea, cealaltă e moartea. Atunci când iubești pe cineva, devii egalul persoanei respective. Iar dacă iubești cu adevărat, în momentul acela al iubirii vei simți că întreaga existență e egală: nimeni nu e inferior și nimeni nu e superior. Fiecare e unic, diferit, dar nimeni nu e inferior, nimeni superior. În iubire simți o comuniune cu întreaga existență; totul devine egal, egal de prețios.

Moartea e și ea un mare egalizator. Atunci când mori, toate distincțiile dispar, astfel că un Hitler mort e exact ca un câine mort – nu e nicio diferență. Vezi vreo diferență între un câine mort și un Hitler mort, sau chiar un Buddha mort? Nu se poate face nicio distincție, corpul e la fel: țărână din țărână. Iar cei care pot să iubească, pot simți o egalitate cu întreaga existență – chiar și cu pietrele.

Dacă iubești, vei simți o vibrație a egalității tuturor lucrurilor – și o piatră e egală cu tine. Atunci nu mai există moarte, pentru că atunci nu mai poți să mori – ai simțit o atare unitate cu existența. Unitatea aceasta va continua. Forma va dispărea, corpul nu va mai fi acolo, însă unitatea profund lăuntrică va rămâne. Vei răsări în valuri noi, vei înflori în arbori noi, vei dansa în ființe noi, dar vei continua.

Acesta este unul dintre lucrurile cele mai paradoxale – faptul că ești unic și în același timp ești una cu existența. Paradoxul acesta nu poate fi explicat, trebuie să-l experimentezi. Ești unic și totuși una cu existența.

### **La întoarcerea acasă, Yen Pu'i a devenit discipolul unui înțelept...**

Nu i-a păsat dacă prințul urma el însuși sfatul pe care i-l dăduse. Prințul a continuat să fie la fel ca până atunci, însă Yen Pu'i și-a schimbat întreaga viață. A devenit discipolul unui înțelept. Dacă vrei să-ți schimbi viața, trebuie să devii un discipol, fiindcă singur e cu adevărat greu, singur e aproape imposibil. Ai nevoie de ajutorul cuiva care știe. Ai nevoie să te încrezi în cineva care a ajuns înaintea ta.

Disciplină înseamnă să înveți de la cineva, să te abandonezi cuiva, să fii receptiv față de cineva; nu să urmezi și să imiți, ci să-i absorbi înțelegerea, astfel ca flacăra ta interioară să se aprindă, să vii la o făclie aprinsă pentru ca propria ta făclie să se aprindă. Apoi poți să mergi singur mai departe, fiindcă ai devenit tu însuși un univers în sine. Dar înainte de asta e dificil să găsești, e dificil să te miști, e dificil să ajungi la calea cea bună.

Alături de un înțelept devin posibile multe lucruri, multe lucruri imposibile devin posibile, fiindcă un înțelept e singurul

miracol din lume. El trăiește în corp, dar nu se mai află în corp; e aici, cu tine, fără să mai fie cu tine; te atinge și totuși între tine și el e o distanță imensă, infinită. Un înțelept reprezintă singurul miracol. Dacă stai în preajma lui, în tăcere, absorbind, bând din vinul său, în curând vei simți miracolul și vei simți că a început să te transforme.

E exact ca atunci când ești bolnav și te duci în Elveția. Ce poate să facă pentru tine Elveția? Dar întreg climatul e sănătos; în climatul acela sănătos, boala ta nu poate să persiste. Boala are nevoie de ceva pe care să se sprijine, și cum nu găsește nimic, cedează; fără sprijin, cedează. În preajma unui înțelept, climatul e altul. Trăiești cu oameni care sunt la fel de ignoranți ca tine, trăiești într-un anumit climat, într-un anumit mediu. Apoi vii lângă un înțelept – schimbi climatul; ai venit în Himalaya, în Alpi, în Elveția. Acum climatul e diferit, el nu oferă sprijin bolii tale. Încetul cu încetul, el va lua orice sprijin pe care-l avea boala. Iar fără sprijin, boala nu va mai putea continua. Și când boală nu mai e, sănătatea ta înflorește.

Singurul lucru de care e nevoie e să fie îndepărtată boala - sănătatea există deja în tine, nu e nevoie să ți-o dea nimeni. Îndepărtează numai boala și sănătatea va înflori. Lângă un înțelept schimbi climatul. Dar trebuie să fii deschis. Dacă te duci în Elveția și porți armură de oțel, nu te vei schimba din cauză că armura va păstra în interior climatul propriu. La un înțelept să te duci fără niciun fel de armură, fără niciun fel de scut – la asta se referă abandonul.

**La întoarcerea acasă, Yen Pu'i a devenit discipolul unui înțelept, ca să înlăture tot ceea ce îl făcea remarcabil.**

Vedeți voi... tot ce facem în viață e să învățăm cum să devenim remarcabili: cum să fim primii din clasă, primii la facultate, cum să luăm medalia de aur, cum să câștigăm premiul Nobel, cum să fim remarcabili într-un fel sau altul – oricare ar fi situația.



Odată Mulla Nasruddin a bătut la ușa directorului unui circ faimos și i-a spus:

„Trebuie să te uiți la ceea ce am să-ți arăt, am un număr extraordinar! Sunt pitic.”

Directorul l-a măsurat pe Nasruddin. Avea un metru și nouăzeci de cm înălțime și spunea: „Sunt pitic!”

Așa că directorul l-a întrebat: „Ce tot spui acolo? Mie îmi pari a avea un metru nouăzeci înălțime!”

Nasruddin i-a răspuns: „Exact. Sunt piticul cel mai înalt din lume.”

Mintea găsește în continuu căi și modalități prin care să se facă remarcată. Dacă nu poți să fii altceva, cel puțin poți să fii piticul cel mai înalt – dar fii ceva, fii cineva! Toată educația, toată cultura și civilizația te învață să fii remarcabil, iar tao spune: Nu fi remarcabil, renunță la tot ce te face remarcabil; fii obișnuit, fii simplu. *Când îți e ușor, atunci e bine*; să fii obișnuit e bine, pentru că trăind ca un om obișnuit, vei trăi cu ușurință. Dacă vrei să fii extraordinar, remarcabil, vei rămâne veșnic încordat și viața îți va fi o povară din cauză că trebuie să demonstrezi ceva. Trebuie să-i convingi pe ceilalți și viața toată îți va rămâne mereu șovăielnică. Iar când ești șovăielnic, înăuntrul tău e mereu un tremur.

**... Yen Pu'i a devenit discipolul unui înțelept, ca să înlăture tot ceea ce îl făcea remarcabil. A renunțat la toate plăcerile. A învățat să-și ascundă orice distincție.**

**N-a trecut mult și nimeni din regat n-a mai știut ce să facă cu el. Așa că au început să-l venereze.**

Tao spune că atunci când nimeni nu știe ce să facă cu tine – ești atât de comun încât nimeni nu știe ce să facă cu tine, nimeni nu știe la ce ai putea folosi, nu ești bun de nimic, ești atât de comun, lipsit de orice talent – atunci, spune tao, adevăratul mister se revelează prin tine. Atunci devii un adevărat mister. Când nu poți fi folosit, devii asemenea zeilor. Ce înseamnă asta?

Înseamnă că atunci când ești folosit, devii un obiect, iar atunci când nu poți fi folosit, devii o persoană.

Persoana nu e ceva de care să te servești, obiectul e ceva de care să te servești. Dacă te întreabă cineva cine ești, spui: sunt doctor. Ce înseamnă asta? Înseamnă că societatea te folosește ca doctor. E o funcție, nu ceva ce ține de personalitate. Nu are legătură cu persoana ta, cu ființa ta, e ceva de folos – societatea te folosește ca doctor. Un om e tâmplar, altul e cizmar. Ține asta de ființa ta sau e doar ceva folositor în societate? Societatea te folosește ca pe un obiect, și cu cât e mai valoros folosul pe care-l aduci, cu atât vei fi și tu prețuit mai mult.

Dar dacă renunți la toate talentele, dacă devii un om comun și nimeni nu știe ce-ar putea face cu tine, nimeni nu te poate folosi la nimic, ai trecut dincolo de societate. Acum nu mai ești un obiect, acum ai devenit o persoană. Ceea ce nu înseamnă că nu vei mai face nimic – vei face, dar nu vei fi folosit de nimeni. Vei „face” pentru tine însuși; va fi înflorirea ta.

Un trandafir înflorește nu pentru cei care vor trece pe acolo, nu pentru cei care îl vor vedea, nu pentru cei care-i vor simți parfumul. Nu! Înflorește pentru sine. Un taoist înflorește pentru sine însuși. El e ca un trandafir, nu e un obiect util. Iar un om care nu și-a cunoscut ființa lăuntrică în profunzime e întotdeauna ca un obiect, mereu expus în vitrină, mereu așteptând ca cineva să vină și să-l folosească cu toate diplomele lui, cu toate distincțiile și talentele lui; un astfel de om strigă întruna: „Veniți și mă folosiți, faceți din mine un obiect. Sunt cel mai prețios obiect, nu veți găsi niciodată un altul mai bun decât mine. Veniți și folosiți-mă!” Așa strigați cu toții, mereu. Iar dacă asta strigați, veți deveni obiecte.

Un om aflat pe calea lui tao renunță la toate distincțiile, își arde toate certificatele, distrugă toate punțile; rămâne în el însuși, devine o floare. Iar înflorirea aceasta nu urmărește să atingă niciun scop – n-are nicio utilitate. Mulți beneficiază de pe urma ei, dar ea nu urmărește drept scop beneficiul altora, ea face totul pentru sine. Un astfel de om și-a împlinit destinul.

Ca obiect vei rămâne neîmplinit; trebuie să fii o persoană, o persoană autentică. Trebuie să nu fii un obiect, să nu fii un soț – căci a fi un soț înseamnă a fi un obiect – să nu fii o soție, căci a fi soție înseamnă a fi un obiect util. Fii o floare, atunci poți iubi.

Dar nu e nevoie să fii soț, nu e nevoie să fii soție. Poți împărtăși, dar nu e nevoie să trâmbițezi. O floare înflorește; ea n-are nevoie să facă niciun anunț. Dacă cineva ia parte la bucuria ei, bine; dacă nu trece nimeni pe-acolo, iarăși bine.

Când înflorești pentru tine însuți e totul în regulă, nu e nimic nelalocul său. Când o faci cu gândul la ceilalți, când stai și aștepti într-o vitrină – cu etichetă, cu prețul pus pe tine, catalogat, scos în evidență – nu vei ajunge niciodată la împlinire, din cauză că un obiect e ceva mort; doar o persoană e vie. Fii viu, și fii o persoană. Dar nu vei putea fi așa ceva dacă imiți în continuu. Dacă rămâi pe muntele maimuțelor nu vei fi niciodată autenticul, vei continua să fii un fals. Renunță la toate falsitățile, la toate etalările. Fii tu însuți, obișnuit și unic, și împlinește-ți destinul. Nimeni altcineva n-o poate face în locul tău. Mă poți absorbi, nu mă poți urma. Eu n-am urmat niciodată pe nimeni, am avut calea mea proprie. Și tu vei avea calea ta. Vei merge pe o cale pe care n-a mers nimeni niciodată și nu va mai merge nimeni niciodată.

În lumea spirituală nu rămân urme. Ea e ca cerul: o pasăre zboară și nu lasă urme, nimeni n-o poate urma. Bucurați-vă de prezența mea, fiți fericiți alături de mine și veți absorbi. Iar ceea ce absorbiți va deveni o lumină în voi, și ea vă va arăta calea. Dar nu copiați, nu fiți credincioși sau necredincioși, nu fiți orientați către cap.

Nu fiți maimuțe. Fiți oameni.

Destul pentru azi?

## CAPITOLUL 6

### Simfonie pentru o pasăre de mare

**Nu poți să pui o cantitate mare într-o desagă mică și nici nu poți scoate, cu o funie scurtă, apă dintr-o fântână adâncă.**

**N-ai auzit oare despre pasărea de mare abătută spre țarm de vânturi și ajunsă astfel aproape de zidurile capitalei ținutului Lu?**

**Prințul a dat poruncă să se organizeze o recepție solemnă, a oferit pasării vin în templu, a chemat muzicieni să cânte compozițiile lui Shun, a tăiat vite ca s-o ospăteze.**

**Zăpăcită de simfonii, nefericita pasăre de mare a murit de disperare.**

**Cum trebuie să tratezi o pasăre de mare? Ca pe tine însuși, sau ca pe o pasăre? Nu se cade oare ca pasărea să-și aibă cuib în inima pădurii sau să zboare peste pajiști și mlaștini? Nu se cade să se scufunde ea în râuri și lacuri, cu țipari și alți pești să se hrănească, să zboare în rând cu alte păsări de apă prin stufăriș?**

**N-a ajuns că s-a trezit înconjurată de oameni și s-a înspăimântat de vocile lor! I-au pus și muzică, astfel omorând-o!**

**Apa e pentru pești, iar aerul pentru oameni.**

**Natura fiecăruia diferă și, odată cu ea, nevoile fiecăruia.**

**De aceea, înțelepții de altădată nu stabileau o măsură pentru toți.**

Nu există natură umană ca atare, există naturi umane. Fiecare individ e un univers în sine, nu se pot stabili niciun fel de reguli generale. Orice regulă generală devine falsă. Lucrul acesta trebuie ținut minte bine, fiindcă pe calea aceasta e foarte posibil să începeți să urmați reguli, iar odată ce deveniți victimele regulilor nu veți mai ajunge niciodată să știți cine sunteți.

Un om se poate cunoaște pe sine însuși doar în libertate totală, or regulile sunt temnițe. Sunt temnițe din cauză că nimeni altcineva în afară de tine nu poate face reguli pentru tine; se poate ca cineva să fi descoperit adevărul prin intermediul acestor reguli, dar ele au fost valabile în cazul lui. Natura diferă de la om la om; regulile acelea l-au ajutat pe el, dar nu te vor ajuta pe tine – dimpotrivă, îți vor fi obstacole.

Înțelegerea să fie, așadar, singura regulă. Învățați, dezvoltați-vă înțelegerea, dar nu urmați reguli. Regulile sunt moarte, înțelegerea e vie; regulile vor deveni o închisoare, înțelegerea vă va da cerul nemărginit.

Și fiecare om e împovărat de reguli, fiecare religie devine o sumă de reguli și nimic altceva. Din cauză că Iisus a atins iluminarea, din cauză că Buddha a atins iluminarea, viața lor a devenit o regulă de urmat de către toți ceilalți. Dar nimeni altcineva nu e Gautama Buddha, nimeni altcineva nu e Iisus Christos, de aceea poți deveni cel mult o copie la indigo ornamentată, dar nu vei fi niciodată tu însuși, cel autentic. Dacă-l urmezi pe Iisus prea mult vei deveni un creștin, dar niciodată un Christos, și aici e pericolul. Nu merită să devii creștin și să ratezi Christosul. Poți deveni Christos, dar atunci Iisus nu poate să fie pentru tine o regulă de urmat; singură înțelegerea ta poate să fie lege.

Iisus n-a urmat pe nimeni. A avut un maestru, pe Ioan Botezătorul, dar el n-a urmat niciodată nicio regulă. El și-a simțit maestrul, a stat lângă maestru, a privit flacăra maestrului, l-a absorbit pe maestru, a fost botezat de maestru – dar n-a urmat niciodată nicio regulă. Alți adepți ai lui Ioan s-au întors împotriva lui Iisus, zicând: „Omul acesta te-a trădat. El merge de unul singur, nu urmează cu strictete regulile.”

Niciun om care înțelege nu poate urma regulile cu strictete. Numai aceia care sunt morți pot urma regulile în mod strict, fiindcă nicio regulă a altora nu poate fi nimerită pentru tine; tu

ești propria ta regulă. Înțelege; iar de la alții învață atât cât să-ți găsești propria regulă, dar ține minte, nu impune niciodată regula respectivă nimănui altcuiva, fiindcă asta e violență. Așa-ziii voștri *mahatmași* îi supun în continuu pe ceilalți regulilor, deoarece prin intermediul regulilor omoară și distrug, iar lor le place violența. Violența lor e foarte subtilă; ei nu te omoară direct, ci într-un mod cât se poate de indirect. Dacă cineva te atacă fățiș, te poți apăra. Când cineva te atacă indirect – pentru binele tău – ești totalmente victimă, nu poți nici măcar să te aperi.

Mulți *guruși* nu sunt altceva decât violență, însă violența lor e subtilă. De aceea, ori de câte ori veniți în contact cu un om care vrea să-și impună regulile proprii asupra vieții voastre, care vrea să vă dea un cadru fix, care vrea să vă dea o fereastră anume prin care să priviți către adevăr, fugiți de el, căci e periculos. Un maestru adevărat nu vă va da o fereastră prin care să priviți adevărul, el vă va duce afară, sub cerul liber. Nu vă va da un tipar în funcție de care să trăiți, el vă va da simțirea, și înțelegerea, iar înțelegerea vă va ajuta să vă mișcați. Înțelegerea e a voastră.

Rețineți: din cauză că voi nu vreți să înțelegeți, din cauză că înțelegerea e dificilă și cere un efort intens, din cauză că înțelegerea are nevoie de curaj și de transformare, voi preferați să deveniți victime ale acelor care vă dau reguli. Dar regulile sunt substitute, le puteți obține cu ușurință. E ușor să-ți disciplinezi viața, dar o viață disciplinată va fi un lucru fals. Poți să te prefaci, poți să joci un rol, dar de autentic nu poate fi vorba.

Aș vrea să vă spun o poveste ebraică. Iisus trebuie să fi auzit-o, fiindcă povestea e din vremuri mai vechi decât vremurile lui Iisus, iar pe-atunci toată lumea o știa. Trebuie să fi auzit-o de la mama lui, Maria, sau de la tatăl lui, Iosif. Povestea e foarte frumoasă, poate că și voi ați mai auzit-o. Ea sună așa:

Un așa-zis înțelept, aproape un rabin... Spun aproape fiindcă deși era un rabin, a fi un rabin adevărat e lucru greu. A fi un rabin adevărat înseamnă să fii iluminat. El era, de fapt, un simplu preot, nu cunoscuse nimic. Dar oamenii îl știau ca fiind un înțelept.

Rabinul se întorcea acasă dintr-un sat vecin. În drumul lui a văzut un om care ducea cu el o pasăre frumoasă. A cumpărat

pasărea și a început să-și zică în gând: „Când ajung acasă o să mănânc pasărea asta, e o pasăre foarte frumoasă.”

Deodată, pasărea i-a vorbit: „Nu gândi astfel de lucruri!”

Rabinul s-a speriat! I-a spus păsării: „Asta ce mai e? Te-am auzit cumva vorbind?”

Pasărea i-a spus: „Da, eu nu sunt o pasăre obișnuită. Și eu sunt aproape un rabin în lumea păsărilor. Și pot să-ți dau trei sfaturi, dacă promiți că îmi vei da drumul.”

Rabinul și-a spus în sinea lui: „Pasărea asta vorbește. Cu siguranță deține cunoașterea.”

Așa decidem noi mereu: dacă cineva vorbește, înseamnă că deține cunoașterea! E atât de ușor să vorbești, dar atât de greu să cunoști – cele două nu sunt deloc în legătură una cu cealaltă. Poți să vorbești fără să știi, poți să știi fără să vorbești. Nu e nicio legătură între cele două. Dar pentru noi, vorbitorul e automat și cunoscător.

Rabinul i-a spus: „Bine. Dă-mi cele trei sfaturi și te voi elibera.”

I-a zis atunci pasărea: „Nu crede niciodată într-un nonsens, indiferent cine ar fi acela care-l rostește. Poate să fie un mare om, renumit în toată lumea, cu prestigiu, putere, autoritate, dar dacă spune un lucru absurd, să nu-i dai crezare.”

Rabinul a exclamat: „Corect!”

Pasărea a continuat: „Iată care e cel de-al doilea sfat al meu: în tot ceea ce faci, nu încerca niciodată imposibilul, fiindcă vei da greș. Cunoaște-ți întotdeauna limitele. Cel care își știe limitele e înțelept, cel care încearcă să și le forțeze dă dovadă de prostie.”

Rabinul a dat din cap afirmativ și a exclamat: „Corect!”

„Și”, a continuat pasărea, „acesta e cel de-al treilea sfat al meu: dacă faci o faptă bună, nu te căi niciodată; căiește-te numai pentru faptele rele.”

Sfatul era minunat, măreț, așa că pasărea a fost eliberată. Bucuros, rabinul a pornit înspre casă, zicându-și în gând: „Ce subiecte bune pentru predică! Săptămâna viitoare, când am să țin cuvântarea în sinagogă, am să dau aceste trei sfaturi. Și am să le scriu pe peretele de-acasă și pe birou, ca să le țin minte. Aceste trei reguli pot schimba un om.”

Atunci a văzut deodată cum pasărea stătea într-un copac și râdea atât de tare, încât rabinul a întrebat-o: „Ce s-a întâmplat?”

Pasărea i-a răspuns: „Ce prost ești! Am în burtă un diamant deosebit de prețios. Dacă m-ai fi omorât, ai fi devenit omul cel mai bogat din lume.”

Rabinul s-a căit în adâncul inimii: „Chiar sunt prost. Ce am făcut? Am dat crezare pasării acesteia.” A aruncat la pământ cărțile pe care le ducea cu el și a început să se cațere în copac. Era om bătrân și nici nu se urcase în copac vreodată în viață. Și cu cât urca mai sus, cu atât zbura și pasărea mai sus, pe altă creangă. Până la urmă pasărea a urcat în vârful copacului, iar rabinul a ajuns și el acolo – dar atunci pasărea și-a luat zborul. Tocmai când era s-o prindă, pasărea a zburat. Rabinul a pășit atunci în gol și a căzut din copac. L-a podidit sângele. Picioarele îi erau amândouă rupte – era aproape mort.

Pasărea s-a așezat iarăși pe o creangă joasă și i-a vorbit: „În primul rând m-ai crezut, ai crezut că o pasăre poate avea un diamant prețios în burtă. Ce prost! Ai mai auzit vreodată ceva atât de absurd? Apoi ai încercat imposibilul – nu te mai cățărăseși niciodată într-un copac. Iar când o pasăre e în libertate, cum ai putea s-o prinzi cu mâinile goale, prostule? Și te-ai căit în adâncul sufletului, ai simțit că ai greșit când, în realitate, ai făcut o faptă bună, ai dat drumul unei păsări! Acum du-te acasă și scrie-ți regulile, iar săptămâna viitoare mergi și le predică la sinagogă.”

Dar asta fac toți predicatorii. Înțelegerea le lipsește, iar ei doar cară reguli după ei – regulile sunt lucruri moarte. Înțelegerea nu are greutate, pe ea nu trebuie s-o cari – te poartă ea pe tine, se transformă în aripi. Ea nu apasă câtuși de puțin greu, nici măcar nu e nevoie să stai cu gândul la ea. Odată ce ai înțeles un lucru, nu mai e nevoie să-ți aduci aminte mereu de înțelegerea respectivă, ea îți intră în sânge – face parte din tine. Tot ceea ce faci după aceea va purta amprenta înțelegerii aceleia; fenomenul e unul inconștient.

Regulile sunt conștiente, înțelegerea e inconștientă, iar Chuang Tzu e întotdeauna în favoarea inconștientului. Întreaga tradiție taoistă e de partea inconștientului. Nu impune reguli cu forța, ci încearcă numai să înțelegi lucrurile. Dacă îți impui reguli nu vei deveni iluminat, vei rămâne ignorant în interior și decorat în exterior.



Iisus avea obiceiul să spună: „Mă uit la voi și văd că sunteți ca niște morminte date cu var – înăuntru e mortul, afară e zidul vărui.” Arată ele frumoase și curate – regulile vă dau o aparență de curățenie exterioară – dar în interior rămâneți la fel de proști ca înainte. Și țineți minte, numai proștii urmează reguli, un înțelept încearcă să înțeleagă, iar regulile să le uite. Un înțelept are libertate de mișcare; un om care trăiește după reguli nu poate să se miște, el trebuie să urmeze mereu regula. Iar viața se schimbă de la o secundă la alta – în fiecare secundă ea e altfel, nu așteaptă după tine și după regulile tale. Fiecare moment e nou. Și dacă regula e veche, vei face întotdeauna pasul greșit și vei fi întotdeauna nelalocul tău pretutindeni. Un om care urmează reguli va fi deplasat întotdeauna și pretutindeni, fiindcă viața curge neîntrerupt, în timp ce tu ești împotmolit în regula ta.

După cum văd eu în voi, sunteți toți împotmoliți în reguli. În copilărie vi s-au dat reguli și de-atunci ați rămas împotmoliți în ele. Nu v-ați mai mișcat de-atunci. Eventual ați alergat pe loc, dar de mișcat nu v-ați mișcat. Puteți să ajungeți la șaptezeci de ani, dar în adâncul vostru sunteți împotmoliți în același loc. Tot efortul în direcția iluminării constă în a învăța cum să te desprinzi de locul în care ești împotmolit, cum să te miști, cum să fii iarăși curgător, nu înghețat. Nu fiți ca gheața – înghețați; fiți precum apa, un râu curgător. Regulile nu vă vor permite niciodată să deveniți curgători. Rețineți că viața se reînnoiește în continuu și numai înțelegerea poate veni în întâmpinarea ei.

Mulla Nasruddin vorbea mereu în termeni negativi, așa că i-am spus: „Fii mai pozitiv. De ce vezi viața cu ochi atât de negativi? În cazul ăsta găsești numai spini, iar flori deloc.”

„Bine”, mi-a zis atunci, „am să-mi fac o regulă din a fi mereu pozitiv.”

A doua zi, nevasta lui a plecat la piață și i-a spus să aibă grijă de copii. Când s-a întors, a simțit pe loc că se întâmplase ceva rău. În toată casa plutea tristețea, copiii nu fugeau încolo și-ncoace, nu se auzea niciun zgomot. S-a neliniștit. Apoi s-a uitat la Nasruddin care stătea la ușă și a simțit imediat că ceva se întâmplase într-adevăr.

Speriată, i-a zis: „Nasruddin, nu-mi spune nimic de rău, spune-mi doar vestea bună.”

Nasruddin i-a răspuns: „Am jurat deja că n-o să mai fiu negativ, așa că nu e nevoie să-mi amintești. Îi știi pe cei șapte copii ai noștri? Șase dintre ei n-au fost călcați de autobuz.”

Așa înțelesese el să devină pozitiv! Poți să schimbi cuvintele, dar în adâncul tău rămâi același. Poți să schimbi comportamentul, dar în adâncul tău rămâi ca mai înainte. Ceea ce contează cu adevărat e să-ți schimbi ființa – nu comportamentul, nu cuvintele, nu hainele, ci cum să-ți schimbi ființa. Un om care trăiește după reguli se schimbă la periferie. Un om care înțelege se schimbă pe sine, apoi periferia se schimbă automat. Când se schimbă centrul, periferia se schimbă automat; trebuie să se schimbe. Dar când se schimbă periferia, nu se schimbă neapărat și centrul odată cu ea.

Ce pot să facă regulile? Ele pot să-ți spună ce să faci și ce să nu faci, dar nu pot să te schimbe, ele nu pot să-ți schimbe decât acțiunile, or acțiunile nu sunt totuna cu tine. Acțiunile vin din tine, dar tu ești mai profund decât acțiunile tale. Regulile pot să-ți schimbe comportamentul – comportament înseamnă relațiile tale cu ceilalți – dar nu pot să te schimbe pe tine. Numai în singurătatea ta totală ești ființa ta, nu în relații.

Și apoi Chuang Tzu spune că natura diferă.

A venit la mine un om care făcea shirshasana – o postură yoghină, postura stând pe cap. Scrie în cărți că e foarte benefică, iar pentru că e foarte benefică el o practicase perioade foarte lungi de timp. Acum era înăuntrul lui un tumult așa de mare încât omul era pe punctul de a înnebuni. Așa că m-a întrebat ce anume nu mergea cum trebuie. Era un om care trăia după reguli, urma cuvânt cu cuvânt indicațiile lui Patanjali privitoare la hrană, orele de somn – totul ca la carte. Era un om cu o viață foarte regulată și de aceea nu-și putea da seama unde greșise. I am cerut să-mi spună întregul lui program zilnic. Făcea shirshasana o oră dimineața și o oră noaptea. Și se aștepta ca iluminarea să se producă în orice clipă. Aceasta nu se produsese, în schimb el era pe punctul de a înnebuni!

Shirshasana se potrivește anumitor oameni. Și cu cât e cineva mai idiot, cu atât i se potrivește mai mult. Pentru un om inteligent, ea e periculoasă; cu cât e mai inteligent omul, cu atât e

ea mai periculoasă pentru el, fiindcă nu e o postură și-atât, ea îți schimbă întreaga chimie corporală.

Omul a ajuns la inteligență, însă niciun animal n-a ajuns la ea. De ce? Pentru că omul stă în două picioare – aici e totul. Dacă un copil ar continua să meargă în patru labe, el n-ar deveni niciodată un om. N-ar ajunge niciodată la inteligența aceea. Când coloana ta vertebrală e paralelă cu pământul, sângele curge în mod egal prin tot corpul; la fel de mult sânge se duce și în picioare, și în cap. Atunci capul nu poate dezvolta nervi subțili – nu poate dezvolta un sistem nervos subtil. Mecanismul creierului e subtil, foarte subtil, e lucrul cel mai subtil din lume.

Capul cântărește numai un kilogram și jumătate. Chiar dacă e capul unui Einstein, capul unui mare geniu, el tot un kilogram jumătate cântărește. În capul acesta mic sunt șaptezeci de milioane de celule. Fiecare celulă poate purta milioane de informații. Iar celula e atât de subtilă încât dacă sângele curge prea repede, ea moare. Sângele nu trebuie să ajungă în cantitate prea mare în cap, altminteri el mătură subtilul mecanism. Așa că dacă un om e stupid, idiot, imbecil, pentru el shirshasana e cel mai bun lucru fiindcă nu-i poate face niciun rău, iar el se va simți foarte bine. Nu-i va face niciun rău și se va simți foarte bine din cauză că sângele va curge către cap ca un șuvoi, iar când șuvoiul se retrage, totul se relaxează. Se va simți foarte bine, așa cum te simți foarte bine după ce faci baie. Însă dacă ești foarte inteligent, atunci e periculos. Atunci mecanismul tău subtil va fi distrus. Poate că te vei simți bine în plan fizic, dar în plan mental shirshasana se poate dovedi distructivă. De aceea atunci când o persoană foarte inteligentă o pune în practică, ea poate înnebuni, iar dacă o practică o persoană neinteligentă, aceasta poate deveni mai sănătoasă.

Și apoi mai e chestiunea legată de durată: cât timp? Practicată timp de câteva secunde, ea poate fi benefică chiar și pentru un om inteligent; câteva secunde numai, un șuvoi numai și apoi revenirea la poziția normală. Atunci nu se distruge nimic, ci totul e mai viu în creier. Dar maestrul e acela care decide, nu tu – nu poți să faci pur și simplu ce scrie în cărți. Numai un maestru aflat în viață poate hotărî câte secunde sunt suficiente pentru tine, în caz contrar vei păși pe un teren periculos.

Dar mintea omenească e infantilă. Dacă ceva se strică la ceasul tău de mână, primul imbold e să te uiți înăuntrul lui să vezi ce are și să umbli la el. Te rog să nu umbli deloc, fiindcă poți să-l strici și mai mult de-atât, fiindcă ceasul e un mecanism subtil și doar cineva care știe ar trebui să se uite înăuntrul lui. În loc să-l repari, tu poți să-l strici atât de rău încât să fie aproape imposibil de reparat după aceea. Iar un ceas e o nimica toată comparativ cu creierul.

Nu face nimic luându-te după ce scrie în cărți; cărțile nu pot să-ți fie de ajutor. E nevoie de cineva care să poată privi în mintea ta și în întreg sistemul tău cerebral, cineva care să poată simți felul în care funcționează creierul tău interior; doar un astfel de om poate hotărî de câte secunde ai nevoie și dacă e sau nu bine pentru tine să practici shirshasana. Iar acesta este numai un exemplu. Mulți oameni încearcă diverse lucruri din cărți. Viața e foarte complexă; cărțile nu pot să-ți dea decât reguli moarte, iar dacă le urmezi, pătrunzi într-o zonă periculoasă. E mai bine să nu faci nimic decât să faci ceva greșit. E mai bine să rămâi un om obișnuit, cu o viață obișnuită. Dacă nu poți găsi un maestru în viață, dacă nu poți găsi pe cineva de încredere, atunci n-o face. Cel puțin vei rămâne sănătos – altminteri ai putea înnebuni.

Sistemul interior al bioenergiei tale e foarte complex – universul întreg nu e nimic în comparație cu el. Universul întreg urmează linii foarte simple.

Omul este ființa cea mai complexă, de aceea niciun leu nu poate înnebuni, în timp ce omul e mereu la limită. Aproape în orice moment ai putea înnebuni. E un fenomen atât de complex încât, atunci când vine vorba de el, trebuie să te miști cu mare atenție. Și e nevoie de înțelegere, nu de reguli. Cărțile, scripturile, regulile îți aduc cunoștințe, nu înțelegere. Fiecare persoană e diferită: bărbatul e diferit de femeie, fiecare individ e diferit de ceilalți. Și nu doar atât, ci în fiecare zi ești diferit de cel care erai ieri. Ieri erai cineva, astăzi ești altcineva, mâine vei fi iarăși altcineva. E nevoie de o înțelegere foarte, foarte adâncă; regulile nu pot înlocui înțelegerea.

Acum vom pătrunde în sutra: Simfonie pentru o pasăre de mare.

**Nu poți să pui o cantitate mare într-o desagă mică și nici nu poți scoate, cu o funie scurtă, apă dintr-o fântână adâncă.**

Dar asta face toată lumea: încearcă să pună o cantitate mare într-o desagă mică. Nu te preocupă niciodată desaga sau capacitatea pe care o are ea.

În primul rând trebuie să-ți cunoști limitele, abia apoi să te gândești la realizări. Care e capacitatea ta? De ce ești capabil? Care e capacitatea ta intrinsecă? Nimeni nu e preocupat de asta. Dacă un om care n-are ureche muzicală tot încearcă să devină muzician, își va irosi toată viața din cauză că un muzician se naște, nu se face. Un om căruia îi lipsește simțul specific încearcă întruna să devină poet sau pictor. Dacă un om care n are ochi încearcă să devină pictor, el va eșua, din cauză că un pictor are un altfel de ochi – aproape al treilea ochi. Când te uiți la pomi, tu vezi o nuanță de verde; când se uită un pictor, el vede mii de nuanțe de verde, nu una singură. Fiecare pom are un verde al lui. Iar el simte culoarea, culoare are, pentru el, o vibrație; lumea întreagă nu e altceva decât culoare.

Hindușii spun că lumea e sunet. Întâmplarea a făcut ca acei câțiva oameni care au scris Upanișadele să fie poeți, muzicieni; ei aveau ureche pentru sunet. Atunci universul tot s a transformat în sunet – *omkar*, *anahata*. Un om care n-a fost niciodată îndrăgostit de muzică încearcă iar și iar cu mantra aum, dar nu se întâmplă nimic. O repetă întruna înăuntrul lui, dar nimic. Se duce de la un maestru la altul, însă nu-i trece o clipă prin minte să-și evalueze capacitatea proprie.

Dacă ai ureche muzicală, dacă ai o inimă care poate înțelege muzica – nu doar s-o înțelege, ci s-o simtă – atunci o mantra îți va fi de ajutor. Pentru că atunci poți deveni una cu sunetele lăuntrice, atunci poți pătrunde împreună cu acele sunete în straturi tot mai subtile. Și apoi vine un moment când toate sunetele încetează și rămâne numai sunetul universal. Acela e aum. De aceea spun hindușii că întreaga lume e sunet. Nu e adevărat, nu la modul absolut; e adevărat numai în cazul muzicianului.

Rețineți lucrul acesta: nu există adevăruri absolute, fiecare adevăr e individual – e adevărul tău. Nu se poate vorbi niciodată

de un adevăr ca de ceva obiectiv. S-ar putea ca adevărul tău să nu fie adevăr pentru mine, s-ar putea ca adevărul meu să nu fie adevăr pentru tine, deoarece adevărul nu e obiectiv. În el sunt eu, în el sunt implicat eu; adevărul meu e legat de mine, adevărul tău e legat de tine.

Când ajunge la iluminare un Buddha, când ajunge la iluminare un Iisus sau un Chuang Tzu, ei ajung la aceeași sursă universală, dar interpretările lor diferă. Un Buddha nu e deloc muzician; el nu găsește niciun sunet acolo. Nu e nici pictor; nu găsește nicio culoare acolo. El e un om foarte tăcut – tăcerea e muzica lui. Din acest motiv el găsește un vid fără formă – *shunya* – totul gol. Acela e adevărul lui. A ajuns la aceeași sursă. Sursa e una singură, dar cei care ajung la ea sunt diferiți. Ei privesc, văd, simt în moduri diferite. De aceea există atâtea filozofii, atâtea religii.

Când la aceeași sursă ajunge Meera, ea începe să danseze. Nu poți concepe un Buddha dansând, nu poți concepe un Iisus dansând! Meera începe să danseze – a ajuns la cel iubit. O inimă de femeie, sentimentul iubirii – atunci sursa devine cel iubit. A ajuns la iubirea ei. Sursa e aceeași, adevărul e în ultimă instanță același, dar în momentul în care îl rostește cineva, e diferit. Și țineți minte, adevărul nimănui nu poate fi al vostru; trebuie să vi-l descoperiți singuri.

Mai întâi de toate trebuie să țineți cont de capacitatea voastră, însă sunteți atât de confuzi încât nu vă puteți da seama care e capacitatea voastră. De aici necesitatea unui maestru care vă poate lua pulsul și poate simți ce capacitate aveți. Puteți să faceți mai departe eforturi mari într-o direcție greșită, dar rezultatul va fi nul. Puteți ajunge doar într-un anumit mod; puteți ajunge doar prin voi înșivă.

**Nu poți să pui o cantitate mare într-o desagă mică și nici nu poți scoate, cu o funie scurtă, apă dintr-o fântână adâncă.**

Cunoaște-ți capacitatea – acesta este primul lucru de reținut. Dacă-ți cunoști corect capacitatea, atunci ai făcut deja primul pas, iar ultimul nu e prea departe. Dacă primul pas e greșit, poți să cutreieri vieți la rând fără să ajungi nicăieri.

**N-ați auzit oare despre pasărea de mare abătută spre țărm de vânturi și ajunsă astfel aproape de zidurile capitalei ținutului Lu?**

O parabolă foarte frumoasă; o pasăre venită din mare a ajuns lângă capitala ținutului Lu – o frumoasă pasăre.

*Prințul a dat poruncă să se organizeze o recepție solemnă...* pentru că un prinț e un prinț, și s-a gândit el că a venit un rege al păsărilor, iar așa cum trebuie primiți alți prinți, și pasărea aceasta, care era atât de frumoasă, trebuia primită cu onoruri. Dar ce primire să faci unei păsări? Prințul avea propriile lui modalități de primire...

**Prințul a dat poruncă să se organizeze o recepție solemnă, a oferit pasării vin în templu, a chemat muzicieni să cânte compozițiile lui Shun, a tăiat vite ca s-o ospăteze.**

**Zăpăcită de simfonii, nefericita pasăre de mare a murit de disperare.**

Deși s-a pus totul la cale pentru primirea oaspetelui, nimeni n-a fost interesat să știe cine era cu adevărat oaspetele. Primirea făcută a fost pe măsura gazdei, nu pe măsura oaspetelui – iar lucrul acesta a omorât-o pe biata pasăre. Mulți dintre voi sunt pur și simplu morți din cauza gazdei. Nimeni nu e interesat de voi. Când se naște un copil, părinții lui încep să se gândească ce să facă cu el. Încă dinainte de a se naște încep să se gândească.

Stăteam odată în casa unui prieten. El e profesor universitar, soția lui e de asemenea profesoară. Sunt amândoi oameni foarte inteligenți, cu medalii de aur și diplome și doctorate. Am văzut-o pe fata lor – au doar o fiică – plângând și suspinând în timp ce cânta la pian. Așa că am întrebat-o pe mama ei: „Ce se întâmplă?”

Aceasta mi-a răspuns: „Am vrut dintotdeauna să fiu muziciană, dar părinții mei nu mi-au permis. Cu fiica mea nu se va întâmpla același lucru – ea *trebuie* să devină muziciană! Am suferit atât de mult din cauză că părinții mei nu m-au lăsat, m-au

obligat să devin profesoară. Pe fiica mea n-am s-o forțez să devină profesoară; ea va fi muziciană!” Iar fata plângea și suspina!

Sunteți foarte confuzi din cauza celorlalți: mama ta vrea să fii ceva, tatăl tău vrea altceva. E de așteptat să fie așa, pentru că ei nu sunt niciodată de acord. Tații și mamele nu sunt niciodată de acord!

Băiatul lui Mulla Nasruddin mi-a zis: „Aș vrea să mă fac doctor, dar mama insistă să mă fac inginer. Ce să fac?” I-am spus: „Fă următorul lucru. Împrăștie zvonul că tatăl tău vrea să te faci inginer.” Așa că acum a ajuns doctor!

Tatăl și mama sunt întotdeauna opuși, iar contrastul dintre ei se regăsește în profunzimea ta, el devine un conflict interior. Poate că tatăl tău și mama ta au murit de multă vreme, poate că nu mai sunt în lumea asta, dar ei sunt încă în inconștientul tău și acolo se luptă mai departe. Nu te vor lăsa niciodată în pace. Indiferent ce faci, tatăl tău spune una, mama ta spune alta. Conflictul tău interior e conflictul dintre părinții tăi. Și apoi mai sunt unchii și frații și surorile și multe alte rude, iar tu ești singur între atâția binevoitori. Și toți vor să fii ceva ce le convine lor. Ei te distrug. Viața ta întregă ajunge apoi să fie numai confuzie – nu știi ce vrei să fii, nu știi încotro vrei să te duci, nu mai știi ce faci și de ce faci ceea ce faci. Drept urmare, te simți adânc nefericit. Nefericirea e singurul rezultat al unei vieți în care nu poți să te dezvolți ca o ființă naturală, nu poți să te dezvolți potrivit firii tale.

Asta s-a întâmplat cu pasărea aceea de mare și asta s-a întâmplat și se întâmplă cu toate păsările de mare – sunteți cu toții păsări de mare. Ați coborât într-o zi într-un pântec din capitala ținutului Lu; ați fost primiți cu mare pompă și mare spectacol. Astrologii au hotărât ce trebuie făcut, muzicienii v-au primit cu muzica lor, părinții cu iubirea lor. Și toți la un loc n-au făcut decât să vă înnebunească.

Un înțelept te primește nu ținând cont de el, ci ținând cont de tine. Pasărea de mare a fost omorâtă de muzicieni și de simfoniile lor frumoase. Iar prințul făcea totul așa cum se cuvenea: un oaspete trebuia primit în felul acesta.



## **Cum trebuie să tratezi o pasăre de mare? Ca pe tine însuși, sau ca pe o pasăre?**

Dă-i întotdeauna celuilalt ocazia să fie el însuși – asta înseamnă înțelegere, asta înseamnă iubire. Nu te impune asupra celorlalți. Poate că tu le vrei binele, însă le vei face rău. Să vrei binele nu e de ajuns, buna ta intenție se poate dovedi malefică. Ceea ce contează cu adevărat nu e să vrei tu binele celuilalt; ceea ce contează e să îi dai celuilalt libertatea de a fi el însuși. Permite-i soției tale să fie ea însăși, permite-i soțului tău să fie el însuși, permite-i copilului tău să fie el însuși, nu-l forța.

Suntem cu toții pășari de mare, neștiuți unii altora, străini. Nimeni nu știe cine ești. În cel mai bun caz, ceea ce putem face este să te ajutăm să fii ceea ce tinzi să fii. Iar viitorul e necunoscut; el nu poate fi forțat. Nu există nicio cale prin care să poată fi cunoscut viitorul, nicio astrologie nu va fi de ajutor – toate acestea sunt metode prostești. Oamenii depind de ele din cauză că oamenii sunt proști. Astrologii continuă să existe din cauză că noi vrem mereu să aflăm lucruri legate de viitor, așa încât să putem planifica. Viața nu poate fi planificată; ea e un șuvoi neplanificat. Și e bine că e așa.

Dacă ar fi planificată, atunci totul ar fi mort și plictisitor. E bine că nimeni nu poate prezice viitorul, e bine că viitorul rămâne necunoscut, imprezizibil, fiindcă în asta stă toată libertatea. Dacă viitorul ar deveni cunoscut, atunci n-ar mai rămâne nicio libertate, atunci te-ai mișca precum un mecanism previzibil. Dar asta și vrem noi, sau asta e ceea ce încercăm să facem.

Dacă ai o oarecare înțelegere, atunci oferă-le celor din jurul tău libertatea de a fi ei înșiși și nu permite nimănui să interfereze cu libertatea ta. Nu face din nimeni un sclav al tău și nu deveni nici tu sclavul altcuiva. Asta înseamnă sannyas. Asta înțeleg eu prin sannyas. Sannyasinul e un om care a luat hotărârea să nu înrobească pe nimeni și să nu fie înrobit de nimeni, un om care a decis să rămână sincer față de el însuși, și oriunde l-ar duce sinceritatea lui, el să fie gata s-o urmeze. Asta înseamnă curaj – fiindcă ea te poate duce în situații nesigure, în timp ce tu ai vrea mai multă siguranță – motiv pentru care ascuți de alții și de intențiile lor bune, iar ei te omoară cu simfoniile lor. Te-au

omorât deja. De ce ascuți de alții? Din cauză că ai impresia că ei știu mai multe.

Am auzit un copil mic cerându-i ceva fratelui lui mai mare. Cel mic avea cinci ani, iar fratele avea zece. Iar cel mic îi zicea celui mare: „Du-te și întreab-o pe mama dacă ne lasă să ne ducem la teatru.”

Cel mare i-a zis: „Dar de ce nu te duci tu?”

Cel mic a răspuns: „Tu o știi de mai multă vreme decât mine.”

Aici e toată problema: ascuți de mama ta pentru că ea știe lumea asta de mai multă vreme decât tine, ascuți de tatăl tău pentru că el știe de mai multă vreme lumea asta. Dar crezi tu că cineva poate să știe ceva pentru simplul motiv că se află de mai multă vreme aici? Crezi că timpul aduce înțelegere? Crezi că vârsta a treia înseamnă înțelepciune? Atunci mergi la oficiile guvernamentale și uită-te la vârstnicii de-acolo. Poate că vârsta a treia înseamnă înțelepciune într-un oficiu guvernamental, dar nu în viață.

Nu timpul te ajută să înțelegi viața, ci meditația e cea care te ajută. Ea înseamnă întoarcere către interior. Timpul este o mișcare exterioară, timpul e la periferie. Un om poate trăi o mie de ani și să rămână stupid. De fapt, va fi tot mai stupid cu trecerea timpului, pentru că prostia crește. Dacă ai o sămânță de prostie în tine, după o mie de ani vei deveni un copac uriaș, sub ramurile căruia se pot odihni milioane de proști. Indiferent care e sămânța pe care o ai în tine, ea crește; nimic nu e static, totul crește. Deci un prost ajunge să fie și mai prost, iar un înțelept devine mai înțelept – însă timpul n-are nimic de-a face cu înțelegerea.

Înțelegerea nu e temporală, ea nu înseamnă mai multă experiență. Nu cantitatea experiențelor te face înțelept, ci calitatea. O singură experiență îți poate da, atunci când aduci în ea calitatea lucidității, mai multă înțelepciune decât poți câștiga în vieți de-a rândul. Un om poate să fi făcut dragoste cu multe femei, cu mii de femei, de mii de ori. Crezi că știe ce e iubirea? În cazul lui e vorba de cantitate! Întreabă un Byron, întreabă un Don Juan – în cazul lor e vorba de cantitate! Don Juanii

țin evidența, socotesc mereu câte femei au cucerit. Știi ei ce e iubirea? O singură iubire îți poate dărui înțelepciune dacă aduci în ea calitatea. Calitatea trebuie adusă de tine. Ce este calitatea aceasta? E conștiința. Dacă faci dragoste cu o singură femeie, o singură dată, cu toată ființa ta, total atent, afli ce e iubirea. Altminteri o poți ține așa întruna, devine repetiție. Și atunci nu mai e nevoie să faci tu nimic, roata se învâрте de la sine, devine ceva automat.

Înțelepciunea e ceva ce apare atunci când aduci conștiința în orice experiență. Întâlnirea dintre conștiință și experiență este înțelepciunea. Experiență plus conștiință înseamnă înțelepciune. Când avem experiență plus mai multă experiență plus mai multă experiență, ceea ce câștigăm e cantitatea, dar nici vorbă de calitate... cea care ți-ar da libertatea și cunoașterea.

Atunci când se naște un copil, dacă mama îl iubește, dacă tatăl îl iubește, ei nu se vor impune asupra lui, fiindcă vor ști măcar atâta lucru: ei au dat greș. Și-atunci de ce să-i impună și copilului același tipar? De ce să mai distrugă încă o viață? Dar priviți ce stupiditate: ei ar vrea ca și copilul să urmeze aceeași cale pe care au urmat-o ei. Iar ei n-au ajuns nicăieri, și știi în adâncul sufletului că sunt goi, dar cu toate astea obligă un copil să urmeze aceeași cale, să ajungă în final la aceeași goliciune. De ce? Pentru că egoului îi face bine să știe că „fiul meu îmi calcă pe urme”. Poate că tu n-ai ajuns nicăieri, dar dacă fiul tău merge pe urmele tale, lucrul ăsta îți face atâta plăcere încât ai sentimentul că ai ajuns undeva; fiul tău te urmează. Iar dacă nu-ți ajunge fiul, atunci poți aduna în jurul tău adepți, discipoli. Și sunt destui cei care sunt gata oricând să cadă într-o capcană întinsă de oricine, din cauză că oamenii sunt atât de neîmpliniți încât sunt gata să urmeze sfatul oricui. Și problema e că din cauza sfaturilor altora sunt neîmpliniți, iar ei cer sfaturi iar și iar.

Mintea e un lucru vicios. Ești atât de gol din cauză că urmezi de când te știi sfaturile altora și totuși cauți în continuare oameni care să-ți dea sfaturi. Când îți vei da seama de faptul că motivul principal pentru care pășești mereu într-o direcție greșită e acela că nu ți-ai urmat vocea lăuntrică?

Un maestru nu poate, așadar, să-ți dea reguli. Dacă un maestru îți dă reguli, să știi că acela e un pseudo-maestru. Fugi

de el! Un maeștru nu poate să-ți dea decât înțelegere și-ți poate arăta cum să te înțelegi pe tine însuți – atunci regulile vor veni, dar vor veni ca urmare a înțelegerii tale.

**Cum trebuie să tratezi o pasăre de mare? Ca pe tine însuți, sau ca pe o pasăre? Nu se cade oare ca pasărea să-și aibă cuib în inima pădurii sau să zboare peste pajiști și mlaștini? Nu se cade să se scufunde ea în râuri și lacuri, cu țipari și alți pești să se hrănească, să zboare în rând cu alte păsări de apă prin stufăriș? N-a ajuns că s-a trezit înconjurată de oameni și s-a înspăimântat de vocile lor! I-au pus și muzică, astfel omorând-o!**

Toată lumea e omorâtă de muzică. Muzica aceea vine din bunele intenții, vine din partea binevoitorilor, a celor ce-ți vor binele. Totul pare atât de absurd și de nesăbuit. Dacă plantezi o mie de pomi și numai unul ajunge să înflorească, iar nouă sute nouăzeci și nouă mor, va spune cineva despre tine că ești un grădinar? Vei inspira cuiva vreo încredere datorită aceluia unic copac care a înflorit? Se va spune că pomul acela a înflorit probabil în ciuda celor întreprinse de tine, fiindcă tu ai omorât nouă sute nouăzeci și nouă de alți pomi. Nu ți se poate acorda vreun credit pentru acel singur copac, ci dimpotrivă, se va considera că acela a fost cruțat cumva de priceperea ta, de experiența ta, de înțelepciunea ta.

Din milioane de oameni, unul ajunge un buddha și înflorește. Ce se întâmplă? De ce trebuie să trăiască atâția pomi fără flori? Și uitați-vă la un pom care n-a înflorit și nu va înflori niciodată. Ce tristețe plutește în jurul lui! Nu poate râde, nu poate cânta, nu poate dansa. Ca să dansezi e nevoie să înflorești înainte. Altfel cum ai putea dansa? Chiar dacă-ți spun: „Dansează!”, cum ai putea dansa? Dansul e o revărsare de bucurie, o revărsare atât de mare încât fiecare celulă a corpului începe să danseze; devii un cosmos care dansează. Însă cum să poți tu dansa? În tine energia nu curge, nu are de unde să-ți vină energia. Tu, practic, te târăști cumva, tragi de tine de colo până colo. Cum ai putea dansa?

Florile apar atunci când pomul are atât de mult încât poate oferi. Florile sunt un dar, ele sunt o împărtășire. Pomul spune întregului univers: port în mine mai mult decât îmi trebuie. E un cântec. Pomul spune: acum sunt în lumea belșugului, nevoile mele sunt împlinite. El are mai mult decât îi e necesar – și atunci apare înflorirea.

Dar tu ești atât de frustrat, tu nu ai nici măcar atât cât îți trebuie. Cum ai putea dansa? Cum ai putea cânta? Cum ai putea medita?

Meditația e înflorirea ultimă, extazul care vine doar atunci când te reverseși într-un șuvoi, când ai atât de multă energie încât nu poți sta locului, poți doar să dansezi; atunci când ai atâta energie încât nu poți să faci altceva decât să împărtășești și să-i inviți pe oaspeți să se bucure împreună cu tine de energia ta și de desfătarea ta, de cântecul și dansul tău.

Ce s-a întâmplat cu omul? Ce i s-a făcut omului de către semenii săi, încât nimeni nu mai înflorește? Iar dacă Buddha înflorește, țineți minte bine, se întâmplă nu datorită vouă, ci în ciuda eforturilor voastre. Se întâmplă în ciuda eforturilor mamei și tatălui lui Buddha, în ciuda eforturilor profesorilor săi.

A venit odată să mă vadă unul dintre profesorii mei universitari. „Trebuie să-ți amintești de mine, am fost profesorul tău”, mi-a zis el. I-am răspuns: „Îmi amintesc, da. Cum aș putea să uit? Sunt ceea ce sunt în ciuda eforturilor tale. Nu ți-a reușit planul cu mine. Ți-ai dat silința și am să-ți fiu veșnic recunoscător pentru că n-ai reușit.”

Mă iubea sincer și încerca în toate felurile posibile să mă determine să intru în lumea profesorilor universitari. Mă iubea atât de mult și îi păsa de mine atât de mult încât ori de câte ori aveam un examen, el venea la mine dimineața și mă lua la examen cu mașina lui, pentru că îi era teamă că s-ar putea să nu mă duc sau că s-ar putea să mă află în meditație. Înainte de examene venea să-mi spună: „Citește asta, asta și asta. Asta o să se dea... pentru că eu fac subiectele.” Și apoi mă tot întreba: „Ai citit sau nu ce ți-am dat? Să știi că eu fac subiectele și asta o să se dea la examen.” Îi era mereu teamă că n-o să-l ascult.

Mă iubea. Și părinții voștri v-au iubit, și profesorii voștri v-au iubit, dar sunt inconștienți, nu știu ce fac. Chiar dacă vă

iubesc, ceva nu e bine – iar acel ceva e faptul că vor să vă dea o direcție care le convine lor. El voia ca eu să devin un mare profesor universitar, undeva în vreo mare universitate, șef de departament, sau decan, sau rector. Visa la lucrurile astea, iar eu râdeam mereu și-l întrebam: „Ce-o să câștig dacă ajung așa ceva? Tu ce-ai câștigat? Ești șef de departament, ești decan cu nu știu câte titluri – Doctor Onorific în Literatură și câte altele – ce-ai câștigat?” Iar el zâmbea cu un aer de cunoscător și-mi spunea: „Fă ce-ți spun eu și-ai să vezi.” Pentru că întrebarea aceasta – „ce-ai câștigat?” – îl punea întotdeauna în dificultate, îl lăsa puțin dezorientat. Ce-ar fi putut să-mi răspundă?

Nu câștigase nimic, iar acum se apropia de moarte. Ar fi vrut ca ambiția lui să trăiască mai departe prin mine. I-ar fi plăcut să-i duc eu mai departe ambițiile.

Un tată moare neîmplinit, dar speră că măcar fiul său va cunoaște împlinirea. Și așa se petrec lucrurile din generație în generație, și nimeni nu cunoaște împlinirea.

Iubirea nu e de ajuns, e nevoie și de conștiință. Dacă iubirea e prezentă, dar fără conștiință, ea devine o închisoare, iar dacă iubirea e însoțită de conștiință, atunci ea devine libertate. Te ajută să fii tu însuși.

**N-a ajuns că s-a trezit înconjurată de oameni și s-a înspăimântat de vocile lor! I-au pus și muzică, astfel omorând-o!**

**Apa e pentru pești, iar aerul pentru oameni.**

**Natura fiecăruia diferă și, odată cu ea, nevoile fiecăruia.**

**De aceea, înțelepții de altădată nu stabileau o măsură pentru toți.**

Nu se poate să fiți tratați ca niște lucruri. Lucrurile pot fi similare, sufletele nu pot fi. Poți să ai un milion de mașini Ford identice. Poți să înlocuiești o mașină Ford cu o altă mașină Ford și nu va fi nicio problemă, dar nu poți să înlocuiești o ființă umană. Când dispăre o ființă omenească, locul pe care l-a ocupat ea va rămâne pentru totdeauna neocupat. Nimeni nu-l poate ocupa,

e imposibil să îl ocupe cineva, pentru că nimeni nu poate să fie exact așa cum a fost omul acela. Fiecare om e unic, de aceea nu se pot stabili reguli.

Înțelepții de altădată... dar dacă te duci la înțelepții de astăzi, vei găsi reguli și regulamente – un cadru fix. Ei te vor face soldat, nu *sannyasin*. Un soldat e un om mort, pentru că funcția lui e una singură: să aducă în lume moartea. Nu i se poate permite să fie prea viu, altfel cum ar mai aduce moartea? Moartea poate veni numai prin mijlocirea unui om mort. El trebuie să ucidă, iar înainte să-i ucidă pe ceilalți, trebuie să fie el însuși complet omorât – cu reguli.

Toată instruirea militară are rolul de a omorî ceea ce e viu într-un om, conștiința sa – și de a-l face un automat. I se spune întruna soldatului: „La stânga, la dreapta, la stânga, la dreapta”, ani și ani la rând, în fiecare zi ore în șir! Ce prostie mai e și asta? De ce „la stânga”, de ce „la dreapta”? Dar există un motiv: vor să te facă un automat. „La dreapta!” – și o faci în fiecare zi, ore în șir. Devine un fenomen corporal. Când ți se spune „La dreapta!”, nu mai e nevoie să te gândești, corpul se mișcă singur. Când spun: „La stânga!”, corpul se mișcă. Acum ești un mecanism. Iar când spun: „Stânga-mprejur!”, tragi cu pușca; corpul se mișcă, iar conștiința nu interferează.

În toată lumea, singurul scop al instrucției militare este acela de a separa conștiința de acțiunile tale, astfel ca acțiunile să devină automate – să devii mai eficient, versat. Deoarece conștiința dă întotdeauna bătăi de cap... Dacă omori pe cineva și te gândești la ceea ce faci, vei eșua. Poate să-ți treacă prin minte: „De ce să-l omor pe omul ăsta? Nu mi-a făcut nimic. Nici măcar nu-l cunosc, e un străin.” Dacă începi să gândești așa, îți vei da seama că ai și tu acasă o mamă, o soție, un copil care te așteaptă și la fel stau probabil lucrurile și în cazul celuilalt. Undeva îl așteaptă o mamă, o soție care se roagă ca soțul ei să se întoarcă, un copil care speră că tatăl lui se va întoarce. De ce să-l ucizi pe omul acesta și să ucizi speranțele acelui copil, acelei soții, mamei, tatălui, fraților, prietenilor? De ce să-l omori pe omul acesta? Și nu ți-a făcut niciun rău; doi politicieni și-au ieșit din minți, atâta tot. N-au decît să se ducă să se bată ei doi și să hotărască singuri rezultatul. De ce să-l hotărască prin intermediul altora?

Dacă ești atent, conștient, îți va fi imposibil să împuști și să ucizi. De aceea toată instrucția militară are ca scop separarea conștiinței de acțiune, crearea unei prăpăstii între cele două, astfel încât conștiința continuă de una singură, iar acțiunea tot de una singură, iar ele devin paralele, nu se întâlnesc niciodată.

Tocmai inversă e instruirea unui sannyasin; ea urmărește să elimine prăpastia care există între conștiință și acțiune, să le aducă pe cele două împreună. Ele n-ar trebui să fie linii paralele, ci ar trebui să devină un singur tot. Ea urmărește să te facă să devii conștient în fiecare dintre acțiunile tale, să pună capăt felului tău automat de a trăi. Iar când dispare tot automatismul din tine, ai devenit iluminat; atunci ești un buddha.

Cu reguli nu se poate ajunge acolo. Regulile pot face din tine un soldat, nu un sannyasin. Trebuie să renunți la toate regulile și să capeți în schimb înțelegerea. Dar ține minte, a renunța la reguli nu înseamnă că trebuie să devii antisocial. A renunța la reguli înseamnă numai că, din moment ce trăiești în societate, urmezi anumite reguli, dar ele sunt simple reguli de joc, nimic altceva. Dacă joci cărți, urmezi niște reguli: o anumită carte e regele, o alta e regina. Tu știi că nu e nimic serios aici – nicio carte nu e rege și nicio carte nu e regină; însă dacă vrei să joci, trebuie să urmezi regulile. Sunt reguli ale unui joc, nu e nimic de importanță capitală în ele. Trebuie să te supui regulilor din trafic. Țineți minte, moralitatea e o sumă de reguli de trafic. Trăiești într-o societate; nu ești singur acolo, mai sunt mulți alții împreună cu tine. Trebuie urmate anumite reguli, dar acestea nu au o importanță capitală, nu e nimic fundamental în ele. Trebuie, de pildă, să mergi pe partea stângă. În America trebuie să mergi pe dreapta – nicio problemă. Dacă asta spune regula, atunci mergi pe dreapta. Dacă regula spune pe stânga, atunci mergi pe stânga. Oricare dintre reguli e la fel de bună, dar trebuie urmată una dintre ele. Dacă ambele reguli ar fi valabile, atunci ar exista blocaje în trafic și s-ar crea dificultăți – dificultăți nenesare.

Atunci când trăiești cu ceilalți, viața trebuie să urmeze anumite reguli. Regulile respective nu sunt nici religioase, nici morale, nici divine; sunt doar niște reguli făcute de om. E necesar să fii conștient de lucrul acesta, e necesar să le cunoști relativitatea; ele sunt formale.



Nu e nicio nevoie să încalci regulile, fiindcă dacă o faci, îți vei crea niște necazuri inutile și în loc să devii sannyasin, vei deveni infractor. Rețineți! Un sannyasin nu e un soldat, un sannyasin nu e un infractor; un sannyasin știe că regulile sunt un simplu joc. El nu e împotriva lor, el le transcende, trece dincolo de ele. Le urmează pentru alții, dar nu devine un automat. Rămâne conștient și total atent. Conștiința e obiectivul. Din acest motiv spune Chuang Tzu:

**De aceea, înțelepții de altădată nu stabileau o măsură pentru toți.**

De fapt, ei nu stabileau niciun fel de măsuri. Ei încercau, prin multe mijloace, să te trezească. Voi dormiți atât de adânc – vă și aud sforăitul! În ce fel ați putea fi treziți? În ce fel să vă zgâlțâi ca să vă fac conștienți? Treaz fiind, nu ai nevoie de nicio regulă. Urmezi în continuare regulile, dar știi că nu e nevoie de nicio regulă. Nu devii un infractor, ci transcenzi și devii un sannyasin.

Destul pentru azi?

## CAPITOLUL 7

### **Puhoaiiele de toamnă**

**Chuang Tzu a spus povestea puhoaielor de toamnă:**

**Veniseră puhoaiiele de toamnă. Mii de torente furioase s-au revărsat în Râul Galben. Acesta s-a învolburat și s-a revărsat peste maluri într-atâta încât, dacă te uital înspre partea cealaltă, nu mai deosebeai calul de vită.**

**Atunci Zeul Râu a răs încântat la gândul că toată frumusețea lumii căzuse în mâinile sale.**

**Așa că s-a rostogolit cu avânt până când a ajuns la ocean. Atunci s-a uitat peste valuri, către orizontul gol de la est, și fața i-a încremenit.**

**Uitându-se lung la orizontul îndepărtat, și-a venit în fire și a murmurat către Zeul Ocean: „Da, proverbul are dreptate: ‚Acela care are o sută de idei crede că știe mai multe decât oricine altcineva.‘ Unul de felul acesta sunt eu. Abia acum înțeleg ce înseamnă expansiune!”**

**Zeul Ocean i-a răspuns: „Poți să-i vorbești despre mare unei broaște dintr-un iaz? Poți să vorbești despre gheață unei libelule? Și poți să vorbești despre drumul vieții unui doctor în filozofie?”**

Viața e experiență, nu teorie. Ea nu are nevoie de explicații. Ea e aici în toată gloria ei și nu trebuie decât trăită, savurată, luată ca prilej de desfătare. Nu e o ghicitoare, e un mister. O ghicitoare

e ceva ce poate fi dezlegat, dar un mister e ceva ce nu poate fi vreodată dezlegat. Un mister e ceva cu care poți deveni una; te poți dizolva în el, te poți topi în el – poți deveni tu însuși misterios. Aceasta este diferența dintre filozofie și religie. Filozofia crede că viața e o ghicitoare: trebuie s-o dezlegi, să găsești explicații, teorii, doctrine. Filozofia crede că se va găsi un răspuns, că viața e un semn de întrebare și că ai de săpat din greu ca să-i găsești răspunsul. Evident, dacă iei viața ca pe un semn de întrebare, efortul tău devine intelectual. Însăși presupunerea că viața e o întrebare te îndreaptă spre alte și alte eforturi intelectuale, iar în căutarea unui răspuns adopți diverse teorii.

Religia spune că a lua viața ca pe o întrebare e fundamental greșit. Ea nu e întrebare – e acolo, fără semn de întrebare. E acolo, ca un secret deschis; e o invitație. Trebuie să devii un oaspete, trebuie să pătrunzi în ea. Ea e pregătită și primitoare – nu lupta cu ea! Nu e o întrebare, deci nu încerca să-i găsești rezolvare! Nu e o ghicitoare. Vino și devino una cu ea, și atunci o vei cunoaște. Cunoașterea va veni din totalitatea ta, nu din intelect. Intelectul reprezintă un efort parțial, iar viața are nevoie să fii în totalitate cu ea, să curgi împreună cu ea, atât de contopit cu ea încât să nu poți să-ți dai seama care e una și care e alta, să nu poți să-ți dai seama unde încetezi tu și unde începe viața. Viața în întregul ei e totuna cu tine, tu, în întregul tău, ești totuna cu viața. Asta e mântuirea. Nu la o rezolvare ajungi, ci la mântuire.

Asta e ceea ce numesc hindușii moksha: nu e o teorie, nu e o concluzie, ci e un mod cu totul diferit de a trăi cu existența. Nu ține de cerebral. În realitate, ea înseamnă să trăiești fără cap, să lași în urmă toate distincțiile. Periferia se dizolvă, ești ca o picătură în ocean. Pierzi toate hotarele și primești în schimb hotarele cosmice, care sunt infinite.

Primul lucru care trebuie înțeles este acela de a nu lua viața ca pe o întrebare. Odată ce ai luat-o ca pe o întrebare, vei fi în dificultate; vei fi luat-o deja pe un drum greșit – o fundătură. Undeva, într-una dintre teorii te vei împotmoli. Fiecare e împotmolit pe undeva prin vreo teorie, iar să renunțe la teorie e lucru foarte greu. Se agață de ea din cauză că îi sperie întrebarea. Cel puțin, o teorie constituie o consolare, cel puțin ai sentimentul că știi. Nu știi! Minteaa nu poate ști, mintea nu poate decât să

teoretizeze. Ea poate să învârtă cuvinte din ce în ce mai repede, poate să facă jocuri de cuvinte, să le aranjeze în fel și chip, dar toate acestea reprezintă interpretări – nu e realitatea, ci interpretarea pe care i-o dai tu.

E ca în cazul unei hărți. Vedeți harta Indiei? Poți să porți cu tine pretutindeni harta asta, poți să crezi în tot acest timp că ai India în buzunar, dar harta nu înseamnă țara în sine. Poți să ai o teorie a ta legată de trandafir, legată de ce este un trandafir. Poți chiar să ai o fotografie cu un trandafir, dar o fotografie e o fotografie și atât, ea nu are nimic din fenomenul viu care este trandafirul.

Uită-te la un copil – mintea lui e încă neformată. Deschide ochii și se uită la lume, pur și simplu. Adu-i un trandafir. El nu-i știe denumirea, nu-l poate eticheta, nu-l poate categorisi, nu poate spune ce e. Cu toate acestea, trandafirul e acolo – culorile lui îl inundă pe copil, frumusețea trandafirului îl înconjoară, parfumul îi ajunge drept la inimă. El nu știe ce e acesta, însă trăiește un moment viu. Îi spui copilului: „Acesta este un trandafir”, iar experiența nu va mai fi niciodată aceeași; niciodată nu va mai fi copilul capabil să experimenteze misterul trandafirului. Acum, ori de câte ori are în față un trandafir, el va spune: „E un trandafir.” Acum va duce cu el cuvântul. Ai făcut din el un sărac – și era foarte bogat. Trandafirul era acolo în toată plenitudinea lui, iar copilul nu putea decât să trăiască experiența în mod direct; nu avea altă cale de a o descrie, de a o defini.

Un trandafir e un trandafir. Nu poți spune ce e, că e asta sau cealaltă. Copilul era tăcut, mintea nu interfera; ea nu era prezentă, nu exista nicio barieră. Inima trandafirului s-a topit în inima copilului, inima copilului s-a topit în inima trandafirului. Copilului nu-i stătea în putință nici măcar să spună până unde era el și de unde începea trandafirul, unde se termina trandafirul și de unde începea el – nu erau hotare. Deveneau una în momentul acela copleșitor. O clipă, ei nu mai erau doi – apărea unitatea.

Dar tu i-ai spus: „Acesta este un trandafir.” Acum experiența nu se va mai produce niciodată. În momentul în care trandafirul e în fața copilului, mintea lui va spune imediat: „Un trandafir.” Misterul s-a pierdut; acum există un răspuns, acum copilul știe. Ce absurditate! Vei spune că acum e în plină dezvoltare

cunoașterea copilului, dar lucrurile stau tocmai invers. Înainte să i spui ce e un lucru sau altul, el știa; dar știa cu toată ființa lui. Nu era vorba de cunoștințe acumulate, ci era cunoaștere prin experiență directă. Dar pe-atunci tu credeai că e neștiutor. Acum crezi că știe pentru că și-a întipărit în minte un cuvânt.

Cuvântul *trandafir* nu e trandafirul cel adevărat, cuvântul *Dumnezeu* nu e Dumnezeu, cuvântul *iubire* nu e iubirea. Dar noi acumulăm în continuu cuvintele. Și apoi niște minți iscusite aranjează cuvintele acestea sub forma unor interpretări, teorii și argumente. Iar cu cât devii mai argumentativ, mai teoretic, cu atât de îndepărtezi mai mult de trandafir. Și atunci până și ecourile devin imposibile: nimic nu mai ajunge la tine, nu te mai apropie de nimic – trăiești doar în minte, aranjând cuvinte.

Am auzit o anecdotă:

Trei evrei își făceau plimbarea de dimineată. Erau prieteni, prieteni vechi, și discutau tot felul de lucruri. La un moment dat au văzut mașina mare a primarului în trecere pe-acolo, iar pe primar făcând cu mâna și adresând un salut.

Primul evreu le-a spus celorlalți: „Nu vă mai bucurați atâta! Mie mi-a adresat salutul – și avea și de ce s-o facă!”

Ceilalți doi l-au întrebat: „Ce vrei să spui?”

Cel dintâi a continuat: „Am luat cu împrumut de la el zece mii de dolari și de doi ani tot așteaptă să-i dau înapoi banii. Trebuia să mă salute!”

Unul dintre ceilalți doi i-a spus: „Te înșeli! Mie mi-a adresat salutul – și avea motive s-o facă. L-am împrumutat cu zece mii de dolari. Îmi datorează banii ăștia și se teme de mine. Când mă vede, se sperie – are și de ce!”

Cel de-al treilea a râs, iar ceilalți doi s-au întors spre el: „Ce vrei să spui? De ce râzi?”

El le-a zis: „Pe mine trebuia să mă salute, nu pe voi – amândoi vă înșelați în privința asta. Nici nu-mi datorează bani, nici nu așteaptă bani de la mine. De ce nu mi-ar adresa un salut onest?”

Odată ce ai început să privești realitatea prin filtrul minții, totul ajunge să fie problemă; egoul începe să interpreteze și după aceea ai numai interpretări. Se poate să ai dovezi pentru ele, iar

dovezile respective pot să-ți pară rezonabile – dar numai ție și nimănui altcuiva, din cauză că egoul tău e cel care dă interpretările respective. Și te înțepenești din ce în ce mai mult în interpretările tale, pentru că ai investit atât de mult în ele.

Dacă cineva spune ceva împotriva creștinismului, un creștin se simte afectat. Dacă cineva spune ceva împotriva hinduismului, un hindus se simte afectat. De ce? Dacă ești un căutător adevărat, așa cum susțin oamenii religioși că ar fi, de ce să te simți afectat? Ar trebui să cercetezi chestiunea, s-ar putea ca afirmația făcută să fie corectă. Dar e la mijloc egoul. Nu de câta dreptate are hinduismul e vorba, ci de câta dreptate ai tu. Cum să fie posibil să greșești tu? Dacă greșești, imaginea ta începe să se clatine – deci e inadmisibil să te înșeli. Și-atunci începi să te certî pentru lucruri mărunte, insignifiante. Dar în realitate tu duci o luptă împotriva vieții. Încerci, prin răspunsurile tale, să cucerești viața; încerci, cu teoriile tale, să manipulezi viața. Și crezi că dacă stăpânești teorii, stăpânești și viața. Prin acumularea de cunoștințe îți consolidezi egoul. De aceea, dacă cineva îți spune că nu e posibilă cunoașterea prin intermediul minții, egoul e pur și simplu surd față de o astfel de afirmație. Refuză întotdeauna să asculte din cauză că așa ceva e periculos. Minte spune: „Și asta e tot o teorie. Și antifilozofia e tot filozofie, Chuang Tzu e tot un filozof și el.” Cu asta ai rezolvat treaba și te întorci la interpretările tale. Dar ține minte, Chuang Tzu nu e filozof – și nici eu nu sunt. Filozofia e o atitudine față de viață. „Atitudine” înseamnă alegere, iar alegerea poate să fie numai fragmentară.

Un mistic nu alege niciodată. El privește întregul, fără să existe nicio alegere din partea sa; nu e dintre cei care fac alegeri. Dacă faci o alegere, atunci imediat apare o problemă, din cauză că viața e contradictorie. Viața există prin contradicții, și e atât de frumos felul în care se descurcă viața cu imposibilul. Ziua și noaptea coexistă una în vecinătatea celeilalte, și nici măcar în vecinătate – ci ziua se topește în noapte și devine noapte, iar noaptea se topește în zi și devine zi. Dragostea și ura există împreună: dragostea se topește și devine ură, ura se topește și devine dragoste. Viața și moartea există împreună: viața se topește în moarte, iar moartea se topește iarăși în viață. Existența e contradictorie, dar între polaritățile opuse există o mare armonie.

Pentru minte așa ceva pare imposibil, pare a nu fi cu putință. Cum să poată exista împreună lucrurile opuse? Cum să fie armonie între viață și moarte? Cum să fie armonie între ură și dragoste? Mintea spune: „Dragostea nu e niciodată ură, iar ura nu e niciodată dragoste.” Mintea spune: „A e A și B e B, iar B nu e niciodată A.” Mintea e logică, iar viața e contradictorie, de aceea ele nu se întâlnesc niciodată. Dacă spui că omul ăsta e bun, nu poți să crezi că omul ăsta e și rău. Dar așa e viața: în sfânt există și păcătosul, iar în păcătos există și sfântul. Numai logica e precisă, cu linii de demarcație, cu definiții.

Viața nu are delimitări clare, ea trece de la un lucru la opusul său. Iată... poți fi un sfânt în momentul acesta, iar în momentul următor poți fi un păcătos. Ce problemă poate să fie asta pentru viață? Poți să fii un păcătos în momentul acesta, iar în următorul poți să te ridici deasupra păcatului și să devii un sfânt. Care e problema?

Privește fenomenul din interior: felul în care lucrurile se topesc în opusul lor, felul în care lucrurile opuse există împreună. Ești fericit, fericit ca o floare, fericit precum o stea, și brusc te întristezi. Privește... e tristețea aceasta ceva separat de fericirea de dinainte? Sau aceeași energie a devenit tristețe? Cine era fericit și cine e trist? Sunt în tine două persoane, sau una și aceeași persoană are stări diferite? Aceeași energie e în continuă mișcare: câteodată e tristă, câteodată e fericită. Dacă înțelegi lucrul acesta, atunci nu dai naștere unei contradicții între cele două. Și atunci tristețea ta are parfumul fericirii, iar fericirea ta are adâncimea tristeții.

Dacă un buddha e trist, ai să vezi în tristețea lui un sentiment de fericire, ai să vezi un curent subteran de compasiune. Tristețea lui are frumusețe. Iar dacă un buddha e fericit, cercetându-l cu atenție și în profunzime ai să simți că în fericirea lui e o profunzime – exact aceeași profunzime care există întotdeauna în tristețe. Fericirea lui nu e superficială.

În cazul tău, problema e că ori de câte ori ești fericit, ești lipsit de adâncime; însă ori de câte ori ești trist ai mai multă profunzime, ești mai puțin superficial. Din acest motiv dă râsul impresia de superficialitate. Dacă râzi, impresia creată e că râzi la periferie, dar când plângi, plângi din adâncul inimii. E ușor

să simulezi râsul, dar e foarte greu să te prefaci că plângi. Dacă lacrimile nu vin, e imposibil să le provoci. Poți să te forțezi să râzi, dar nu te poți forța să plângi. Cu cât te forțezi mai mult, cu atât vei simți că lacrimile n-or să vină, cu atât mai uscați îți vor fi ochii. Tristețea ta are adâncime, râsul tău e superficial.

Dar când râde Buddha, el râde la fel de adânc pe cât pot lacrimile să ajungă; iar când plânge, plânge la fel de frumos pe cât zâmbești tu. Contradicțiile și-au pierdut contrarietatea, au devenit una. De aceea e greu să-l înțelegi pe Buddha – pentru că el a devenit la fel de contradictoriu precum însăși existența. E absurd – acum e el însuși un mister.

O persoană religioasă e în căutarea adevărului, filozoful e în căutarea interpretărilor.

Am auzit că odată, într-un club pentru bărbați, trei profesori de filozofie discutau, într-o discuție de grup, despre ce anume e mai frumos la o femeie.

Unul dintre ei a zis: „Ochii – în ochi se vede ființa unei femei, ei sunt partea cea mai frumoasă a trupului ei.”

Cel de-al doilea a zis: „Nu sunt de acord. Părul e partea cea mai frumoasă a feței și trupului unei femei, el dă frumusețea și misterul.”

Iar cel de-al treilea a zis: „Nu sunt de acord cu voi. Greșiți amândoi – picioarele, felul în care merge o femeie, arcuirea picioarelor, aspectul lor ca de marmură, iată ce dă unei femei toată frumusețea ei.”

O femeie în vârstă, care asculta cu toată seriozitatea discuția celor trei, și-a ridicat capul și le-a spus: „Trebuie s-o șterg de-aici înaintea ca vreunul dintre voi, băieți, să spună adevărul.”

O femeie nu filozofează, ea nu are teorii – ea știe. O persoană religioasă are o abordare intuitivă – nu prin intermediul intelectului, ci cu toată ființa ei. O astfel de persoană simte mai degrabă decât știe. Iar simțirea atinge centrul. Rețineți, deci, acest lucru: cu filozofia nu veți ajunge niciodată la adevăr, nu veți face decât să vă învârtiți în jurul cozii, la nesfârșit.

Omar Khayyam a spus, într-unul din catrenele sale: „Când eram tânăr, frecventam și doctorul, și sfântul. Au ținut-o amândoi tot într-o ceartă, iar eu am ieșit pe aceeași ușă pe care intrasem.”



A vizitat atâția filozofi, atâția sfinți – dar aceștia o țineau tot într-o vorbărie, așa că a fost nevoit să se întoarcă pe aceeași ușă.

Nu te alegi cu nimic de pe urma filozofiei, doar îți irosești viața. Cu cât devii lucid mai repede, cu atât mai bine. Cu cât devii conștient mai repede și ieși din capcana filozofiei, cu atât mai bine, fiindcă viața nu te așteaptă pe tine, cu teoriile tale. Ea se mișcă repede. Curând are să vină moartea, și vei muri cu teoriile tale în mână; iar ele nu-ți vor fi de niciun ajutor, nu sunt decât pulbere fără viață.

Chuang Tzu spune: trăiește, nu te pierde în gânduri! Acesta este mesajul pe care l-au transmis întotdeauna cei care au ajuns la cunoaștere. Trăiește, nu te pierde în gânduri! Renunță la gânduri și *fi* – e nevoie de toată ființa ta. Pentru știință folosește-ți capul, pentru artă folosește-ți inima, dar pentru religie e nevoie de tine în totalitatea ta. Dacă funcționează numai capul, el produce teorii seci; dacă funcționează numai inima, ea dă naștere la ficțiuni, la vise. E nevoie de deplinătatea ta. Iar când funcționezi pe deplin, ajungi la deplinătatea care este universul – devii la fel ca el, și numai cel asemenea lui îl poate cunoaște. Dacă devii deplin în cercul tău mic, atunci deplinul cercului celui vast, *brahmanul*, e gata să te primească. Țasta e un lucru care trebuie înțeles.

Un al doilea lucru care trebuie înțeles înainte de a pătrunde în parabola aceasta este acela că mintea este întotdeauna condiționată. Ea nu poate fi necondiționată. Ființa e necondiționată, mintea reprezintă o condiționare. Mintea e întotdeauna formată de societatea în care trăiești, formată de experiențele prin care treci. Astfel, o broască are minte de broască – ea trăiește într-un iaz, acolo e tot universul ei. Și voi aveți o minte de broască, pentru că și voi trăiți într-un iaz: iazul hindus, iazul mahomedan, iazul creștin sau evreu. Și sunteți îngrădiți – poate că îngrădirea nu e vizibilă, ceea ce e mai periculos, fiindcă dintr-o îngrădire vizibilă poți ieși mult mai ușor. Delimitările invizibile... nu-ți dai seama niciodată că sunt acolo, și-atunci ele rămân agățate de tine.

E mai ușor pentru o broască să iasă din iazul ei, decât e pentru tine să ieși din hinduismul tău, din creștinismul tău; în cazul tău e dificil, din cauză că iazul în care ești tu e invizibil. Broasca trăiește într-un iaz fix – poate să iasă din el. Tu trăiești

într-un iaz pe care-l cari în jurul tău; e ca o ambianță, mereu te înconjoară, e personalitatea ta invizibilă. Oriunde te duci, îți duci cu tine iazul, rămâi în el. Tot ce vezi, vezi prin el.

Toate interpretările vin din condiționare – și numai un om necondiționat poate cunoaște ceea ce este real, ceea ce este adevărat. Un hindus nu-l poate cunoaște pe Dumnezeu, un creștin nu-l poate cunoaște pe Dumnezeu, un evreu nu-l poate cunoaște pe Dumnezeu – pentru că e vorba de minți aici. Numai acela care a ajuns să-și dea seama că nu e nici hindus, nici mahomedan, nici creștin – numai acela poate cunoaște.

Un indian nu poate cunoaște adevărul, un japonez nu poate cunoaște adevărul, un chinez nu poate cunoaște adevărul, deoarece adevărul nu are delimitări. Naționalitățile creează condiționări și trebuie să renunțați la ele. În fața adevărului trebuie să fii absolut dezgolit, fără haine, fără condiționări; nici hindus, nici indian, nici mahomedan, nici chinez – o ființă și atât, o ființă pură care n-a mai păstrat nimic de care să se agățe. Atunci ești ieșit din iaz. Dar dacă te agăți de iaz, cum ai să ajungi la ocean? Iar dacă duci cu tine condiționările iazului, chiar dacă oceanul e în fața ochilor tăi, tot n-o să-ți vină să crezi, tot n-o să l vezi, pentru că ochii tăi nu vor fi deschiși față de imensitatea aceasta. Ei pot să vadă numai ceea ce e mărginit asemenea iazului.

Al treilea lucru care trebuie reținut este acela că mintea vrea întotdeauna să aibă alături de ea ceea ce îi e inferior, ea se teme întotdeauna de ceea ce îi e superior. De aceea își caută toată lumea parteneri inferiori – prieteni, soție, soț – oameni care să le fie inferiori, așa încât ei să se simtă superiori.

În India e un proverb care spune că o cămilă nu vrea niciodată să se ducă în Himalaya. Din cauza asta trăiește în deșerturi – acolo ea e Himalaya! Dacă se apropie cumva de Himalaya, ce-o să se întâmple cu egoul ei? Acesta este motivul pentru care evitați toate situațiile de care se teme egoul. Dacă întâlnești un buddha vei fugi de el, deoarece o cămilă nu vrea niciodată să meargă în Himalaya. Îți place în deșertul tău – măcar acolo ești cineva. Se spune că George Bernard Shaw ar fi zis: „Dacă n-o să fiu primul în rai, atunci nu vreau să merg acolo. Mai bine mă duc în iad, dacă acolo am să fiu primul. Dacă e vorba să fiu al doilea în rai, atunci nu e pentru mine.”

Ceea ce spune el are legătură cu voi. Gândiți-vă numai: cum te simți în rai, dacă nu ești primul? Și n-ai cum să fii primul, fiindcă va fi acolo Iisus, va fi acolo Buddha, locurile din față sunt deja ocupate de ei; tu vei fi mult în spatele lor. Dar în iad ar fi ceva șanse să fii fruntaș – în plus, e și mai ușor. Ești dispus să trăiești în suferință, numai să fii fruntaș, să fii cineva – nu-ți dorești să fii beatific și să fii un nimeni. Și aici e problema: numai un nimeni poate să fie beatific, cei care sunt „cineva” vor fi mereu în suferință, deoarece sentimentul că „trebuie să fiu cineva” are drept rezultat suferința. Atunci ești în competiție și în conflict, atunci există în permanență tensiune în relațiile tale cu toată lumea – oricine altcineva e dușman. Iar mintea caută mereu să-i aibă în preajmă pe cei inferiori, se înconjoară de cei care-i sunt inferiori, fiindcă doar așa poți să fii tu supremul.

Priviți această tendință. Dacă ea persistă în voi, rezultatul va fi că veți fi într-o cădere continuă, una fără sfârșit. Căutați-i mereu pe cei superiori dacă într-adevăr căutați adevărul, fiindcă adevărul e superiorul prin excelență. Dacă mereu cauți să te înconjori de ceea ce-ți este inferior, atunci vei sfârși în ultimă instanță cu o minciună ultimă.

Dacă vrei cu adevărat să ajungi la divin, atunci caută ceea ce e superior, fiindcă în superior se întrezărește divinul. Caută întotdeauna ceea ce e superior. Dar asta înseamnă că trebuie să fii smerit, trebuie să te înclini, trebuie să te abandonezi. Aici e problema, pentru ego, pentru minte. Mintea are tendința de a căuta ceea ce e inferior, din acest motiv mintea nu poate ajunge niciodată la ceea ce e superior în cel mai înalt grad, la piscul cel mai înalt al vieții. Mintea va ajunge până la urmă în iad. Mintea este iadul, iar trecerea dincolo de minte e paradisul.

Acum vom încerca să pătrundem în această frumoasă parabolă:

**Veniseră puhoaietele de toamnă. Mii de torente furioase s-au revărsat în Râul Galben. Acesta s-a învolburat și s-a revărsat peste maluri într-atâta încât, dacă te uitai înspre partea cealaltă, nu mai deosebeai calul de vită.**

**Atunci Zeul Râu a râs încântat la gândul că toată**

**frumusețea lumii căzuse în mâinile sale.**

**Așa că s-a rostogolit cu avânt până când a ajuns la ocean. Atunci s-a uitat peste valuri, către orizontul gol de la est, și fața i-a încremenit.**

**Uitându-se lung la orizontul îndepărtat, și-a venit în fire și a murmurat către Zeul Ocean: „Da, proverbul are dreptate: ‚Acela care are o sută de idei crede că știe mai multe decât oricine altcineva.‘ Unul de felul acesta sunt eu. Abia acum înțeleg ce înseamnă expansiune!”**

Râul Galben este unul dintre cele mai mari râuri din lume și unul dintre cele mai periculoase. Și, desigur, când râul e învolburat, când e vremea puhoaielor de toamnă, iar mii și mii de torente, de pârauri și de râulețe se varsă în el și îl învolburează, fac din el un mic ocean. Și Zeul Râu și-a zis, în sinea lui: „Acum nu se mai compară nimeni cu mine, și toată frumusețea lumii a căzut în mâinile mele. Acum sunt vast, incomparabil de vast, nu mai e nimeni atât de vast ca mine.”

Asta se întâmplă cu fiecare ego. Fiecare ego e Râul Galben. Când ești copil, el e un mic șuvoi – abia izvorât, nu prea mare sau prea întins. Apoi se varsă în el pâraie, aduni multe experiențe, multe cunoștințe, certificate, bani, bogăție, prestigiu, respect – tot aduni de toate. Mii de torente se varsă în el, iar râul devine tot mai vast, tot mai mare. Acestea sunt puhoaiile de toamnă care vin atunci când ești tânăr – atunci crezi că nimeni nu se compară cu tine, că ești incomparabil. Atunci egoul tău e debordant. Toată lumea debordează în tinerețe – puhoaiile de toamnă. Și fiecare își zice atunci: „Frumusețea lumii întregi e acum în mâinile mele.” Stai de vorbă cu cineva; indiferent ce spune, nu-i acorda atenție, ci doar fii atent la felul în care o spune. Poate să spună că e o persoană umilă, dar uită-te în ochii lui și ai să vezi că spune: „Sunt omul cel mai umil, nimeni nu se compară cu mine.” Sau se poate să spună că nu e așa de frumos ca alții; dar tu uită-te la el și ai să vezi că așteaptă să-l contrazici, așteaptă să-i spui: „Nu e adevărat.” Iar dacă dai cumva din cap și spui: „Da, așa e”, ți-ai

mai făcut un dușman. El nu făcea decât să fie diplomat, ceea ce voia să spună era altceva, dar voia s-o audă de la tine.

În tinerețe, fiecare om e învolburat, și atunci vede totul prin prisma egoului. Când merge, când vorbește, când relaționează, când manifestă orice fel de comportament, egoul e mereu prezent și colorează totul. De-aici rezultă, desigur, multă nefericire, fiindcă te crezi ceea ce nu ești, și crezi într-o umbră. Nu va trece prea mult până când puhoaiile se vor retrage – toamna nu va dura o veșnicie. Vei îmbătrâni, torențele nu se vor mai vărsa în tine, pâraiele se vor usca, vor începe să se vadă malurile din ce în ce mai mult, va veni vara, iar acest impresionant Râu Galben va deveni un râuleț. Vei ajunge, poate, o albie uscată de râu și nimic mai mult.

E ceea ce se întâmplă la bătrânețe, și atunci te simți iritat, te simți înșelat – ca și cum te-ar fi înșelat viața. Nu te-a înșelat nimeni, tu ți-ai acordat, prostește, proporții exagerate. Egoul tău propriu e cel care a dat naștere întregii situații, iar acum tu te simți înșelat. Nu vei reuși să găsești un om bătrân și totuși fericit. Dacă găsești vreunul, trăiește alături de el – acela e un om înțelept. Poți să găsești tineri fericiți, asta nu înseamnă nimic. Dacă poți să găsești un bătrân fericit, asta e ceva. După ce a venit vara, după ce n-a mai rămas nici urmă din puhoaiile de toamnă, iar un bătrân e, cu toate acestea, fericit, înseamnă că el a cunoscut ceva diferit: a ajuns la o sursă eternă.

Atunci când ești tânăr, ai un dans în picioare – asta nu înseamnă nimic, e doar venirea puhoaielor. Dar când ești bătrân și ți-a fost luat înapoi totul – nimeni nici măcar nu-și mai aduce aminte de tine, nu mai contezi pentru nimeni, ești neglijat total, ești dat la o parte, aruncat ca o vechitură – și totuși tu ești fericit...

Buddha a spus că atunci când întâlnești un bătrân care e fericit precum unul în floarea vârstei, atunci e ceva în el – înclină-te în fața lui și ascultă-l și învață de la el. În India aveam tradiția aceasta ca ori de câte ori întâlneam un om bătrân și fericit, dansând, îl făceam maestru. Se muta în pădure, crea în jurul lui o mică universitate – o *gurukul*, locuința unui maestru – iar discipolii începeau să vină în număr mare, din toate colțurile țării.

În India noi n-am făcut niciodată învățător un tânăr, numai un vârstnic poate să fie învățător – și pe bună dreptate.

Pot exista excepții, dar în general lucrul acesta e îndreptățit. Numai un vârstnic poate să fie profesor, unul care a trecut prin toate anotimpurile vieții, unul trecut prin toate și totuși fericit și beatific. A fi învolburat de puhoai și fericit nu înseamnă nimic special, e ceva obișnuit, însă a fi fericit și extatic atunci când râul e aproape uscat, când numai albia uscată a rămas, când corpul e tot numai o ruină... A fi plin de vitalitate în culmea vieții și a dansa atunci nu reprezintă nimic. Dar când moartea se apropie, iar tu te duci dansând în întâmpinarea ei, asta e ceva. Atunci s-a întâmplat ceva foarte rar, atunci extraordinarul a pătruns în lumea ordinarului; atunci divinul și-a făcut apariția.

Dacă ești fericit pentru că ești tânăr, n-o să fii fericit prea multă vreme, curând fericirea ta se va năruie. Iar dacă poți deveni lucid înainte ca ea să-ți fie spulberată, atunci e bine. În asta stă frumusețea: dacă te poți întrista câtă vreme ești tânăr, vei fi fericit atunci când vei îmbătrâni; în caz contrar te vei întrista, fiindcă ceea ce ai acum e doar revărsarea puhoaielor. Dacă te uiți cu atenție îți vei da seama că nu tu ești atât de vast, ci miile de torente care se varsă în tine îți dau impresia că ești astfel. În curând, ceea ce ți-a fost dat îți va fi luat, iar dacă poți fi fericit când ți-a fost luat totul, atunci abia fericirea ta e de nezdruccinat. Atunci fericirea ta a devenit beatitudine.

Aceasta este diferența dintre fericire și beatitudine: fericirea depinde de ceilalți – de miile de torente care se varsă în tine, în timp ce beatitudinea depinde numai de tine, e independentă. Ea nu pune condiții, e necondiționată. Există pur și simplu datorită ție, nu e cauzată de nimic anume. Dacă ești fericit cu iubita ta, cu iubitul tău, atunci altcineva e cauza fericirii tale. Curând ea îți va fi luată, pentru că e un puhoi de toamnă. Anotimpurile se vor schimba, roata vieții se va învârti mai departe – și ea îți va fi luată.

Niciun lucru care are o cauză nu va dura o eternitate; ceea ce există fără o cauză poate fi etern – adu-ți aminte de lucrul acesta de fiecare dată când ești fericit. Adu-ți aminte: are fericirea ta o cauză sau nu? Dacă are o cauză, atunci e mai bine să fii trist, căci are să-ți fie luată. Deja e pe picior de plecare, deja a început să se îndepărteze de tine – mai devreme sau mai târziu îți vei da seama că a plecat, căci orice cauză ține de lumea care e în

continuă schimbare, această lume iluzorie pe care au numit-o hindușii maya, această lume ca un vis. Iar dacă crezi în ea, se va transforma într-un coșmar. Dacă nu-i dai crezare, atunci poți să te lepezi de ea – și atunci poți să-ți îndrepti privirea spre martor, care nu are o cauză.

Zeul Râu s-a umflat:

**Așa că s-a rostogolit cu avânt până când a ajuns la ocean.**

Iar într-o zi vei ajunge la ocean. Ce e oceanul? Moartea e oceanul – vastă. Viața are o sursă la baza ei, moartea nu are nicio sursă. Viața are maluri – care, uneori, sunt inundate, și atunci ea pare vastă, iar alteori nu sunt inundate, și atunci ea devine un râuleț firav. Dar moartea nu are maluri, ea e oceanică.

Și tot așa cum fiecare râu trebuie să ajungă la ocean, fiecare râu al conștiinței trebuie să ajungă și el la moarte. Oriunde te-ai duce, indiferent ce drum ai alege, oricare ar fi direcția, nu e nicio diferență – vei ajunge la ocean. Oceanul te înconjoară din toate părțile. Vei ajunge la moarte, iar în apropierea morții toate visele îți vor fi spulberate – egoul îți va fi zdruncinat din temelii.

**Așa că s-a rostogolit cu avânt până când a ajuns la ocean. Atunci s-a uitat peste valuri, către orizontul gol de la est, și fața i-a încremenit.**

Așa ajung oamenii bătrâni să fie triști. Fața le încremenește, fericirea le dispare; însuflețirea, entuziasmul, visul, totul moare, pur și simplu. Se uită și nu văd nimic în afară de un ocean neînsuflețit cu care se vor contopi și în care se vor dizolva – nu vor mai fi. Fiecare râu care se varsă în ocean simte același lucru. Și se spune că fiecare râu se uită înapoi la zilele în care reprezenta ceva, se uită înapoi înainte de a se vărsa în ocean, își aduce aminte de trecut, de puhoai, de toamnă, de zilele în care era cineva. Dar nu te poți întoarce! Nu există posibilitatea de a te întoarce în trecut. Trebuie să te duci mereu înainte, tot înainte; și fiecare râu trebuie să se verse. Se varsă plângând. Du-te într-un loc în care se varsă râul în ocean și vei simți multă tristețe în râu.

Toți oamenii bătrâni încep să privească înapoi. Oamenii bătrâni se întorc mereu la amintiri, la zilele în care ei erau cineva, la zilele în care erau iubiți și respectați și cinstiți. Iar și iar și iar se întorc tot acolo. Dacă stai să-i ascuți pe oamenii bătrâni, simți că sunt foarte plictisitori. De ce simți că sunt plictisitori? De ce te simți iritat? Din cauză că repetă întruna aceeași poveste a vremurilor de demult. Încep întotdeauna cu vremurile bune de altădată. De ce erau bune? De ce nu mai sunt bune și acum? Niciunui bătrân nu-i vine să creadă că vremurile de acum sunt bune – ele au fost bune numai în trecut, în trecutul auzit, în vremurile bune de altădată, când lucrurile erau așa și pe dincolo. Nu despre lucruri e vorba, nu despre situații economice sau politice – nimic din toate astea. E vorba despre faptul că erau tineri și totul era bine. Puhoaiete îi involburaseră.

Un președinte de tribunal al Curții Supreme a Statelor Unite s-a dus să viziteze Parisul, după ce a ieșit la pensie. Mai fusese o dată, cu treizeci de ani în urmă. Soția lui în vârstă îl însoțea. După două-trei zile în Paris, bărbatul s-a întristat foarte mult și i-a spus soției: „Am așteptat momentul ăsta în care vom veni să revedem Parisul, dar nimic nu mai arată ca pe vremuri.”

Soția a râs și i-a spus: „Totul e ca pe vremuri, doar că noi nu mai suntem tineri. Parisul a rămas același.”

Dar acum alte râuri sunt umflate de puhoaiete de toamnă. La tine a venit vara, iar când tu ești bătrân, cum să mai fie Parisul la fel ca atunci când erai tânăr? Parisul e orașul simbol al tinerilor care se distrează. Există orașe potrivite diverselor anotimpuri: Varanasi este orașul oamenilor bătrâni, Parisul e orașul oamenilor tineri. Parisul înseamnă distracție, Varanasi înseamnă renunțare. În India, atunci când oamenii vor să moară se duc în Varanasi ca să trăiască și să moară acolo – e orașul bătrâneții, e vara. Când îmbătrânești ți se pare că lumea întreagă e bătrână și pe moarte. Dar lumea rămâne aceeași, numai tu te schimbi.

Privește, și lasă mintea deoparte. Atunci nu mai ești nici tânăr, nici bătrân, atunci nu mai există anotimpuri – fiindcă spiritul cel mai lăuntric nu are anotimpuri, nu are toamnă,



nu are vară, nu are nimic de felul acesta. El rămâne același, e etern. Altminteri, ori de câte ori râul tău ajunge la ocean, fața îți încremenește, te întristezi și ești copleșit de amintiri din vremuri de demult, te gândești la trecut din cauză că acum nu mai există viitor. Un copil nu se gândește niciodată la trecut din cauză că pentru el nu există trecut. Un copil e o pagină albă; vor fi scrise multe pe el, dar deocamdată nu e nimic scris. El nu se poate întoarce în trecut, el se gândește în permanență la viitor.

Întreabă un copil și vei vedea că el se gândește mereu la cum o să se facă mare, la cum o să crească el repede și curând o să fie ca tati – nu știe el ce se întâmplă cu tati, în ce încurcătură e tati; nu știe. El vrea să ajungă mare și puternic, și asta cât mai repede. Ar vrea să se întâmple un miracol – să se ducă noaptea la culcare, iar dimineața să fie mare. Toți copiii se gândească la viitor. Copilăria privește către viitor, deoarece pentru copilărie viitorul se întinde în fața ei, necuprins. Șaptezeci de ani pe care să-i trăiască, și nimic trăit până acum. Nu există trecut; din acest motiv un copil nu are lucruri întipărite în memorie.

Dacă un copil se înfurie, el uită imediat; poate să râdă imediat, pentru că nu are prea multe experiențe trecute care să devină o povară. Uită mereu trecutul, din cauză că toată energia lui e îndreptată spre viitor; nu se poate uita în urmă, niciun copil nu privește în urmă. Un tânăr aflat în floarea vârstei rămâne în prezent. El e chiar la mijloc, trăiește aici și acum. N are nevoie să se întoarcă în trecut, căci prezentul e atât de frumos, el e atât de învolburat, egoul e pe val; n-are nevoie să privească spre viitor, căci viitorul nu are cum să fie mai bun de atât.

Există țări bătrâne așa cum există oameni bătrâni. De exemplu, India e o țară bătrână; ea se gândește mereu la trecut, la epocile străvechi. Există țări tinere ca, de exemplu, America; ea trăiește aici și acum, în chiar momentul de față. Există țări tinere ca, de exemplu, China. China e acum o țară tânără – renăscută, ea privește spre viitor. Multe se vor întâmpla, în curând lumea va fi o utopie. Țările au același mers ca și oamenii. Cei tineri trăiesc în prezent: totul e bine, nimic n-ar putea merge mai bine decât acum. Dar asta nu poate continua la nesfârșit. Curând vor veni zilele bătrâneții, iar bătrânul se va gândi la trecut.

Mintea e ori în trecut, ori în prezent, ori în viitor, din cauză că trecutul, prezentul și viitorul fac, toate trei, parte din minte. Ele nu sunt timpuri propriu-zise, ci componente ale minții. Dar când lași deoparte mintea, ești în eternitate; aceasta nu e nici trecut, nici prezent, nici viitor. Le-ai transcens pe toate trei; atunci nu mai există viitor pentru tine. Atunci ești trist în fericire și fericit în tristețe. Atunci ești bătrân în tinerețe și tânăr la bătrânețe. Atunci ești copil când ești pe moarte și ești bătrân la naștere.

Se spune despre Lao Tzu, maestrul lui Chuang Tzu, că s-a născut bătrân, bătrân de optzeci de ani, că a rămas în pântecul mamei sale timp de optzeci de ani. E o poveste foarte frumoasă. Și se spune că s-a născut bătrân cu barbă albă și păr alb – alb ca zăpada. Aceasta este cealaltă față a monedei. Iisus spune: dacă redevii copil, vei intra în Împărăția Cerului. Aceasta este una din fețele monedei. Lao Tzu vine cu cealaltă față a monedei. El spune: dacă te-ai născut bătrân, ai intrat deja. Dar ambele sunt același lucru, și aici îi vine greu minții să înțeleagă: cel care se naște bătrân va fi copil când va muri. Dacă ești copil la naștere, vei fi bătrân când vei muri. Deci fie devii un bătrân la naștere, ceea ce e dificil – foarte, foarte dificil, dar există metode – fie devii copil atunci când mori. Dar ambele sunt în legătură una cu alta, fiindcă viața și moartea reprezintă un cerc. Când mori aici, te naști altundeva. Dacă poți muri aici ca un copil – neîmpovărat, inocent, având proștețime – te vei naște bătrân. Căci vei fi atât de experimentat, atât de înțelept, vei fi bătrân. Asta înseamnă: să fii înțelept din prima clipă. Dacă mori tânăr și plin de proștețime, te vei naște înțelept, căci înțelepciunea răsare într-o minte goală și inocentă. Iar dacă te naști bătrân, înțelept, nu vei merge pe drumul prostiei obișnuite pe care merg ceilalți, și-ți vei păstra proștețimea și înțelepciunea. Atunci nu mai există moarte.

Așadar un înțelept se naște doar o dată; toate celelalte vieți sunt doar pregătiri. Numai o dată se poate el întoarce înainte de contopirea finală cu universul; înainte de *mahanirvana*, el poate veni o singură dată. Dacă mori aproape ca un copil, te vei mai naște odată, dar te vei naște ca un bătrân. Vei fi înțelept din prima zi și atunci nu va mai exista o altă naștere; atunci ajungi la ceea ce este nenăscut și nemuritor.

**Uitându-se lung la orizontul îndepărtat, și-a venit în fire și a murmurat către Zeul Ocean: „Da, proverbul are dreptate: ‚Acela care are o sută de idei crede că știe mai multe decât oricine altcineva.‘ Unul de felul acesta sunt eu. Abia acum înțeleg ce înseamnă expansiune!”**

Când ajungi la ceea ce e superior, când ajungi la un om ce urmează calea lui tao, atunci abia înțelegi ce înseamnă să fii inteligent, ce înseamnă să fii matur, ce înseamnă să fi cunoscut expansiunea, ce înseamnă să fii realmente conștient, total, integrat. Când vii la un iluminat, abia atunci simți ce înseamnă, de fapt, să te afli aici. Până atunci ai trăit într-un vis, în locuri umbrite; n-ai ieșit niciodată la lumina soarelui, n-ai stat niciodată sub cerul liber. Ai trăit în peșteri întunecate, în peșterile egoului.

**Zeul Ocean i-a răspuns: „Poți să-i vorbești despre mare unei broaște dintr-un iaz?”**

E imposibil, fiindcă limbajul diferă. Broasca din iaz vorbește limba iazului.

Poate că ați auzit povestea aceasta:

Odată, o broască din ocean a venit până lângă un iaz și a sărit în el. S-a împrietenit cu broasca din iaz, iar aceasta din urmă a întrebat-o: „De unde vii?”

„Vin de la ocean”, i-a răspuns ea.

Broasca din iaz a întrebat iar: „E mai mare decât iazul ăsta?” Bineînțeles că privirea îi era suspicioasă, mintea îi nutrea îndoială – „cum să fie ceva mai mare decât iazul ăsta în care trăiesc eu?”

Broasca venită din ocean a râs și i-a spus: „E foarte greu să spun cât e de mare, pentru că nu există posibilitatea de a-l măsura.”

Broasca din iaz i-a zis: „Atunci am să-ți dau eu niște indicii.”

A făcut un salt cât un sfert din suprafața iazului și a întrebat apoi: „Atât e de mare?”

Broasca din ocean a râs și i-a răspuns: „Nu.”

Cealaltă a sărit cât jumătate din suprafața iazului și a întrebat din nou: „E atât de mare?”

Broasca din ocean a râs și ea din nou și i-a răspuns: „Nu.”

Atunci cealaltă a sărit cât trei sferturi din iaz și a întrebat: „Atât de mare?”

Iarși broasca din ocean a răspuns: „Nu.”

Atunci cealaltă a sărit până la capătul celălalt al iazului și a zis: „Acum nu mai poți să spui că nu.”

Broasca din ocean i-a spus: „S-ar putea să te simți jignită, deși eu nu vreau să te jignesc, însă răspunsul e tot nu.”

Atunci broasca din iaz i-a zis: „Jeși afară de aici, mincinoaso. Nu are cum să existe ceva mai mare decât iazul ăsta.”

Ori de câte ori ai îndoieli, de vină e întotdeauna broasca de iaz care se află în tine. Nu se poate ca ceva să fie mai mare decât tine, nu se poate ca ceva să fie mai înalt decât tine, nu se poate ca ceva să fie mai divin decât tine, nu se poate ca ceva să fie mai sfânt decât tine. Nu! De aceea nu-l accepți pe un Buddha, pe un Christos; e firesc să se întâmple așa, din cauză că ei vin de la ocean. Ei aduc un mesaj al nemăsurabilului, în vreme ce tu porți cu tine instrumentele de măsurat. Ar trebui să fim mai blânzi cu broasca de iaz, căci ce poate să facă și ea? Ar trebui să avem milă de ea, fiindcă ea atâta știe. N-a fost niciodată la ocean, deci cum să și-l poată imagina?

De aceea nutresc iluminării compasiune. Tu continui să nu le dai crezare, iar ei continuă să-ți ofere compasiunea lor, fiindcă ei știu – tu ce poți să faci? Trăiești de atâta vreme într-un iaz. O broască de iaz vede până și cerul înconjurat de iaz, el e numai o gaură. Nici măcar cerul nu e mai mare decât iazul ei, fiindcă ea n-are de unde să știe că iazul e doar o fereastră și că cerul nu e cel pe care-l vede ea prin fereastră. Dar când stai în spatele ferestrei, atunci, pentru tine, cât e fereastra, atât e și cerul; și-ți spui atunci: „Cerul e cât fereastra mea.” Asta crede toată lumea.

Iar un buddha nu poate decât să fie plin de compasiune. Iisus a murit pe cruce și tot a zis: „Iartă-i, Doamne, că nu știu ce fac.”

Asta făcea broasca aceea din iaz. Iar broasca de ocean se ruga, probabil, în adâncul inimii ei: „Iart-o, doamne, pe broasca aceasta, pentru că nu știe ce face și ce spune.” Broasca din iaz

spusese: „Ieși afară de-aici, mincinoaso. Nu mă păcălești tu pe mine, sigur ai planuri cu mine, de încerci să mă duci de nas așa. Nu pot să cred într-o astfel de absurditate, nimic nu are cum să fie mai mare decât iazul ăsta.”

**Zeul Ocean i-a răspuns: „Poți să-i vorbești despre mare unei broaște dintr-un iaz?”**

Din acest motiv iluminării nu pot vorbi despre ceea ce știu; e imposibil de comunicat așa ceva. E inexprimabil, din cauză că limbajele diferă; tu ai un tipar de limbaj diferit de al lor. Dacă pun ceea ce știu în tiparul respectiv de limbaj, înseamnă că oceanul va trebui să fie pus într-un iaz, dar oceanul nu va încăpea, așa că totul va deveni fals. De aceea spun iluminării, iar și iar: „Tot ceea ce spunem devine neadevărat pentru simplul motiv că e pus în cuvinte.”

Spune Lao Tzu: adevărul nu poate fi rostit, iar ceea ce poate fi rostit nu mai e adevărat. Asta e problema – nu adevărul e problema. Tu ești problema, și limbajul tău de iaz e problema, nu adevărul. Adevărul poate fi rostit, dar atunci e nevoie ca cei care-și vorbesc să fie amândoi iluminați. Însă iluminării nu au nevoie să vorbească despre adevăr, căci atunci când sunt împreună doi iluminați, nu e nevoie să fie nimic spus – e totul vădit: ei sunt adevărul, nu e nevoie să fie nimic spus. Ori de câte ori e nevoie de cuvinte, apare problema.

**Zeul Ocean i-a răspuns: „Poți să-i vorbești despre mare unei broaște dintr-un iaz? Poți să vorbești despre gheață unei libelule?”**

Libelula trăiește în căldură; cum să vorbești despre gheață unei libelule? Ea n-are habar de așa ceva, gheața n-a existat niciodată pentru ea; arșița e lumea ei. Poți să-i vorbești despre foc, dar nu poți să-i vorbești despre gheață. Nu poți să-i spui că există lucruri atât de reci cum e gheața. Nu-i va veni să creadă, căci pentru ea totul e foc.

Poate cineva să te învețe despre beatitudine? Pe tine, care

trăiești în arșița suferinței și a *dukkha*? Poate cineva să te învețe despre beatitudine pe tine, care trăiești în durere, pe tine, care ești o libelulă? Cum ai putea să înțelegi tu răcoarea unui buddha? Nu poți. Cum ai putea să înțelegi tu că prin capul unui buddha nu trec gânduri, nu trec nori? Nu ai cum să știi despre așa ceva, fiindcă nu ai avut nici măcar o străfulgerare; nici măcar pentru o clipă nu s-a oprit șirul gândurilor din capul tău. Tu îți știi capul ca fiind o învălmășeală nebună; cum ai putea să crezi că un buddha stă, pur și simplu, fără să se gândească la nimic? E de neconceput! Tu trăiești în arșiță; Buddha trăiește într-o lume răcoroasă, foarte răcoroasă. Și nu există nicio punte de legătură între foc și gheață. Dacă nu începi să trăiești într-o răcoare din ce în ce mai mare, nu vei avea cum să înțelegi. Buddha poate fi comunicat numai atunci când începi să trăiești în tăcere și răcoare; altminteri totul e ratat.

**„Și poți să vorbești despre drumul vieții unui doctor în filozofie?”**

Imposibil! Și vă voi spune că e chiar posibil uneori să vorbești despre mare unei broaște dintr-un iaz, e posibil să vorbești despre gheață unei libelule, dar nu e posibil să vorbești despre adevăr unui filozof, unui doctor în filozofie. De ce? Pentru că oricât ar fi de mic, iazul face totuși parte din ocean – măcar apa face parte din ocean. Și oricât ar fi de opuse focul și gheața, ele reprezintă grade ale aceluiași fenomen.

Cald și rece nu sunt două lucruri diferite, ci sunt stări ale aceleiași energii. Aceeași energie se încălzește și se răcește; energia e aceeași, gradele diferă. De aceea poți, cu un termometru, să măsoari atât căldura, cât și frigul – pentru că energia e aceeași. Ai putea spune cu exactitate în ce punct devine frigul căldură? De la ce grad în sus încetează frigul să mai fie frig și devine căldură? Nu poți să spui, fiindcă depinde.

Încercați un experiment simplu. Puneți o mână, mâna stângă, pe un cub de gheață, și mâna dreaptă țineți-o lângă foc. Încălziți mâna dreaptă și răciți mâna stângă. Apoi băgați amândouă mâinile într-o găleată cu apă și spuneți-mi dacă aceasta este rece sau caldă. Va fi dificil de zis, pentru că o mână

va spune că e caldă, iar o mână va spune că e rece. Ce înseamnă rece și ce înseamnă cald? Acestea sunt grade ale aceleiași energii.

Așadar vă spun, până și unei broaște dintr-un iaz îi poți spune câte ceva despre mare. Iar dacă mesagerul e într-adevăr inventiv, el poate crea mijloace de comunicare. Asta face Buddha, asta face Iisus – creează mijloace prin care să comunice broaștelor din iaz câte ceva despre mare. Fiindcă marea și iazul au ceva în comun: apa. Dacă există un element comun, atunci comunicarea e posibilă.

Și până și unei libelule i se poate transmite câte ceva despre gheață. Chiar dacă îi spui că gheața nu e fierbinte precum focul, ceva tot ai spus despre gheață – în mod negativ, desigur. De aceea toate marile scripturi se exprimă în termeni negativi: ele nu spun ce e adevărul, ele spun întotdeauna ce nu e adevărul, ca să facă mesajul să fie pe înțelesul libelulelor. Deci nu putem spune ce e gheața, dar putem spune că gheața nu e foc – atâta lucru poate fi comunicat.

Însă chiar și printr-o astfel de metodă e imposibil să-i vorbești unui filozof despre felul în care e viața, sau să-i vorbești unui filozof despre existență. Chiar dacă filozoful e un existențialist, chiar și atunci e imposibil să-i vorbești despre existență, din cauză că între un cuvânt și realitatea care-i corespunde nu există punte de legătură. Între un trandafir și cuvântul *trandafir* nu există nicio legătură; orice relație stabilită între cei doi e arbitrară. Care e legătura dintre cuvântul trandafir – *t-r-a-n-d-a-f-i-r* – și trandafir? Dacă ar exista vreo legătură, atunci n-ai avea cum să-i spui *gulab*. În lume există trei sute de limbi și trei sute de cuvinte care înseamnă trandafir; nu există nicio legătură între floare și cuvintele respective, orice legătură e arbitrară. Între frig și căldură e o legătură, între iaz și ocean e o legătură. Legătura dintre ele, oricât de imperceptibilă, există – e reală, nu arbitrară. Dar între un cuvânt și realitate nu e nicio legătură, cele două nu sunt legate în niciun fel. Astfel că poți să ai propriul tău limbaj, poți să dai oricărui lucru denumirea pe care vrei tu s-o dai. Dacă vrei să-i spui altfel unui trandafir, acesta nu te va da în judecată. Și nimeni nu poate dovedi că acel cuvânt pe care-l folosește el e mai corect decât al tău, nimeni nu poate dovedi lucrul acesta, din cauză că niciun cuvânt nu e mai corect

sau mai puțin corect decât altul. Cuvintele sunt nerelevante.

Iar un filozof trăiește în cuvinte. Un filozof e lucrul cel mai fals din existență, și cu cât devii mai filozofic, cu atât trăiești mai puțin. Și atunci te gândești la iubire, dar nu iubești niciodată; te gândești la Dumnezeu, dar nu devii niciodată divin. Și atunci nu faci decât să vorbești și să tot vorbești, și toată energia ta e irosită în cuvinte; nu există nici măcar un singur moment în care să pătrunzi în existență.

Chuang Tzu spune: fii precaut cu toate filozofiile, fiindcă baza lor e aceeași – ele depind de cuvinte. Iar realitatea nu e un cuvânt. Pătrunde în realitate: tu ești real, existența e reală. Pătrunde în ceea ce e real. Nu construiești un zid de cuvinte între tine și realitate, altminteri nu vei mai putea pătrunde în ea; zidul îți va sta în cale, impenetrabil, și-ți va fi aproape imposibil să mai ieși din situația asta. Nu fi filozof. Și sunteți cu toții filozofi! E greu de găsit un om care să nu fie filozof. Unii sunt filozofi buni, alții slabi, dar fiecare om e un filozof. Unii au mai multă logică, alții mai puțină, dar toți sunt filozofi. Renunțați la calea filozofiei. Și doar atunci veți pătrunde în ceea ce e real, existențial.

Destul pentru astăzi?





## CAPITOLUL 8

### Țestoasa

**Chuang Tzu pescuia în râul Pu, cu undița lui din bambus.**

**Printul ținutului Chu și-a trimis doi vicecancelari cu un document oficial: prin prezenta te numim prim-ministru.**

**Chuang Tzu stătea cu undița de bambus în mână. Fără să-și ridice privirea de la râul Pu, le-a spus: „Am auzit despre o țestoasă care a fost adusă drept ofrandă și canonizată acum trei mii de ani, venerată de prinț, înfășurată în mătăsuri, așezată într-un altar sfânt din templu. Voi ce credeți? E mai bine să îți dai viața și să lași în urma ta o carapace sacră care să fie venerată ca obiect de cult timp de trei mii de ani, într-un nor de fum de tămâie, sau să trăiești ca o simplă țestoasă care-și târăște coada prin nămol?”**

**„Pentru țestoasă,” a răspuns vicecancelarul, „e mai bine să trăiască, târându-și coada prin nămol!”**

**„Plecați, atunci!” le-a spus Chuang Tzu. „Lăsați-mă aici, să-mi târăsc coada prin nămol.”**

Fiecare copil se naște sănătos la minte, dar fiecare om moare nebun. Toți indivizii acestei lumi sunt nevrotici. Nevroza nu e doar problema câtorva oameni, ființa umană ca atare e nevrotică. Iar nevroza aceasta e creată printr-un mecanism atât de subtil încât nu poți nici măcar să devii conștient de el. A devenit un lucru inconștient și te influențează fără încetare: îți influențează comportamentul, îți influențează relațiile, întreaga ta viață e colorată de el. Dar a pătruns atât de adânc în ființa ta încât nu-ți

poți da seama de unde îți vine suferința, conflictul, anxietatea și nevroza.

Trebuie să înțelegem câteva lucruri, după care povestea aceasta va deveni limpede și va putea fi extrem de folositoare. În primul rând, dacă te condamni dai naștere unei divizări, iar divizarea aceea generează toată suferința și tot iadul în care trăiești. Dacă te condamni înseamnă că tu condamni natura, iar împotriva naturii nu există victorie, nu are cum să existe. Tu ești doar o părticică infimă într-un ocean imens al naturii, nu ai cum să te lupți cu întregul. Dar toate așa-zisele religii te învață să te lupți cu el. Ele condamnă natura și aclamă cultura. Condamnă natura și spun: „Asta înseamnă să te comporți ca un animal; nu fi un animal!” Fiecare părinte spune copilului: „Nu fi precum animalele!” Ce e rău în a fi un animal? Animalele sunt frumoase. Dar în mintea ta, animalele sunt ceva ce trebuie condamnat, ceva rău, ceva malefic, ceva ce nu e demn de tine. Tu ești superior, tu nu ești un animal, tu te-ai născut din îngeri. Iar animalele există doar ca să fie folosite și exploatate; tu nu ești unul dintre ele.

De aceea, atunci când Darwin a afirmat prima dată că omul și animalele au strămoși comuni, că omul aparține lumii animalelor, umanitatea întreagă a fost împotriva lui. De la fiecare amvon, din fiecare templu, din fiecare moschee a fost condamnat ca eretic. Toți spuneau că învățătura lui e complet greșită și că dacă ar fi să-i dăm crezare, atunci toată cultura noastră s-ar duce pe apa sâmbetei.

Dar el avea dreptate! Omul e parte din natură asemenea celorlalte animale, asemenea arborilor și păsărilor. Iar arborii și păsările și animalele nu sunt nevrotice, ei nu înnebunesc niciodată – decât dacă-i închizi într-o grădină zoologică. În grădinile zoologice se poate întâmpla: animalele ajung să fie nevrotice. Simplul fapt de a fi în contact cu oamenii e periculos. Omul e contagios. Câteodată câinii înnebunesc, dar niciodată câinii sălbatici, ci întotdeauna cei domesticiți.

Animalele domestice înnebunesc; a trăi cu oamenii înseamnă a trăi cu ceva nefiresc. În sălbăcie niciun animal nu se sinucide, niciun animal nu înnebunește, niciun animal nu e criminal. Dar în preajma omului până și animalele devin nefirești, încep să facă lucruri pe care nu le-au făcut niciodată în sălbăcie: devin

homosexuale, devin nevrotice,ucid, iar câteodată s-a întâmplat chiar să încerce să se sinucidă.

Ce se întâmplă când aduci un câine la tine acasă? Începi imediat să-l instruiști, ca și cum i-ar lipsi ceva. Câinele e perfect! Fiecare câine se naște perfect. Natura i-a dat tot ce îi trebuie; e dotat deja, n-are nevoie să-l înveți tu.

Însă tu ce faci? Încerci să-l introduci în societatea umană. Și începe necazul: acum până și câinele va învăța să se condamne. Dacă face ceva rău, în interiorul lui se simte vinovat; condamnarea și-a făcut apariția.

Am auzit că odată, un pierde-vară, un cerșetor l-a apucat strâns pe un bogat și i-a cerut un ban, să-și ia o cafea. Bogatul i-a zis: „Te văd în putere, de ce îți bați joc de viața ta? De ce nu te duci să lucrezi și să-ți asiguri ce-ți trebuie?”

Pierde-vară i-a răspuns, cu o privire în care se citea o condamnare adâncă: „Ce?! Ca să ajut vreun pierde-vară ca mine?”

Ești într-o continuă stare de neacceptare față de tine însuși. De la începutul începuturilor ți s-a spus că să fii natural nu e de ajuns, că trebuie să fii mai presus de natură. Și te-ai străduit, și strădania ta a fost în zadar – e un lucru imposibil, nu ai cum să fii mai presus de natură. Iar dacă îți dai prea mult silința, vei sfârși prin a fi mai prejos de natură. Nu ai cum să fii mai presus de natură, pentru că natura e perfectă: nu mai e nevoie de nimic în plus, nu e nevoie de nicio șlefuire, nu e nevoie de niciun efort ca s-o faci mai bună – e cu neputință să fie îmbunătățită. Dar dacă-ți dai prea mult silința, vei cădea din perfecțiunea naturii și vei deveni un animal nevrotic. Omul se trage din animale, dar nu e un animal superior, ci a devenit un animal nevrotic.

Și problema e că nimeni nu te învață să te accepți și să îți accepți natura ta. Venereaz-o, fii recunoscător divinului pentru ea, fii recunoscător întregului! Tot ceea ce ți-a fost dat are un sens, e semnificativ; nu poți să elimini tu și să schimbi după cum îți vine. Dacă încerci s-o faci, vei intra în încurcătură. Și ai intrat deja în încurcătură: toată lumea de pe pământ e în încurcătură.

De ce se condamnă omul pe sine însuși? De ce nu poate el să accepte natura? Din cauză că prin condamnare ia naștere

egoul. Altă modalitate de a crea egoul nu există. Ca să-i dai naștere trebuie să opui rezistență. Ca să-i dai naștere trebuie să condamni ceva ca fiind rău și să aplauzi altceva ca fiind bun. Ca să dai naștere egoului, trebuie ca mai întâi să dai naștere lui Dumnezeu și Diavolului, după care trebuie să te lupți cu Diavolul și să încerci să ajungi la Dumnezeu. E nevoie de un conflict ca să poți crea egoul. Dacă nu există conflict, nici ego nu poate exista. Gândește-te numai... dacă în tine nu se dă nicio luptă, dacă te accepți în totalitate – dacă ești fericit așa cum ești, ești profund mulțumit, profund satisfăcut, nu există nici măcar cel mai mic lucru de care să te plângi, ești recunoscător – cum ar putea să existe egoul? Cum ai putea spune „eu sunt”? Cu cât te opui mai mult, cu atât mai mult îi dai naștere lui „eu”.

De aceea, atunci când te duci la așa-ziii tăi sfinți, găsești acolo mai mulți oameni nevrotici decât oriunde altundeva. Și merită observat faptul că oriunde se găsesc mulți sfinți, se găsesc și mult mai mulți nebuni. Nebunia e mai prezentă în occident decât în orient, dar dacă faci un simplu calcul aritmetic vei fi surprins: în orient, mulți nebuni sunt venerați ca fiind sfinți, așa că nu se numără printre cei din casele de nebuni. În occident, pe cei care ar trebui să fie și ei în casele de nebuni îi găsești pe canapeaua psihiatrilor; nu sunt considerați nebuni, dar ei sunt nebuni, fiindcă egoul e nebun. Uitați-vă la sfinții voștri. Au egouri foarte subtile – rafinate desigur, șlefuite, foarte cultivate, decorate, însă tot egouri sunt. Dacă ești în conflict cu altcineva, nu ai cum să ai un ego prea subtil, din cauză că atunci când e vorba de altcineva există mereu posibilitatea să fii învins. Chiar dacă ultima dată ai câștigat tu, celălalt e în continuare acolo: în orice zi se poate dovedi mai puternic decât tine și te poate înfrânge. Victoria nu poate fi absolută, nu ai cum să fii niciodată sigur; dușmanul e acolo. Și nu numai un dușman există în lumea de afară, ci sunt milioane de dușmani, căci cu oricine ai concura, acela devine dușmanul tău. Vei tremura mereu în interior, egoul nu poate sta pe teren solid; ți-ai construit casa pe nisip. Dar dacă ești în conflict cu tine însuși, atunci stai pe teren solid, poți să te simți în siguranță; poți să fii un egoist mai subtil. Ca să îl ai pe „eu” trebuie să omori natura, fiindcă în natură nu există ego. Arborii există, dar nu au cunoștință de „eu”; animalele există,

dar nu au cunoștință de ego – ele trăiesc inonștient. Trăiesc pur și simplu, fără conflict și fără luptă interioară. Când le e foame, caută de mâncare; când sunt sătule, se duc la culcare. Fac dragoste, mănâncă, dorm – există pur și simplu, fără să spună: „Eu sunt.” Sunt simple valuri în vastul ocean al vieții, vin și pleacă fără să lase vreo urmă. Nu au istorie, nu au autobiografie; vin și pleacă de parcă n-ar fi fost niciodată aici. Lei au trăit, elefanții au trăit, dar nu au nicio istorie, nu au nicio autobiografie. Un leu se naște asemenea unui val uriaș, apoi dispăre; nu lasă nicio urmă. Egoul lasă urme. Dacă egoul nu vrea să moară, atunci se scriu autobiografii, ia naștere istoria. Și urmează apoi tot nonsensul, toată nevroza. Ca să creeze egoul, omul a creat un conflict – conflict care are două aspecte. Un aspect e legat de natura exterioară – și așa ia naștere știința. Știința e o luptă cu natura exterioară, cu natura din afară. De aceea până și un om ca Bertrand Russel vorbește în termeni de cucerire a naturii. Cum să cucerești natura? Cum să cucerească un val, oceanul? E prostie patentată! Partea nu poate să cucerească niciodată întregul; iar dacă încearcă, va înnebuni. Întregul nu va pierde nimic, partea va pierde totul din cauză că ea există doar integrată în întreg, niciodată în opoziție cu el. Știința a devenit distructivă din cauza acestei atitudini de cucerire.

Și mai e celălalt aspect al conflictului: acela pe care îl numiți religie. Un aspect constă în lupta cu natura exterioară; astfel ia naștere știința, care e distructivă. Obiectivul ultim nu poate fi altul decât Hiroshima, și va fi atins – lumea întreagă va ajunge o Hiroshima. Lupta duce la moarte, conflictul are ca rezultat ultim moartea ultimă; știința merge în direcția aceasta. Apoi, celălalt conflict, cel interior, care constă în a lupta împotriva ta însuși. Asta e ceea ce numiți voi religie: să te cucerești pe tine însuși. Și de data asta tot luptă, și tot distructivă. Știința distruge natura din afară, iar așa-zisa religie distruge natura dinăuntru. Chuang Tzu e împotriva ambelor tipuri de conflict. Așa-zisa știință și așa-zisa religie nu sunt pe poziții inamice: ele sunt partenere, au o afinitate profundă.

Ca să-l înțelegeți pe Chuang Tzu și pe Lao Tzu, ca să înțelegeți tao, va trebui să înțelegeți că ei nu cred în lupta de niciun fel. Ei spun: nu te opune, ci trăiește! Fii într-o stare de detașare, așa

încât natura să poată pătrunde în tine, iar tu să poți pătrunde în natură. Ei spun: fii un om obișnuit, nu încerca să fii extraordinar. Nu încerca să fii cineva – fii un nimeni. Vă veți bucura cu mult mai mult, pentru că vă va rămâne mai multă energie, veți fi plini de energie.

Energia e în cantități uriașe, dar ea e risipită în conflicte; vă divizați, apoi cele două părți din voi se luptă una cu cealaltă, iar energia e risipită. Aceeași energie poate deveni extatică dacă i se permite să se miște într-o armonie interioară, fără conflict.

Acceptarea, acceptarea a tot ceea ce este, ea stă la baza lui tao. Tao nu a dat naștere niciunui fel de „se cuvine”. Mesajul lui Chuang Tzu este: nu spune nimănui că se cuvine să faci asta, ar trebui să faci așa și pe dincolo, nu se cuvine să fii așa. Chuang Tzu spune că astfel de lucruri sunt periculoase, ele sunt otrăvitoare. Un singur lucru trebuie urmat și acela e natura ta: ai încredere în ea oriîncotro te duce.

Dar nouă ne e frică să urmăm natura, nu pentru că ar fi ceva rău în asta, ci din cauza învățăturilor morale ale acelor care au otrăvit însuși izvorul vieții. Ei te-au învățat atâtea lucruri, atâtea „se cuvine”, încât nu poți să te uiți direct la este – la ceea ce este. Cauți pretutindeni pe „se cuvine”. Chiar dacă te uiți la un trandafir, începi imediat să te gândești cum ar trebui să fie trandafirul: ar putea să fie puțin mai roșu, ar putea să fie puțin mai mare, ai putea injecta niște substanțe chimice în el și l-ai face astfel mai mare; l-ai putea picta, ar deveni mai roșu... dar așa cum e nu-l poți accepta. Mic sau mare, roșu sau nu prea roșu, el există. De ce să nu te bucuri de el chiar acum, pe loc? Mai întâi trebuie să-l faci mai roșu, mai mare, și apoi te vei bucura de el. Dar tu nu îți dai seama că amâni, iar amânarea devine un obicei. După ce l-ai făcut să devină mai mare, aceeași minte va spune: „Se poate și mai mult.” Și aceeași minte va amâna întruna, până când moartea îți va bate la ușă. Atunci vei fi surprins: ți-ai irosit toată viața în „ar trebui”, în timp ce „este” era mereu acolo. Iar „este” e foarte frumos. „Este” reprezintă singura religie pentru Chaung Tzu.

Conflictul dintre „este” și „ar trebui” e fundamental. Dacă poți să renunți la „ar trebui”, poate că nu vei mai fi la fel de respectabil cum ești acum, fiindcă datorită acelor „ar trebui”

capeți respectul oamenilor. Ei zic: „Ce om minunat, el nu e niciodată nervos, zâmbește mereu”, fără să știe că zâmbetele acelea sunt false – căci un om care nu se enervează niciodată, nici nu poate să zâmbească autentic. Aici e problema: dacă nu e autentic în furie, nu poate fi autentic nici în zâmbete.

Copiii sunt autentici; când sunt furioși, sunt realmente furioși. Te uiți la ei și vezi că furia lor are frumusețe. Arată întocmai ca animalele sălbatice, sar și țipă, cu fața complet roșie. Sunt ca niște lei, ar distruge lumea întregă în momentul acela. Furia lor e adevărată, iar tot ce e adevărat e frumos. Uitați-vă la un copil atunci când e mânios. Uitați-vă numai, și veți vedea o înflorire de o reală frumusețe, o înflorire a puterii, a energiei – energie în mișcare. Iar în momentul următor, copilul e fericit, zâmbitor. Acum zâmbetul e și el adevărat, și are și el frumusețe. Tot ceea ce e natural e frumos. Însă tu îi spui copilului: „Nu te enerva, stăpânește-ți nervii. Nu e frumos să-ți ieși așa din fire!” Dar cine e cel care face supozițiile acestea? Există vreo posibilitate de a depăși natura? Cine ești tu? Cel mult, poți face un singur lucru: îl poți forța pe copil. Un copil e complet neajutorat; dacă-l forțezi, va fi nevoit să facă ce-i spui. E slab, depinde de tine fiindcă i-ai putea retrage dragostea pe care i-o acorzi acum. Are nevoie de iubirea ta, va fi nevoit să te urmeze. Când se va enerva nu-și va mai arăta furia. Acum, furia îi va intra în sânge, iar pentru că furia e chimică, tot corpul îi va fi otrăvit. Exprimată, ea e un fenomen frumos; reprimată, e boală. Acum, când va zâmbi, zâmbetul lui va purta în el furia aceea, otrava aceea; acum o are în sânge.

Iar voi ați reprimat atât de mult încât de fiecare dată când vreți să zâmbiți, ceva vă reține; ceva în voi se teme de orice fel de destindere, fiindcă zâmbetul e o destindere. Dacă zâmbești – stai în fața oglinzii și zâmbește – vei vedea că în spatele zâmbetului tău e furie, e tristețe, e poftă; zâmbetul nu e curat. Nici nu are cum să fie, din cauză că sursa în sine e otrăvită. Nimic nu e pur – nu doar ce se vinde la piață se alterează, ci și tu te-ai alterat. Și atunci nu poți zâmbi, iar dacă nu poți zâmbi, cum ai putea să săruți? Sărutul tău va fi otrăvă curată, va fi otrăvitor. Cum ai putea să iubești? Cum ai putea să te bucuri de faptul pur de a fi? Nu, nu poți să faci nimic din toate astea. Tot ce poți să faci acum e să urmezi pe „se cuvine”, pe „ar trebui” și „n-ar trebui”.



Ți-e frică să trăiești. Amâni la nesfârșit – cândva, în viitor, vei trăi; iar din cauza acestei amânări ai creat raiul și iadul. Raiul e amânarea ta ultimă privitoare la tot ceea ce merită trăit. Spui că în rai e frumusețe eternă. Frumusețea eternă e aici și acum, nu în rai. Spui că în rai iubirea e pură și eternă! Iubirea poate fi pură și eternă aici și acum, nu e nevoie să aștepti raiul. Oriunde există iubire, ea e pură și eternă, fiindcă pentru iubire, timpul nu există.

Etern nu înseamnă permanent; etern înseamnă atemporal, etern înseamnă că timpul nu există. Dacă până și un singur moment de iubire există, atunci el e etern. Momentul acela are o profunzime atât de mare, încât timpul se oprește; în momentul acela nu există viitor, nu există trecut; în momentul acela ești, pur și simplu, într-atât de mult încât te întinzi asupra întregii existențe – întreaga existență îți aparține și ființa ta întreagă aparține existenței. Momentul acela e prin sine însuși eternitatea. Oriunde există iubirea, există și eternitatea și atunci există posibilitatea rugăciunii. Dacă zâmbetul tău e fals, sărutul tău va fi fals, iubirea ta nu poate fi adevărată; și toate rugăciunile tale vor fi doar vorbe și nimic mai mult.

Cum să găsești un zeu, cum să ajungi precum un zeu dacă nu ești autentic? Cauți adevărul, dar în felul tău de a trăi ești mereu neautentic. Cum ar putea o persoană neautentică să întâlnească adevărul? Pare un lucru aproape imposibil. Adevărul îți va bate la ușă, nu e nevoie să te duci nicăieri să-l cauți; fii autentic, atâta tot. Și când spun să fii autentic, spun să fii natural.

Natura e adevărul, și nu există alt adevăr în afară de natură. Acesta e mesajul lui Chuang Tzu, unul dintre mesajele cele mai însemnate din lume.

Acum vom încerca să pătrundem în această frumoasă poveste.

### **Chuang Tzu pescuia în râul Pu, cu undița lui din bambus.**

Poți să-l concepi pe Buddha pescuind în râul Pu? Poți să-l concepi pe Mahavira la pescuit? Imposibil!

## **Chuang Tzu pescuia în râul Pu, cu undița lui din bambus.**

Ce înseamnă asta? Înseamnă că Chuang Tzu e un om obișnuit. El nu pretinde a fi în niciun fel, el se bucură să trăiască precum un om obișnuit. Nu trăiește după principii, trăiește din instinct. Nu-și impune egoul asupra naturii proprii, ci curge, pur și simplu, împreună cu natura sa – e doar un om obișnuit.

Acesta este înțelesul faptului că el pescuiește în râul Pu; numai un om obișnuit poate să facă asta. Oamenii extraordinari – cum să facă ei așa ceva? Au multe „se cuvine” în ei: asta ar trebui să facem, asta n-ar trebui să facem. Trăiesc ghidându-se după moralitate, trăiesc după principii. Ce faci? Un om al cunoașterii, să pescuiască? E de neconceput că omori pești!

Chuang Tzu crede în natură. El spune că orice e natural, e bun. El e un simplu animal și nu va crea niciun fel de moralitate doar ca să se simtă superior. Povestea spune să fii un simplu om obișnuit și să te bucuri trăind așa, căci doar astfel poți recădea, încetul cu încetul, în firească; altminteri vei deveni nefiresc. Pescuitul e simbolic. Nu asta e important, dacă Chuang Tzu a pescuit sau nu, dar el e genul de om care poate pescui, care poate sta cu undița din bambus în mână.

De aceea nu poți să-i faci o statuie lui Chuang Tzu – e dificil. Un Buddha e perfect, poți să-i faci o statuie; el pare că s-a născut tocmai ca să i se facă statui. Nu poți să găsești pe cineva mai potrivit decât el, pe cineva care să arate așa, ca o statuie. De aceea și există milioane de statui ale lui Buddha, mai multe decât ale oricui altcuiva. Arată perfect, e modelul perfect pentru o statuie, așa cum stă el cu ochii închiși sub copacul bodhi, nefăcând absolut nimic. E întruchiparea perfectă a idealului, a ceea ce „se cuvine”, a ceea ce ar trebui să fie omul – absolut nonviolent, absolut sincer, absolut meditativ. E ca de marmură, nu e deloc om.

Însă nu poți să-i faci o statuie lui Chuang Tzu. Pe el îl găsești mereu în locurile cele mai nepotrivite! El e un om obișnuit – și în asta stă frumusețea, în asta stă tot mesajul. Fii un om obișnuit, stai cu o undiță de bambus în mână, la pescuit – și Chuang Tzu spune că asta e iluminarea.

Și eu vă spun că, deși Buddha a atins iluminarea – pentru el poate că a fost ușor să stea sub copac, firea lui va fi fost de așa natură – voi veți fi precum niște pietre dacă urmați calea lui. Chuang Tzu e mai bun pentru voi.

Fiți oameni obișnuiți. Pentru Buddha, să stea în felul acesta poate că era un lucru obișnuit. De aceea el a ajuns. Dar așa cum vă știu eu pe voi, și așa cum știu că e în general omul, marea majoritate a omenirii, Chuang Tzu e mai bun. Iar când spun că e mai bun, nu fac niciun fel de comparație, ci spun doar că e atât de obișnuit încât poți foarte ușor să fii cu el fără să devii nevrotic. Dacă îl urmezi pe Buddha ai putea deveni nevrotic. Dacă-l urmezi pe Chuang Tzu, vei deveni din ce în ce mai natural.

**Chuang Tzu pescuia în râul Pu, cu undița lui din bambus.**

**Prințul ținutului Chu și-a trimis doi vicecancelari cu un document oficial: prin prezenta te numim prim-ministru.**

Politica ține de ego, ea e aventura egoului, e jocul lui. Dar Chuang Tzu era cunoscut până în ținuturi îndepărtate ca fiind un înțelept, nu era nevoie să-și facă el reclamă. Când înțelepciunea există, ea radiază într-atâta încât nu ai cum s-o ascunzi, nici măcar un Chuang Tzu n-o poate ascunde. Nu ai cum să ascunzi iubirea obișnuită. Dacă un tânăr se îndrăgostește, dacă o tânără se îndrăgostește, poți să spui din felul în care merg că sunt îndrăgostiți. Nu poți ascunde lucrul acesta, fiindcă atunci fiecare gest al tău e altfel, are o lumină; își face apariția o calitate nouă. Nu poți ascunde. Și-atunci cum ai putea ascunde că ești îndrăgostit de întreaga existență? Când rugăciunea e prezentă, cum ai putea-o ascunde? Nici măcar un Chuang Tzu – care spune s-o ascunzi – n-o poate ascunde. E imposibil, oamenii vor avea bănuieli. Cine poate ascunde lumina? Dacă în casa ta e aprinsă lumina, vecinii își vor da seama de asta, fiindcă lumina se va vedea la fereastră. Nu, n-o poți ascunde, dar efortul de a o ascunde e binevenit.

De ce spune Chuang Tzu să ascunzi lampa interioară, când ea e aprinsă? O spune tocmai ca să te aducă de la polul opus, fiindcă ție ți-ar plăcea să te știe toată lumea. Sunt oameni a căror lumină nu există încă, a căror flacără nu e încă aprinsă, a căror casă e în întuneric, e goală, dar ei ar vrea să știe lumea că ei sunt înțelepți. Egoului i-ar plăcea să pretindă că deține până și înțelepciunea. De aceea, Chuang Tzu spune: nu vorbi niciodată despre ce ești tu, despre cine ești tu; ascunde-ți calitățile. Cei care au ochi te vor căuta și te vor urma ei singuri; vor veni la tine. Nu e nevoie să te duci să le bați tu la ușă; fenomenul în sine va fi suficient ca să-i atragă, iar căutătorii te vor urma și îți vor da de urmă pretutindeni. Iar cu cei care nu sunt căutători nu-ți bate capul, fiindcă venirea lor la tine nu folosește la nimic. Nu vor aduce decât tulburare și vor crea obstacole pentru cei care sunt căutători. Ascunde-te de ochii lumii. Oamenii însă vor afla oricum. Prințul acesta aflate, probabil, că Chuang Tzu se iluminase.

**Prințul ținutului Chu și-a trimis doi vicecancelari cu un document oficial: prin prezenta te numim prim-ministru.**

Pe vremuri, prim-miniștrii nu erau aleși prin votul poporului, căci cum să poată oamenii din popor să-și aleagă conducătorii? Ar vrea ei, dar nu sunt capabili. Democrația nu e decât un vis, ea nu există nicăieri – nu poate exista. Și oriunde e instituită, ea creează probleme; medicamentul se dovedește a fi mai periculos decât boala însăși.

În vremurile de demult, un prim-ministru nu era ales de popor. El era numit de către rege, iar regele trebuia să caute un înțelept. Trebuia căutat un brahman, și trebuia căutat bine, fiindcă un înțelept nu candidează la alegeri, el nu se duce să bată la uși cerând voturi – ci el mai degrabă stă ascuns. Regii plecau în căutarea unui astfel de om și oriunde îl găseau, îl aduceau cu ei în lume, pentru ca lumea să aibă de câștigat.

Prințul trebuie să fi auzit că Chuang Tzu se iluminase. Și-a trimis la el doi mesageri și l-a numit prim-ministru.

## Chuang Tzu stătea cu undița de bambus în mână.

Nimic nu s-a schimbat. Vicecancelarul stătea acolo în picioare, cu un document în care era scris: ai fost numit prim-ministru. Era postul cel mai mare, dar Chuang Tzu a rămas așa cum era. Cu undița în mână, privea către râul Pu. Nici măcar nu s-a uitat la vicecancelarii aceia. Nu s-a uitat nici la document, ca și cum acesta n-ar fi avut nicio valoare.

**Fără să-și ridice privirea de la râul Pu, le-a spus: „Am auzit despre o țestoasă care a fost adusă drept ofrandă și canonizată acum trei mii de ani, venerată de prinț, înfășurată în mătăsuri, așezată într-un altar sfânt din templu.”**

Țestoasa aceea e și acum acolo; e acoperită în aur și pietre prețioase. În Orașul Interzis din Peking, Orașul Imperial, unde nu e permis accesul oricui, ea e încă acolo. Are acum aproape șase mii de ani – o țestoasă moartă, acoperită cu aur și pietre foarte prețioase, sanctificată. A fost venerată de prințul însuși.

I-a întrebat Chuang Tzu:

**„Voi ce credeți? E mai bine să îți dai viața și să lași în urma ta o carapace sacră care să fie venerată ca obiect de cult timp de trei mii de ani, într-un nor de fum de tămâie, sau să trăiești ca o simplă țestoasă care-și târăște coada prin nămol?”**

Chuang Tzu a întrebat: ce e mai bine – să fii o simplă țestoasă și să trăiești sau să fii moartă, înfășurată în aur și să fii venerată? Asta e problema oricui, și fiecare are de ales între acestea două. Oamenii te pot venera, dar nu te pot venera dacă ești în viață, fiindcă viața e amorală – ea nu e nici morală, nici imorală. Viața nu cunoaște niciun fel de moralitate, ea e amorală; ea nu are cunoștință de ce „se cuvine”, ea trăiește pur și simplu din inconștient.

Dacă ești viu, e foarte dificil ca cineva să te venereze. Dacă trăiești simplu, bucurându-te, nu te poți aștepta să se ardă

tămâie în jurul tău și să se construiască un templu, și un cult, și o sectă, iar oamenii să te venereze mii de ani. Nu! Ei venerază un Iisus nu pentru că acesta a fost iluminat, ci pentru că a fost răstignit. Gândeți-vă numai la povestea lui Iisus: dacă răstignirea n-ar fi avut loc, n-ar fi existat creștinism. Nu datorită lui Iisus există creștinismul, ci datorită crucii; de aceea a devenit crucea simbolul creștinului. De ce crucea? Minte omenească, mintea nevrotică venerază moartea, nu viața: cu cât ești mai mort, cu atât mai mult poți să fii venerat. Dacă ești viu, nu meriți să fii venerat pentru că nu sacrifici nimic! Sacrificiul poate fi venerat fiindcă sacrificiul înseamnă să sacrifici viața, adică o răstignire progresivă. Dacă ești răstignit de ceilalți, oamenii te vor venera, iar dacă te răstignești tu, oamenii te vor venera și mai mult. Oamenii venerază moartea; Iisus e venerat pentru că a fost răstignit.

Dacă scoți din poveste partea cu răstignirea, atunci cine e Iisus? E dificil până și de amintit, fiindcă Iisus a fost un vagabond la fel ca Chuang Tzu. Singura diferență între poveștile lor e aceea că Chuang Tzu n-a fost niciodată răstignit, în vreme ce Iisus a fost răstignit; în rest, e același om. Puteai să-l găsești pe malul râului, cu o undiță de bambus în mână, pescuind – avea foarte mulți prieteni printre pescari. Probabil că pescuia în jurul Mării Galileii – pescarii erau ucenicii lui. Puteai să-l găsești stând cu o prostituată, căci prostituata îl iubea, îl venera, iar el era străin de distincții. Umbla cu jucătorii de jocuri de noroc, cu băutorii, cu oamenii pe care societatea îi respingea – și pentru asta a fost pedepsit! A fost răstignit din cauza aceasta: că umbla cu oameni de rând, care duceau o viață de rând. Așa ceva nu poate fi tolerat de lumea respectabilă – nu poate fi tolerat. Omul ăsta care umblă cu prostituate, cu jucători de jocuri de noroc, cu băutori, omul ăsta care umblă cu cine nu trebuie, omul ăsta spune că el e fiul lui Dumnezeu! Asta e erezie! Omul ăsta e prea de tot, trebuie pedepsit, căci dacă astfel de lucruri rămân nepedepsite, atunci toată moralitatea va fi anulată. Iar omul ăsta trăiește împotrivindu-se tuturor regulilor, el nu are alte reguli în afară de viață.

Iisus și Chuang Tzu sunt foarte asemănători. Un singur lucru e diferit: Iisus a fost răstignit. Evreii sunt oamenii regulilor,

ei trăiesc după reguli; sunt confucianiști, și e greu pentru ei să conceapă că cineva care trăiește fără reguli poate să fie bun. Evreii sunt foarte moraliști, iar pe Dumnezeu ei îl concep ca fiind foarte răzbunător.

Dumnezeul evreu e foarte răzbunător, el te va arunca în foc dacă nu-l ascuți. Ascultarea pare să fie regula supremă. Iar acest Iisus, fiul unui tâmplar, un om de rând, umblă cu oameni dubioși și susține că e profet, profetul pe care îl așteaptă întreaga lume evreiască. Nu, trebuie pedepsit!

China a fost mai tolerantă. Chuang Tzu n-a fost pedepsit deoarece China nu avea conceptul unui Dumnezeu feroce; de fapt, ea nu avea deloc conceptul de Dumnezeu. Confucius n-a crezut în Dumnezeu niciodată, el a crezut în reguli; iar China s-a fondat pe el. Însă el a spus că regulile sunt omenești, nu e nimic divin în ele; sunt arbitrare, relative – le poți schimba. Trebuie urmate, dar nu e nimic divin în ele, nu e nimic absolut în ele. De aceea a fost posibil ca Lao Tzu și Chuang Tzu să trăiască fără să fie răstigniți. Dar trebuie să țineți minte un lucru: dacă și Chuang Tzu ar fi fost răstignit, el ar fi avut după aceea mulți discipoli. Dar așa, nu are niciunul. N-ar avea cum să aibă, fiindcă oamenii venerază moartea. Iar el a refuzat să fie o țeastoasă canonizată, căci condiția ar fi fost: fii mort! Nu fă una, nu fă alta; mutilează-te și sacrifică tot mai mult și mai mult; stai și-atât, nici să respiri nu-ți e permis. Atunci oamenii te vor venera, atunci vei fi devenit o țeastoasă moartă.

A întrebat Chuang Tzu:

**„Voi ce credeți? E mai bine să îți dai viața și să lași în urma ta o carapace sacră care să fie venerată ca obiect de cult timp de trei mii de ani, într-un nor de fum de tămâie, sau să trăiești ca o simplă țeastoasă care-și târăște coada prin nămol?”**

**„Pentru țeastoasă,” a răspuns vicecancelarul, „e mai bine să trăiască, târându-și coada prin nămol!”**

Bineînțeles, e logic pentru țeastoasă: „E mai bine să trăiască, târându-și coada prin nămol!”. Chuang Tzu le-a spus: duceți-vă

acasă și lăsați-mă aici să-mi târăsc coada prin nămol! Lăsați-mă să fiu o simplă țestoasă. Vă rog, nu încercați să mă canonizați, fiindcă știu ce condiție puneți – mai întâi trebuie să mor și să las o carapace, o carapace moartă și abia după aceea mă puteți canoniza, abia după aceea puteți face un cult din mine, abia după aceea puteți ridica un templu în jurul meu, și veți arde tămâie, nori de tămâie, și mă veți putea venera trei mii de ani. Dar eu ce am de câștigat din asta? Sunt țestoasa, ce am eu de câștigat din asta? Ce știe o țestoasă despre aur și pietre prețioase? Sunt prostii ale oamenilor, o țestoasă nu crede niciodată în ele. Țestoasa crede în noroi, țestoasa își târăște coada prin noroi și simte desfătare în asta.

Simbolul e foarte semnificativ, deoarece nămolul este, pentru noi, ceva murdar. Dar nămolul e natură, murdar sau nu – astea sunt interpretările tale. Nămolul e natură, iar o țestoasă târându-și coada prin noroi și jucându-și jocul atâta cât va dura el – desfătându-se în nămol – e un simbol bun. Așa ar trebui să fie un om natural: să nu condamne nămolul, să nu spună despre corpul lui că nu înseamnă nimic – că e țărână din țărână, mizerie din mizerie. Că trupul acesta se va întoarce înapoi în nămol, că nu e decât nămol.

### **„...târându-și coada prin nămol.”**

Natura e nămolosă. Ești plămădit din ea și te vei topi în ea. Dar dacă vrei să fii venerat mii de ani, atunci nu e nicio problemă. Dacă vrei un cult în jurul tău, dacă vrei să devii o zeitățe așezată într-un templu sacru, sanctificată, canonizată, atunci e în regulă, dar trebuie să-ți dai viața în schimb. Merită? Merită să-ți dai viața ca să câștigi respect? Merită să te lipsești de o singură clipă din viață și să câștigi respectul întregii lumi? Nici măcar asta nu merită, nu. Nici să te venereze o lume întreagă nu e suficient ca să te lipsești de un singur moment din timpul cât ești viu. Numai viața e prețioasă; pietrele prețioase nu există. Numai viața e aur, alt aur nu există. Numai viața e templu, alt templu nu există. Numai viața e parfum de tămâie, ea e parfumul, alt parfum nu există. Mesajul lui Chuang Tzu e acesta: lăsați-mă să fiu viu. Puteți să mă condamnați pentru că



nu sunt decât o țestoasă care-și târăște coada prin nămol, dar pentru țestoasă e cel mai bine așa. Până și voi sunteți de acord cu mine. Așa că duceți-vă acasă. Nu vin cu voi la palat, n-am de gând să ajung prim ministru; nu e pentru mine așa ceva, căci ar însemna să mă las omorât de voi.

Există multe feluri de a răstigni un om, răstignirea e unul dintre ele. Mai poți, de asemenea, să-l pui pe un tron; și atunci tot răstignit e, într-un mod mai subtil – îl omori fără nicio urmă de violență. Ori de câte ori începi să respecti pe cineva, ai și început să omori persoana respectivă, căci acum trebuie să plătească; trebuie să se uite întruna la tine, ca să știe ce să facă, ce să nu facă.

Am stat odată în casa unei familii jainiste. Nu mă întâlniseră niciodată înainte, dar îmi citiseră cărțile și astfel căpătaseră un mare respect pentru mine. Când am trecut prin orașul lor, m-au invitat să stau la ei – era o familie foarte bogată. Așa că m-am dus să stau la ei.

Seara, au venit să mă vadă câțiva oameni. Iar jainiștii mănâncă înainte de apusul soarelui, sunt foarte tradiționaliști. Femeia a venit și mi-a spus: „Se lasă întunericul, trebuie să închei cu oamenii aceștia, altfel întârzi la masă.”

I-am răspuns: „Pot să mănânc și mai târziu, nu e nicio grabă. Dar oamenii aceștia au venit de foarte departe, dintr-un sat aflat la mare distanță, și sunt căutători adevărați, așa că trebuie să le spun ceva; trebuie să le dau ceva înainte să plece.”

Nu m-a crezut, iar când au plecat oamenii aceia se făcuse deja târziu, soarele asfințise, era întuneric. Femeia a venit din nou și mi-a zis: „Acum nu mai poți să iei masa, sau ești dispus să mănânci și noaptea?”

I-am răspuns: „Pentru mine nu e nicio diferență, căci foamea nu știe dacă e zi sau noapte. Îmi e foame, așa că am să mănânc.”

Ca și cum toată imaginea pe care o avea ea despre mine s ar fi pulberat, femeia mi-a zis: „Noi am crezut că ești un om iluminat, dar tu ai distrus acum toată imaginea. Cum să mănânce un iluminat noaptea?” E imposibil pentru un jainist să conceapă lucrul acesta, fiindcă jainiștii trăiesc după reguli, viața lor urmează niște reguli moarte. Dacă vrei respectul lor, trebuie să le urmezi regulile. Dacă le urmezi regulile, ești întemnițat. Și atunci

i-am zis: „E mai bine să nu fiu iluminat, pentru că n-aș vrea să mă duc flămând la culcare, e prea mult. Pot să renunț la iluminare.”

Iar în ziua aceea le-am spus povestea aceasta: „Lăsați-mă să-mi târăsc coada prin nămol, pentru că nu merită ca, dacă cineva crede că sunt iluminat, eu să mă omor ca să-i păstrez lui imaginea despre mine.”

Dar așa stau lucrurile cu oamenii.

Nu cereți niciodată respect, fiindcă cel care cere respect e egoul. Nu căutați niciodată respectul celorlalți, fiindcă veți deveni sclavii lor într-un mod subtil, și curând vă veți trezi întemnițați și fără scăpare. Duceți o viață simplă, trăiți așa cum vă vine, firesc, și nu vă bateți capul cu ce spune oricine altcineva.

Nimeni altcineva în afară de voi înșivă nu e responsabil pentru viața voastră. Fiți responsabili numai față de voi înșivă și atât, față de nimeni altcineva, și atunci va fi greu să creați un cult în jurul vostru. Dar dacă vin oameni, aceia vor fi adevărații căutători. Dacă ceea ce te interesează e să primești respect, atunci vor veni în preajma ta oamenii nepotriviți; dacă nu te interesează respectul lor, dacă nu-ți bați capul cu ei, dacă te lași, pur și simplu, în voia cursului vieții, atunci doar căutătorii autentici vor veni, iar ei nu te vor întemnița. Și doar acei oameni care nu te întemnițează pot fi ajutați; altminteri, adepții își conduc conducătorii, discipolii impun reguli maștrilor lor. Ce nonsens! Și unii, și ceilalți rămân în întuneric.

Rețineți întotdeauna un lucru fundamental: nimic nu poate fi mai mult decât natura. Natura e întregul. Așa că va trebui să găsiți o cale prin care să recădeți din tiparul cultural al vieții voastre în cursul natural. Cu cât sunteți mai modelați de cultură, cu atât sunteți mai înghețați. Cum să vă dezghețați și să deveniți curgători? E foarte anevoios, din cauză că gheața e venerată, iar egoul va spune: „Ce faci? Acum nu te va mai respecta nimeni, acum nu vei mai fi un om respectabil! Ce faci?” Egoul va spune: „Nu trebuie decât să urmezi regulile, ce rău îți poate face asta?” În reguli s-a făcut o investiție foarte mare. Dacă respecti regulile obișnuite, toată lumea te va venera. Dar cu ce te alegi din faptul că te venerază lumea? Venerația lor nu poate lua locul vieții. Cu ce te alegi din respectul lor? Respectul nu poate lua locul existenței.

Fii existențial, lasă lucrurile să se întâmple.

Dacă cineva te respectă, asta e decizia lui și-l privește, nu e ceva ce să te preocupe pe tine. Dacă te preocupă, atunci ai să devii nevrotic; așa a devenit lumea întreagă nevrotică. Și sunt atâția în jurul tău care așteaptă de la tine să faci una sau alta. Atâția oameni, atâtea așteptări, iar tu te străduiești să-i mulțumești pe toți! Nu ai cum să-i satisfaci pe toți. Cu tot efortul tău, vei sfârși într-o adâncă insatisfacție și nici ceilalți nu vor fi satisfăcuți. Nu poți să mulțumești pe nimeni; singura mulțumire posibilă e a ta. Și dacă ești mulțumit, alți câțiva vor fi și ei mulțumiți împreună cu tine – dar asta nu trebuie să te preocupe pe tine.

Nu te afli aici ca să împlinești așteptările nimănui altcuiva, nici să le urmezi regulile sau hărțile. Ești aici ca să-ți împlinești propria ființă. La asta se rezumă orice religie; ești aici să-ți împlinești ființa proprie. Țasta e destinul tău. Nu te abate de la el, nimic nu merită să te abați de la el.

Dar sunt mulți care te ademenesc pretutindeni cu propuneri ce par nevinovate. În realitate nu sunt atât de nevinovate, sunt foarte șirete. Cineva vine și-ți spune: „Ce rău faci dacă nu mănânci noaptea? Oamenii te vor respecta.” Nu mâncatul în sine e problema. Dacă nu-ți e foame, foarte bine, nu mânca. Oamenii spun că dacă te scoli dimineața la cinci, hindușii te vor respecta. Dacă te simți bine să te trezești la cinci, nu e nicio problemă, trezește-te, dar nu te gândești la hinduși. Dacă te trezești din cauza lor, atunci te pierzi pe tine și, încetul cu încetul, ajungi să te încurci în plasa celorlalți. Sunt oameni care, dacă se scoală la cinci, la brahmamuhurt, nu vor fi în apele lor toată ziua.

Un anumit interval de două ore în fiecare noapte trebuie petrecut dormind. Oamenii de știință au descoperit acum că pe parcursul a două ore din cele douăzeci și patru de ore, temperatura corpului scade; acele două ore sunt cele în care somnul e cel mai adânc. Dacă le ratezi, vei simți toată ziua că lipsește ceva. Dacă dormi pe durata celor două ore, atunci nu mai ai nevoie să dormi cinci sau șapte ore, cele două ore vor fi suficiente. Dar acele două ore sunt diferite pentru fiecare om, iar regulile nu sunt diferite pentru fiecare în parte – tocmai aici e problema! Dacă cele două ore în care temperatura corpului tău scade sunt între trei și cinci, atunci la cinci te poți scula complet înviorat – pentru tine ăsta e brahmamuhurtul. Dar dacă un altul, care adoarme cu adevărat

abia la cinci, a cărui temperatură scade între cinci și șapte, urmează îndemnul hindus, atunci toată viața lui e pierdută.

Trebuie să-ți cauți intervalul tău propriu, iar acesta diferă de la om la om. Totul diferă de la om la om. Nu există nicio regulă în funcție de care să trebuiască să te ajustezi, trebuie să-ți găsești propriile tale reguli, cele care ți se potrivesc.

Încercați să înțelegeți: ori de câte ori ceva vă dă o stare de fericire și de binecuvântare și de pace și de liniște, trebuie să mergeți pe calea respectivă; veți avea parte de tot mai multe lucruri bune. Și acesta este criteriul: dacă ești fericit, eu spun că ești un om religios chiar dacă nu te duci la templu. Dacă ești nefericit și te duci întruna la templu, eu nu te numesc un om religios. Dacă ești fericit, beatific, dacă toată ființa ta iradiază extaz și pace, dacă te simți acasă în existență, atunci ești un om religios, indiferent dacă crezi sau nu în Dumnezeu. Astea nu sunt decât cuvinte, nu-ți bate capul cu ele.

Găsește-ți pacea, găsește-ți nămolul în care să-ți târăști coada și fii viu; ăsta e templul tău. Templul nimănui altcuiva nu ți se va potrivi – nu ți se poate potrivi, pentru că fiecare templu a fost făcut de către cineva pentru acel cineva.

Buddha a trăit în felul lui propriu și astfel a luat naștere un templu; apoi mii de adepți au luat naștere, aceștia începând să trăiască precum Buddha. Și-au ratat scopul. Buddha n-a urmat niciodată pe nimeni, calea lui a fost a lui, proprie, el a fost fericit – pentru el a fost bună. Dar tu vei fi nefericit dacă-l urmezi. Nu urma pe nimeni, căci vei fi nefericit. Și ești deja destul de nefericit din cauză că ai făcut ce ți-a spus tatăl tău să faci, ai făcut ce ți-a spus mama ta să faci, ai făcut ce te-au învățat profesorii, religia. Ai urmat atâtea învățături, iar toate vocile sunt diferite, contradictorii, în discordanță. Ești tras în toate direcțiile, și atunci cum să fii unitar? Ești un fenomen dezintegrat, ești o mulțime, o parte o ia spre est, o alta o ia spre vest; partea inferioară a corpului a luat-o către sud, partea superioară către Himalaya, către nord. Ești un fenomen dezintegrat, nu ești unitar. Fii unitar! Și-ți spun că dacă rămâi unitar, dacă nu ascuți de nimeni, dacă nu ascuți decât de vocea ta – chiar dacă uneori faci greșeli, nu-ți fă probleme... vei face greșeli, din cauză că ai fost obișnuit să ascuți de alții într-atâta încât vocea interioară ți s-a pierdut. Nu

știi care e vocea interioară. Ai atâtea voci acolo și toate sunt ale altora. Câteodată vorbește mama și-ți spune: fă asta! Câteodată vorbește tatăl și spune: nu face asta! Câteodată altcineva, un Buddha, un Iisus, un Christos, un Chaung Tzu... Renunță la toate vocile acelea. Ascultă!

Meditația e o ascultare profundă, ascultarea vocii interioare. Pe măsură ce devii tăcut, vocile tac și ele. Chuang Tzu pleacă acasă la el, Buddha pleacă acasă la el, Iisus nu mai e nici el acolo, tatăl și mama ta s-au dus; toată lumea pleacă, numai tu rămâi, singur în goliciunea ta interioară. Atunci iese la iveală natura ta – și aceea e o înflorire. Așa cum o sămânță încolțește, la fel și vocea ta interioară încolțește și iese la iveală. Iar după aceea, urmeaz-o. Oriîncotro te duce, urmeaz-o. Nu asculta de nimeni; ăsta e drumul tău spre Dumnezeu. Iar tot ce poate face un maestru este să te aducă la vocea ta interioară. Maestrul nu trebuie să ia locul vocii tale, altminteri mulțimea de voci din interiorul tău va fi și mai mare.

Nu mă transformați în vocea voastră proprie; eu nu sunt dușmanul vostru. Nu ascultați de mine! E suficient dacă faceți atât: să pătrundeți în adâncul vostru și să vă ascultați vocea interioară. Dacă vă pot ajuta să faceți asta, atunci sunt un maestru pentru voi, în caz contrar sunt dușmanul vostru. Iar după ce ați început să vă ascultați vocea interioară, nu mai e nevoie de mine, mă puteți arunca.

Ascultați. Tot așa cum există un al treilea ochi, există și o a treia ureche – nu se vorbește despre ea în scripturi. Există o a treia ureche, și tot așa cum cel de-al treilea ochi vă prilejuiește străfulgerări ale ființei voastre, a treia ureche vă prilejuiește străfulgerări ale vocii voastre interioare. Când aceste urechi exterioare încetează să mai funcționeze – când nu mai ascuți pe nimeni, când ai devenit surd complet, nicio voce nu pătrunde până la tine și ai aruncat afară toate vocile dinăuntru, când ai aruncat afară tot gunoiul, ești gol, începi să te așezi în interior – vei percepe vocea. Ea e mereu acolo.

Fiecare copil se naște cu ea, fiecare pom se naște cu ea, fiecare pasăre trăiește însoțită de ea – chiar și o țestoasă se naște cu voce lăuntrică. Iar pe o țestoasă nu poți să o derutezi, pe ea nu poți s-o convingi spunându-i: „Vino și mori, iar noi te vom

sanctifica.” Țestoasa va răspunde tot așa: „Duceți-vă acasă, pe mine lăsați-mă aici să-mi târăsc coada prin nămol.”

Din momentul în care ai început să-ți percepi vocea ta proprie, nu mai ai nevoie de reguli, ai devenit propria ta regulă. Și cu cât e vocea mai limpede, cu atât se vor îndrepta pașii tăi în direcția potrivită. E ca o forță care devine tot mai puternică; fiecare pas te duce tot mai aproape de destinul tău, iar tu te simți tot mai în largul tău. Ajungi să simți o adâncă mulțumire, simți că nimic nu e nelalocul lui și că poți binecuvânta și primi binecuvântarea a tot. Religia e răzvrătire, răzvrătire împotriva celorlalți, împotriva binevoitorilor, împotriva binefăcătorilor. E răzvrătirea cea mai mare, pentru că ești singur, nu e nimeni altcineva acolo și trebuie să străbați drumul de unul singur. E răzvrătirea individului împotriva mulțimii.

Mulțimea e foarte, foarte puternică. Ea te poate zdrobi, te a zdrobit deja. Ești mutilat și zdrobit, ești aproape mort. Pentru mulțime e periculos să te lase în viață, fiindcă atunci tu ai să-ți urmezi calea ta, în timp ce mulțimea are calea ei și vrea ca tu s-o urmezi pe aceea. Mulțimea vrea ca tu să devii funcționar la poștă, sau învățător, sau asistentă într-un spital, iar vocea ta interioară poate să nu fie pregătită pentru așa ceva. Ea poate să te îndrume spre a deveni poet, sau dansator, sau cântăreț. Ea poate să te îndrume spre a deveni un Buddha sau un Chuang Tzu. Dar societatea nu are nevoie de un Buddha, ea are nevoie de executantul perfect. La ce-i folosește un Buddha? E inutil din punct de vedere economic, e o povară.

Odată Mulla Nasruddin s-a dus la psihiatru purtând beretă, salopetă și o barbă lungă. Psihiatrul l-a întrebat: „Ești artist?” Nasruddin i-a răspuns: „Nu, nici gând!” Psihiatrul l-a întrebat iar: „Și-atunci ce e cu bereta asta, cu salopeta și cu barba asta?” Nasruddin i-a răspuns: „Asta am venit să te întreb eu: ce e cu toate astea? Eu nu le-am vrut niciodată. Tatăl meu a fost cel care a vrut să fiu pictor, să fiu un mare artist. De-asta am venit aici: să te întreb ce e cu ele.”

Ești într-o stare atât de proastă din cauză că atâția oameni au vrut atâtea lucruri de la tine. Dacă le împlinești lor vrerile, ai

să rămâi tu neîmplinit, pentru că nimeni nu poate aștepta de la tine lucrul pentru care te afli tu aici – lucrul acela trebuie să-l cauți tu însuși, e o cercetare interioară. Acela e sufletul. Poți să-i spui Dumnezeu, poți să-i spui adevăr. Numele diferă, dar ceea ce contează este să găsești destinul autentic pentru care te afli aici, altminteri va veni o zi când va trebui să te duci la psihiatru ca să-l întrebi pe el. Și toată lumea e tot mai aproape de ușa psihiatrului! Iar psihiatrul e el însuși într-o stare proastă, fiindcă se duce să fie analizat de alt psihiatru – își fac reciproc psihanaliza. Iar acesta este într-adevăr un lucru demn de luat în seamă: mai mulți psihiatri se sinucid decât oricine altcineva, de două ori mai mulți decât cei care au orice altă meserie. De două ori mai mulți psihiatri înnebunesc decât cei care lucrează în orice altă profesie, iar ei au rolul de a-i ajuta pe ceilalți! Toată lumea e într-o stare proastă, din cauză că nimeni nu și-a ascultat ființa interioară. Ascult-o, și nu asculta pe nimeni altcineva.

Are să fie foarte anevoios, va trebui să renunți la multe investiții pe care le-ai făcut. Asta înseamnă pentru mine sannyas: e o renunțare a investițiilor false, e o renunțare la ceilalți și la ce vor ei de la tine, e o hotărâre de a fi cu adevărat tu însuși.

Destul pentru azi?

## CAPITOLUL 9

### Ducele Huan și rotarul

Ducele Huan din Khi, primul din dinastia lui, stătea sub umbrar, citindu-și filozofia. Fien rotarul era afară în curte, făcând o roată. Fien a pus jos ciocanul și dalta, a urcat scările și i-a spus Ducelui Huan: „Dacă-mi permite domnia ta, te-aș întreba: ce citești?”

Ducele i-a răspuns: „Expertii, autoritățile.”

Fien a întrebat: „Vii sau morți?”

Ducele a răspuns: „Morți de mult.”

„Atunci”, a zis rotarul, „citești doar murdăria pe care au lăsat-o ei în urmă.”

Ducele a replicat: „Ce știi tu despre asta? Nu ești decât un rotar. Ai face bine să-mi dai explicații, altminteri vei muri.”

Rotarul i-a spus: „Să privim totul din punctul meu de vedere. Atunci când fac roți, dacă lucrez prea domol, ele se desprind, iar dacă lucrez prea brutal, nu se potrivesc. Dar dacă nu lucrez nici prea domol, nici prea violent, ele ies cum trebuie, iar lucrarea e așa cum am vrut-o.”

Nu poți să transpui asta în cuvinte, trebuie să îți dai seama singur cum se face. Nici măcar băiatului meu nu pot să-i spun exact cum se face, iar băiatul meu nu poate să învețe de la mine. Așa că iată-mă, la șaptezeci de ani, încă făcând roți!

Oamenii din vechime au luat cu ei în mormânt ceea ce știau cu adevărat. De aceea, domnul meu, ceea ce citești acolo e doar murdăria pe care au lăsat-o în urma lor.”



Pe un drum de țară, într-un loc uitat de lume, un motociclist a văzut că are o problemă la motor. A oprit mașina, a desfăcut capacul și s-a uitat înăuntru. Deodată a auzit o voce: „Dacă m-ai întreba pe mine, eu aș putea să-ți spun unde e problema.” Motociclistul s-a uitat în jur mirat, fiindcă el crezuse că nu mai era nimeni pe-acolo. Într-adevăr, nu era nimeni în afară de un cal care stătea într-o fermă de alături. Omul s-a speriat zdravăn și a pornit în mare viteză mai departe. După douăzeci de minute a ajuns la o stație de benzină. După ce și-a mai tras sufletul, i-a povestit proprietarului ce i se întâmplase: „Nu era nimeni în afară de un cal, și am auzit o voce de om care-mi spunea că dacă-l întreb pe el, ar ști să-mi spună unde e problema.”

Proprietarul l-a întrebat: „Era cumva un cal negru, deșelat, cu picioare strâmbe?”

Omul i-a răspuns: „Da, exact.”

Proprietarul a continuat: „Nu-l băga în seamă, e un filozof bătrân, mort de multă vreme, care tot mai bântuie locul. Din cauza vechiului lui obicei, caută și-acum oameni care să-i pună întrebări. Habar n-are despre problemele cu motorul. Și nu e cal, doar folosește bietul cal drept medium. Așa că nu-l lua în seamă.”

Dar așa se întâmplă pe toate drumurile vieții. Fantome de demult bântuie și-acum, și știi toate răspunsurile – nu trebuie decât să le întrebi. Numai să le întrebi, și sunt gata să-ți dea toate răspunsurile. Iar viața se schimbă neîncetat, și ele habar n-au de problemele cu motorul. Viața se schimbă de la o clipă la alta. Nu poți să găsești răspunsul în trecut, din cauză că astăzi nimic nu mai e la fel. Nu poți să găsești răspunsul în trecut pentru că răspunsul moare întotdeauna odată cu omul care l-a descoperit. Însă fantomele bântuie mai departe. Vedele voastre, Coranurile voastre, Bibliile și Gitele voastre sunt fantome. Ele nu mai sunt realități astăzi, sunt moarte de mult, însă exercită atracție.

Mai întâi de toate încercați să înțelegeți de ce exercită atâta atracție cei morți de mult, de ce trecutul mort e atât de atrăgător pentru cei aflați în viață, de ce sunteți mereu amăgiți de cei duși de mult. De ce-i cărați cu voi? De ce-i ascultați? Sunteți vii, sunteți noi. De ce vă uitați spre trecut, la autorități și la experți?

În primul rând: cu cât e cineva mort de mai mult timp,

cu atât e mai mare tradiția. Timpul... timpul sfințește tot. Dacă Buddha ar fi viu, abia dacă l-ați putea tolera. Cel mult, dacă ați fi foarte buni cu el, ați merge să-l ascultați. Dar n-ați crede că e un bhagwan. N-ați putea să credeți că omul acesta a trăit experiența ultimă, din cauză că el arată exact ca voi: un om în carne și oase, tânăr sau bătrân, bolnav sau sănătos, la fel de expus morții ca și voi – întru totul ca voi. I se face foame și trebuie să mănânce, i se face somn și are nevoie de un pat, se îmbolnăvește și atunci trebuie să se odihnească – tot așa ca voi. Când îi e sete, bea aceeași apă, când îi e foame, mănâncă aceeași pâine – e întru totul ca voi! Cum ați putea crede că a cunoscut lucrul ultim, nemurirea? E foarte greu, e aproape imposibil. Chiar dacă încercați, nu reușiți; chiar dacă vă forțați, înăuntrul vostru îndoiala rămâne.

Dar acum, după ce au trecut douăzeci și cinci de secole, Buddha nu mai e un om în carne și oase. Nu mai cade bolnav, nu i se mai face foame, nu mai are nevoie de mâncare niciodată, nu mai are nevoie de medicamente niciodată. De-acum nu mai moare, e nemuritor. Timpul sfințește totul; încetul cu încetul, uți că Buddha a fost unul ca tine. Treptat, imaginea moartă e aurită. Se înalță tot mai sus și mai sus, până se pierde undeva în paradis, iar tu nu mai poți decât să prinzi câte-o licărire. Atunci poți crede.

Așa ajunge trecutul să te bântuie mereu. Dacă Buddha s-ar întoarce, l-ați respinge. De aceea i se închină lumea lui Iisus acum, dar când era viu l-au răstignit. Viu, îl răstigniți; mort, vă închinați lui. De ce îl face moartea atât de semnificativ? Moartea distruge corpul și atunci legătura lui cu tine e ruptă. Atunci imaginea pe care o ai despre el e una spirituală: fără carne, fără oase, e supranatural. Acum poți să ți-l imaginezi tu cum vrei, și rămâne în seama ta să-i atribui toate calitățile posibile – să proiectezi. E greu să proiectezi asupra unui om viu, pentru că realitatea e prezentă acolo, iar el îți va anula toate proiecțiile. Nu va fi dispus să devină prizonier al proiecțiilor tale. Dar mort fiind, ce-ar putea să mai facă? Ce mai poate Iisus să facă, ce mai poate Buddha să facă? Neputincioși, trebuie să suportați tot ce le faci tu.

De aceea atunci când maestrul e mort, poți să-ți imaginezi multe în legătură cu el – acum îi poți atribui tu semnificația, superioritatea, dimensiunea lumii de dincolo. Însă câtă vreme maestrul e în viață, lucrul ăsta e imposibil; doar pentru cei care

au în inimă încredere totală, e posibil. Iar pentru cei care au în inima lor încredere totală, Buddha nu e niciodată corpul, fie el viu sau mort. El nu e niciodată corpul. Deoarece ei pătrund în adâncime, Buddha e transparent. Poate să se afle în corp, dar nu e corpul; poate să trăiască printre voi, dar nu e unul de-ai voștri – el e de undeva de sus. Asta înseamnă Christos, fiul lui Dumnezeu; asta înseamnă *avatar*, coborâtor din divin; asta înseamnă *tirthankara*, un buddha. El vine din invizibil, dar asta o pot vedea doar cei care au ochiul credinței. Minte nu poate vedea asta. Însă când maestrul e mort, mintea poate să proiecteze.

Deci primul lucru de înțeles e acesta: cu cât e mai mare distanța în timp dintre tine și Buddha, Iisus, Mahavira, cu atât are imaginația ta mai multă libertate să proiecteze. Poți să crezi pe seama lor un vis așa cum îți place. Atunci ei devin mai mult mit și mai puțin relitate. Atunci poți să-i venerezi, atunci poți să-i ascuți.

Dar problema e că un buddha te poate ajuta atunci când e viu. Atunci când e viu ai posibilitatea să te îmbibi de spiritul lui. Atunci când e viu există posibilitatea să fie comunicat, transferat ceva. Dar când e mort, e din ce în ce mai imposibil. De ce? Deoarece acel ceva care trebuie transmis, nu poate fi transmis prin limbaj. Dacă ar putea fi transmis prin limbaj, atunci ar fi posibil prin intermediul scripturilor, prin cuvântul lui Buddha. Dar nu poate fi transmis prin cuvânt. Cuvântul nu e decât un pretext. Buddha îți vorbește: acesta este doar un pretext pentru ca el să stabilească un contact pe plan mental. Iar dacă ești receptiv, ceva se va întâmpla în permanență – printre cuvinte, sau printre rânduri, buddha ajunge la tine; aceasta este o experiență vie.

El trebuie să transfere nu o teorie, ci pe sine însuși. Trebuie să comunice nu o ipoteză, nu o filozofie, ci o experiență vie, iar aceasta este mai mult o măiestrie și mai puțin o filozofie. Chiar dacă știi să înoți, nu poți să înveți pe cineva să înoate doar prin intermediul cuvintelor. Ce-i vei spune? Orice i-ai spune, vei simți că nu e corespunzător. Singura modalitate e să iei discipolul cu tine la râu. Mai întâi arată-i cum să înoate – dă-i încredere, dă-i curaj – apoi spune-i să vină. Și dacă are încredere în tine, va veni cu tine. Apoi, încetul cu încetul, lasă-l să parcurgă experiența.

Doar prin experiență se poate învăța. Iar spiritualitatea e

la fel ca înotul: nu poți să spui nimic despre ea. Poți s-o descrii, dar descrierea e moartă. Spiritualitatea e o experiență vie. Se întâmplă ceva atunci când e acolo cineva care știe cum trebuie procedat. Nu poate să te învețe prin cuvinte, dar poți învăța de la el. Și aici e misterul: el nu te poate învăța, dar tu poți învăța dacă ești receptiv.

Deci rețineți, depinde mai mult de discipol și de receptivitatea lui și mai puțin de maestru. El e acolo, e prezent. Acum trebuie să fii tu receptiv și să absorbi; trebuie să fii receptiv și să-i permiți să pătrundă în tine. Dacă ești temător, toată ființa ta se contractă; te închizi. Iar când ești închis, maestrul poate să-ți bată la ușă oricât, căci nu va exista niciun răspuns. Cu cât bate mai mult, cu atât te contractezi și ți se face și mai frică. Așa că el nici măcar nu mai bate, fiindcă și asta e o agresiune. Va aștepta la ușă, atât numai. Oricând ești pregătit și deschis, îți poate transfera pe loc. Dar discipolul trebuie să fie pregătit.

Posibilitatea aceasta există numai cu un maestru în viață. De la un maestru mort nu poți să înveți nimic. Ai cuvântul, ai Biblia cu tine; poți deveni un mare învățat, un filozof, poți să învărți teorii multe în jurul cuvântului, poți să-ți crezi o teologie a ta, personală – dar Iisus nu va fi acolo. Trebuie să trăiești alături de Iisus, prezența lui e lucrul cel mai semnificativ.

Al doilea lucru de ținut minte e acela că minții îi plac întotdeauna teoriile, cuvintele, filozofile. Se descurcă de minune cu ele, e un joc care îi place minții foarte mult fiindcă n are nimic de pierdut. Dimpotrivă, ea e mai consolidată datorită lor. Cu cât știi mai multe, cu cât aduni mai multe informații, cu atât simte muntea ta că: „Sunt cineva.”

Problema cu un maestru aflat în viață e aceea că trebuie să te abandonezi, egoul tău trebuie să se dizolve. Să trăiești alături de un maestru în viață e realmente o experiență a morții, căci trebuie să mori. Până când nu mori, nimic nu se va întâmpla. Doar prin moartea ta are loc renașterea. Când tu nu mai ești, deodată apare divinul. Așadar un maestru viu înseamnă o experiență a morții pentru minte – o renaștere a sufletului, dar o moarte a egoului. Cu maestrul morți nu ți-e frică. Muntea poate să-și joace mai departe jocul cu expertii și autoritățile, iar interpretarea depinde de tine. Orice teorie ai lua, semnificația n o vei găsi în

ea; va trebui să pui tu semnificația în ea, e un joc. Crezi că ceea ce citești e Gita, e cuvântul lui Krishna, dar te înșeli. Cuvântul e acolo, dar cine îi va da semnificația? Tu îi vei da semnificația.

Astfel că fiecare scriptură nu e altceva decât o oglindă: în ea îți vei vedea propria ta față. Poți să citești orice îți place, însă pentru că mintea e foarte șireată, ea pur și simplu nu va asculta nimic din ceea ce e împotriva ei. Poate să interpreteze în felul ei propriu, iar Krishna nu e acolo să spună: „Nu, nu asta e semnificația pe care am dat-o eu.”

Pe vremea când Sigmund Freud încă trăia, dar era foarte bătrân, era în ultimul lui an de viață, și-a adunat toți discipolii – și avea mulți adepți în toată lumea. Dăduse naștere unei școli foarte importante de psihanaliză și era foarte respectat.

Douăzeci dintre discipolii lui cei mai apropiați luau prânzul împreună cu el. Au început să discute despre ce a vrut Freud să spună în legătură cu ceva anume și au uitat complet că Freud era acolo. Erau foarte absorbiți de discuție, se contraziceau unii pe alții, se certau. O teorie – douăzeci de interpretări. Iar maestrul era în viață, stătea acolo, dar ei uitaseră cu totul de el! La un moment dat el a bătut în masă și le-a spus: „Un singur lucru, vă rog! Sunt încă în viață, puteți să mă întrebați pe mine ce am vrut să spun. Ascultându-vă, mi-am dat seama ce veți face după ce mor. Acum sunt în viață și totuși nu mă întreabă nimeni ce am vrut să spun. Aveți deja douăzeci de înțelesuri! După ce voi muri, veți avea două sute, două mii, două milioane de înțelesuri, iar atunci nici nu va mai exista posibilitatea să mă întrebați pe mine care e înțelesul pe care l am dat eu.”

Așa se nasc sectele și crezurile.

Iisus era un om simplu, însă uitați-vă la catolici, la protestanți, la sutele de secte creștine și la interpretările lor. Iisus a fost un om simplu, fiu de tâmplar; el n-a folosit niciodată jargonul teologic. El nu era omul cuvintelor, era omul experienței. Se exprima simplu prin povestioare, anecdote și parabole. Și se adresa unor oameni analfabeți, înțelesul lui era simplu. Însă uitați-vă... protestanții, catolicii, teologii lor au făcut atât de mult din el – un munte! Pe marginea unor lucruri simple ei discută și se ceartă la nesfârșit, și se afundă într-atâta încât uită cu totul de Iisus. Când uiți de un Freud încă în viață, cum să-ți aduci aminte

de un Iisus mort? Întrebați-i pe hinduși: ei au deja o mie de interpretări ale Gitei, iar cu fiecare an se adaugă noi interpretări, și nimeni nu e de acord cu nimeni altcineva. Shankara spune că mesajul e acela al renunțării, că mesajul Gitei e acela al renunțării, al inacțiunii. Lokmanya Tilak spune că mesajul e acela al acțiunii – exact invers. Iar Ramanuja spune că mesajul e acela al devoțiunii, nu al acțiunii, nu al renunțării. Și așa mai departe: o mie de interpretări, nimeni nefiind de acord cu nimeni altcineva. Iar când vei citi tu Gita, vor fi o mie una interpretări, căci se va adăuga a ta. Vei veni cu propria ta minte, iar mintea se simte consolidată de cunoștințe, de informații.

Mintea nu e niciodată în pericol decât în prezența unui maestru viu. Atunci ea e chiar în pragul morții. Fugiți de Krishna și cărați în minte Gita. Fugiți de Iisus și cărați mereu Biblia în buzunar. Doar Biblia o puteți avea în buzunar, nu și pe Iisus. Biblia va fi a ta, dar când e vorba de Iisus, tu trebuie să fii al lui. Asta e diferența: poți să posezi o Biblie, dar nu poți să posezi un Iisus. Lui va trebui să i te abandonezi.

Iar al treilea lucru de reținut e că știința poate fi scrisă fără probleme, fiindcă ea nu e o măiestrie. Ea e teoretizare, ea e teorie. Poate fi scrisă, ea e descriere, nu e un mister. La baza întregii științe stă pornirea de a demistifica totul. Știința are principii, legi, iar acestea pot fi scrise; iar dacă descifrezi legea, ai aflat totul.

Religia nu e ca știința, ea e mai degrabă precum arta – e simbolică. Primul lucru de înțeles e că ea nu e realistă, ea e simbolică.

La Picasso a venit odată un prieten care lucra în armată. Acesta s-a uitat prin atelierul lui Picasso și i-a zis: „Ce prostie! Totul e ireal, nici măcar o singură pictură nu reprezintă realitatea.”

Nu poți găsi în realitate nimic în genul picturilor lui Picasso. Realitatea nu se regăsește în ele, ci acolo e doar sentimentul pe care-l are Picasso asupra realității.

Știința încearcă să descopere obiectivul, arta încearcă să găsească subiectivul în obiectiv. Te uiți la o floare; dacă întrebi un om de știință despre ea, el va vorbi despre compoziții chimice ai florii. Sigur că aceștia există în ea, dar nu ei reprezintă floarea,

fiindcă nu ei redau frumusețea, nu ei redau înțelesul. Dacă vrei să ți se redea frumusețea, trebuie să te duci la un artist, dar el nu ți va vorbi despre compuși chimici sau altceva de genul acesta. El îți va oferi un poem, iar poemul va fi mai aproape de adevăr decât orice altceva ți-ar putea oferi omul de știință, dar nu va fi obiectiv.

Picasso l-a ascultat pe prietenul lui și a tăcut. Prietenul era soldat, nu te poți aștepta de la un soldat să înțeleagă prea bine subiectivitatea – el trăiește în lumea obiectelor. Apoi au vorbit despre alte lucruri, iar la un moment dat soldatul i-a arătat lui Picasso o fotografie a prietenei sale, o fotografie mică. Picasso a început să râdă și i-a spus: „Așa de mică e fata asta? Va fi foarte dificil să faci dragoste cu o fată atât de mică.” Soldatul i-a zis: „Ce tot spui? Asta nu e decât o poză.” Și-atunci Picasso i-a spus: „O poză nu e obiectivă, ci e simbolică; ea doar reprezintă, indică, arată. Nu e o descriere, nu redă proporțiile cu exactitate. E doar un indiciu, o trimitere.”

Rețineți, religia e mai degrabă ca arta decât ca știința. Și e chiar mai subtilă decât arta, pentru că arta e o reprezentare a obiectivului, în timp ce religia reprezintă subiectivul. Artă are simboluri prin care arată lumea obiectivă. Artistul pictează un trandafir, deci trandafirul e acolo. Poate că trandafirul unui Van Gogh sau al unui Picasso nu e chiar ca cel din grădină, dar e, totuși, un trandafir. Poți să găsești o asemănare, poți să găsești ceva care să corespundă.

Dar când un Buddha vorbește despre *nirvana*, aceasta nu este de găsit în lumea de afară; nu ai nimic care să-i corespundă. Când vorbește Iisus despre Împărăția Cerului, ea nu se regăsește în lumea obiectivă. Artă reprezintă ceea ce e obiectiv: simbolul e dificil, dar tot poți găsi în lume ceva care să-i corespundă. Religia simbolizează subiectivul, nu poți să găsești în lume ceva asemenea ei. Până când nu pătrunzi în interiorul tău, nu vei fi capabil să găsești înțelesul, semnificația. Și-atunci vei duce cu tine cuvântul, iar cuvântul nu e realitatea. Și-atunci poți să tot repeți cuvântul *Dumnezeu* fără să știi nimic despre Dumnezeu. Religia e mai mult ca o artă, și chiar mai mult ca un meșteșug.

Ce face un buddha? El e un meșter, el face din tine un zeu.

Exact ca un sculptor, el cioplește piatra, tăind ici și colo, aruncând tot ce e neesențial – și, încetul cu încetul, se dezvăluie o imagine. Ea era acolo. Înainte ca artistul să înceapă cu ciocanul și dalta lui, imaginea era acolo, dar și neesențialul era acolo. Neesențialul trebuie sfărâmat și aruncat, astfel ca esențialul să se ivească și să fie descoperit. Deci ce face un buddha? Tu ești precum o piatră; el va lucra cu ciocanul și dalta lui, tăind neesențialul, până când esențialul se va arăta în toată splendoarea lui. Atunci ia naștere magnificul, atunci lumea cealaltă pătrunde în lumea aceasta. El nu aduce nimic nou în lume, ci pur și simplu te schimbă, te transformă. Tu porți deja în tine lumea cealaltă, dar ea e amestecată prea mult cu lumea aceasta. E nevoie de o separare: o separare a ceea ce e esențial de ceea ce e neesențial; o separare a ceea ce ești tu de ceea ce ai tu; o separare a posesorului de ceea ce posedă, a spiritului de corp, a centrului de circumferință. E ca o măiestrie.

Niciun pictor nu-ți poate spune cum pictează, trebuie să trăiești alături de el. Dacă te duci la Picasso și-l întrebi: „Cum pictezi? Spune-mi ceva, dă-mi câteva instrucțiuni”, el nu-ți va putea da niciun fel de instrucțiuni pentru că nici el nu e conștient de felul în care pictează. Fenomenul e colosal și e atât de inconștient încât atunci când Picasso pictează, el nu e conștient de niciun fel de reguli și norme, de niciun fel de legi, de niciun fel de instrucțiuni. El devine pictura, nu mai e prezent, e absorbit de ea. Trebuie să fii lângă el atunci când e absorbit de pictura lui, atunci când pictorul dispare și rămâne doar pictura, când pictatul nu mai e un efort conștient, când inconștientul preia controlul – trebuie să vezi fenomenul ca să-l simți, să simți ce e el. Atunci mâinile acelea nu mai sunt mâinile lui Picasso, atunci preia controlul tao cel inconștient, natura. Mâinile acelea sunt doar instrumente, ele lucrează ca vehicule: o energie de altundeva e prezentă în ele. Privește un Picasso în timp ce lucrează – el nu mai e om. Nu mai e unul dintre voi; a devenit creator, nu mai e creatură. Din acest motiv o pictură aduce cu ea ceva din altă lume.

Dar asta nu e nimic. Când un buddha vorbește, nu mai e el vorbitorul. Când un buddha merge, nu e el cel care merge. Când un buddha îți pune mâna pe cap, nu e el mâna aceea. Tao – poți să-i spui Dumnezeu sau în orice fel alegi să-i spui – e cel



care a preluat controlul. Acum mâna nu e a lui Buddha, ea e un instrument. Dumnezeu te atinge prin intermediul lui, iar Buddha nu se află deloc acolo, el nu stă între tine și Dumnezeu. Dar lucrul acesta trebuie experimentat. E imposibil să înveți ceva de la un buddha mort. Iar dacă nu poți să înveți de la unul aflat în viață, cum te poți aștepta să înveți de la unul mort?

E o măiestrie, e măiestria cea mai mare, și e atât de delicată și de subtilă încât nu se poate face nimic în mod conștient, trebuie să fii, pur și simplu, acolo lângă maestru și să absorbi. Cuvântul acesta trebuie reținut: a absorbi. Un buddha trebuie absorbit, asimilat. El trebuie să-ți intre în sânge și-n oase, trebuie să curgă împreună cu tine. Prezența lui trebuie absorbită, iar tu trebuie să-l porți în tine.

Aceasta este măiestria cea mai mare din lume: să faci zeu dintr-un om. Un om care e mereu înclinat spre a deveni un animal, să faci un zeu din el, să-i modifice mintea, să-l desprinzi de ego, să faci posibilă în el experiența ultimă. Înseamnă să aduci oceanul într-o picătură, să pui oceanul într-o picătură. E măiestria cea mai mare, supremă la modul absolut. Nicio scriptură n-o poate conține, scripturile nu pot decât să indice. Trebuie să fii lângă un buddha în viață ca să știi ce înseamnă. Și se întâmplă doar o dată la o mie de ani, o dată la două mii de ani ca un buddha să fie printre voi. Iar după moartea lui se nasc culturi moarte, iar oamenii se închină fără să știe ce fac.

Acum încercați să înțelegeți cuvintele acestea ale lui Chuang Tzu. E o parabolă frumoasă: Ducele Huan și rotarul.

**Ducele Huan din Khi, primul din dinastia lui, stătea sub umbrar, citindu-și filozofia. Fien, rotarul, era afară în curte, făcând o roată.**

El e un meșter.

**Fien a pus jos ciocanul și dalta, a urcat scările și i-a spus Ducelui Huan: „Dacă-mi permite domnia ta, te-aș întreba: ce citești?”**

**Ducele i-a răspuns: „Expertii, autoritățile.”**

Țineți minte bine că toți experții și toate autoritățile voastre sunt întotdeauna morți, fiindcă până să ajungă la voi vestea, omul acela a dispărut. Până să afli tu că există un buddha, buddha a murit deja. Conștiința ta e o treabă atât de leneșă și de demnă de dispreț, ești atât de inconștient cu privire la ceea ce se întâmplă, încât până să ajungi tu să afli că floarea a înflorit și să alergi în grădină s-o vezi, floarea deja nu mai e.

Vouă vă ia timp până să vă dați seama că există cineva – și încă foarte mult timp! Câteodată după secole întregi vă dați seama că a existat un buddha, dar atunci nu se mai poate face nimic. Fiți mai vigilenți, fiți mai conștienți, ca să puteți prinde trenul la timp. De când vă știți tot pierdeți trenul. Nu e prima dată când vă aflați aici, erați și când Gautama a devenit Buddha. Erați, undeva pe pământul ăsta; e imposibil să nu fi fost, pentru că nimic nu moare. L-ați ratat. Cineva trebuie să vă fi spus, iar voi trebuie să vă fi opus, cu argumente. Trebuie să fi răspuns că: „Am mai auzit noi multe povești de felul ăsta; astea nu sunt decât povești.” Trebuie să vă fi spus, în sinea voastră: „Cum să se poată ilumina cineva câtă vreme eu nu m-am iluminat? Cum să poată cineva să-mi fie superior mie?” Și să mergeți voi pe încredere? Trebuie să vă fi spus: „Sunt un om rațional și nu cred eu cu una, cu două. Am îndoieli, iar mai întâi trebuie să-mi fie spulberate îndoielile...”

E nevoie de timp, uneori chiar de secole, și nici chiar atunci îndoiala nu e spulberată. Țineți minte, trebuie să faceți saltul chiar dacă aveți îndoieli. Dacă așteptați să se risipească mai întâi îndoielile, atunci pentru voi n-o să vină niciodată timpul să faceți saltul, fiindcă îndoiala e un proces care-și dă naștere sieși: o îndoială dă naștere alteia și tot așa. Și la fel se întâmplă și cu încrederea – o încredere dă naștere alteia, o alta dă naștere mai departe alteia... și astfel se creează un lanț. La început există întotdeauna o ezitare. Nimeni nu poate începe cu toată inima, fiindcă atunci n-ar mai fi nevoie. Trebuie să începi câtă vreme ai încă îndoială. Dar nu acorda prea mare atenție îndoielii, îndreaptă-ți atenția spre încredere. Atunci energia se îndreaptă spre încredere, iar încrederea devine un lanț. Încetul cu încetul, energia pe care o puneai în îndoială e absorbită de energia din încredere.

Rețineți, trebuie să semănați semințele. Dacă așteptați și spuneți: „Atunci când n-o să mai existe nicio îndoială, atunci am să semăn semințele încrederii”, înseamnă că nu le veți semăna niciodată.

Trebuie să fi auzit, cineva trebuie să vă fi spus că acest Gautama s-a iluminat. Probabil că ați râs, probabil că răspunsul vostru a fost: „Nimeni nu se iluminează, astea sunt povești inventate de oameni. Și îl știu pe acest Gautama, îl cunosc chiar și pe tatăl lui. Îi cunosc familia și nu am cum să cred fiindcă sunt un om rațional, sunt sceptic. Nu pot să fac un singur pas fără să raționez.”

Și nu doar când s-a iluminat Buddha; ați fost aici și când Iisus a fost aici, ați fost aici și când Chuang Tzu era aici. Ați fost întotdeauna aici, dar v-a scăpat de fiecare dată. De ce? Motivul e întotdeauna același: nu puteți avea încredere. Găsiți întruna argumente împotriva efectuării saltului – și se pot găsi argumente la infinit, căci odată ce ai alimentat îndoiala, aceasta crește ca un cancer – se perpetuează fără să mai fie nevoie s-o ajuți tu. Crește ca un cancer, crește fără oprire. Același lucru se întâmplă și cu încrederea.

Deci rețineți că nu se pune problema să începeți să aveți încredere atunci când nu veți mai avea nicio îndoială. E imposibil, vremea aceea n-o să vină niciodată. Trebuie să aveți încredere câtă vreme îndoiala e prezentă! Și uitați-vă cât de frumos e, să ai încredere câtă vreme ai îndoieli! Minte omenească este astfel – fragilă, șovăitoare, divizată – trebuie să ai încredere câtă vreme e prezentă și îndoiala. Și vă spun că dacă puteți crede având îndoieli, înseamnă că acordați mai multă atenție încrederii și mai puțină îndoielii; sunteți indiferenți față de îndoială, întreaga voastră atenție e îndreptată spre încredere. Și atunci vine o zi în care îndoiala a dispărut, căci dacă nu-i dai atenție, nu-i dai hrană – atenția e hrană. Dacă nu-i dai atenție, îndoiala nu se mai poate perpetua. Dar voi găsiți întotdeauna motive. Egoul spune mereu: „Nu te abandona. Ce faci? Vei fi pierdut.” Și nu vă gândiți niciodată că sunteți deja pierduți. Unde sunteți?

Poate cunoașteți persoane înnebunite după condus. Sunt persoane cărora le place să meargă cu mașina, pur și simplu, sunt înnebunite după condus. Merg de la Bombay la New Delhi, non-

stop, iar primul lucru pe care-l vor spune după ce vor ajunge în Delhi va fi: „Am făcut drumul în douăzeci și patru de ore.” Asta este o persoană înnebunită după condus!

Odată, o astfel de persoană mă ducea pe mine undeva cu mașina. Mergea cu viteză, gonea nebunește pe autostradă. Și trebuia să ajungem după-amiaza într-un sat. Era deja seară, iar noi nu ajunseserăm. Așa că m-am uitat pe hartă și i-am zis că se pare că a luat-o pe o rută greșită. Mi-a răspuns: „Lasă harta, nu contează. Mergem de plăcere.” Și accelera, fără să se oprească măcar ca să se uite pe hartă. Sunt oameni care pur și simplu gonesc fără întrerupere, crezând că dacă merg cu viteză mare vor ajunge undeva.

Dar nu mersul te duce undeva, ci direcția. Nu fugind întruna ai să ajungi acolo unde e destinul tău, căci s-ar putea să alergi în cerc. Unde ați ajuns până acum? Ce aveți de pierdut? Absolut nimic! Și-atunci de ce vă e frică? Vă e frică să nu pierdeți nimicul pe care-l aveți?

Vin oameni la mine și-mi spun că le e dificil să se abandoneze. Mă uit de fiecare dată la ei fără să înțeleg despre ce vorbesc, pentru că nu au nimic de abandonat, nimic de pierdut, nimic la care să renunțe. Dacă ai ajuns la o realizare, atunci renunțarea înseamnă ceva. Dar voi n-ați ajuns la nicio realizare, doar ați adunat gunoi fără nicio valoare. Și credeți că asta înseamnă ceva?

Însă nu vreți să vedeți cum stau lucrurile, căci dacă ați vedea, v-ați speria; atunci vi s-ar clătina pământul sub picioare. Nu vreți să vedeți. Credeți mai departe că voi aveți multe, în timp ce eu n-am nimic, fiindcă în afară de iluminare, eu nu am nimic care să merite menționat. În afară de o conștiință pe deplin trează, în afară de o flacăra a nemuririi înăuntrul meu, alte bogății nu există. Nu au cum să existe.

**Fien a pus jos ciocanul și dalta, a urcat scările și i-a spus Duceului Huan: „Dacă-mi permite domnia ta, te-aș întreba: ce citești?”**

**Ducele i-a răspuns: „Experții, autoritățile.”**

Un om devine expert numai când are o tradiție îndelungată. El devine o autoritate numai după ce a trecut multă vreme și după ce mulți i s-au închinat. Dacă nu i s-ar fi închinat nimeni lui Iisus, ar mai fi el un expert, o autoritate? Voi numărați adepții: cu cât are mai mulți adepți, cu atât e mai mare expert și mai mare autoritate.

În New Delhi, pe firma unei cofetării – dacă ajungeți acolo, trebuie să mergeți la cofetăria aceasta – e scris: „Veniți să mâncați aici, un milion de muște știu ele ce știu!”

Așa vă formați voi impresiile: dacă un milion de oameni sunt adepți, un milion de oameni știu ei ce știu. Când zece milioane de oameni sunt adepți, atunci aveți impresia că e vorba de o autoritate. Dar sunt niște muște!

Câți oameni sunt adepții lui Buddha? Câți sunt adepții lui Iisus? Numărați adepții de parcă maestrul ar depinde de cantitatea adepților. Religia nu e politică, nu adepții contează. Chiar dacă nimeni nu e adeptul unui buddha, buddha rămâne buddha. Și dacă toată lumea i se închină, situația nu se schimbă cu nimic, pentru că oamenii urmează pe cineva întotdeauna din motive eronate. Nu vă uitați după adepți. Însă așa percepeți voi o autoritate, în funcție de câți adepți are. Întotdeauna vă luați după argumente greșite.

**Ducele i-a răspuns: „Experții, autoritățile.”**

**Fien a întrebat: „Vii sau morți?”**

Acest bătrân Fien trebuie să fi fost un om cu cunoaștere, un adevărat înțelept, căci e dificil să găsești pe cineva care crede într-o autoritate aflată în viață. Cum poate cineva în viață să fie autoritatea ta? Trebuie să treacă timp, mult timp, abia după aceea devine cineva o autoritate.

Am vizitat odată o *vihar* – o mănăstire – buddhistă, iar călugării s-au adunat și mi-au cerut să spun câte ceva despre Buddha, așa că le-am vorbit puțin. Mai-marele călugărilor nu prea părea în largul lui, iar după ce am terminat de vorbit, mi-a zis: „N-am găsit niciodată în vreo scriptură povestea pe care ai spus-o, și am citit tot ce a spus Buddha. Nicio autoritate n-o citează, e prima dată când o aud. De unde ai luat-o?” I-am

răspuns: „Eu inventez povești, iar dacă nu e trecută în scripturile tale, poți s-o adaugi. Eu sunt propria mea autoritate.”

Cum iau naștere scripturile? Dacă au fost scrise acum o mie de ani, atunci cel care a scris devine o autoritate. Dar dacă e să adaug eu o poveste, nu! Dar de ce? E doar o chestiune de timp. La cinci sute de ani după ce a murit Buddha au fost scrise povestirile, nu în vremea lui Buddha. Deci dacă la cinci sute de ani după moartea lui s-au putut scrie povestiri, atunci de ce nu și după două mii cinci sute de ani? Mai-marelui călugărilor nu i-a venit să creadă că am putut să spun așa ceva.

Acest Fien trebuie să fi fost un om foarte înțelept. El a întrebat: „*Vii sau morți?*” Autoritățile sunt aproape întotdeauna moarte, și vă spun că dacă puteți să credeți într-o autoritate aflată încă în viață, veți fi transformați. Cărați-i cu voi pe cei morți și ei vă vor face și pe voi ca și morți – așa se face că ați devenit greoi și insensibili. Stați lângă ceea ce e viu și veți deveni și voi mai vii, fiindcă tot ceea ce faceți are impact asupra voastră. Dacă credeți în cei morți, atunci credeți în moarte, nu în viață. Dacă credeți în ceea ce e viu, credeți în viață, nu în moarte.

### **Ducele a răspuns: „Morți de mult.”**

Fiecare religie se străduiește să demonstreze că autoritățile ei sunt foarte, foarte vechi, străvechi. Întrebați-i pe hinduși și vă vor spune că *dharma sanatan* a lor e fără de început. Ei sunt cei mai șireți: spun că e fără de început, ca tu să nu mai ai cum să dovedești că religia ta e mai veche decât a lor. Cu asta au isprăvit: e fără de început. Ei spun că Vedele sunt cele mai vechi și cred că dacă pot dovedi că Vedele sunt cele mai vechi, atunci autoritatea lor e și mai mare.

Mintea crede că e cu atât mai bun un lucru cu cât e mai vechi; ca și cum adevărul ar fi un vin – cu cât e mai vechi, cu atât mai bine. Și toate interpretările nu înseamnă altceva decât a pune vin vechi în sticle noi. Adevărul nu e un vin, adevărul nu seamănă deloc cu vinul, el e tocmai invers: cu cât e mai nou, cu cât e mai actual, mai tânăr, cu atât e mai profund. Cu cât e mai viu, cu atât e mai profund. Ceea ce e mort, e plat – pulbere lăsată în urmă de trecut, atât și nimic mai mult.

Dar hindușii vin cu dovezi că Vedele sunt foarte, foarte vechi și mută tot mai în urmă data Vedelor. Și se enervează foarte tare dacă vine cineva să le demonstreze că nu sunt atât de vechi; cred că un astfel de om e nereligios, că nu e sănătos la cap. Iar dacă-i întrebi pe jainiști, ei îți vor demonstra că tirthankarașii lor au fost înaintea Vedelor. Și au și o pistă: primul tirthankara e menționat în Rig Veda, ceea ce constituie o dovadă clară. Dacă primul tirthankara e menționat cu respect în Rig Veda, înseamnă că el trebuie să fi fost deja mort cu mult înainte, altfel cum să arăți respect unui om aflat în viață? Și nu e doar menționat, ci e menționat cu respect, ca un zeu, în Rig Veda, ceea ce înseamnă că trebuie să fi fost mort de cel puțin cinci mii de ani. Numai atunci devine un om, zeu! Așa că jainiștii spun că religia lor e cea mai veche – și tot așa, fiecare religie se străduiește să-și demonstreze vechimea.

De ce tot efortul ăsta de a demonstra că religia ta e cea mai veche? Din cauză că mintea crede în moarte, ea crede în trecut. Mintea nu e altceva decât trecut. Și atunci crezi că dacă autoritatea are o tradiție mai veche, mintea ta va fi și ea mai cuprinzătoare, căci cu cât e mai mare distanța în timp, cu cât s-a acumulat mai multă tradiție, cu atât mai multă întindere are mintea la dispoziție, ca să se miște. Mintea are nevoie de timp, ca să se poată mișca, iar ea nu e altceva decât trecut acumulat, așa că vei avea o minte mai mare dacă trecutul tău e mai mare și vei avea o minte mai mică dacă trecutul tău e mai mic. De aceea toate tradițiile, țările și rasele îi văd pe americani ca fiind infantili pentru că nu au trecut – doar trei sute de ani! ăsta e trecut, trei sute de ani? E o nimica toată.

Dacă un maestru spune că el are cinci sute de ani, atunci va aduna mai mulți discipoli.

Am auzit că se zvonea despre un lama din Tibet că ar fi avut o mie de ani. Un englez s-a dus să-l cunoască, a călătorit tocmai din Londra doar din acest motiv – pentru că lama avea o mie de ani. Era ceva rar. S-a dus să-l vadă pe lama și nu i-a venit să creadă, omul nu părea să aibă mai mult de cincizeci de ani. Și-atunci s-a interesat în legătură cu el. L-a întrebat pe discipolul principal al acestuia: „E adevărat că maestrul tău are o mie de ani?”

Discipolul i-a răspuns: „N-aș putea să spun, fiindcă eu sunt cu el doar de trei sute de ani.”

Dar așa se întâmplă: cu cât e mai vechi un lucru, cu atât mai multă autoritate are el. Și dacă spune cineva că gurul lui are o sută cincizeci de ani, voi aveți impresia că trebuie să fie vorba de un om cu foarte mare valoare. Pentru simplul fapt că cineva a îmbătrânit, voi credeți că a căpătat o mare valoare. Poți să ai o sută cincizeci de ani și să nu fii decât un prost în vârstă de o sută cincizeci de ani. Fiindcă vârsta nu poate să vă aducă înțelepciune, ea nu are legătură cu înțelepciunea. Dimpotrivă, copiii sunt mai înțelepți, trebuie să fie așa, căci Dumnezeu nu are cum să se înșele atunci când le ia viața mereu celor bătrâni și îi înlocuiește cu copii; asta înseamnă că el crede în copii mai mult decât în oamenii bătrâni. Când spui bătrâni, spui cei de care trebuie să te dispensezi, cei care trebuie scoși afară din existență, cei care nu mai sunt de vreun folos acum. Dumnezeu crede în nou, iar omul crede în vechi; Dumnezeu crede în frunza nouă, de aceea frunza veche cade. Iar Dumnezeu o înlocuiește cu una nouă, cu una tânără.

Dumnezeu e veșnic tânăr și nou, și la fel e și religia. Dar autoritățile... Asta înseamnă că nu puteți crede în autoritatea lui Dumnezeu. Dacă vă uitați în jurul vostru la creativitatea divină, veți vedea întotdeauna că Dumnezeu pare puțin nebun, pentru că atunci când un om a devenit înțelept, el îl ia de-aici. Ai ajuns la nouăzeci de ani, ai trăit toate anotimpurile vieții, ai ajuns să cunoști multe, ai căpătat experiență, iar când ai devenit înțelept, el te cheamă: „Hai, ieși din viață.” Și trimite în locul tău un copil mic; ești înlocuit cu un copil mic care nu știe nimic. Se pare că el iubește inocența mai mult decât cunoștințele și că iubește frunzele noi mai mult decât pe cele vechi, uscate. Și așa și trebuie să fie, fiindcă viața trebuie să fie tânără, iar dacă el e viața eternă, atunci el trebuie să fie pururea tânăr.

De aceea hindușii nu i-au zugrăvit niciodată pe Krishna sau pe Rama ca fiind bătrâni. E ceva simbolic – aceștia sunt veșnic tineri. Ați văzut vreodată vreo imagine a lui Rama în care el arată foarte bătrân, sau a lui Krishna cu un baston în mână, gârbovit? A trăit optzeci de ani, a fost bătrân, dar hindușii au renunțat, pur



și simplu, la ideea de a-l zugrăvi ca fiind bătrân, căci dacă te uiți la Dumnezeu, el e mereu tânăr. Deci motivul e că vor să arate că Dumnezeu e mereu tânăr și că religia e mereu tânără, la fel ca un copil inocent, la fel ca roua dimineții, la fel ca prima stea a nopții. Dar atunci Dumnezeu nu poate să fie o autoritate, fiindcă autoritatea trebuie să aibă greutatea trecutului; fără greutatea trecutului, autoritatea nu ia ființă.

**Fien a întrebat: „Vii sau morți?”**

**Ducele a răspuns: „Morți de mult.”**

**„Atunci”, a zis rotarul, „citești doar murdăria pe care au lăsat-o ei în urmă.”**

Ori de câte ori ești într-o legătură prea strânsă cu trecutul înseamnă că ești într-o legătură strânsă cu murdăria, cu mormintele; ești unul care scormonește în morminte. Trăiești într-un cimitir, nu mai faci parte din fenomenul viu care e viața.

**Ducele a replicat: „Ce știi tu despre asta? Nu ești decât un rotar. Ai face bine să-mi dai explicații, altminteri vei muri.”**

Ducelui nu i-a venit să-și creadă urechilor auzind cum un simplu rotar vrea să-l învețe pe el despre înțelepciune. Un om care e dispus să învețe, e dispus să învețe de la oricine. Ducele e dispus să învețe de la autorități moarte, dar nu și de la un rotar viu. Și vă spun că un rotar viu e mai bun decât un rege mort, pentru că el e viu. N-o să i se închine nimeni, însă Dumnezeu încă are încredere în el, de aceea e în viață.

Ducele s-a mâniat foarte tare și i-a zis:

**„Ai face bine să-mi dai explicații, altminteri vei muri.”**

**Rotarul i-a spus: „Să privim totul din punctul meu de vedere. Atunci când fac roți, dacă lucrez prea domol, ele se desprind, iar dacă lucrez prea brutal, nu se potrivesc. Dar dacă nu lucrez nici prea domol, nici**

**prea violent, ele ies cum trebuie, iar lucrarea e așa cum am vrut-o.**

**Nu poți să exprimi asta în cuvinte, trebuie să îți dai seama singur cum se face.”**

Ceea ce spune rotarul este: „Nu știi despre autorități și experți. Să privim lucrurile din punctul meu de vedere. Da, eu sunt un simplu rotar, dar îmi cunosc meșteșugul, iar el m-a învățat un lucru, și anume: e la mijloc o măiestrie, și încă una atât de delicată și de subtilă încât nu poate fi transpusă în cuvinte.”

Dacă te situezi la extreme, roata nu iese niciodată așa cum trebuie. Trebuie să rămâi chiar la mijloc. Și cum ai putea transpune asta în cuvinte? Întreabă pe cineva care merge pe sârmă dacă îți poate pune în cuvinte felul în care face ceea ce face. Cum merge el pe o sârmă întinsă între două dealuri, peste o vale adâncă în care dacă va cădea, va cădea pentru totdeauna, va fi mort – cum de merge pe o astfel de sârmă? Poate să-ți spună prin cuvinte? Îți va spune: „Dacă mă înclin prea mult la dreapta, trebuie să-mi restabilesc imediat echilibrul, așa că mă înclin spre stânga. Dacă mă înclin prea mult spre stânga, iarăși trebuie să mă înclin spre dreapta, în direcția opusă, ca să mă mențin în echilibru.”

Acestea pot fi notate în scris, dar nu vă apucați să întindeți o sârmă și să mergeți pe ea după ce doar ați citit aceste lucruri, fiindcă n-o să vă mai întoarceți! Nu cunoașterea intelectuală contează într-o astfel de situație, ci ceea ce contează e să simțiți cu toată ființa voastră – cât de mult să vă înclinați? Și nu se poate stabili nicio formulă fixă, fiecare om e diferit. Va depinde de fiecare persoană în parte, de greutatea ei, de înălțime, de situație – de felul în care bate vântul... Și va depinde de sentimentul tău interior. Va trebui să simți tu, nu poți să te iei după o formulă fixă. Va trebui să înveți printr-un maestru; nu poți să te duci la o facultate și să înveți despre asta. La facultate poți să înveți filozofie, poți să înveți matematică, poți să înveți știință – orice, dar nu meșteșugul. Pe acesta îl deprinzi doar de la un maestru care știe, și prin simplul fapt că te uiți la el, începi să-l simți. Și ai atâta încredere în el, încât dacă el o ia la dreapta, ființa ta lăuntrică o ia și ea la dreapta. Dacă el o ia la stânga, ființa ta

lăuntrică o simte și o iei și tu la stânga. Devii umbra lui și, încetul cu încetul, începi.

**Rotarul i-a spus: „Să privim totul din punctul meu de vedere. Atunci când fac roți, dacă lucrez prea domol, ele se desprind, iar dacă lucrez prea brutal, nu se potrivesc. Dar dacă nu lucrez nici prea domol, nici prea violent, ele ies cum trebuie, iar lucrarea e așa cum am vrut-o.**

**Nu poți să transpui asta în cuvinte, trebuie să îți dai seama singur cum se face. Nici măcar băiatului meu nu pot să-i spun exact cum se face, iar băiatul meu nu poate să învețe de la mine. Așa că iată-mă, la șaptezeci de ani, încă făcând roți!”**

Ce spune el? Rostește unul dintre adevărurile cele mai profunde: că unele lucruri nu le poți învăța decât folosind totalitatea ta; intelectul singur nu va fi de ajutor. Poți să crezi o formulă, dar atunci vei rata situațiile noi – fiindcă în fiecare situație tu vei căra cu tine formula moartă, iar ea nu-ți va fi de ajutor. În fiecare situație nouă e nevoie de un răspuns nou. Asta înseamnă că doar conștiința va fi de ajutor, cunoștințele nu. Trebuie să porți în tine o lumină, așa încât de fiecare dată să simți situația care e aici și acum. Nu ai nevoie să fixezi situația într-o formulă; dimpotrivă, trebuie să descoperi formula de fiecare dată când întâlnești o situație nouă.

Viața se mișcă neîncetat, ea nu se repetă niciodată; chiar dacă pare a se repeta, ea nu se reptă niciodată. Nu are cum. Dacă simțiți că viața se repetă, asta e numai din cauză că voi nu puteți simți noul, sunteți atât de morți. Altminteri, ea nu se repetă niciodată. Un nor pe care l-ați văzut în dimineața aceasta nu va mai fi niciodată pe cer – nu e cu puțință. Soarele care a răsărit în dimineața aceasta nu va mai răsări vreodată, pentru că universul întreg va fi mâine altul. E ceva atât de vast și totul e în continuă schimbare.

Totul se schimbă în permanență. Nimic nu e niciodată vechi în afară de mintea omenească. Ea e singurul lucru vechi – singurul

muzeu din lume, o colecție de fosile, singurul cimitir. Altminteri, totul e nou. Uitați-vă numai! Dați deoparte mintea omenească. Găsiți ceva vechi în lumea aceasta? Totul e în permanentă schimbare, chiar și Himalaya. Se spune despre Himalaya că în fiecare an se ridică cu 30 de cm. Totul se schimbă: oceanele se schimbă, Pământul se schimbă, continentele se schimbă și ele.

Oamenii de știință au descoperit acum că de-a lungul timpului, continentele s-au mișcat foarte mult. Cândva, Africa era alăturată Indiei. Cândva, Ceylonul, Sri Lanka trebuie să fi fost foarte apropiate de India, altfel maimuța Hanuman n-ar fi avut cum să sară peste spațiul dintre ele. Între cele două trebuie să fi fost doar vreun râu mic, un curs de apă. Oamenii de știință au demonstrat acum că e vorba despre o mișcare a continentelor, că ele sunt supuse schimbării. Totul se schimbă, nimic nu e static.

Se spune despre Eddison că ar fi afirmat că de-a lungul vieții lui a ajuns să-și dea seama că unul dintre cuvintele limbajului uman e absolut eronat – și anume cuvântul „repaus”, căci nu există repaus. Totul e în continuă mișcare, nimic nu e în stare de repaus și nici n-ar putea fi – viața e un flux. Dacă viața e un flux, atunci rotarul acesta are dreptate, căci el spune că nimic nu poate fi exprimat în cuvinte, cu fiecare roată e altfel: lemnul e altul, carul e altul, situația e alta, drumul e altul – și trebuie să fii conștient de lucrurile acestea. „Nu pot să transpun asta în cuvinte, nu pot nici măcar să-l învăț pe fiul meu.” Și e într-adevăr greu să-ți înveți propriul fiu.

Ați auzit vreodată ca Buddha să-și fi putut învăța propriul fiu? Ați auzit vreodată despre ce a ajuns fiul lui Chuang Tzu, sau fiul lui Lao Tzu? E foarte greu pentru un tată să-și învețe propriul fiu, din cauză că egourile lor sunt întotdeauna antagoniste. E foarte dificil, din cauză că un fiu se împotrivește întotdeauna tatălui. El are de demonstrat ceva, are să-i demonstreze că e mai bun decât el. Crede că tatăl lui nu e decât un fraier bătrân. Iar tatălui nu-i vine să creadă că fiul său e în stare să învețe ceva. El nu e decât un fiu și va rămâne un fiu. Chiar și când fiul ajunge să aibă șaptezeci de ani, iar tatăl are nouăzeci, tatăl crede că celălalt nu e decât un copil. E foarte dificil să găsești un punct de întâlnire între tată și fiu; puntea de legătură e imposibilă, aproape imposibilă.

Rotarul acesta spune că nu-l poate învăța nici măcar pe fiul său care e atât de aproape de el. Nu poate să-i spună ce și cum, prin urmare iată-l, la șaptezeci de ani, încă făcând roți. Ceea ce vrea să spună este: „Pentru mine a venit timpul să mă retrag. Sunt bătrân de-acum. Corpul mi-e rablagit și nu mai pot să lucrez. Dar ce să fac? Nimeni n-a putut să deprindă arta, iar eu sunt încă aici, făcând roți.”

Rețineți că sufiștii sunt singurii care au folosit foarte frumos povestea aceasta, căci ei învață întotdeauna printr-un meșteșug – doar sufiștii. Ei predau învățătura printr-un meșteșug. Meșteșugul poate să fie de orice natură: tâmplărie sau făurire de roți, pictură, cizmărie sau orice altceva. Sufiștii predau învățătura prin intermediul unui meșteșug: mai întâi trebuie să deprinzi meșteșugul de la maestru și apoi el te va învăța lucrul cel mai lăuntric. De ce? Pare absurd! Timp de zece ani, un discipol învață cum să facă pantofi, apoi după zece ani sau după doisprezece ani sau chiar după douăzeci de ani, după ce a ajuns să stăpânească la perfecție arta de a face pantofi, maestrul începe să-l învețe despre lumea interioară. Pare curată pierdere de vreme. Nu e așa, fiindcă sufiștii spun că nu e vorba de ce înveți – lucrul anume pe care-l deprinzi nu contează – ci de felul în care înveți.

Odată ce ai învățat cum să înveți, atunci cheile cele mai lăuntrice îți pot fi oferite imediat. În zece sau douăzeci de ani de viață trăită alături de un maestru, învățând în tot acest timp să facă pantofi, discipolul absoarbe spiritul. Cu cât îi absoarbe mai mult spiritul maestrului, cu atât devine un cizmar mai desăvârșit. Spiritualitatea nu e atinsă nici măcar în treacăt, nu se vorbește niciodată despre ea – singurul lucru care se petrece e faptul de a învăța să absoarbă. Și orice meșteșug va fi de ajutor – tot ce i se pare nimerit maestrului sau orice meșteșug pe care îl stăpânește maestrul. Iar când vine momentul în care simte el că acum poți absorbi, că ai absorbit arta, atunci te va învăța să pătrunzi în lumea ta interioară. Atunci te va aduce la poarta templului. Atunci îți va spune că îți poate înmâna cheia. Iar dacă nu poți învăța nici măcar să faci pantofi, cum ai putea învăța divinul?

Sufiștii folosesc metoda aceasta, iar punctul de vedere al acestui rotar e absolut îndreptățit: „Așa că iată-mă, la șaptezeci de ani, încă făcând roți!” Nimeni n-a fost capabil să învețe de la

mine atâta vreme cât sunt în viață, deci cum ai putea învăța tu de la autoritățile care sunt moarte? Iar dacă nici măcar să faci roți nu poți învăța, cum ai putea deprinde arta supremă a vieții – meșteșugul suprem al aducerii divinului în om sau al aducerii omului la divin?

**„Oamenii din vechime au luat cu ei în mormânt ceea ce știau cu adevărat. De aceea, domnul meu, ceea ce citești acolo e doar murdăria pe care au lăsat-o în urma lor.”**

Lucrul acesta trebuie reținut – e una dintre afirmațiile cele mai profunde: *„Oamenii din vechime au luat cu ei în mormânt ceea ce știau cu adevărat”*. Când un buddha moare, tot ceea ce știe el dispare odată cu el. Nu se poate să fie altfel, așa se întâmplă, așa stau lucrurile. Poate că nu e ceea ce am vrea noi, dar nu despre ce vrem noi e vorba. Tot ceea ce știe un Mahavira dispare din lumea aceasta atunci când el moare. Nu, nu poate fi dus mai departe de scripturi, nu poate fi dus mai departe de învățați. Cuvintele lui vor fi repetate și memorate, scrise, venerate, dar ele nu sunt decât praf, rămășițe, lucruri moarte, morminte. Poți să faci din ele temple, frumoase temple la care să te tot închini, însă tot ceea ce știe un buddha dispare odată cu el, deoarece cunoașterea aceea nu e separată de el, ea e ființa lui. E una cu el, ea e el. Când dispare un buddha, conștiința lui se duce în infinit, râul se varsă în ocean. Poți să venerezi cât vrei o albie uscată de râu, acolo unde a fost râul cândva, dar acesta nu mai este acolo. Poți să ridici temple, poți să faci pelerinaje, dar toate acestea nu vor fi de prea mare folos.

Ce spune rotarul acesta? El spune că trebuie să cauți întotdeauna un maestru viu, trebuie să cauți mereu ceea ce e viu, fiindcă numai viața penetrează lumea materiei. Iar când un buddha dispare, el dispare luând pur și simplu cu el tot ceea ce știa. Din acest motiv sunt buddha-șii mereu grăbiți să predea învățătura, mereu grăbiți să ofere, să găsească pe cineva care să poată învăța, fiindcă în momentul în care dispar, tot ceea ce știi ei dispare împreună cu ei și apoi va trebui redescoperit, iar și iar, de fiecare dată, căci cunoașterea lor nu e precum știința.

Știința e o tradiție, religia e individuală. Dacă Newton face o descoperire, aceasta va rămâne, scrisă în cărțile din bibliotecă; Einstein se poate folosi de ea. Fără Newton nu poate exista niciun Einstein, acesta trebuie să se urce pe umerii lui Newton. Chiar dacă îl contrazice pe Newton, el tot stă pe umerii lui, Newton e baza. Toate descoperirile pe care le face Einstein vor rămâne să facă parte din umanitate, pentru totdeauna. De aceea știința avansează, prinde viteză din ce în ce mai mare.

Religia însă dispare întotdeauna odată cu cel care o descoperă. Nu poți să stai pe umerii lui Buddha. Nu, nu există nici cea mai mică posibilitate! Va trebui să stai pe picioarele tale iar și iar și iar. Religia trebuie descoperită iar și iar și iar.

Religia e o descoperire individuală, ea nu poate deveni tradiție. Dificil, dar și frumos, pentru că nu poate fi împrumutată. E întotdeauna nouă și tânără. E la fel ca iubirea. Majnu și Laila au iubit, Shirin și Farihad au iubit, Romeo și Julieta au iubit, dar nu poți să te urci pe umerii lor și să iubești mai mult. Iubirea nu poate fi ceva cumulativ. Atunci când te îndrăgostești, totul trebuie redescoperit. Când te îndrăgostești, e aproape ca și cum nimeni n-ar mai fi iubit înaintea ta. Pentru tine nu contează câtuși de puțin dacă a mai iubit sau nu și altcineva – iubirea ta are calitatea noului, descoperirea e iarăși nouă. Fiecare îndrăgostit intră în templul iubirii ca și cum ar fi primul. Nu există urme ale celor care au iubit în trecut, iubirea lor dispare odată cu ei. Și e bine că e așa, altminteri până și iubirea ar ajunge tradiție, o cale bătătorită, trecută pe hartă. Iar dacă e să mergi pe o cale a iubirii pe care au mai mers milioane, nu mai merită să mergi. Devine o autostradă, un articol de comerț, o marfă – și atunci nu mai e templu.

Însă când iubești, iubești pentru prima dată. Nu e o repetiție a iubirii altcuiva, ea vine din tine. Prin tine, Dumnezeu iubește iarăși pentru prima dată. Acesta este paradoxul – spun iarăși pentru prima dată, misterul e revelat. Așa e religia, așa e rugăciunea, așa e meditația. Nu, nu poți să mergi pe urmele celor morți, tot ce poți să faci e să fii în prezența celor vii. Și să absorbi.

Când intri tu, va fi iarăși pentru prima dată. Și e bine că atunci când Buddha dispare, totul dispare odată cu el. Trebuie să găsești calea din nou, e un joc veșnic de-a v-ați ascunselea.

Dumnezeu se ascunde iar, trebuie să-l descoperi din nou. Altfel, odată ce l-a descoperit Buddha, am putea pune un semn: „Aici locuiește Dumnezeu” – și e gata treaba! Oricineea vrea să vină, poate să vină. Nu! El se ascunde din nou și rețineți că e un jucător foarte abil. Nu-l veți găsi niciodată în ascunzătoarea de dinainte. Se ascunde în altă parte.

Din acest motiv tehnicile din trecut devin nefolositoare; trebuie descoperite noi metode, iar și iar, fiindcă Dumnezeu se ascunde în locuri noi. El găsește peșteri noi, pleacă întotdeauna din locurile în care s-a aflat înainte. El spune: de-acum gata cu grota asta. Să vină cine-o vrea ca să se închine aici, dar eu nu voi mai fi aici.

Destul pentru azi?





## CAPITOLUL 10

### **Omul se naște în tao**

**Peștii se nasc în apă, omul se naște în tao. Dacă peștii, născuți în apă, caută umbra adâncă a lacului, toate nevoile lor sunt împlinite.**

**Dacă omul, născut în tao, se scufundă în umbra adâncă a inacțiunii ca să uite de agresivitate și de îngrijorare, el nu mai duce lipsă de nimic, iar viața lui e sigură.**

Nevoile pot fi împlinite, dar dorințele nu. Dorința e o nevoie care și-a ieșit din minți. Nevoile sunt simple, ele vin de la natură. Dorințele sunt foarte complexe, ele nu vin de la natură, ci sunt create de minte. Nevoile sunt pe moment, viața e cea care le dă naștere. Dorințele nu sunt pe moment, ele privesc mereu spre viitor. Nu viața e cea care le dă naștere, ci sunt proiectate de minte. Dorințele sunt proiecții, ele nu sunt nevoi reale. Acesta este primul lucru care trebuie înțeles, și cu cât îl înțelegeți mai în profunzime, cu atât mai bine.

Ce e dorința? E mișcarea minții înspre viitor. Nevoile aparțin momentului de față – foamea e o nevoie, iar ea trebuie satisfăcută. Și poate fi satisfăcută fără probleme. Dacă îți este sete, îți este sete aici și acum, trebuie să cauți apă. Trebuie satisfăcută – e o nevoie vitală. Dar dorințele nu sunt așa. Îți dorești să fii președintele unei țări. Asta nu e o nevoie, ci o ambiție, e o proiecție a egoului în viitor. Sau îți dorești raiul – și asta e tot în viitor, sau îl dorești pe Dumnezeu – tot în viitor e și asta. Țineți minte, nevoile sunt întotdeauna aici și acum – ele sunt existențiale. Iar dorințele nu sunt niciodată aici și acum – ele nu sunt existențiale, ci doar mentale, se produc în minte. Și nu pot fi împlinite din cauză că însăși natura lor e să se îndrepte în continuu spre viitor.

Sunt precum linia orizontului. Ți se pare că undeva în apropiere, pământul și cerul se unesc; se vede atât de bine locul unde se întâlnesc, încât ai putea să mergi pe jos până acolo. Dar poți să mergi și să tot mergi, la nesfârșit, iar distanța va rămâne aceeași; veșnic undeva în fața ta, cerul și pământul se vor uni. Însă nu vei ajunge niciodată în locul în care cele două se unesc. Căci ele nu se unesc niciodată, e doar o aparență, e ceea ce hindușii numesc maya: pare, dar nu e așa. Pare atunci când stai la distanță. Cu cât te apropii mai mult, cu atât îți dai seama că nu e așa. Orizontul se îndepărtează constant, iar distanța dintre tine și el rămâne aceeași.

Distanța dintre tine și dorința ta rămâne mereu aceeași. Cum ai putea-o împlini? Dacă-ți dorești zece mii de rupii, s-ar putea ca într-o zi să le ai, dar până să vină momentul acela, dorința ta se va fi dus de alte zece mii de ori mai în față. Ai o mie de rupii, dorința va cere zece mii. După ce ai zece mii, dorința va cere o sută de mii. Distanța rămâne aceeași. Poți să ai o sută de mii, nu se schimbă nimic. Dorința rămâne aceeași – de zece ori mai avântată din nou.

Nevoile sunt simple, ele pot fi împlinite. Ți-e foame și mănânci; ți-e sete și bei; ți-e somn, te duci la culcare. Dorințele sunt foarte șirete și complexe. Ești frustrat, dar nu din cauza nevoilor. Ești frustrat din cauza dorințelor. Iar dacă dorințele îți consumă prea multă energie, nu vei mai fi capabil să-ți mai îplinești și nevoile, pentru că cine să le îplinească? Tu ești cu mintea în viitor, te gândești întruna la viitor; mintea ta visează. Cine să vină în întâmpinarea nevoilor obișnuite, de fiecare zi? Tu nu ești prezent. Și preferi să rămâi flămând, dar să urmărești linia orizontului: preferi să-ți amâni împlinirea nevoilor, ca să-ți poți pune toată energia în dorință. Dar în final constăți că dorința nu e împlinită, iar din cauză că ți-ai neglijat nevoile, sfârșești prin a ajunge o ruină. Iar timpul pierdut nu mai poate fi recuperat, nu te mai poți întoarce.

Există o poveste despre un înțelept bătrân pe nume Mencius. Era adept al lui Confucius și a murit foarte, foarte bătrân. Cineva l-a întrebat: „Dacă ai mai trăi o dată, cum ți-ai începe viața?” Răspunsul lui Mencius a fost: „Aș fi mai atent la nevoile mele și aș acorda mai puțină atenție dorințelor.”

De lucrul acesta vă veți da seama și voi. Dar înțelegerea aceasta vine întotdeauna foarte târziu, atunci când viața nu mai e în mâinile voastre. Dacă ați mai trăi o dată...

Nevoile sunt frumoase; dorințele sunt urâte. Nevoile sunt trupești; dorințele sunt psihologice. Dar uitați-vă la așa-zișii voștri sfinți și înțelepți: ei condamnă întotdeauna nevoile voastre și vă încurajează întotdeauna proiectarea dorințelor. Vă spun: „Ce faceți? Doar mâncați, dormiți, vă irosiți viața? Străduiți-vă să ajungeți în rai! Raiul e dorința ultimă. Paradisul vă așteaptă, iar voi vă irosiți viața cu lucruri mărunte – nu faceți decât să vegetați. Sculați-vă și alergați, pentru că nu mai aveți mult timp. Ajungeți acolo! Bateți la poarta raiului! Ajungeți la Dumnezeu! Nu stați așa, degeaba.”

Ei vă condamnă întotdeauna nevoile și vă încurajează dorințele. De aceea a devenit lumea atât de urâtă – toată lumea e plină de dorințe și nevoile nimănui nu sunt împlinite. Acele lucruri care ar putea fi împlinite, sunt neglijate, iar ceea ce nu poate fi împlinit, e alimentat. De aici vine suferința omului.

Chuang Tzu e în favoarea nevoilor. Împliniți-le și nu cereți împlinirea dorințelor. Renunțați, pur și simplu, la ideea în sine, fiindcă nu există viitor; nu există decât prezentul. Și cât de frumos e! Când ți-e foame, mănânci – nu există viitor – iar când ești absorbit de ceea ce faci, de faptul simplu de a mânca, acesta devine el însuși un paradis în sine. Asta spune Iisus: nu vă gândiți la ziua de mâine. Priviți la crinii câmpului: ei nu strâng de niciunele, ei nu se gândesc, nu se îngrijorează cu privire la viitor. Ei înfloresc aici și acum. Priviți la crinii în floare – ziua de mâine își va purta singură de grijă. Voi fiți aici și acum, atât numai. Momentul acesta e suficient, nu cereți mai mult.

Acesta este adevăratul înțeles, cel care trăiește în moment, cel pentru care momentul e suficient. El se simte împlinit. Pentru el nu există rai, e el însuși raiul. Pentru el nu există Dumnezeu, a devenit divin el însuși. Va fi foarte dificil, pentru că tot ceea ce spun eu e împotriva atâtor secole de predici otrăvitoare. Mâncați când vă e foame, iar în momentul acela faceți din mâncat o sărbătoare. Celebrați! Căci cine știe, s ar putea ca data viitoare să nu mai fiți aici. Poate că foamea nu va mai fi, și nici pâinea asta minunată. Poate că setea nu va

mai exista, și nici râul acesta. Beți din el! Dați-vă voie să fiți atât de absorbiți de ceea ce se întâmplă aici, încât timpul să se oprească. Fiindcă timpul nu se mișcă – mintea voastră se mișcă. Dacă te afli în momentul de față, total absorbit, savurându-l cu toată ființa, timpul se oprește. Nu mai există mișcare a timpului, nu mai există orizont și nici goană după el. Dar toată lumea e grăbită să ajungă la orizont.

Mulla Nasruddin s-a internat într-un spital. Chirurgul care urma să-l opereze i-a spus: „Noi, cei de-aici, credem în viteză și nu pierdem timpul. După operație, chiar din prima zi va trebui să mergi cinci minute prin cameră; în ziua următoare, vei merge o jumătate de oră în afara incintei spitalului; în cea de-a treia zi vei face o plimbare lungă, de o oră. Aici nu avem timp de pierdut. Viața e scurtă, iar timpul înseamnă bani. El trebuie chibzuit.”

Mulla Nasruddin i-a zis: „Doar o întrebare: vă deranjează dacă mă întind câtă vreme îmi faceți operația?”

Toată lumea e grăbită. Unde vă duceți așa, în graba mare? Ați văzut vreodată pe cineva ajungând undeva? Ați auzit ca cineva să fi ajuns undeva pentru că s-a grăbit, pentru că a fost nerăbdător, pentru că a alergat în mare viteză? Am auzit de câțiva oameni care au ajuns pentru că s-au oprit, dar n-am auzit ca cineva să fi ajuns alergând. Buddha s-a oprit și a ajuns; Iisus s-a oprit și a ajuns; Chuang Tzu s-a oprit și a ajuns. Obiectivul de atins e înăuntrul vostru, nu aveți unde altundeva să ajungeți. Dar dorința vă duce pe tărâmurii îndepărtate, la mare distanță în timp, la mare depărtare în spațiu. Și cu cât sunteți mai doritori, cu cât sunteți mai grăbiți, cu atât treceți mai mult pe lângă voi – și apoi; frustrați, făcuți ferfeniță, ajungeți o ruină înainte de moarte.

Dar în ruina aceea, dorința e încă acolo. O viață întreagă ați trăit experiența dorinței sub toate formele, iar mintea voastră spune: „N-ai reușit din cauză că n-ai făcut suficient de mult efort. Uite, alții au reușit. Ia uită-te la vecini, ei au reușit. Dar tu n-ai reușit pentru că n-ai alergat destul de repede. Data viitoare să fii pregătit.”

Păstrezi toată această atitudine în germene și iar te naști, iar întreg cercul vicios o ia de la capăt. Unde te duci? Ai de mers undeva? Și chiar dacă ajungi undeva, tot tu vei fi. Chiar dacă devii chiar acum președinte al țării acesteia sau al altei țări, crezi că se va schimba ceva? Vei rămâne același – aceeași ființă frustrată, aceeași ființă ambițioasă, la fel de încordată, la fel de suferindă, cu aceleași coșmaruri.

Mulla Nasruddin a bătut la ușa psihiatrului său. Acesta l-a întrebat: „Acum ce mai e?”

Mulla i-a zis: „Am un coșmar care revine noapte de noapte. Ajută-mă! Nu pot să dorm, a ajuns o mare povară pe capul meu. Ceva trebuie făcut!”

Se vedea că dăduse de necaz mare, avea ochii roșii și tot corpul lui arăta de parcă nu dormise de luni bune. Psihiatrul s-a îngrijorat și i-a zis: „Spune-mi, spune-mi ce coșmar ai.”

Nasruddin i-a povestit: „În fiecare noapte am visul ăsta oribil. Visez că sunt pe o insulă, împreună cu douăsprezece femei frumoase.”

Psihiatrul era nedumerit: „Nu văd care e problema. Ce e oribil în asta? Douăsprezece femei frumoase, iar tu ești singur cu ele! Ce găsești oribil aici?”

Nasruddin i-a răspuns: „Ai încercat vreodată să iubești douăsprezece femei, singur, pe o insulă?”

Dar voi iubiți douăsprezece mii de femei. Fiecare dorință e o femeie. Și toată viața voastră s-a transformat într-un coșmar – atâtea dorințe, atâtea linii ale orizontului, atâtea lucruri la care trebuie să ajungeți înainte ca viața să se termine. De aceea goniți așa și nu puteți sta nicăieri. Fugiți și fugiți și fugiți până când cădeți în brațele morții; așa se termină tot efortul vostru.

Țineți minte, primul lucru de înțeles e că nevoile sunt frumoase.

Și aceasta este diferența dintre alți înțelepți, așa-zii înțelepți, și Chuang Tzu: nevoile sunt frumoase, dorințele sunt urâte. Distincția este aceasta: nevoia vine din corp, iar dorința e creată de minte. Mai fericite sunt animalele, păsările, mai fericiți

sunt arborii, pentru că ei nu au minte care să nutrească dorințe; sunt fericiți acolo unde sunt, oriunde. Trăiesc și mor, dar nu cunosc niciodată suferința; nu cunosc încordarea.

Acesta este primul lucru care trebuie ținut minte – distincția, distincția clară dintre dorințe și nevoi. Și acceptați nevoile, nu e nimic rău în legătură cu ele, dar renunțați la dorințe – tot ce are legătură cu ele e rău, pentru că ele nu vă dau voie să fiți aici și acum. Și acesta este singurul mod posibil de a exista. Altă posibilitate de a exista nu e. Înfloriți precum crinii câmpului, cântați ca păsările din pomi, fiți sălbatici ca animalele.

Și nu-i ascultați pe cei care vă otrăvesc. Găsiți bucurie în a vă împlini nevoile simple ale corpului. Câte nevoi aveți? Un om are nevoie de mâncare, de apă, de un adăpost, de o inimă iubitoare – atât. Iar dacă n-ar exista atâtea dorințe, pământul ar deveni o grădină a Edenului chiar acum. Din cauza dorințelor nu ne putem îndrepta atenția spre nevoile simple. Și priviți... chiar și animalele își pot împlini nevoile, dar omul nu poate. De ce e omul sărac? Nu din cauză că pământul ar fi sărac, ci din cauză că omul e nebun și pune mai multă energie în dorințe. I se pare mai important să ajungă pe lună decât să dea de mâncare celor săraci. La ce folosește să ajungi pe Lună? Ce-ai să faci acolo? Dar asta e tendința minții.

Cu banii pe care i-a aruncat America pe călătoria pe Lună ar fi putut fi hrănită toată Asia, toate țările înapoiate ar fi putut fi ajutate să se dezvolte. Și cu ce v-ați ales din ajungerea pe Lună? Steagul american e acum pe lună – cu atât v-ați ales. Și nici măcar nu are cine să-l vadă! Iar acum alte planete constituie ținta. Luna a fost cucerită, acum urmează să fie cucerite alte planete. De unde nebunia asta legată de lună? De unde nebunia asta lunatică?

Cuvântul acesta, lunatic, e foarte potrivit. El vine de la cuvântul lună. Un nebun e întotdeauna înnebunit de lună, smintit de lună; luna a fost mereu țelul tuturor nebunilor. Pentru prima dată și-au atins țelul, au ajuns pe lună.

Dar ce-ați avut de câștigat din asta? După ce-ați ajuns pe lună, țelul s-a mutat iarăși mai în față, orizontul s-a mutat iarăși în față. Acum trebuie să ajungeți pe altă planetă – și apoi pe alta. De ce atâta risipă de energie și de viață?

Iar așa-numitele religii vă condamnă fără încetare nevoile. Sloganul lor e acesta: ești religios dacă ești împotriva desfătării.

„Mănâncă, bea, veseleşte-te” e ceea ce condamnă ei. De fiecare dată când vor să condamne pe cineva, vor spune: „Omul ăsta e de principiul ,mănâncă, bea, veseleşte-te.’ ”

Dar Chuang Tzu spune: mănâncă, bea, veseleşte-te. Dacă poți fi pe deplin prezent în toate acestea, atunci ai ajuns la tao, nu mai e nevoie de nimic altceva. Fii simplu, permite naturii să se manifeste și las-o în voia ei, nu-i impune cu forța nicio direcție de urmat. Nu fi soldat, nu fi luptător, nu fi războinic cu viața. Abandonează-te vieții și permite-i acesteia să se manifeste prin tine. Acesta este primul lucru ce trebuie înțeles.

Al doilea lucru de înțeles: toată lumea caută siguranța. Dar asta înseamnă să cauți un lucru imposibil. Și ori de câte ori ești în căutarea unui lucru imposibil, rezultatul este frustrarea. Nu e cu putință, nu e în firea lucrurilor să ai siguranță. Nesiguranța e însuși sufletul vieții. Nesiguranța e gustul vieții: așa cum marea are gust sărat, tot astfel viața are pretutindeni gustul nesiguranței. Numai moartea e sigură. Viața trebuie să fie nesigură din cauza naturii ei intrinsece.

De ce e așa? Ori de câte ori un lucru e viu, el e în continuă schimbare; numai un lucru mort nu se schimbă niciodată. Iar ori de câte ori e prezentă schimbarea, nesiguranța e și ea prezentă. Ce înseamnă schimbare? Schimbare înseamnă trecerea din cunoscut în necunoscut. Iar la baza oricărui sentiment de nesiguranță stă faptul că tu vrei să te agăți de cunoscut.

Priviți lucrurile în felul următor: un copil e în pântecul mamei. Dacă el vrea să stea în siguranță, e mai bine să se agațe de pântec și să nu iasă. Poți să găsești vreodată o situație mai sigură, o poziție mai sigură decât aceea de a rămâne veșnic în pântec? Copilul nu are nicio responsabilitate – nu griji, nu serviciu, nu birou, nu probleme de rezolvat. Totul se rezolvă de la sine. Copilul nu are nevoie nici măcar să respire el, respiră mama lui pentru el. Inima copilului bate prin bătaia inimii mamei, sângele mamei îl hrănește și pe copil. E cu desăvârșire în paradis. Îți poți imagina un paradis mai mare decât pântecul? – confortabil, adormit, fără ca vreo urmă de vis să licăre în somnul lui liniștit. Și apoi vine nașterea! Iar psihologii spun că nașterea e foarte traumatizantă pentru copil, din cauză că acesta e expulzat, e smuls din mediul lui sigur. Un cămin confortabil, cel



mai confortabil... N-am reușit până acum să creăm nimic care să se compare cu el. Nu pătrunde niciun zgomot; e ca și cum lumea nici n-ar exista. Copilul nu e nevoit să facă nicio alegere și să fie divizat; nu e instruit, nu e condiționat. Își savurează viața ca și cum el ar fi centrul lumii.

Și apoi vine, deodată, nașterea. E traumatizantă! Pentru prima dată, în existența copilului intră nesiguranța. Acum trebuie să respire; trebuie să plângă când îi e foame, când îi e sete, când nu-i e bine. Trebuie să se ocupe de el și începe să cunoască grijile. Dacă mama nu e lângă el, se îngrijorează. E ud, plânge și plânge și nu-l aude nimeni.

Acum își face apariția tensiunea, nesiguranța; îi e întruna frică să nu-l lase mama singur. Iar mama îl amenință mereu: „Dacă nu mă ascuți, o să te las singur.” Mamele amenință până și cu: „Ascultă-mă, fă ce-ți spun, altminteri o să mor.” Asta e o amenințare. Copilul se teme până-n măduva oaselor. Trebuie să facă ce i se spune, trebuie să devină fals și să înceapă să poarte măști. Trebuie să joace roluri – chiar dacă nu-i vine să zâmbescă, atunci când vine mama la el trebuie să zâmbescă. Trebuie să devină un politician și să țină cont de ce simt ceilalți față de el, altminteri se simte în nesiguranță.

Acum nu va mai fi niciodată în aceeași siguranță în care era în pântece. Ce-ar trebui să facă? Ar trebui să se agațe de pântece? Și se pare că așa și face, se pare că la naștere copilul se agață de pântece, nu vrea să iasă. De multe ori e nevoie de ajutorul doctorului ca să fie scos – copilul se agață cu toată ființa lui. Opune rezistență, vrea să fie acolo unde e acum, să rămână în ceea ce-i este cunoscut. Și vă puteți gândi la ceva mai necunoscut, mai străin pentru copil decât e lumea? Deschide ochii și totul îi e străin; de peste tot se aud sunete. E speriat.

Apoi va crește, iar pe măsură ce crește, nesiguranța crește și ea. Mai devreme sau mai târziu va fi trimis la școală – acum nici măcar pe căminul său nu se mai poate baza. Și fiecare copil se împotrivesc. Nu ai cum să găsești un copil care e fericit să se ducă la școală – decât dacă acasă e un iad. Niciun copil nu vrea să se ducă la școală; se opune, se agață de mamă, de casă, fiindcă acum e împins într-o altă naștere – e scos afară din casă.

După care va începe să se agațe de școală. Dacă te duci într-o universitate și te uiți în jur, iei pulsul studenților, ai să vezi că nimeni nu vrea să termine facultatea. Se întâmplă de multe ori ca studenții să-și programeze în mod inconștient picareu examenelor, iar și iar, fiindcă universitatea înseamnă iarăși siguranță. Tatăl are grijă, îți trimite bani, iar tu doar trăiești ca un prinț. Lumea încă n-a pătruns. Dar întreaga lume te trage în nesiguranță, iar mai devreme sau mai târziu vei fi nevoit să părăsești universitatea. Nu întâmplător oamenii din toată lumea zic universității mamă. E semnificativ. Ea e mama – tu ești copil încă, iar societatea are grijă de tine. Totuși, cu fiecare zi te miști tot mai mult către nesiguranță.

Iubirea de mamă are calitatea siguranței. Mama te va iubi indiferent dacă tu o iubești sau nu. E ceva firesc ca ea să te iubească. Dar acum va trebui să găsești o femeie pentru care nu va fi ceva firesc să te iubească. Va trebui să o iubești și tu. Dacă ai nevoie de iubire, va trebui să și oferi iubire. Cu mama era altceva, totul era de la sine înțeles. Dar cu o altă femeie nu va fi așa; va trebui să câștigi iubirea acestei femei. Din acest motiv sunt în permanență certuri. Bărbatul vrea ca soția lui să fie exact ca mama lui. Dar de ce-ar fi ea mama lui? Ea nu e mamă, e soție. Și e și ea în aceeași situație – vrea un bărbat, un soț care să-i fie tată.

De ce se întâmplă astfel? Iubirea unei mame e necondiționată. Ea ți-o oferă, o împărtășește. Iubirea unui tată e necondiționată – pentru simplul motiv că ești copilul lui, el te iubește, nu e nevoie să-i câștigi dragostea. Dar când pleci în lume, va trebui să câștigi iubirea unui soț, iubirea unei soții. În plus, ea îți poate fi retrasă în orice clipă. Teamă, nesiguranță... Așa a luat naștere căsătoria, fiindcă iubiții trăiesc într-o așa de mare nesiguranță încât vor sancțiune legală. Așa că guvernul îi protejează, societatea îi protejează. Altfel, ce nevoie ar fi de căsătorie? Dacă iubirea chiar există, nu ai nevoie să te căsătorești. De ce? Există teama că s-ar putea ca iubirea să fie astăzi, însă mâine, cine știe? Iar dacă iubirea dispare, tu ce te faci? La cine să apelezi? Legea, judecătoria, guvernul – devin elemente de siguranță. Poți să te duci la judecătorie și să ceri iubire.

Fiecare societate face divorțul cât mai dificil cu putință, iar căsătoria cât mai ușoară cu putință. Pare absurd, ar trebui să fie invers. Căsătoria ar trebui să fie cât mai dificilă cu putință, pentru că e vorba despre doi oameni care pătrund într-o lume necunoscută; trebuie să aștepte, să observe, să reflecteze, să cugete. Dați-le timp. După cum gândesc eu, ar trebui ca cel puțin trei ani să stea cei doi împreună înainte ca starea civilă să le permită să se căsătorească. Și cred că atunci nimeni nu s-ar mai căsători! Trei ani! Imposibil! După luna de miere, totul se termină. După aceea se agață de relație din cauza legii și a siguranței și a problemelor care ar apărea dacă s-ar despărți: au venit pe lume copiii... Acum căsătoria devine o responsabilitate, nu o beatitudine, nu un extaz.

Iar societatea e întotdeauna fericită dacă ești îngrijorat și nu trăiești în extaz, fiindcă un om extatic nu poate fi exploatat. Numai un om îngrijorat poate fi exploatat; numai un om îngrijorat poate fi transformat într-un sclav. Un om extatic nu poate fi niciodată un sclav, așa că un astfel de om e prea periculos pentru societate. E rebel, nu are nevoie de societate – asta înseamnă o ființă extatică. Îi ajunge să fie el, singur. Iar pentru că nu are nevoie de societate, atunci societatea nu-i poate impune diverse lucruri. Societatea vrea ca tu să trăiești plin de griji, să nu-ți fie bine, fiindcă atunci ai să depinzi de ea. Atunci ai să te duci la judecătorie și ai să te uiți la judecător ca și cum ar fi un zeu. Atunci guvernul, statul, poliția, toate devin importante, pentru că ești îngrijorat. Dar dacă ești extatic... Iubiții pot să uite de toate aceste instituții, dar nu și căsătoriții. Iubiții pot să uite de polițist, nu au nicio nevoie de el. Iubirea lor e de ajuns. Dar când iubirea dispare, e nevoie de polițist ca să mențină cuplul unit. E nevoie de polițist acum – el va crea probleme dacă vă despărțiți. Și tocmai ca să evite problemele respective, cei doi continuă să trăiască împreună.

Viața e periculoasă, dar în asta stă frumusețea ei – e nesigură, fiindcă nesiguranța e în firea mișcării, a vitalității, a ceea ce este viu. Cu cât ești mai mort, cu atât ești mai sigur. Când ești în mormânt nu mai e niciun pericol. Ce ți s-ar mai putea întâmpla? Nimic! Nimeni nu-ți mai poate face niciun rău când ești mort. Dar când ești viu, ești vulnerabil, îți pot

fi pricinuite suferințe. Dar vă spun, în asta stă frumusețea vieții. O floare nu poate crede dimineța că până seara va fi ofilită. Dar în asta stă toată frumusețea – dimineța e atât de glorioasă, atât de magnifică, e o împărăteasă, iar până seara e ofilită. Gândiți-vă la o floare din piatră sau din plastic – aceasta rămâne. Rămâne, nu se ofilește niciodată. Dar ori de câte ori ceva nu se ofilește niciodată, înseamnă că nici n-a înflorit niciodată. Căsătoria e o floare de plastic, iubirea e floarea adevărată – dimineța ea înflorește, iar până seara e ofilită. Căsătoria continuă, ea are caracter permanent. Dar în lumea aceasta efemeră, cum ar putea ceva real să fie permanent?

Orice lucru real va exista doar de la o clipă la alta. Și va fi veșnic în nesiguranță: în orice moment ar putea să dispară. Floarea care înflorește, se va ofili; soarele care a răsărit, va apune. Totul se va schimba. Dacă îți este prea frică de nesiguranță, vei face aranjamente, iar prin aranjamentele acelea vei ucide totul. O soție e o iubită fără viață, un soț e un iubit mort. Atunci lucrurile sunt stabilite – dar atunci întreaga ta viață nu face decât să se târască.

Nu spun că iubirea nu poate fi eternă – ea poate fi. Dar natura ei e nesiguranța; n-o poți face să fie permanentă. Țineți minte lucrul acesta: trebuie să vă mișcați clipă de clipă. Dacă ea se ofilește, trebuie să acceptați lucrul acesta; dacă înflorește mai departe, bucurați-vă. Nu se poate ști ce se va întâmpla. Nu puteți avea siguranță. Cum ați putea să fiți siguri cu privire la viitor? Cine știe dacă veți mai fi sau nu aici? Dacă nici măcar în ceea ce vă privește pe voi nu puteți fi siguri, cum ați putea fi siguri în legătură cu dragostea voastră?

Dar voi faceți mereu promisiuni fără să știți ce faceți. Când iubești pe cineva, ai impresia că ai să iubești acea persoană de-a pururi. E un sentiment de moment; nu-l transformați într-o promisiune. Spuneți doar: „Simt în momentul ăsta că te voi iubi o veșnicie, dar nu știu dacă la fel voi simți și mai târziu.” Nimeni nu poate spune nimic despre ceea ce se va întâmpla în momentul următor, nimeni nu poate promite. Dacă promiți, trăiești într-o lume de plastic. Nu se pot face promisiuni.

Și în asta constă adevărul, onestitatea iubirii: să nu faci promisiuni, deși toată lumea vrea să audă promisiunea ca să se simtă în siguranță. Și cu cât îți e mai frică, cu atât ceri mai multe promisiuni. De aceea femeile vor promisiuni mai mult decât bărbații; ele se tem mai mult, ele se simt în mod natural mai nesigure. Ar vrea să facă astfel încât totul să fie permanent și abia apoi vor face primul pas. Și atunci faci întruna promisiuni false, care nu pot fi ținute. Toate promisiunile sunt încălcate, iar cu fiecare promisiune încălcată inima ta se frânge și inima celuilalt se frânge. Și cu fiecare promisiune care nu mai e valabilă, viața devine zadarnică și fără sens; poezia își ia zborul, viața devine o proză plată, un fenomen legal. Vii și faci dragoste cu soția ta pentru că așa cere legea – o faci pentru că trebuie, nu e ceva spontan. Ți sâruti copiii pentru că trebuie; nu e ceva spontan, e o datorie. Și vă spun că datoria e lucrul cel mai urât. Iubirea e cel mai frumos lucru, datoria e cel mai urât.

Iubirea e un fenomen necunoscut, pe care nu-l poți manipula. Datoria e un subprodus al societății. Acum soția poate spune: „Trebuie să mă iubești, e datoria ta și ai promis!” Iar tu știi că ai promis. Și-atunci ce poți face? Dacă iubirea a dispărut, sau dacă în momentul acesta nu te simți iubitor, sau dacă în noaptea aceasta nu simți impulsul de a face dragoste, ce poți să faci? Doar ca să-ți ții promisiunea din trecut trebuie să fii fals și să te prefaci. Și-atunci spui: „Așa e, am promis.” Ce-ai să faci? Poți să produci iubire la comandă? E posibil? S-a întâmplat vreodată așa ceva? Poți să produci iubire?

Nu poți, dar poți să te prefaci. Prefăcătoră aceea va deveni din ce în ce mai mult o obișnuință, din cauză că îți vei interzice spontaneitatea. Și atunci toată lumea se simte înșelată, fiindcă o iubire simulată nu poate împlini pe nimeni. Toată lumea știe că iubirea e prefăcută, poți vedea prin ea. Faci toate gesturile iubirii, dar iubirea nu e prezentă. E la fel ca un exercițiu din yoga: mișcările, gesturile sunt prezente, dar inima nu e prezentă. Ești altundeva, la datorie, dar simți și tu că: „Da, am promis.”

Iar promisiunea poate să fi fost cât se poate de adevărată, dar orice promisiune e valabilă pe moment. Nu poți promite că vei mai exista și mâine, și-atunci cum ai putea promite că

iubirea ta va mai exista? Poți spune doar că asta e ceea ce simți în acest moment: „Simt că te voi iubi veșnic, dar e un sentiment de moment – dacă va dispărea în momentul următor, eu ce pot să fac?” Dar siguranța creează probleme. Voi aveți nevoie de siguranță în toate; de aceea a devenit totul fals.

Viața e nesigură. Permiteți acestui adevăr să pătrundă tot mai adânc și mai adânc în voi, permiteți-i să devină o sămânță în adâncul inimii voastre. Viața e nesigură; ține de natura ei și nu se poate face nimic în această privință – tot ceea ce faci va fi otrăvitor. Poți doar să omori... și cu cât te simți mai sigur, cu atât vei fi mai mort. Uitați-vă la oamenii care se simt în siguranță datorită prestigiului lor, bogăției lor, castelelor de care se înconjoară și veți vedea că sunt morți. Uitați-vă la fețele lor: ochii lor par a fi de piatră, fețele lor par a fi măști. Gesturile le sunt automate, ei nu se află în ele; sunt închiși în colivie, sunt înghețați și nemișcați. Nu sunt precum râurile care dansează, care se rostogolesc spre mare. Ei sunt niște bălți moarte, nemișcate, care nu curg în nicio direcție.

În fiecare clipă trebuie să te confrunți cu necunoscutul – de aici vine nesiguranța. Trecutul nu mai există, iar viitorul încă nu a luat ființă. Viitorul e imprezvizibil; în fiecare moment ești la ușa neprevăzutului. El trebuie primit cu brațele deschise. În fiecare clipă, necunoscutul îți e oaspete.

În India avem un cuvânt foarte frumos pentru oaspete, nicio altă limbă nu are cuvântul acesta. E vorba de atithi. El înseamnă cel care vine fără să anunțe. Atithi înseamnă ‚neanunțat’. El nu te anunță înainte, vine pur și simplu și-ți bate la ușă. Dar noi suntem atât de obsedați de siguranță încât am omorât până și oaspeții. Dacă îți vine un musafir, el trebuie ca mai întâi să te informeze despre asta și să-ți ceară permisiunea de a veni – fiindcă trebuie să te pregătești. Nimeni nu poate să ți bată deodată la ușă, pur și simplu.

În occident, musafirul a dispărut cu desăvârșire; chiar dacă vine, stă la hotel. Nu mai există musafiri din cauză că occidentul e mai obsedat de siguranță decât orientul. Sigur, ca urmare a acestei obsesii cei de-acolo au acumulat mai multă bogăție, o mai mare siguranță, mai multe conturi în bancă. Totul e asigurat, dar omul e mort. Acum niciun atithi, niciun străin nu ți mai bate la

usă – necunoscutul a încetat să mai vină la tine. Totul îți e acum cunoscut, așa că te miști într-un cerc vicios al cunoscutului. Te miști dinspre cunoscut către cunoscut, și tot așa mereu, iar după aceea întrebi: „De ce n-are viața niciun sens?”

Sensul vine din necunoscut, din ceea ce e străin, din neprevăzutul care vine și-ți bate deodată la ușă – o floare care înflorește deodată, fără ca tu să te fi așteptat; un prieten care îți apare deodată în față pe stradă, iar tu nu te așteptai la asta; o iubire care înflorește fără ca tu să-ți fi dat vreodată seama că se va întâmpla asta, fără să-ți fi imaginat, fără să fi visat. Atunci viața are sens. Atunci viața are dans. Atunci fiecare pas e fericit pentru că nu e un pas făcut din datorie, e un pas în necunoscut. Râul curge spre mare.

Nesiguranța e natura lui tao. Nu umblați după siguranță, fiindcă vă veți separa de natură, vă veți separa de tao. Și cu cât sunteți în mai mare siguranță, cu atât mai departe veți fi. Lăsați vă duși de necunoscut, oriîncotro vă duce el. Nu forțați nimic, nu vă apucați să împingeți voi râul, ci lăsați-l să curgă liber și nu promiteți niciodată nimănui o grădină de trandafiri.

Iar când iubiți, fiți autentici și sinceri. Când iubiți, fiți autentici și sinceri și spuneți numai atât: „În momentul ăsta așa simt. Când va veni momentul următor, îți voi spune”... ca și cum momentul de față reprezintă întregul vieții. Și vă spun, dacă sunteți atât de plini de iubire în momentul de față, atunci în momentul următor veți fi și mai iubitori, fiindcă momentul următor se naște din momentul de față. Dar aceasta nu este o promisiune, nu este o asigurare. Dacă ai iubit atât de total în momentul acesta, în momentul următor vei iubi și mai total. Pare absurd – cum ar putea să fie totalitatea și mai mare? Dar e cu puțință. Viața e absurdă. Dacă ai iubit total și autentic și sincer și ai înflorit în momentul de față, de ce să te temi de momentul următor? Vei înflori. Chiar dacă floarea aceasta se ofilește, o alta va apărea. Nu te tulbura în legătură cu ceea ce se va întâmpla cu floarea aceasta. Viața înflorește mereu – în floarea asta, într-o altă floare, uneori într-un arbore, alteori în altul. Dar viața continuă, florile se ofilesc. Înseamnă că formele se ofilesc, dar ceea ce e fără de formă merge mai departe. Și atunci de ce să te tulburi?

Dar tu ești tulburat din cauză că momentul de față îți scapă mereu, de aceea îți este frică de următorul. În momentul de față n-ai iubit, de aceea îți iei măsuri de siguranță privitoare la momentul care va urma. În momentul de față n-ai trăit, de aceea îți este atât de frică de necunoscut. Îți iei măsuri de siguranță privitoare la felul în care vei trăi în momentul următor. Și te învârti într-un cerc vicios, fiindcă în momentul următor vei fi iarăși împreună cu toate obiceiurile tale, cu toate tiparele, cu rutina ta moartă. Omori momentul de față și-l vei omori și pe următorul.

Uită de viitor. Trăiește în prezent și fii atât de total în el încât tot ceea ce rezultă din totalitatea aceasta să fie o binecuvântare. Chiar dacă floarea se ofilește, va fi frumos.

Ați privit vreodată cu atenție o floare care se ofilește? Are frumusețe. Are tristețe în ea, dar cine v-a spus că tristețea nu e frumoasă? Cine spune că numai râsul e frumos? Eu vă spun că râsul e superficial dacă nu are și tristețe în el. Iar tristețea e moartă dacă nu poartă niciun zâmbet în ea. Cele două nu sunt opuse, ci se îmbogățesc reciproc.

Atunci când râzi cu o tristețe profundă, râsul are profunzime. Iar când tristețea ta zâmbește, tristețea ta poartă în ea un extaz. Iar viața nu este compartimentată; viața are aversiune față de împărțirea în compartimente. Mîntea voastră e cea care creează compartimente ermetice. Viața e o revărsare – ea nu cunoaște diferența dintre naștere și moarte, nu cunoaște diferența dintre înflorire și ofilire, nu cunoaște diferența dintre apus și răsărit. Ea se mișcă între aceste două polarități. Ele sunt cele două maluri, iar râul curge mereu între ele.

Nu vă îngrijorați în legătură cu viitorul. Trăiți momentul acesta atât de total încât momentul următor să iasă aurit din el. Iar următorul își va purta singur de grijă. Asta spune Iisus: nu vă gândiți la ziua de mâine, ea își va purta singură de grijă, nu aveți de ce să vă faceți griji.

Viața e nesigură, iar dacă puteți trăi în nesiguranță, aceasta va fi unica siguranță posibilă. Omul care poate trăi în nesiguranță e fericit pentru că el e singurul aflat în siguranță, în siguranță în brațele vieții înseși. Siguranța lui nu e construită de om; siguranța lui e aceea a lui tao, a naturii ultime înseși.



Viața are grijă de tine; de ce ai tu atâtea temeri căutând să ți porți singur de grijă? De ce să te separi de viață? De ce să te dezrădăcinezi din viață? Viața te hrănește, viața respiră în tine, viața trăiește în tine. De ce să-ți faci atâtea griji pentru tine? Cel care își poartă prea mult de grijă lui însuși e un gospodar; cel care nu își face griji pentru el e un *sannyasin*, unul care spune: „Viața are grijă de mine”. Asta înțeleg eu prin *sannyas*. Nu e o renunțare la viață, e o renunțare la grijile egoului. Nu e o renunțare la viață, ci o renunțare la a te îngrijora, la a fi prea identificat, la a căuta să forțezi cursul râului – asta înseamnă renunțare. Râul își vede singur de drum, nu e nevoie să-l împingi tu. Râul te-a adus până unde te afli în acest moment, până la țărmlul acesta, și tot el te va duce pe multe alte țărmluri. De ce să-ți faci griji?

Păsările nu-și fac griji, pomii nu-și fac griji. Iar omul e ființa cea mai conștientă, de ce atunci să-și facă tocmai el griji? Dacă tao are grijă de o piatră, dacă tao are grijă de un râu, dacă tao are grijă de un pom, de ce te îndoiești că viața va avea grijă și de tine? Tu ești înflorirea supremă a vieții în acest moment. Viața trebuie să aibă grijă de tine mai mult decât de orice altceva. Viața e mai preocupată de tine fiindcă miza e mult mai mare în ceea ce te privește pe tine – ești o provocare. Viața devine conștientă prin tine; ea devine din ce în ce mai lucidă prin tine. Te îndrepti către un pisc – prin tine, viața încearcă să ajungă la un pisc. Așa că viața va avea grijă. Să permiți vieții să și urmeze cursul și să nu-ți faci griji legate de egoul tău și de tine înseamnă renunțare – pentru mine e *sannyas*.

Sannyasul meu e total diferit; el nu e deloc vechiul concept. Vechiul concept era acela de a întoarce spatele vieții, de a renunța la viață. Vechiul concept era exact opus conceptului meu – el însemna să fii foarte preocupat de tine însuși. Trebuia să-ți porți de grijă ție, trebuia să porți de grijă meditației, practicii yoga, *sadhanei* și trebuia să ai grijă să ajungi la Dumnezeu înaintea oricui altcuiva.

Sannyasul meu e tocmai invers. Eu spun că n-ai nevoie să ți faci griji – vei ajunge, dar nu vei ajunge datorită grijii. Nu ai nevoie să faci nici cel mai mic efort. Trăiește fără efort. Permite vieții tale întregi să fie o curgere în voie și vei ajunge. Viața are grijă. Lăsat în seama ta ești în pericol; lăsat în seama lui tao, ești în seama unei mame – mama ultimă.

Ascultați acum aceste cuvinte:

### **Peștii se nasc în apă, omul se naște în tao.**

Chuang Tzu spune că așa cum se nasc peștii în apă, așa se naște și omul în tao. Apa are grijă de pești, tao are grijă de voi. Sunteți pești în tao, în natură – puteți să-i spuneți Dumnezeu. Chuang Tzu nu folosește niciodată acest cuvânt și o face în mod deliberat, în cunoștință de cauză, fiindcă acest cuvânt are prea multe conotații greșite. El folosește tao – un cuvânt mult mai neutru. Vedele folosesc cuvântul Rit. Rit înseamnă tao, natură. Omul s-a născut în tao, de aceea noi nu-l putem simți. Peștii nu simt apa, ea le e prea bine cunoscută fiindcă s-au născut în ea. Au trăit prea mult cu ea, n-a existat niciodată o separare. Peștii nu știu niciodată ce e apa. Se mișcă în ea, trăiesc în ea, mor în ea, vin în ea și dispar în ea, dar nu știu ce e apa.

Se spune că odată, un pește tânăr a devenit foarte preocupat pentru că auzise foarte multe despre ocean și voia să afle ce e oceanul. A umblat de la un pește înțelept la altul, a căutat un maestru, un guru – erau mulți de felul acesta, peștii au și ei maestrul și gurușii lor. Aceștia i-au vorbit despre multe lucruri, fiindcă atunci când te duci la un guru și-l întrebi ceva, chiar dacă nu știe, el trebuie să vorbească, ca să-și salveze gurușia. I-au spus multe lucruri despre ocean, dar peștele nu era mulțumit, el voia să-i simtă gustul.

Un guru i-a zis: „E foarte departe și e dificil de ajuns la el; doar rareori se întâmplă să ajungă cineva la ocean. Nu fii caraghios; pentru asta trebuie să te pregătești milioane de vieți. Nu e un lucru de rând, e o sarcină foarte mare. Mai întâi purifică-te și fă *asanele* astea”... o parte din calea cu opt ramuri a lui Patanjali.

Un altul era buddhist și i-a zis: „N-o să te ajute asta. Adoptă calea lui Buddha. Cele opt discipline ale lui Buddha te vor ajuta – mai întâi purifică-te complet, astfel încât să nu mai rămână urmă de impuritate, și abia apoi îți va fi permis să vezi oceanul.”

Apoi altcineva i-a zis: „În *Kaliyuga*, în epoca actuală, numai invocarea numelui lui Rama te va ajuta. Cântă ,Rama, Rama, Rama’ – numai prin grația lui ajungi.”

Iar peștele fusese dintotdeauna în apă. A căutat el și a tot căutat, a consultat multe scripturi, a consultat multe doctrine, mulți doctori, a vizitat multe ashramuri, dar neajungând nicăieri a devenit din ce în ce mai frustrat. Unde e oceanul? Devenise o obsesie.

Apoi a întâlnit într-o zi un pește, un pește foarte obișnuit – trebuie să fi fost ca Chuang Tzu, absolut obișnuit. Nimeni nu se gândise vreodată că peștele acesta ar putea fi un guru, așa cum trăia el ca un pește de rând. Peștele acesta i-a zis: „Nu fi nebun, nu te comporta prostește. Tu ești deja în ocean. Tot ce vezi peste tot în jur e oceanul. Nu e la mare distanță, e foarte aproape, de aceea nu-l putem vedea.” Căci pentru a putea vedea un lucru e nevoie de o oarecare distanță; ca să ai o perspectivă, ai nevoie de distanță, ai nevoie de spațiu. „E atât de aproape încât nu-l poți vedea; e în afara ta, e înăuntrul tău. Tu nu ești altceva decât un val în ocean – o parte din el, o concentrare a energiei sale.”

Dar căutătorul nu l-a crezut și i-a spus „Tu ești cel care pare să fi luat-o razna. Am fost la mulți maeștri și toți spun că e foarte departe. Mai întâi trebuie să te purifici, să faci asane yoghine, să cultivi disciplina, moralitatea, să fii religios, să treci prin multe ritualuri – și apoi, după milioane de vieți, se întâmplă. Iar dacă cineva ajunge la ocean, e oricum datorită grației lui Dumnezeu.”

Însă Chuang Tzu are dreptate: oceanul e peste tot în jurul vostru. Sunteți în el, nu se poate altfel. Cum ați putea trăi dacă Dumnezeu n-ar respira în voi? Cine respiră în voi? Cine se mișcă împreună cu sângele vostru? Cine vă digeră mâncarea? Cine, în voi, visează vise îndepărtate? Cine dă naștere poeziei și iubirii? Cine bate în inima voastră cu bătaia necunoscutului? Cine e muzica din viața voastră? Cum ar putea să fie posibil ca Dumnezeu să fie îndepărtat? Dacă Dumnezeu e la mare depărtare, tu cum de ești aici, cum de poți exista? Nu e posibil, căci Dumnezeu înseamnă viață, iar tu ești cristalizare a vieții înseși. Ești Dumnezeu – poate în miniatură, dar ești zeu. Și nu spun că într-o zi, în viitor, vei fi precum zeii – ci spun aici, în chiar acest moment. Că știi sau nu, asta nu schimbă cu nimic lucrurile, tu ești zeu – altfel nu se poate. E posibil

să-ți ia milioane de vieți ca să-ți dai seama de asta, dar se întâmplă astfel nu din cauză că e distanța mare, ci din cauză că te comporti tu prosteste; nu e din cauză că ai fost impur, ci din cauză că ai fost ignorant. Nu ai nevoie de nicio disciplină în afară de conștientă, trebuie doar să devii conștient de ceea ce e aproape de tine, să devii conștient de ceea ce îți atinge deja pielea, de ceea ce bate în inima ta, de ceea ce-ți curge în sânge – să devii conștient de ceea ce e aproape, lângă tine. Iar ca să ajungi la ceea ce e aproape trebuie să trăiești în momentul prezent, fiindcă dacă te duci în viitor, ai plecat în depărtări. Și atunci tu ești într-o călătorie îndepărtată, iar Dumnezeu e aici; l-ai lăsat deja în urmă.

Spune Chuang Tzu:

**Dacă peștii, născuți în apă, caută umbra adâncă a lacului, toate nevoile lor sunt împlinite.**

Nevoile, da: dorințele, nu. Dacă un pește devine politician, atunci nu. Dar nu sunt ei atât de proști încât să devină politicieni. Peștii nu sunt așa de proști cum sunt oamenii. Ei trăiesc pur și simplu, se bucură; mănâncă, beau și se veselesc. Dansează. Sunt atât de recunoscători pentru cel mai mic lac care le-a fost dat; se bucură de el. Uitați-vă la peștii dintr-o apă, cum sar, cum se bucură, cum aleargă încoace și încolo. Se pare că pentru ei nu există obiective, nu există ambiție; nevoile le sunt împlinite. Când obolesc, coboară în umbra lacului; se odihnesc. Când le revine energia, se mișcă și dansează și plutesc și înoată. Când iarăși obolesc, coboară din nou în umbră și se odihnesc. Viața lor e un ritm între odihnă și acțiune. Voi ați pierdut acest ritm. Acționați, dar nu vă odihniți. Vă duceți la magazin, dar nu vă mai întoarceți acasă – chiar dacă veniți, magazinul e în mintea voastră. Nu căutați niciodată umbra lacului. Asta e tot ce înseamnă meditație: să treci de la activitate la inactivitate. La asta se rezumă religia.

Acțiunea... Vă mișcați prea mult, ați pierdut echilibrul. Acum fiți inactivi și restabiliți echilibrul. Fiți activi, dar nu uitați că e nevoie de inactivitate la fel de mult ca și de acțiune. Fiindcă acțiunea înseamnă să pătrunzi în lume, inactivitatea înseamnă să

pătrunzi înăuntrul tău. E ca orice alt ritm. Ziua ești treaz, noaptea dormi. E un ritm. Ziua ești conștient, noaptea devii inconștient. Mănânci, după care trebuie să postești pentru câteva ore. Apoi ți se face iarăși foame, și apoi trebuie din nou să postești câteva ore. Dacă nu faci decât să mănânci vei înnebuni, iar dacă nu faci decât să postești vei muri. E nevoie de un ritm. Un ritm al opușilor e cheia cea mai secretă a vieții. Aduceți-vă întotdeauna aminte și de opus.

Dar mintea spune: „De ce opusul? Ce nevoie e de el? De ce să fii contradictoriu? Dacă poți să stai treaz, atunci stai treaz. De ce să te culci?” Sunt câțiva oameni de știință care cred că dacă vor face astfel încât omul să nu mai doarmă, atunci el va câștiga mai multă viață. Zic ei: „Dacă trăiești nouăzeci de ani, treizeci de ani vor fi pierduți cu dormitul; e o pierdere prea mare.” Oamenii de știință sunt mai inteligenți decât tao – prea mare pierdere! Iar mintea ta va spune și ea: „Da, dacă s-ar putea să câștigi treizeci de ani, viața ți-ar fi mult îmbogățită.” Eu însă vă spun: nu veți face altceva decât să înnebuniți. Dacă pierdeți cei treizeci de ani de somn, poate că veți fi voi trei timp de nouăzeci de ani, dar veți fi maniaci. Lumea va fi un coșmar. Gândiți-vă numai la un om care nu a dormit nouăzeci de ani! Va fi imposibil de trăit cu el, pentru că nu se va relaxa niciodată; va fi în permanență tensionat. Lumea întregă ar deveni o casă de nebuni – e deja!

E nevoie de un ritm. Trebuie să fii treaz și trebuie să dormi. Iar în viață somnul nu e opus, numai în logică e opus. Fiindcă atunci când dormi adânc, devii capabil de mai multă activitate și de mai multă luciditate dimineața. Dacă noaptea trecută ai dormit frumos, adânc, te-ai bucurat de somnul tău, te-ai relaxat complet în timpul lui, ai uitat cu totul de tine, dimineața te vei scula complet renăscut, vioi, plin de energie și vei relua astfel acțiunea. Iar dacă pe parcursul întregii zile ai acționat într-un mod extrem de energetic, nu călduț și fără tragere de inimă, ci ai fost realmente activ, atunci noaptea vei avea iarăși un somn bun. Acțiunea efectuată pe deplin aduce relaxare; relaxarea efectuată pe deplin aduce mai multă acțiune.

Viața e îmbogățită datorită opușilor, dar logica crede că opușii nu se întâlnesc niciodată. Iar din cauza gândirii logice, tot occidentul e dezechilibrat. Somnul e din ce în ce mai mult eliminat, din cauză că acolo lumea e de părere că te bucuri de

viață doar câtă vreme ești treaz; în somn nu există bucurie, așa că trebuie să stai treaz până cât mai târziu în noapte. Așa că în occident, când oamenii se duc la culcare, jumătate din noapte au petrecut-o deja dansând, mâncând, întâlnindu-se cu prietenii, discutând, certându-se, bârfind, prin cluburi, hoteluri, teatre. Atât cât poți sta treaz, stai treaz și amână ora de culcare cât poți de mult. Iar ei o amână atât de mult încât atunci când se duc la culcare, o fac întodeauna cu jumătate de inimă, fiindcă li se pare că dacă ar fi putut să stea trei toată noaptea, s-ar fi distrat mai mult – ar mai fi mers la încă un teatru, ar mai fi dansat puțin, s-ar mai fi întâlnit cu câțiva prieteni; sau ar mai fi strâns niște bani, ar mai fi jucat în continuare la jocurile de noroc. Întotdeauna se duc la culcare cu jumătate de inimă, iar după aceea se plâng că au insomnie – nu pot să adoarmă. În adâncul lor nu vor să adoarmă!

N-am întâlnit niciodată un insomniac care să vrea cu adevărat să adoarmă. Dacă ar vrea, somnul ar veni. Dar el nu vrea. În adâncul lui el vrea o viață activă, complet activă, fără odihnă. Pentru că odihnindu-te nu câștigi bani, asta e problema; odihnindu-te nu câștigi alegeri, nici magazinul tău nu se extinde când te odihnești; ce poți să câștigi odihnindu-te? Odihna nu poate să-ți satisfacă ambiția – ambiția are nevoie de acțiune. Dorințele au nevoie de acțiune; politica, banii, totul are nevoie de acțiune. Somnul e simplă pierdere de vreme. Dacă mintea ta e obsedată de dorințe, te duci la culcare cu jumătate de inimă, ca și cum ai face-o de nevoie – și atunci simți că nu poți să adormi. Culcându-te doar cu jumătate de inimă, opui rezistență somnului. Iar pentru că ai aprofundat prea mult dorințele, acțiunea, acestea continuă în mintea ta. Corpul vrea să doarmă, dar mintea continuă să fie activă.

Chiar ieri a venit la mine un om și mi-a spus: „Când meditez, gândurile continuă. Cum să le opresc?” I-am spus cum să facă, după care mi-a zis: „Dar eu ador să stau și să mă gândesc.” Atunci de ce mai încerci să le oprești? Mi-a zis: „Din cauza gândurilor nu pot să mă duc la culcare, nu pot să mă relaxez. Dar tot îmi place să mă gândesc.”

Asta e problema. Îți place să te gândești din cauză că gânditul te ajută să obții ceva: poți să devii un mare gânditor sau, gândind de zor, poți să ajungi un mare lider. Ați auzit vreodată

ca cineva să fi ajuns, dormind, un mare conducător? Cu toții condamnă somnul, cu toții condamnă lenea. Toți îi condamnă pe oamenii care nu fac decât să se bucure de viață și nu sunt prea activi – le zic vagabonzi și pierde-vară și-i condamnă. Dar v-ați dat vreodată seama de faptul că lumea n-a suferit niciodată din cauza vreunui leneș? Pentru că niciun leneș nu poate să ajungă un Hitler, niciun leneș nu poate să ajungă un Nixon, niciun leneș nu poate să ajungă un Mao, un Gingis Han, un Napoleon. Niciun leneș nu poate să devină activ. Acțiunea a adus toate războaiele. Acțiunea e lucrul cel mai dăunător din lume.

Și cu toate astea spunem întruna că e nevoie de acțiune – pentru că toată lumea e ambițioasă. Dacă lași ambiția deoparte, vei deveni leneș și activ în proporție egală. Atunci viața ta va fi un ritm. Vei trece la acțiune, apoi vei trece la inacțiune, iar în interior te vei echilibra – ziua activ, noaptea adormit. Acțiunea și meditația ar trebui să meargă mână în mână. De aceea eu nu sugerez nimănui să se ducă în Himalaya și să renunțe la lume, fiindcă atunci n-ar mai fi decât leneș și adormit – iarăși dezechilibru. Fii în lume, dar când vii acasă la tine, vino cu adevărat acasă la tine; lasă biroul în urma ta și nu purta în minte dosarele. Când ești inactiv, bucură-te de inactivitate, iar când ești activ, bucură-te de activitate – și lasă-ți corpul să simtă și să se miște după tao, nu după mintea ta.

**Dacă peștii, născuți în apă, caută umbra adâncă a lacului, toate nevoile lor sunt împlinite.**

**Dacă omul, născut în tao, se scufundă în umbra adâncă a inacțiunii ca să uite de agresivitate și îngrijorare, el nu mai duce lipsă de nimic, iar viața lui e sigură.**

În adâncul tău se află rădăcinile. Ești asemenea unui arbore: jumătate din arbore e la vedere deasupra pământului, jumătate e ascunsă adânc în pământ, în întunericul pământului. Acolo sunt rădăcinile. Florile înfloresc; le poți vedea, dar ele înfloresc datorită rădăcinilor pe care nu le poți vedea. Nevăzute sunt rădăcinile, vizibile sunt florile.

Lăsați ca acțiunile voastre să fie florile voastre, ceea ce e vizibil, dar lăsați ca inacțiunea voastră să fie rădăcinile voastre, invizibilul. Și mențineți un echilibru: cu cât e arborele mai înălțat spre cer, cu atât trebuie să fie rădăcinile lui mai adânci. Arborii mici au rădăcini mici, arborii mari vor avea rădăcini mari. Și proporția e întotdeauna egală: dacă arborele e înalt de cincisprezece metri, rădăcinile lui vor fi adânci de cincisprezece metri. Același lucru ar trebui să se întâmple și în cazul vostru: treceți la acțiune, dar în fiecare zi treceți apoi la inacțiune. Faceți astfel încât să fie un ritm, o armonie.

**Dacă omul, născut în tao, se scufundă în umbra adâncă a inacțiunii ca să uite de agresivitate și de îngrijorare, el nu mai duce lipsă de nimic, iar viața lui e sigură.**

În inactivitate te topești în ocean, peștele devine oceanul. Atunci când dormi, cine ești tu? Egoul nu mai există, peștele s-a topit. În somnul adânc, unde ești tu? Nu ocupi niciun spațiu, ai devenit una cu existența. Același lucru se întâmplă în meditația profundă.

Hindușii au spus că meditația profundă e exact ca somnul adânc, cu deosebirea că în meditație ești vigilent, în timp ce în somn nu ești. În meditația profundă, atunci când cauți umbra răcoroasă, ești vigilent; inactiv, dar conștient. Știi încotro te duci. Știi că ființa ta întregă se așază. Știi că e ca și cum o frunză moartă cade din pom, se îndreaptă spre pământ, plutește scurtă vreme în vânt, apoi, încetul cu încetul, se așază pe pământ și cade în somn adânc.

Când, din lumea activității, pătrunzi în meditație, cazi ca o frunză moartă sau ca un fulg de pasăre. Vei fi purtat o vreme de adierea vântului, vei lua-o încoace și-ncolo, și treptat vei coborî tot mai jos, până când te vei așeza pe pământ. Ai ajuns la rădăcină, și totul se așază. Atunci nu mai e grijă, nu mai e gând, nu mai e lume, nu mai ești tu – doar ceea ce este, rămâne. Acela este tao. Apoi, mai bogat, revigorat, te întorci la lume și, treptat, va ajunge să-ți fie la fel de ușor cum îți e să ieși din casă și să intri în ea. Atât de ușor va ajunge să-ți fie.







un ecou. Tot ceea ce faci se va întoarce la tine; aceasta este legea karmei. Nu e o chestiune de detalii: ai insultat pe cineva, așa că același om te va insulta pe tine, într-o altă viață. Nu fiți proști! Nu fiți caraghioși!

Dar legea e cât se poate de corectă. Ea spune: vei primi ceea ce dai; vei culege ceea ce ai semănat. Dumnezeu vine la tine în același fel în care ajungi tu la el.

Destul pentru azi?



## DESPRE AUTOR

Osho este unul dintre cei mai cunoscuți și controversați învățători spirituali contemporani. Viața și învățăturile lui au influențat milioane de oameni, de toate vârstele. A fost considerat de către ziarul londonez „Sunday Time“ drept unul dintre „cei o mie de creatori ai secolului 20“, iar de către ziarul indian „Sunday Mid-Day“, drept unul dintre cei zece oameni – alături de Ghandi și Buddha – care au schimbat destinul Indiei.

Despre activitatea sa, Osho spunea că ajută la crearea unui nou tip de ființe umane. Obișnuia să caracterizeze acest nou tip uman drept „Zorba-Buddha“, capabil, pe de o parte, să se bucure de plăcerile lumesti precum Zorba Grecul și, pe de altă parte, să trăiască în calmul și liniștea caracteristică lui Buddha.

Unicitatea lui Osho constă în faptul că nu încearcă să ofere soluții sau dogme, ci instrumente pe care oamenii să le folosească în viața de fiecare zi, pentru a se realiza: „Răspunsul este în voi. Eu doar vă ajut să conștientizați potențialul de care dispuneți.“

Dacă doriți să aflați mai multe informații despre viața și activitatea lui Osho citiți cărțile „Autobiografia unui mistic nonconformist“ de Osho și „Tantra, un mod de a trăi și de a iubi“ de Radha C. Luglio, ambele apărute la Editura Mix sau vizitați site-ul: [www.osho.com](http://www.osho.com)

Site-ul este realizat în mai multe limbi și conține o listă cu centrele Osho din întreaga lume, o selecție din conferințele ținute de Osho și multe alte informații.



